

SUVISAARISTO 2012

SOMMARÖ-SEURA
SOMMARÖ-SÄLLSKAPET

~
VUOSIKIRJA
ÅRSBOK
2012

~
40. VUOSIKERTA
40. ÅRGÅNGEN

Stakevikenin laituri 2012 ja 1910–20.
Kuva & kuvankäsittely Riitta Ståhlberg,
vanha kuva perhe Finell.

Ramsösund 2012 ja ennen
1930-luvulla rakennettua tiepenkerettä.
Kuva & kuvankäsittely Krister Majander,
vanha kuva Museovirasto.

SOMMARÖ-SEURA SOMMARÖ-SÄLLSKÄPET

VUOSIKIRJA // ÅRSBOK // 2012
40. VUOSIKERTA // 40. ÅRGÅNGEN

JULKASIJA // UTGIVARE

Sommarö-Seura ry
Sommarö-Sällskapet rf

ISSN-L 0788-4265

ISSN 0788-4265 (Painettu)
ISSN 2242-3192 (Verkkojulkaisu)

VASTAAVA TOIMITTAJA //
ANSVARIG REDAKTÖR
Riitta Ståhlberg
riitta.stahlberg@gmail.com

PAINOTALO // TRYCKERI
Pakett

TAITTO // OMBRYTNING
AP
ILMESTYMISKERRAT //
UTGIVNINGSFREKVENS
Kerran vuodessa /
En gång om året

PAPERI // PAPPER
Munken Lynx 120g / 300g

HALLITUS // STYRELSE
Niclas Jansson (pj./ordf.),
Folke Rosengård (vpj./vice ordf.),
Siv Matomaa (siht./sekr.),
Lars Edelmann (jäsenrek./
medlemsreg.), Robert Castrén,

Clarice Finell, Inka Finell, Ismo
Hentula, Tommi Kemppainen,
Nils Lindblom, Riitta Ståhlberg,
Lauri Tukiainen, Simon Winqvist.

Painosmäärä // Upplaga
850 kpl/st

KUVALUETTELO // BILDFÖRTECKNING
Riitta Ståhlberg: 11, 16–17
Anna Sohlström: 34–35, 72–73

Ladanin seutua 2012 ja 1930-luvulla.
Kuva & kuvankäsittely Riitta Ståhlberg,
vanha kuva perhe Finell. Vanha kuva
löytyy myös sivulta 146.

SISÄLLYS / INNEHÅLL

Päätoimittajalta /10

Puheenjohtajan palsta /12

Ordförandes spalt /14

AJANKOHTAISTA SUVISAARISTOSTA AKTUELLT PÄÄ SOMMARÖÄRNÄ

/18

Kevyen liikenteen väylää
juhlittiin Ladanilla /18

Villa Stakeudd 100 år /20

Paddlarbesök från England /22

Espoolla on upea saaristo
- vihdoin myös saaristostatus /24

Neljäs vuosi vapaaehtoista
näkösyväysmittausta /26

Döda träd är livsviktiga /30

ELÄMÄÄ JA IHMISIÄ LIV OCH MÄNNISKOR

Suvisaariston sydän sykkii kaupalla /36

Itsenäisyden koko kuva /46

Här häckar långväga sommargäster /50

Pilates på Vikingaborg /58

Halu auttaa vei nuoren palokuntaan /60

Retkiluistelu Suvisaaristossa /62

Tuulta purjeisiin purjehduskoulusta /66

Terveisiä melontavesiltä /68

Valmentajan mietteitä /70

MUISTOJA JA TARINOITA MINNEN OCH BERÄTTELSEER

Lehtiruno vuosikirjasta 1980 /74

Familjen Lönnbergs Sommarnäs på
Svartholmen fyller hundra år 2013 /76

Pentalan bensa-asema
// Bensinstation på Pentala /80

Fisketorpen på Stora Herrö /84

Sommarröarnas Bolags
Contract, Anno 1825 /92

Några kommentarer till artikeln
Miessaari i årsboken 2011 /109

SOMMARÖ-SEURA 40 VUOTTA SOMMARÖ-SÄLLSKAPET 40 ÅR

Puheenjohtajat ja päätoimittajat kautta aikojen
// Ordföranden och redaktörer genom tiderna /113

Muisteluita menneiltä vuosikymmeniltä

// Minnen från gångna årtionden /114

Poimintoja vanhoista vuosikirjoista

// Urval från gamla årsböcker /131

SOMMARÖ-SEURA RY SOMMARÖ-SÄLLSKAPET RF

Toimintakertomus vuodelta 2011 /196

Verksamhetsberättelse för år 2011 /198

Toimintasuunnitelma vuodelle 2012 /200

Verksamhetsplan för år 2012 /201

Vuosikokouspöytäkirja

// Årsmötets protokoll /202

Hallitus ja työryhmät

// Styrelse och arbetsgrupper /206

Liity jäseneksi // Bli medlem /207

PALVELUHAKEKISTO

/207

/92

/30

/36

/131

/84

PÄÄTOIMITTAJALTA

SOMMARÖ-SEURAN 40-vuotisjuhluvoden vuosikirjan kokoaminen on ollut mukaansatempaavaa ja antoisa. Kirjaan on kerätty tämän päivän tapahtumien lisäksi monipuolisesti sekä Suvisaariston että Sommarö-Seuran historiaa.

Juhluvoden kunniaaksi vuosikirjan liitteenä on näköispainos *Sommaröarna, rekreations- och villaort invid Helsingfors*-kirjasesta. Aktiebolaget Sommaröarna julkaisi sen vuonna 1911 markkinoidakseen Suvisaariston huvilatontteja. Alkuperäinen kirjanen karttoineen on harvinainen, mutta onnistuimme saamaan sellaisen lainaksi ja teimme siitä näköispainoksen yhteistyössä Espoon kaupunginmuseon kanssa.

Seuramme perustettiin vuonna 1972. Ensimmäinen puheenjohtajamme oli ministeri Pekka Tarjanne ja ensimmäinen päätoimitjamme legendaarinen R. W. Palmroth. Esittelemme kirjassa kuvien kera heidät sekä myöhemmät puheenjohtajat ja päätoimitat. Monet heistä kertovat kirjassa omasta kaudestaan joko vanhoista vuosikirjoista poimittujen juttujen kautta tai menneitä aikoja muistellen.

Kirjaan on poimittu vanhoista vuosikirjoista muitakin mielenkiintoisia ja historiaa valottavia kirjoituksia. Mukana on seuran perustamiskokouksen pöytäkirja osanottajaluetteloineen sekä monia muita kirjoituksia jo harvinaisiksi käyneistä seuran alkuvuosien vuosikirjoista. Vuosikirjojen päätoimitat ovat auttaneet vanhojen kirjoitusten valikoimisessa.

Vanhojen vuosikirjojen selailu on ollut kuin mahtava matka menneisyyteen. Suvisaariston ja Sommarö-Seuran historia on auennut uudella tavalla, ja vuosikirjojen henkilöt ovat alkaneet tuntua vanhoilta tutuilta. Millaista mahtoikaan olla, kun tsaari Aleksanteri III perheineen saapui kolmella huivialuksella ja kahdella sotalaivalla vieraisille Fridhemiin vuonna 1889, tai kun kesäsukkaat tulivat huviloilleen meriteitse ja saattoivat tuoda pianonkin mukanaan. Muita uskomattomia sattumuksia menneiltä ajoilta voi lukea esimerkiksi Anja Rydgrenin kirjoituksesta *Muistelma postinkulun varrelta* (1984) tai Ethel Hiljanderin kirjoituksesta *Opintielle* (1988).

Vuosi 2012 oli juhluvosi siinäkin mielessä, että saimme Suvisaaristoon kaupan takaisin. Saaristokauppa jatkaa Karin

ja Hannes Söderholmin vuonna 1929 perustaman kaupan jäljillä, ja ihana kylähenki elää ja kukoistaa kaupalla. Tavallisesti ostoksilla käyminen verottaa voimia, mutta Saaristokaupassa käy päävästoin: siellä tapaa naapureita ja sieltä lähee aina iloisena ja energisenä, kassi täynnä herkuja. Kaupan tarinaan voi uppoutua Nelli Sjöbergin koskettavassa kirjoituksessa *Suvisaariston sydän sykkii kaupalla*.

Juhluvuden vuosikirjassa näkyy poikkeuksellisen monen käden jälki. Näistä suurin osa on kyläläisten, muttei lainkaan kaikki. Lämpimimmät kiitokset kaikille kirjan tekemiseen osallistuneille. Lukijoille toivotan sykähdyttäviä hetkiä uusien ja vanhojen tapahtumien parissa.

Riitta Ståhlberg

Vastaava toimittaja 2011–2012

PUHEENJOHTAJAN PALSTA

TEILLÄ ON NYT KÄDESSÄNNE Sommarö-Seuran 40-vuotisjuhlavuoden vuosikirja. 40 vuotta Suvisaariston asioiden ajamista, tekemistä ja vaikuttamista - se on huика suoritus. Suuri ja sydämellinen kiitos kaikille mukana oleville ja olleille sekä myös perheenjäsenille, jotka ovat suhtautuneet ymmärtävästi ja mahdollistaneet sen. Kiitos myös kaikille seuran jäsenille, te ette Sommarö-Seuran. Seuran hallitus ja työryhmät tarvitsevat uusia, aktiivisia jäseniä. Jos ette vielä ole seuran jäsen tai jos tunnette suvisaaristolaisen, joka ei ole jäsen, kertokaa meistä ja liittyykää jäseniksi. Ottakaa yhteyttä, kerromme mielellämme lisää!

Sommarö-Seuran perustamisen aikoihin vuonna 1972 olin pieni poika, jonka koulunkäynti ei ollut vielä alkanut. Ainoa selkeä muisti kuva tuolta ajalta on perheeseen olympialaisten kuniaksi ostettu väritelevisio. Silloin en osannut kuvitella, että 40 vuotta myöhemmin olisin aktiivinen suvisaaristolainen, vaikkakin virallisesti vain kesäisin. Noin aikoihin Suvisaaristossa asusti noin 150 taloutta, ja Sjöbergin kaupalla vaihdettiin kuulumiset ja hoidettiin kauppa-asiat. Kyläyhteisössä keskusteltiin paljon alueen tulevaisuudesta ja ymmärrettiin, että oli itse oltava mukana vaikuttamassa omaan tulevaisuuteen ja alueen kehitykseen. Suunnitteilla oli uusi kaava, johon haluttiin vaikuttaa.

Alueen elinvoimaisuus haluttiin säilyttää ja sitä haluttiin kehittää. Se edellytti myös infrastruktuurin kehittämistä: vesi- ja viemärintieverkko ei ollut ja Suvisaarentien lisääntynyt liikenne huolestutti ja herätti kevyen liikenteen väylän tarpeen. Suvisaariston luonto oli silloinkin tärkeä kaikille, sitä haluttiin vaalia. Samalla ymmärrettiin, että tavoitteet voidaan saavuttaa vain jos toimitaan yhdessä ja koordinoidusti. Sommarö-Seuran kantavana ideana oli silloin ja on edelleenkin vaikuttaa siihen, että Espoon kaupungin ja valtion virkamiehet ja poliittiset päätöksentekijät ottavat huomioon alueen asukkaiden näkemykset ja toivomukset maankäytössä, kaavoituksessa, luonnon suojelemissa näkökohdissa, ympäristön hoidossa, rakentamisessa ja liikennejärjestelyissä.

Vuoteen 2012 mennessä olemme Sommarö-Seurassa yhdessä toimien saaneet paljon aikaiseksi. Kaavoitus on saatu koko alueelle, tosin Bodö-Bergö-Fridhem -alueiden osayleiskaava on vielä vireillä ja tulossa nähtäville. Ulkosaariston osayleiskaava on myös vireillä.

Seura on ollut aktiivisesti mukana vaikuttamassa näihin. Kevyen liikenteen väylä on valmistunut ja toivomme sen saavan vielä jatkoa. Vesi- ja viemärintiverkosto on rakennettu miltei omin voimin ja vesialueiden virtausta on parannettu ruoppauksin. Olikin luonnollista saada ensin rehevöityminen loppumaan ja ryhtyä sen jälkeen parantamaan sisävesialueita. Vesialueen tilaa seurataan vuosittain seuran jäsenten tekemillä näkösyvysmittauksilla. Espoon kaupunki rauhoitti kaupungin 550-vuotisjuhlan kunniaksi merkittävän alueen Bergön ja Ramsön metsiä. Nyt tälle alueelle tehdään pitkään ajamaamme hoito- ja käyttösuunnitelmaa.

Suvisaaristo on tänä vuonna elinvoimaisempi kuin milloinkaan aikaisemmin. Suvisaaristossa asuu ainakin 450 taloutta, ja kaupalla vaihdetaan taas kuulumiset ja hoidetaan kauppa-asiat.

Onko Sommarö-Seuran tavoitteet nyt saavutettu? Kyllä ja ei. Alueen osayleiskaava pitäisi taas tarkistaa, tosin kaupungin taholta asia on jäänyt hiukan metrosuunnitelmiin varjoon. Alueen luonto ja ympäristö vaatii hoitamista ja vaikuttamista. Pieni esimerkki tästä on Sommarö-Seuralle hankittu kaislaleikkuri, joka on jäsenten käytettävässä. Suvisaariston alueen öljyntorjuntasuunnitelmiin läpikäynti viranomaisten kanssa on toinen esimerkki siitä, missä olemme mukana ja voimme vaikuttaa.

Nyt on hyvä hetki miettiä, millainen Suvisaaristo on 40 vuoden kuluttua. Silloin on vuosi 2052 ja jos kasvu jatkuu samanlaisena, Suvisaaristossa asuu vähintään 1 350 taloutta. Silloin tarvitaan uusia liikenneväylä, lisäkapasiteettia vesi- ja viemärintiverkkoon ja kaavaakin on muutettava. Luonto ja ympäristökään ei ehkä ole sellainen kuin nykyisin.

Sulkekaa silmänne hetkeksi. Miettipäätä, millaista Suvisaaristossa oli 40 vuotta sitten. Verrataan sitä tämän päivän Suvisaaristoon. Kun vielä kuvittelette, millainen Suvisaaristo voisi olla vuonna 2052, tiedätte mikä on Sommarö-Seuran agenda seuraavalle 40 vuodelle. Tulkaa mukaan seuran toimintaan tai ottakaa yhteyttä seuran hallitukseen. Kertokaa, millaisen Suvisaariston haluaisit nähdä 40 vuoden kuluttua – tai millaista ette halua nähdä. Yritetään yhdessä yhteisen kyläyhteisön voimalla vaikuttaa asioihin!

Niclas Jansson
Puheenjohtaja

ORDFÖRÄNDENS SPÅLT

NI HÄLLER NU I HANDEN Sommarö-Sällskapets 40-års jubileumsårsbok. 40 år av jobb för främjande av gemensamma ärenden och samarbete med myndigheter är en fantastisk prestation. Ett stort och hjärtligt tack till alla som deltar eller har deltagit i detta och även till förståelsefulla familjemedlemmar som gjort det möjligt. Vi vill också tacka alla medlemmar – det är ni som är Sommarö-Sällskapet. Föreningens styrelse och arbetsgrupper behöver nya aktiva medlemmar. Om du inte ännu är medlem, så anslut dig nu. Om du vet någon på Sommarö, som inte ännu är medlem, locka dem med. Tag kontakt med oss i styrelsen, vi berättar gärna mera!

När Sommarö-Sällskapet grundades 1972, var jag en liten pojke vars skolgång inte ännu börjat. Det ända jag kommer ihåg från 1972 var anskaffandet av en färg-tv för de olympiska spelen. Föga anade jag då att jag 40 år senare skulle vara en aktiv sommaröbo, även om bara som sommarboare. På den tiden fanns det ca 150 hushåll på Sommaröarna, man träffades vid Sjöbergs butik och där skötte man butiksärenden. Det diskuterades mycket på Sommaröarna om områdets framtid och snabbt insåg man att det var viktigt att gemensamt inverka på framtidsplanerna och områdets utveckling. Det var viktigt att aktivt påverka den kommande delgeneralplanen.

Man ville bevara och utveckla områdets livskraft och man förstod att det var dags att se över infrastrukturen. På den tiden fanns ingen vatten- och avloppsledning. Den ökande trafiken på Sommarövägen väckte oro och behovet av en säker gång- och cykelväg togs upp. Samtidigt insåg man att inget sker utan byanda och gemensamma insatser. Dessutom är det bättre att jobba tillsammans för att uppnå målen. Den bärande idén för Sommarö-Sällskapet blev då och är fortfarande: vi vill inverka på Esbo stads och statens tjänstemän samt politiska beslutsfattare så, att de beaktar sommaröbornas egna förväntningar och åsikter i frågor som rör mark- och vattenområdesplaneringen, byggnadsplaner, naturskyddsärenden, hur vi skyddar det unika området samt trafikärenden.

Vi har tillsammans åstadkommit mycket via Sommarö-Sällskapet fram till i år. Delgeneralplanen för hela området är

nu mer eller mindre klar. I skrivande stund väntar vi bara på att Bodö-Bergö-Fridhem samt ytter skärgårdens delgeneralplaner kommer till påseende. Sommarö-Sällskapet har aktivt jobbat för att dessa kommer tillstånd. Lättrafikleden är färdig och vi väntar på att den får en fortsättning. Vatten- och avloppsnätet har vi byggt ut nästan på egen hand, samtidigt har den inre farleden på Sommaröarna förbättrats. Det var logiskt att minska på belastningen av vattenområdet genom att först bygga ut vatten- och avloppsnätet och sedan börja muddra upp den fram till dess ingrodda inre farleden. Föreningens medlemmar följer årligen upp vattenområdets utveckling med siktdjupsmätningar. De områden, som Esbo Stad fridlyste i samband med 550-årsjubileet, håller nu också på att få en användnings- och skötselplan, vilket vi länge tryckt på.

I år är Sommaröarna mer livskraftigt än någonsin tidigare. Området består av ca 450 hushåll, vi möts fortfarande vid Skärgårdsbutiken, byter åsikter och gör våra uppköp.

Har Sommarö-Sällskapets mål då uppnåtts? Ja och nej! Områdets delgeneralplan är snart uppe för revidering, vilket har försenats lite på grund av metroplanerna. Vi bör fortfarande och kontinuerligt inverka på hur områdets natur, växtlighet och fauna utvecklas. Ett litet exempel på detta är "vassklippan" som föreningen skaffat för medlemmarnas bruk. Den oljebekämpningsplan som diskuterats och reviderats tillsammans med myndigheterna är ett annat exempel på ärenden, där vi är med och påverkar.

Nu är det dags att blicka framåt, hur ser Sommarö ut efter 40 år? Om utvecklingen ens framskrider i samma takt som nu så finns det 1350 hushåll i området. Det är en tredubbling av antalet boende i området! Då behövs nya vägar samt tilläggskapacitet för vatten- och avloppsnätet. Ny delgeneralplan behövs och områdets natur är kanske inte sådan som den är nu.

Slut ögonen en stund! Framkalla för er inre syn en bild av hur Sommaröarna såg ut för 40 år sedan. Jämför sedan med hur här ser ut i dag. Vad har ändrats? När ni föreställer er hur det kommer att se ut år 2052, vet ni vad Sommarö-Sällskapets uppgift är under de kommande 40 åren. Kom med i Sommarö-Sällskapet och delta i verksamheten! Tag kontakt med någon styrelsemedlem. Berätta hur ni vill att Sommaröarna skall vara efter 40 år och, kanske viktigare, hur den inte skall vara. Tillsammans kan vi genom en stark byanda påverka vår framtid på Sommaröarna!

Niclas Jansson

Ordförande

AJANKOHTAISTA
SUVISÄÄRISTÖSSÄ

AKTUELLT PÅ
SOMMARÖÄRNA

KEVYEN LIKENTEEN VÄYLÄÄ JUHLITTIIN LADANILLA

TEKSTI JA KUVAT //
CLARICE FINELL

Sommarö-Seuran aikaisemmat puheenjohtajat Esko Haasmaa ja Pentti Vanhala sekä Espoon kaupunkia hankkeessa edustaneet kaupungininsinööri, rakennusneuvos Martti Tieaho ja katupäällikkö Markus Rönty.

SUVISAARENTIEN kevyen liikenteen väylän avajaiset vietettiin Ladanilla 20.5.2012. Aurinko paistoi ja yleisöä oli paikalla runsaasti. Tilaisuuden kunniaksi oli tarjolla hiukan kuplivaa.

Avajaisseremonia oli juhlallinen. Sommarö-Seuran Esko Haasmaa piti puheen ja Pentti Vanhala leikkasi silkkinauhan. Mukana olivat myös hankkeessa ratkaisevassa roolissa Espoon kaupungin

puolelta olleet kaupungininsinööri, rakennusneuvos Martti Tieaho ja katupäällikkö Markus Rönty.

Nauhan leikkaamisen jälkeen kevyen liikenteen väylälle pyöräili ensimmäistä kertaa pyörän selässä ollut Ceela Finell, 4v.

Avajaisten jälkeen tapahtuma jatkui lepoisasti Skärgårdens Vänner i Esbo ry:n kevätkirpputorin merkeissä.

Avajaisseremonia on alkamassa.

Silkkinauhan leikkaamisen jälkeen kevyen liikenteen väylälle pyöräili Ceela Finell 4v. Esko Haasmaa, Pentti Vanhala, Markus Rönty ja Martti Tieaho seuraavat sivusta.

VILLA STAKEUDD

100 ÅR

TEXT// MARTINA ANDERSON
FOTO// HENRIK ANDERSON

Villa Stakeudd, Bergö, firade
100-årsjubileum den 5 augusti 2012.

KARL OCH MARIANNE LINDAHL bjöd släkten på brunch i strålande sommarväder på terrassen med utsikt över Kopplösund. Hela 37 personer deltog i kalaset. Det var barn, barnbarn och barnbarnsbarn till Saara och John Lindahl, som övertog villan efter upphovsmannen, arkitekt Karl Lindahl (1874–1930) en av Jugend-epokens mest framstående finska arkitekter. Villan, som målades sommaren 2011 i en ny, ljusgul nyans, strålade i kapp med solskenet.

Gästerna hade uppmanats att komma i fritidsdress å la 1912, och många hade hörsammatt uppmaningen. Damerna bar stora hattar, långa kjolar, parasoll och knäppkängor. Herrarna var iklädda långärmade skjortor, väst, kostymbyxor och hatt. Några söndagsklädda "bönder" från Tenala uppenbarade sig i vadvalsbyxor, hängslen, kraglös skjorta och svart hatt.

Förutom trevlig samvaro och tillfälle för syskon, kusiner och småkusiner att träffas omfattade programmet ett intressant anförande om arkitekt Karl Lindahls (1874–1930) liv och verk, som hölls av Christian Illner. Karl Lindahl,

som föddes i Småland 1874, flyttade till Janakkala i Finland redan 1876, där hans far fick anställning. Han utexaminerades som arkitekt från Polytekniska institutet i Helsingfors 1898 och var sedan 1900 praktiserande arkitekt i Helsingfors. Bland hans främsta projekt kan nämnas Folkets Hus (Paasilinna), affärspalatset i grå granit vid Södra Esplanadgatan 2 (numera UPM:s huvudkontor), Polytekniska Högskolans studentkårs byggnad på Lönnrotsgatan och Otava-huset på Nylandsgatan i Helsingfors (de båda sistnämnda tillsammans med Walther Thomé). På Sommaröarna har han

Villan.

Släkten vid
paradtrappan.

Som på mormors tid,
Sofia Söderlund.

förutom Villa Stakeudd bl.a. ritat den s.k. Zilliacuska villan på Lilla Lövö. I Grankulla finns flera hus planerade av Lindahl, det mest kända är Arbetarakademien på Gamla Åbovägen. Det vackra karaktärshuset på Söderkulla herrgård har han planerat, liksom en tillbyggnad på Lindö gård i Tenala. Karl Lindahl var en aktiv och utåtriktad personlighet. Han hörde bl.a. till grundarna av Brändö Villastad och var en av initiativtagarna och aktieägarna i Brändö Spårvägsaktiebolag. Han var också mycket aktiv i Aktiebolaget Sommaröarna. Han hade för sin tid mycket moderna visioner. Villa Stakeudd hade t.ex. redan 1912 vattenledning och centralvärme. Det var intressant och lärorikt, speciellt för den yngre generationen att få höra om upphovsmannen till Villa Stakeudd, där familjen har fått uppleva så många minnesrika stunder.

PADDLARBESÖK FRÅN ENGLAND

TEXT// MIMMA EKBLAD
FOTO// JUSSI LAARI

SOMMARÖRNA OCH SKÄRGÅRDSBUTIKEN fick långväga besök den tredje oktober då två brittiska flickor, Alice och Erin, passerade på väg mot Helsingfors. Paddlande. Från England.

Enligt paddlarnas e-informationskanaler skulle flickorna vara framme i Helsingfors den 3.10 och stanna på kaffe vid Skärgårdsbutiken på vägen. Ett massivt uppåbåd av paddlare skulle möta dem i Helsingfors. Som vi har en aktiv paddlingsförening här på Sommarö var det ju på sin plats att vi uppmärksammade dem då de paddlade förbi.

Jag var inte säker på vilken väg de skulle komma men väl vid Admiralshamnen såg jag tre kajaker komma paddlande från Paven mot Tallholmen. Två av dem hade små engelska flaggor i fören. Bingo! Som guide hade flickorna Timo Mononen, eminent paddlingsguide från Merimelojat som övernattat på Skorvö och paddlade med dem den sista etappen.

Flickorna såg allmänt mosiga men glada ut då jag mötte dem i duggregnet. Själv kände jag mig lite viktig när jag fick paddla med en bit av deras långa färd. Vid Skärgårdsbutiken mötte några till upp, bland annat Canoas ordförande Rune. Vi tittade alla lite konstigt på flickorna då de klev upp och det visade sig att de

Alice, Erin och Skärgårdsbutiken. Den något omaka klädseln för väderet beror på att resan inte var tänkt att dra ut ända till oktober.

under kapellet (dvs. det åtsittande "täcke" paddlare har över sittbrunnen som skydd mot vågor) paddlade i bara shorts. I oktober. Jo, men det var juli då vi startade, försvarade sig flickorna.

Skärgårdsbutikens underbara latte och för oss högst ordinarie men för britterna fascinerande exotiska köttpiroger fick liv i flickorna, som blev betydligt pratgladare. Efter att ha paddlat 2500 km på tre månader, varav den sista veckan i sommarkläder i oktoberkalla Finland, är man ohjälpligen lite mosig. Vetskapen om att målet hägrar bakom nästa knut är tacksam.

Vad får två unga flickor med minimal paddlingserfarenhet att trotsa allt förfukt, sätta sig i kajaken i England och styra mot Finland?

"Det var egentligen min pojkväns idé, berättar Alice. Jag utexaminerades från universitetet i våras och ville göra något stort. Jag har ägnat mig åt forspaddling och en gång var jag på en veckas paddlingsutfärd i Sverige. Min pojkvän föreslog att jag skulle paddla till Helsingfors. Jag antar att han ångrade sitt uttalande när jag faktiskt nappade på idén! Som tur var hade jag några vänner som var tillräckligt galna för att följa mig."

Expeditionen bestod från början av tre medlemmar men den tredje avbröt efter en månad då han fick ett jobberbjudande.

Alice och Erin startade i början av juli och har paddlat över Engelska kanalen och passerat Frankrike, Belgien, Nederländerna, Tyskland, Danmark och Sverige på sin väg till Finland. De har upplevt Nordsjöns tidvatten, enorma gyttjebankar och polisescort över militärområde. Från början räknade flickorna med att nå målet i början av september men färdens drog ut ytterligare en månad. (Söndrigt) tält, Finlands höst och paddling i sommarkläder är inte en helt lyckad kombination.

Men allt eftersom väderet blev sämre blev människorna allt vänligare. Alice och Erin bedyrar med en mun att finländare är underbara och gästvänliga. Vilt främmande människor bjöd in dem i sina sommarstugor och bjöd på mat och nattrum.

BRITTIMELOJATTARET Alice ja Erin lähtivät Lontoosta heinäkuun alussa merikajakeilla melomaan kohti Helsinkiä. Lokakuun alussa - kolmen kuukauden melomisen jälkeen - he saapuivat Helsinkiin. Viimeisenä melontapäivänään he poikkesivat Saaristokaupassa iltapäiväteellä. Suvisaarijosta heidän matkansa jatkui Helsinkiin, jossa heitä oli vastaanottamassa runsaasti melontaharrastajia, Englannin suurlähettiläs ja median edustajia. Alicen ja Erinin seikkailusta voi lukea heidän blogistaan <http://paddlingchallenge.co.uk>. Sieltä löytyy myös video Kymmenen utisten loppukevennyksestä, jossa Eriniä haastatellaan.

Skulle flickorna göra något annorlunda om de gjorde om prestationen?

"Välja en kortare rutt!" flinar Alice. "Och göra bättre förberedelser. Men jag är jätteglad över att vi faktiskt gjorde det här."

Stoppet vid Skärgårdsbutiken blir alltför kort men (utan att flickorna vet) kommer pressen, brittiska ambassadören och deras mammor att möta dem i Helsingfors så tidtabellen måste hållas. Erin, som har ett år av universitetsstudier kvar, har bråttom hem eftersom terminen egentligen började redan igår. Jag följer Alice, Erin och Timo per kajak till Svinösunds mynning. Konstaterar att det går att paddla hem också andra vägen runt Svinö och följer dem till Skatan. Trots duggregnet. Det är ändå inte varje dag man har paddlingsmöjlighet från England.

Läs mer på flickornas blogg:
<http://paddlingchallenge.co.uk/>

ESPOOLLA ON UPEA SAARISTO

- vihdoin myös saaristostatus!

TEKSTI // MAISA SIIRALA, SVIE RF
STYRELSE, SANK VARAJÄSEN,
SELAK RY HALLITUS, ELVI RY PJ. 2010-12

Valtioneuvosto nimesi 15.12.2011 Espoon saaristo-osakunnaksi ja Suvisaaristo nimettiin kunnan saaristo-osaksi. Miten tämä nimitys onnistui nyt, olinhan esittänyt sitä jo yli 12 vuotta. Syynä statuksesta seuraavat edut ja niistä tärkeimpiä Suvisaariston asukkaiden, yhdistysten, yritysten ja toimijoiden mahdollisuus hakea useita valtion avustuksia mm. ympäristöhoitoon ja kulttuurihistorian vaalimiseen. Helsingillä status on ollut jo kauan.

SAARISTONIMITYKSET ovat osa saaristopolitiikkaa, joka on Suomen vanhin aluepolitiikka vuodelta 1949. **Saaristoasiain neuvottelukunta SANK** perustettiin 1961. Saaristoaseitus ja saaristonimitykset tarkistetaan joka 4. vuosi.

Uudenmaan liitto esitti Espoosta jo vuodesta 2008 alkaen valmistelustani. Mutta puuttui kaupungin hakemus. Vuonna 2011 liiton esityksessä ehdolla olivat Espoo, Kirkkonummi, Siuntio ja Hanko.

Syksyllä 2011 asia eteni Saaristoasiain neuvottelukuntaan asti. Vaiheet olivat moninaiset: SANKin pääsihteeri **Jorma Leppänen** muistutti taas Espoon hakemisesta. Vikingaborgissa pidettiin neuvottelu, jossa oli viranhaltijoita kaupunkisuunnittelusta ja ympäristökeskuksesta. Saimme tehtäväksi koota tarvittavan materiaalin

ja tiedot pääsihteerille. Kysely kaikille kunnille oli jo lähetetty, ja vastaukset piti antaa syyskuun aikana. Kun Espoo ei vastannut, Suur-Espoonlahden Kehitys **SELAK ry** teki 14.9.2011 aloitteen, että kaupunki tekisi esityksen nimityksestä. Aloite lähetettiin kaikille keskeisille päättäjille. Haun deadline oli 31.10.2011, mutta allekirjoitus puuttui vielä. Asia saatiin sitten hoidettua poliitikkojen ja virkamiesten hyvällä yhteistyöllä.

Seuraava vaihe oli käsitteily Saaristoasiain neuvottelukunnassa, johon oli tullut Uudenmaan liiton ehdotus neljästä kunnasta. SANK totesi, että tässä talouden tilassa voidaan esittää vain yhtä kuntaa, ja esitys oli Espoo.

Nimitys ei ollut vielä selvä, ja pääsihteeri kehotti varmistamaan, että ministerit saavat riittävästi tietoa Espoosta ja sen saaristosta. Niinpä kaikki ministerit saivat henkilökohtaiset kirjeet. Kuvalin niissä myös Suvisaaristossa jo tehtyjä yhteisiä toimia. Niistä merkittävimpäät ovat ison talon siirto saariston suulle, mittava sisävällyn kunnostus ja vesihuoltoverkoston rakentaminen alueelle. **SVIE, Skärgårdens Vänner i Esbo ry** siirsi 2002-04 Vikingaborg-talonsa Soukanniemieltä Svinösundiin pääosin talkootyönä. Saaristovesien kunnostuksesta **Sommarö-Seura ry** sai Espoon omakotiyhdistysten ry:n Viherteko-palkinnon 2006

ja Uudenmaan liitto nimesi Suvisaariston Vuoden uusmaalaiseksi kyläksi 2007. Kesällä 2010 SVIE auttoi saamaan **Sökö Sommarö FBK VPK**:lle pysyvän laiturin pelastusaluksille.

Toimiva asukasyhteistyö ja pitkät perinteet omatoimisissa hankkeissa vakuuttivat ministerit, ja 15.12.2011 Valtioneuvoston istunnossa Espoo sai saaristonimityksen ja sen myötä 31.000 euroa.

Kesällä 2012 Pentalan saaristopäivillä SANKin puheenjohtaja, kansanedustaja **Mikaela Nylander** kertoi saaristopolitiikasta ja allekirjoittanut esitteli sen toimintaa. Siellä perustettiin myös **Pentalan Ystävät ry** edistämään museotilan kunnostusta ja arvokkaan luonnon varjelua.

Syksyllä oli sitten tilaisuus osallistua valtakunnallisen saaristopolitiikan toimenpideohjelman laatimiseen vuosille 2012-15. SVIE:n nimissä tein laajahkon esityksen, josta useat ajatukset tulivat mukaan. Aiheina olivat seuraavat:

1. Saaristovesien kunnostus, luonnon hoito
2. Öljyntorjunta saaristoalueella, jätehuolto
3. Suvisaariston vanhentuneen kaavan tarkistus
4. Kevyen liikenteen väylä, rantautumispaikat
5. Kulttuurihistorian vaaliminen, Saaristomuseon kunnostus

Rakennus- ja konsulttitoimisto Byggnads- och konsultbyrå

SÄVASUND BYGGTJÄNST

TIMO MATOMAA

rkm, ri, lkv
Gsm + 358 50 500 2001
timo.matomaa@kolumbus.fi

Svartholmantie 3
02380 ESPOO
Suomi/Finland

- Pää- ja rakennesuunnittelu
- Projektinjohto ja rakennuttamista
- Valvontaa
- Arvioita ja katselmuksia
- Rakennuslain mukaisia lupia
- Hallinnanjakosopimuksia
- Kuntotarkastuksia
- Rakennusoikeusselvityksiä
- Klinteistövälitystä
- Huvud- och konstruktionsplanering
- Projektledning o. byggherreuppdrag
- Övervakning
- Värderingar och granskningar
- Tillstånd av olika slag (bygglag)
- Avtal gällande besittningsrätt
- Konditionsgranskningar
- Byggnadsrätsutsredningar
- Fastighetsförmedling

OY FURUHOLMSUDD AB

YHTEYSVENESATAMA
WWW.FURUHOLM.FI

NELJÄS VUOSI VARLALEHTOISTA NÄKÖSYVYYSMITTAUSTA

TEKSTI // Eeva Nuotio,
ESPOON YMPÄRISTÖKESKUS

ESPOON SUVISAARISTON meriveden laadun muutoksia ja rehevöitymisen astetta on seurattu näkösyvyysmittausten avulla vuodesta 2009 lähtien.

Näkösyvyys kuvastaa veden kirkkautta, väriä sekä valaistun vesikerroksen paksuutta. Näkösyvyydellä, tai Secchi -syvyydellä, tarkoitetaan sitä syvyyttä veden pinnasta mitattuna, jossa valkoinen levy juuri häviää havaitsejan näkyvistä. Näkösyvyteen vaikuttavat veden väri ja hiukkaset. Hiukkaset voivat olla savihiuksisia, kuollutta pohjasta irronnutta ainesta tai levää.

Tänä vuonna Sommarö-Seuran vapaaehtoiset ovat tehneet Suvisaariston sisä- ja ulkosaaristossa näkösyvyysmittauksia kaikkaan 13 pisteessä noin kerran viikossa. Havaintojaksona olivat viikot 24–34.

Näkösyvyysmittausten tulokset

Monista kunnostustoimenpiteistä huolimatta veden laadussa ei ole vielä tapahtunut merkittävää muutosta parempaan suuntaan. Veden laatu onkin pysynyt varsin samanlaisena usean vuoden ajan.

Asukkaiden mittaanista näkösyvyysvaroista laskettiin mediaani, keskiarvot ja pienimmät ja suurimmat arvot. Näkösyvyystuloksia verrattiin ekologisen luokittelun mukaisiin arvoihin ja edellisten vuosien tuloksiin. Näkösyvyyden ekologinen luokka vaihteli välittävästä tyydyttävään ja ulkosairistossa jopa hyvään tilaan. Lähes jokaisessa mittauspisteessä oli muutamia viikkoja, jolloin näkösyvyttä ei mitattu.

Näkösyvyys jäi Suvisaariston sisäosissa tänäkin kesäkautena alle 1,5 metrin, mikä ilmentää hypereutrofista eli erittäin rehevöitynyttä merialuetta. Tarkkailualueen sisäosissa näkösyvyys ilmensi välittäväksi tyydyttäväksi ekologista tilaa ja ulkosaaristossa tyydyttäväksi, jopa hyväksi tilaksi.

Alhaiset näkösyvydet johtuvat veden korkeasta kiintoaineepitoisuudesta ja sameudesta. Kesän 2012 kaikista havaintopakoista ja -mittauskerroista laskettu näkösyvyuden mediaaniarvo oli 1,25 m. Näkösyvyys on säilynyt monissa mittauspaikoissa samankaltaisena edellisiin vuosiin verrattuna.

Sinilevien määrä merialueella jäi kesällä 2012 vähäiseksi. Pintavesien lämpötilan keskiarvot pysyivät alle 20 °C kaikkina tutkimusviikkoina.

Miten jatkossa?

Näiden vuosien näkösyvyssurannat antavat erittäin arvokasta tietoa Suvisaariston merialueen tilasta. Näkösyvyshavainnointia suositellaan jatkettavaksi Sommarö-Seuran toimesta tulevinä vuosina, sillä vain riittävästi pitkäaikaisella seurannalla saadaan luotettavaa tietoa alueen ympäristön tilasta sekä rehevöitymisestä.

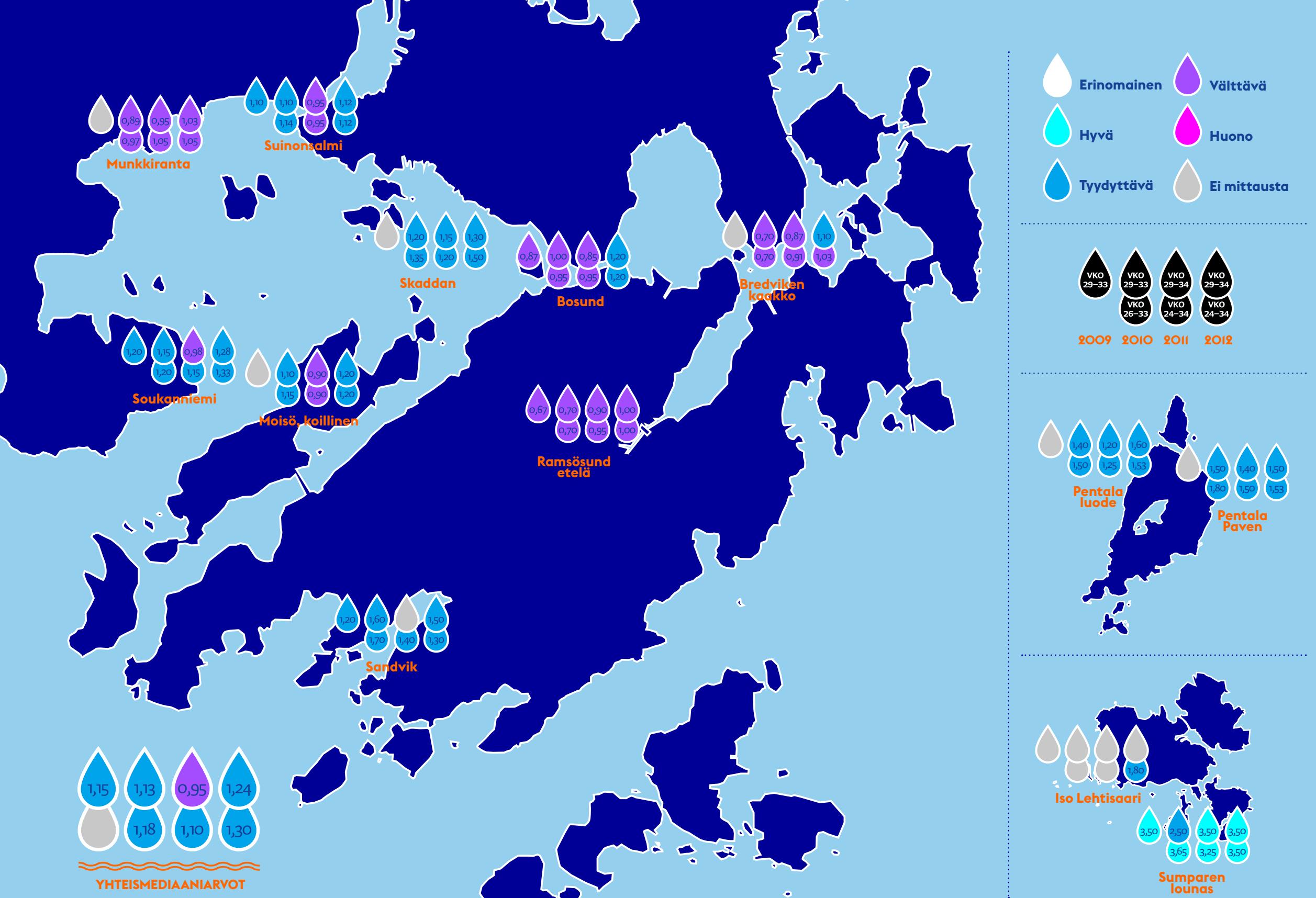
	Mittauspaikka	2009 vko 29–33	2010 vko 29–33	2010 vko 26–33	2011 vko 29–34	2011 vko 24–34	2012 vko 29–34	2012 vko 24–34
Moisöfjärden & Mataskärviken	Soukanniemi	1,20	1,15	1,20	0,98	1,15	1,28	1,33
	Munkkiranta		0,89	0,97	0,95	1,05	1,03	1,05
	Moisö koillinen		1,10	1,15	0,90	0,90	1,20	1,20
	Skaddan		1,20	1,35	1,15	1,20	1,30	1,50
	Suinonsalmi	1,10	1,10	1,14	0,95	0,95	1,12	1,12
	Bosund	0,87	1,00	0,95	0,85	0,95	1,20	1,20
Sisäsaaristo	Bredviken kaakko		0,70	0,70	0,87	0,91	1,10	1,03
	Ramsösund etelä	0,67	0,70	0,70	0,90	0,95	1,00	1,00
Ulkosaaristo & rannikko	Sandvik	1,20	1,60	1,70		1,40	1,50	1,30
	Pentala luode		1,40	1,50	1,20	1,25	1,60	1,53
	Pentala Paven		1,50	1,80	1,40	1,50	1,50	1,53
	Sumparen lounas	3,50	2,50	3,65	3,50	3,25	3,50	3,50
	Iso Lehtisaari							1,80
Yhteismaaniarvo		1,15	1,13	1,18	0,95	1,10	1,24	1,30

● Erinomainen 4,5– Hyvä 3,0–4,5 Tyydyttävä 1,1–3,0 Välttävä 0,5–1,1 Huono alle 0,5

	Havaintopaiika	Havaintojen määrä	Havaintojen vaihteluväli	Keskiarvo kesä 2012	Keskiarvo kesä 2011	Keskiarvo kesä 2010
Moisöfjärden & Mataskärviken	Soukanniemi	10	1,05–1,90 m	1,34	1,27	1,47
	Munkkiranta	8	0,90–1,15 m	1,03	1,07	1,08
	Moisö koillinen	8	1,00–1,50 m	1,24	1,05	1,21
	Skaddan	8	1,10–1,90 m	1,45	1,25	1,37
	Suinonsalmi	5	1,00–1,55 m	1,18	0,98	1,11
	Bosund	9	0,90–1,90 m	1,26	1,07	1,06
Sisäsaaristo	Bredviken kaakko	9	0,90–1,25 m	1,05	0,89	0,72
	Ramsösund etelä	10	0,87–1,40 m	1,08	0,94	0,73
Ulkosaaristo & rannikko	Sandvik	9	0,50–2,25 m	1,45	1,67	1,77
	Pentala luode	8	1,10–1,70 m	1,49	1,32	1,45
	Pentala Paven	8	1,10–1,70 m	1,51	1,50	1,71
	Sumparen lounas	6	2,80–4,50 m	3,62	3,19	3,48
	Iso Lehtisaari	3	1,70–1,85 m	1,78	–	–

Näkösyvyysmittaustulosten mediaaniarvot metreinä sekä niiden indikointi ekologinen luokka.

Näkösyvyysmittaustulosten keskiarvot. Vuosien 2011–2012 keskiarvoissa on lihavoitu edellisestä vuodesta parantuneet tulokset.

DÖDA TRÄD ÄR LIVSVIKTIGA

TEXT OCH FOTO //
MIMMA EKBLAD

Då stormen Tapani härjade julen 2011 föll många träd på Sommaröarna. Sannolikt råkar vi ut för några större stormar och många fallna träd också i vinter. Traditionellt brukar många ”städa” bort de fallna träden. De ser kanske skräpiga ut, eller så kommer de väl till pass som brasved i vinterkylan. Men död ved är faktiskt livsviktig för många arter och bristen på död ved är den största enskilda orsaken till att arter är utrotningshotade i Finland. Vi Sommaröbor kan konkret bidra till att öka naturens mångfald genom att lämna kvar fallna träd.

Liv i stockarna

Många djur och svampar är beroende av död ved. De hårdas svamparna som växer på döda träd kallas tickor (fi: kääpä). De lever på förmultnande trä och bryter ned veden. Hattarna som sticker ut från stammen är, liksom på våra vanliga matsvampar, bara fruktkroppar. Största delen av tickan finns som mycel i trädstammen.

Olika tickor har olika krav på sin livsmiljö. Vissa arter lever på träd som ännu lever, men har någon form av rötskada. Om du har tickor på levande träd i trädgården kan du alltså mentalt förbereda dig på att trädet inte kommer att leva i evighet.

Andra tickor kräver att trädet varit dött i flera år innan de kan växa på dem. Det finns också tickor som kräver att stammen de bebor först ska ha varit bebodd av någon annan ticka. Och så finns det tickor som specialiserat sig på olika trädarter, vissa föredrar gran medan andra kräver ädla lövträd.

Det är inte bara tickor och svampar som är beroende av död ved. Många insekter lever på både liggande och stående död ved. Dessa insekter är i sin tur mat åt många fåglar, till exempel hackspettar. Hälbyggande fåglar, som talgoxar, bygger sina bon i håligheter i trädstammar.

Viisi vuotta sitten kuollut koivu on täynnä komeita kääpiä. // Denna björk dog för ungefär 5 år sedan. Idag är stammen full av ståtliga tickor.

Alvin ja Else viihtyvät kaatuneilla puilla. // Alvin och Else tycker om att leka bland fallna träd.

Koralliorakas on erikoinen ja melko harvinainen sieni, joka elää toisten lahottajien, esimerkiksi taulakäävän, jo hajottamalla rungolla. Lajia ei luokitella uhanalaiseksi Suomessa, mutta Ruotsissa se on luokiteltu silmälläpidettäväksi.

// Koralltaggsvennen är en mycket speciell och förhållandevis sällsynt svamp som lever på stammar som redan brutits ned av t.ex. fnössticka. Arten är inte rödlistad i Finland men i Sverige klassas den som nära hotad.

Håligheter i trädstammar finns nästan bara i förmultnande träd. Genom att ta bort den döda veden från skogarna tar vi bort både boplatserna och maten för många av våra fåglar.

I dagens moderna skogsbruk plockas största delen av de döda träderna bort ur skogen. Död ved av olika sorters träd och olika förmultningsgrad är en verlig bristvara i skogarna i södra Finland. Framför allt de krävande arterna, alltså t.ex. de där som förutsätter att någon annan art först levtt i stammen, håller på att försvinna helt då de inte har några lämpliga livsmiljöer.

Gör-det-själv-biodiversitetshotspot

Om du vill värna om biodiversiteten ska du lämna kvar träderna som faller i stormarna! De måste naturligtvis tas bort om de fallit t.ex. över en väg men man behöver inte ta bort dem helt utan kan flytta dem åt sidan. Om de har spretiga grenar som känns skrymmande kan man såga av dem och

Kolopuita Pentalassa.
// Hälträd vid Pentala träsk.

låta stammen ligga kvar. Den smälter fort in i landskapet. Många arter har dålig spridningsförmåga och kan inte sprida sig från ett område till ett annat om avstånden är för långa. Men om vi lämnar kvar döda träd utspridda mellan områdena kan de fungera som mellanetapper och spridningsvägar.

Ständigt döda träd är också viktiga. Ta inte ned björken som står på bakgården då den dör utan låt den stå kvar! Om du är rädd för att den ska falla kan du själv fälla den på ett lämpligt ställe och sedan låta den ligga där.

Det är spännande att följa med stammarna då de bryts ned. Redan efter något år kan du ha imponerande samlingar av allmännare tickor. Efter några år kan det hända att betydligt exotiskare arter hittar till din bakgård. Fallna träd ger dessutom skogen en naturligare karaktär och betydligt högre tomteskogsfaktor – något som brukar fascinera den yngre generationen.

Palokärki on etsinyt öökötä kuolleen männyyn kaarnan alta. // Här har spillkråkan letat efter småkryp under barken på den döda tallen.

Kotipizza Lippulaiva

Pizza perille -palvelu – Pizzatransport

Kotipizza Lippulaiva
Espoonlahdenkatu 4
Avoinna Ma-Pe 11-21, La 11-20, Su 12-20
puh. 09-58400732

Meillä on myös kotiinkuljetus! Lisäinfoa tuotteista ja hinnoista katso:
Vi har även hemkörning! Mer information om produkterna och priserna finns på:

www.kotipizza.fi

Tervetuloa! Välkommen!

ELÄMÄÄ
JA IHMISIÄ

LIV OCH
MÄNNISKOR

SUVI SÄÄRISTON SYDÄN SYKKII KAUPALLA

TEKSTI //
NELLI SJÖBERG

Karinin kauppa 1950- ja 1960-lukujen
vaihteessa. Ison kuistin ovista käytin
vasemmalta asuinpuolelle ja oikealta
kaupan tiloihin.

TOISET TREFFINI vaalean saaristolaispojan kanssa vuonna 2005 saivat minut nousemaan ensi kertaa bussiin 145 ja pyytämään kuskia jättämään minut pois Suvisaariston kaupan pysäkillä, mikäli tämä vain tietäisi missä kauppa sijaitsee. "Hah, tietysti tiedän! Eihän siellä ole kuin Sjöbergin kauppa".

Onhan Suvisaaristossa ollut muitakin kauppoja: Wikströmi Sommarö Lanthandel postineen Suinonmäen päällä ja 1950-luvulla Marjomäkin talossa niin ikään Suinossa toiminut lihakauppa. Se tunnetuin on kuitenkin kauppa, jolla on pisin ja vaiheikkain historia, Karinin kauppa, Sjöbergin kauppa, Saaristokauppa - Skärgårdsbuitiken.

Kaikki alkoi Sjuttonista

Suvisaaristossa elettiin 1900-luvun alussa uudenlaisen ajan aikua. Varatuomari Alfons Juselius oli 1910 perustanut Aktiebolaget Sommaröarna -nimisen yrityön ja aloittanut maiden palstoittamisen. Hän myi kesä-huvilatontteja enimmäkseen helsinkiläiselle herrasväelle. Juseliuksen tavoitteena oli luoda Suvisaaristosta idyllinen huvilayhdyskunta. 1917 Ab Sommaröarnan liikennesäryhtiö Sommaröarnas Trafikaktiebolag osti käyttöönsä pienien, avonaisen kalastajaveen, jolle annettiin nimeksi Sjutton.

Pienessä Käringholmenin saarella asui kalastajapariskunta Hannes ja Karin Söderholm. Karin (o.s. Sjöberg) oli tullut Kirkkonummelta Suvisaaristoon alun perin Söderholmin perheen piaksi ja mennyt Hanneksen kanssa naimisiin vuonna 1919. Karin Söderholm alkoi kuljettaa Sjuttonilla Svinön tilan maitoa lähisaariin. Koska mai-

toa meni hyvin kaupaksi, laajeni valikoima kasviksiin, juureksiin ja kalaan. Kauppaneelle oli kysyntää, sillä Suvisaaristossa alkoi olla yhä enemmän huvila-asukkaita, eikä kaikilla ollut veneitä päivittäin käytös-sään.

Karin ja Hannes halusivat kasvattaa toimintaansa, mutta Käringholmenista se kävi hankalaksi. He kertoivat Alfons Juseliukselle haluavansa perustaa siirtomaatavarakaupan parempien kuluyhteyksien varrelle ja kysyivät, saisivatko tätä varten ostaa Ab Sommaröarnalta tontin Poilahdesta. Juseliuksen tavoitteena oli luoda Suvisaaristosta mahdollisimman omavarainen, joten hän tuki paikallisia yrittäjiä myymällä heille tontteja hieman normaalihintoja halvemmalla. Juselius ei myynyt tonttia, jonka Hannes ja Karin olisivat halunneet. "Se ei ole paras tontti kaupalle. Ostakaa mieluummin vapaa tontti Suinonniityltä läheltä rantaa. Tie kulkee vierestä, ja teillä on meri molemmin puolin. Se on paras tontti kaupallenne". Nämä Söderholmit saivat mahdollisuutensa.

1929 perustettiin varsinainen yritys. Ensimmäisenä kauppatilana toimi veneen lisäksi pieni, punainen, ikkunallinen mökki, joka yhä seisoo kaupan rannassa, jonne se myöhemmin siirrettiin. Tontilla oli myös pieni, vaatimatton talo, jonka Hannes ja Karin laajensivat uudeksi kodikseen. Talon valmistuttua 1930 siirtyi kaupan toiminta yhteen rakennuksen huoneista. Tila oli pieni, noin 20 neliötä, joten jo myyntitiski vei siitä suuren osan ja elintarvikevalikoima

Hannes ja Karin Söderholm matkalla kotisaarestaan Käringholmenista töihin.

piti tilanpuutteen vuoksi suunnitella huolella.

Söderholmien kaupasta tuli nopeasti kylän keskus ja kohtaamispalika. Kaupassa oli ahdasta ja hidasta, mutta kovin kodikasta. Asiakkaita palveltiin rauhallisesti, vaikka ruuhka-aikoina jonoa kertyi uloskin asti. Kaupalla oli yksi kylän ainoita puhelimia, minkä vuoksi monet kävivät soittamassa sieltä. Söderholmin kaupaan maksettiin myös maksu, jota 1937 avatun Suinonsalmen sillan käytöstä kerättiin. Kesä-asukkaiden postit saapuivat ensin höyrylaivalla ja myöhemmin bussilla kaupalle, josta ne haettiin itse tai toimitettiin eteenpäin maitokuljetusten mukana.

Karin oli varsinaisen persoona. Hän oli ankara, mutta oikeudenmukainen ja ennen kaikkea hänet tunnettiin piinkovana liikenaisena. Hän palveli asiakkaitaan aina ystäväällisesti – tosin suomea hän ei halunnut itselleen puhuttavan. Karinin

kieli oli ruotsi. Tarina kertoo, että kieltolain aikaan Karinin kauppaveneestä olisi myyty alkoholia. Hannes ei tiennyt tästä mitään. Tietämättömyyteen saattoi liittyä se, että Hanneksella oli virka verotuslautakunnassa. Iltaisin Karinin saattoi nähdä kotinsa kulmaikkunalla, josta hän haulikolla ampui puutarhassa liikkuvia jänisiä.

Karin ja Hannes eivät koskaan saaneet omia lapsia. Karinin nelivuotias veljenpoika Per-Olof (P-O) Sjöberg muutti kuitenkin vaikkean perhetilanteensa vuoksi Söderholmille vuonna 1935. P-O kotiutui Suvisaaristoon ja Söderholmit kasvattivat häntä kuin omaa lastaan ja lopulta adoptioivat hänet.

1930–40-luvuilla myytiin periaatteessa samoja tuotteita kuin nykyäänkin sillä erotuksella, että toisen maailmansodan aikainen ja sen jälkeinen elintarvikesäännöstely aiheutti omat ongelmansa tuotteiden saatavuuteen ja myyntiin. Tietyille elintarvikkeille kauppa tarvisi myyntiluvan. Toki valikoimat olivat siihen aikaan ilman säännöstelyäkin suppeat, ja kaikki myytiin tiskin takaa laatikoista tai purkeista. Jauhot kaadettiin asiakkaalle pussiin ja maitoa haettiin omiin maitohinkkeihin. Lauantaisin myytiin erityisen paljon maitoa ja sitä

Karinin kaupan tulitikkuna

saattoikin mennä kaupaksi jopa 1000 litraa päivän aikana. Maito tuli kaupalle mm. Iivisniemen kartanolta, Kirkkonummelta ja Helsingistä, leipä ja leivonnaiset leipomoista Helsingistä ja Kauniaisista. Perunoita saattiin lähialueiden maanviljelijöiltä, tuore kala tutuilta kalastajilta tai Söderholmien omilta kalastusretkiltä. Karinin vuosien 1942–1943 kirjanpito kertoo, että hänen kauppansa myi lähes mitä tahansa: maustekalaa, kärpäspyydyksiä, raparperimehua, ohrasuurimoita, savukkeita, tanskalaisia sardiineja, pilsneriä, käsitomuharjoja, lenkkimakkaraa ja kahvinkorviketta. Reikäleipää, hiivaleipää ja ranskanleipää myytiin leivistä eniten. Ulkomaisten hedelmien tuonti oli sodan takia tyrehtynyt vuosiksi, joten niitä ei tuolloin juurikaan saanut myytiin. Kirjanpidon mukaan koko vuoden 1943 aikana kauppaan toimitettiin myytiin vain 30 kg appelsiinia.

Eräänä aamuna vuoden 1940 keväällä Karin lähti merelle nostamaan verkkoa. Hannes seurasi häntä rantaan. Palatessaan Karin löysi Hanneksen rannasta kuolleena, lähes samasta kohdasta mihin tämä oli jäänyt vilkuttamaan. Hanneksen sydän oli pettänyt. Yhdessä ostettu kaupan tontti jäi Karinille ja Karin jatkoi kauppiaana yksin. Helppoa aikaa se ei ollut. Talvisota oli juuri

päättynyt. Karin kalasti, hoiti kanalaata ja kasvatti kasviksia myyntiin. Apuja hän sai veljenpojaltaan P-O:lta, joka alkoikin jo kymmenvuotiaana koulupoikana kuljettaa maitoa lähihaariin. Veneen moottorin oli valtio sodan takia ottanut, joten kuljetukset piti hoitaa soutaan.

Myymälätiskin takana P-O työskenteli heti kansakoulun kätyyään. Työ voitti opiskelun ja armeijakin loppui ennen aikojaan työvelvollisuuskuksien takia. Melontaa harrastanut P-O olisi päässyt edustamaan Suomen melontajoukkueita Helsingin olympialaisiin, mutta hän paikki mieluummin töitä kaupalla. Rakastumiselle löytyi sentäään aikaa ja 1953 P-O menikin naimisiin Maj-Lis (Maja) Grönstrandin kanssa. Maja auttoi kaupalla sen minkä ensin kahden, myöhemmin kolmen lapsen hoidolta kerkisi.

Uusi kaupparakennus ja El Bayon

1956 P-O hankki kulkukauppaluvan, ja vuotta myöhemmin kauppa sai ensimmäisen katetun kauppaveneensä. Vene rakennettiin Staffanin telakalla varta vasten myymäläveneeksi ja sai nimekseen El Bayon. Kauppaveneen asiakkaina oli pääosin lähihaariston kesäasukkaita, joille muiden elintarvikkeiden lisäksi kuljetettiin jopa 30–35 maitotonkaa päivittäin.

Huhtikuun 24. päivänä vuonna 1965

koitti kaupalle historiallinen päivä, kun nykyiselle paikalle rakennettu upouusi kaupparakennus avasi ovensa P-O Sjöbergin nimissä. Suvisaaristoon oli muuttanut paljon uusia asukkaita ja suuremmalle kaupalle oli kysyntää. Karinilla alkoi olla yhtä suntoista vaivaa, hän kärsi nivelreumasta ja sydänongelmista, joten P-O toimi kauppiiana apunaan työntekijänsä, vaimonsa ja toisinaan lapsensakin. P-O:n esikoispoika Stig-Olof eli Oa muistaa isänsä tavoin olleensa lapsesta asti kaupalla apuna. Juuri lukemaan oppineella pojalla oli aivan oma tehtävänsä. Kun bussi toi kyläläisten postit aamuseitsemältä, Oa jakoi postit pinoihin, joista ne sitten vietettiin saariin kesäasukkaille joko kauppaveneellä tai pikkuveneellä. Hyvin tehdystä työstä hän sai vanhalta Karin Söderholmilta palkkioksi Topsy-jäätelön.

Karinin kuoltua vuonna 1967 siirtyi kauppa virallisesti P-O:lle. P-O Sjöberg perheineen teki kovasti töitä kaupan eteen. Päivät olivat pitkiä ja asiakkaille haluttiin tarjota vain parasta. Tilaa ei ollut paljon, mutta valikoima pidettiin laajana. P-O piti huolen siitä, että kyläläiset saivat aina kaupasta sen mitä tarvitsivat. Kaupassa oli jopa oma rautaosasto. Suvisaaristossa oli tuolloin rakennuskielto, joten tavaraa tarvittiin lähinnä korjaustöihin. Mikäli joku

tarvitsi pienen palan kattohuopaa, hankki P-O sen hänelle seuraavaksi päiväksi. Jonot kaupalla olivat pitkiä, mutta tunnelma aina välittömän iloinen. Siitä pitivät huolen myyjät, jotka rupattelullaan saivat asiakkaat tuntemaan itsensä tervetulleiksi.

Pop-Shopin aikakausi

Kauppavene El Bayonilla ajettiin vuoteen 1965 asti, jolloin se myytiin. Tilalle ostettiin Helsingistä Tuulikki V -niminen vesitaksi, josta rakennettiin myymälävene Pop-Shop. Vene sai nimensä kipparina toimineen Per-Olof Sjöbergin nimikirjainten mukaan. 1970-luvulla Pop-Shop kiersi lähihaaristoa kahdella eri reitillä kotisatamanaan Suinsonsalmessa sijainnut kaupan laituri. Veneen

Kauppa vietti 50-vuotisjuhlaan vuonna 1979. Maja, Oa ja P-O poseeraavat kaupan takaovella Västra Nylandin artikkelia varten. Kuva Johanna Westman.

JOULUIKKUNA 1981

Joulupäivät olivat pitkään ainoita pääviä jolloin kaupan ovet pysyivät suljettuna.

lastaus alkoi aamuviihdeltä ja seitsemältä se lähti matkaan. Pysähdyspaikkoja oli 25, ja parhaina päivänä vene tavoitti kolmisen-sataa asiakasta. "Mjölkbåten kommer!" oli yleinen huuto laitureilla, kun odotettu kauppavene lähestyi soittaen torveaan. Pop-Shopin valikoima oli kuin pienois-versio kaupan valikoimasta: siellä myytiin kaikkea mitä kesälomalaiset saattoivat tarvita. Kaikki myyntituotteet eivät mahtuneet sisälle, joten osa kulki veneen katolla.

Oa Sjöberg alkoi ajaa Pop-Shopia päästään vuonna 1975 kesäksi armeijasta työlomalle. Nuo vuodet olivat mieleisiä niin asiakkaille kuin kaupan henkilökunnallekin, vaikka kauppavene vaati paljon työtä ja lastaus ja kunnossapitokin veivät aikansa. Toiminta kävi kalliaksi ja hankalaksi, kun kylmäsäilytykselle tuli jatkuvasti tiukempia sääntöjä. Perheillä alkoi myös olla enemmän veneitä ja autoja, joilla käydä itse kaupassa. Pop-Shopin viimeinen toimintakesä oli vuonna 1983.

Sjöbergin kauppa vuosituhanne vaihteessa

Kauppa mantereella voi hyvin. 1989 kesäkuussa avattiin uudistunut ja laajennettu kaupparakennus lähes nykyisellään. Rakennuksen suunnitteli arkkitehti Stefan Ahlman ja suurimpana muutoksena entiseen oli paremmat kylmätilat. Toinen paikallinen kauppa, Sommarö Lanthandel, oli suljettu vuonna 1972. Posti oli jäänyt vuosiksi suljetun kaupparakennuksen kohdalle, mutta siirrettiin nyt Sjöbergin kaupan uusiin tiloihin. P-O ja Oa luottivat tulevaisuuteen ja pienien saaristolaiskauppansa elinvoimaan, vaikka lähistölle jatkuvasti avattiin suuria marketteja. 1980–90 -luvun Sjöbergin kaupan vetonauloina toimivat

hyvä valikoima, ystävälinnen palvelu ja aukioloajat. Kauppa oli auki lähes aina, myös sunnuntaisin ja arkipäivisinkin jopa aamukahdeksasta iltakymmeneen. Ainoastaan joulupäivänä ovet suljettiin. Kesäloimen aikana kaupan myynti saattoi viisinkertaisuuta talvesta.

Tuon ajan suvisaaristolaislapset muistavat ison ja houkuttelevan irtokarkkivalikoidman keskellä kauppa, Sjöbergin perheen vapaasti rapsuteltavissa olleet husky-koirat kaupan ulkopuolella ja jokavuotiset joulunaukset glögeineen ja joulupukin vierailuineen. P-O seisoi tiskin takana valkoisessa työasussaan, Oa hoiti tukkukäynnit, tilaukset ja henkilöstöasiat. Vuosia kaupalla myyjänä toiminut Irma Lindfors oli monelle kuin varääti tai -isoäiti, niin lämmintä henkinen hänen vastaanottonsa kaupalla aina oli. Onpa Irmalle jätetty joskus kylän lapsia hetkeksi hoitoonkin. 1990-luvun lama ravisteli pientä kyläkauppa, mutta ponnistelujen ansiosta se pärjäsi silloinkin. Oa alkoi laajentaa toimintaa myymällä myös laitureita.

Joulupukki ilahdutti suvisaaristolaislapsia kaupalla 1980.

2000-luvulla alkoivat asiakkaat hiljalleen karata Lippulaivan ja Iso Omenan kaltainen kauppakeskuksiin, supermarketteihin ja erikoiskauppoihin. Suvisaaristolainen kyläkauppa alkoi jäädä suurempiensa alle. Kyläkauppankin on kehityttävä elääkseen, eivätkä vanhat toimintakeinot enää päte-neet. P-O:n nuorin poika Per-Henrik eli Pelle alkoi pyörittää kauppa. P-O ei monen työvuotensa jälkeen osannut olla vain eläkkeellä, vaan järjesteli yhä tavaroida, lakisai pihaa ja taitteli pahvilaatikoita kaupalla. Muistiin vaikuttanut Alzheimerin tauti sai hänet unohtamaan, mitä oli tapahtunut viisi minuuttia sitten, mutta vakiosiakkaiden nimet, tärkeät vuosiluvut ja mitä uskomattomimmat tarinat eivät häneltä unohtuneet.

Moni muistaa talven 2006 jääradan, jonka ansiosta retkiluistinten vuokraus ja myynti kaupalla olivat huipussaan. Tällaiset yksittäiset huippuhetket eivät kuitenkaan riittäneet pitämään kauppa voimissaan. P-O kuoli toukokuussa 2011, ja puolisen vuotta myöhemmin 2.12.2011 suljettiin Sjöbergin kauppa. Tyhjä, pimeä kaupparakennus oli kyläläisille surullinen näky.

Saaristokaupaksi

Vuosia Suvisaaristossa asunut neljän lapsen äiti Kristina Tukiainen, joka kylällä tunne-taan Miiruna, ajoit päävittää tyhjän kaupan ohi. Häntä harmitti kyläkaupan sulkeutu-

Saaristokauppa on kylän Facebook

Kristina Tukiainen herätti Sjöbergin kaupan henkiin Espoon Suvisaaristossa. Saaristokaupassa vaihdetaan ostosten lomassa kuulumiset suomeksi ja ruotsiksi.

Helsingin Sanomat 26.6.2012

minen ja mahdollisuuksia täynnä olevan tilan tyhjillään olo. Miuru tiesi, että Oa Sjöberg etsii kaupparakennukselle vuokralaista tarkoitukseaan saada Suvisaaristoon laadukas ruokakauppa – olihan rakennus sitä varten alkuaan tehty. Rakkaus hyvään ruokaan, kokemus ruokakaupassa työskentelystä, sopiva elämäntilanne ja vahva tunne siitä, että tämä on hänen hetkensä tehdä pitkääkaisesta unelmasta totta saivat Miirun neuvottelemaan kauppatilan vuokraamisesta. Tehtiin suunnitelmia ja laskelmia. Tukiaisten auto seisoi usein kaupan pihalla. Huhut Suvisaaristossa yltiyivät, ja jos sukunimesi oli Sjöberg, et voinut käydä lenkillä ilman, että vastaantulijat kyselivät kaupan tilannetta.

Loppukevään ja alkukesän 2012 aikana kaikki tapahtui nopeasti. Kaupalla tehtiin remonttia, uusittiin kylmäkalustetta, mieittiin nimeä ja palkattiin työntekijöitä. Miiru ja aviomiehensä Lauri sekä myyjät Axel, Freja ja Erika tekivät töitä yötä myöten. Miiru suunnitteli perinteisen kyläkaupan nykyaisella vivahteella. Kaupasta tulisi saamaan myös lähi- ja luomuruokaa ja sen yhteyteen tulisi kahvila, josta saisi jatkossa lounasta ja catering-palveluita.

Juhannuksella, 20. kesäkuuta 2012 seisoi kaupan oven takana iloinen väki-joukko. Miiru katseli väenpaljoutta jännityneänä mutta innostuneena, ja kun kello löi kaksitoista, veti hänen ensi kertaa pääilleen työesiliinansa ja avasi Saaristokaupan ovet. Laitteet eivät heti toimineet, hintalappuja puutui ja kassalle kerääntyi jonoa. Kauppa täytyi silti kukista, ihastelusta ja iloisesta puheensorinasta. Joku säisti ensimmäisen kuittinsa muistiksi. Ei jänyt epäselväksi, että tällaisista ruokakauppaista kahviloineen Suvisaaristoon oli kaivattu.

Kaupan ollessa puolisen vuotta tyhjillään tuntui, että kylältä puuttui jotain. Huoli kaupan kohtalosta oli yhteinen ja osoitti, että Suvisaaristo tarvitsee keskipisteen, mikä sillä on vuosikymmeniä ollut. Kauppa on suuri osa kylän identiteettiä.

Jotain vanhaa, jotain uutta. Vuonna 2012 Facebook kertoo kalastajan juuri tuoneen Saaristokaupalle tuoretta kuhoa myyntiin. Tiskin takana palvelee taas Karin, Miirun vanhin tytär. Karinin ja Hanneksen taloa kunnostaa nyt kodikseen uusi nuoripari, vaalea saaristolaispoika perheineen ●

Skärgårdsbutiken
SAARISTOKAUPPA

SAARISTOKAUPPÄ

KAUPPA, KAHVILA & CATERING

BUTIK, CAFÉ & CATERING

AVOINNA / ÖPPET

Ma - Pe / Må - Fre 8.30 – 19.00 La / Lö 9.00 – 15.00

Kesällä myös sunnuntaisin / På sommaren också söndagsöppen

Suvisaarentie 23 / Sommarvägen 23, 02380 Espoo / Esbo

Puh. / Tel. 09 - 888 4114

TILAA

**- KUN HALUAT HYVÄÄ
LINJA-AUTOPALVELUA**
HYLJEKUJA 6, 02270 ESPOO
PUH. (09) 888 1269, (09) 888 1312
FAX (09) 888 1179
tilausajot@tyllila.com
www.tyllila.com

ITSENÄISYYDEN KOKO KUVA

TEKSTI //
RIKU SIIVONEN

TUULIKKI KUUSISAARI on syntynyt vuonna 1917. Hän on suunnitellut itse talonsa, rakentanut kivilaiturin yksin eläkkeellä, menestynyt yrityjänä ja asuu edelleen, 95-vuotiaana, yksin Espoon Suvisaaristossa – eikä hän halua vieläkään pyytää apua. Mutta heleän ihonsa salaisuuden hän suostuu kertomaan.

Bussipysäältä Skatantien risteyksestä alkaa kävelymatka, jonka Tuulikki Kuusisaari on taittanut tuhansia kertoja. Hän on asunut vajaan parin kilometrin päässä bussipysäältä yli 50 vuotta. Ensin kahden tyttären kanssa kolmestaan, sitten yksin.

Ja yksin hän asuu edelleen, 95-vuotiaana. "Panen vastaan, jos meinaavat pois viedää."

Ja vielä vajaa vuosi sitten hän kävi kolme kertaa viikossa päivätansseissa Helsingissä, muun muassa Kampin palvelukeskuksessa ja Vanhalla. Ensin kävely, sitten bussimatka ja sitten tanssia.

"Kun tanssii, keho ei paina", Kuusisaari nauraa ja pyörähtää hiukan itse suunnitelmansa talon olohuoneessa. Sen lattiaa peittävät viherkasvit, seinillä ja pöydällä on valokuvia suvusta sekä onnittelukortteja. Kuusisaari on aina ollut aktiivinen, mutta ei muista riippuvainen. Miehiä on väillä ollut – muutama vuosi sitten löytyi yksi oikein hyväkin, Jukka. Tanssikaveri.

"Me sovimme niin hyvin toisillemme. Arvasimme mistä toinen tykkää. Ei sitä tarvinnut kysyä. Soitimme aina iltaisin toisilleme, että tiedetään toisen olevan kunnossa, kun Jukkakin oli jo yli 70-vuotias."

Mutta erääänä iltana pari vuotta sitten Jukka ei enää vastannut. Se muisto pysäyt-

tää vieläkin Kuusisaaren iloisen puheen. "Jukka oli hyvä mies."

Mutta muuten Kuusisaari on pärjänyt hyvin ja mieluusti itsekseen. Hän on suunnitellut ja rakennuttanut itse talonsa. Rahat sitä varten hän hankki omalla kampaamoryksellään – sen työn hän osasi niin hyvin, että sijoittui yhdellä työllä viidenneksti maailmanmestaruuskilpailuissa. Takahuoneessa ja kotona hän suunnitteli iltaisin tulevaa asuntoaan millimetri-paperille.

Rannassa olevan kivilaiturin hän rakensi eläkepäivillään, yli 70-vuotiaana – yksin.

"Kymmeniä autokuormia, tuhansia kiloja tuli kiviä. Minä kärräsinv ne sitten tuonne rantaan ja asettelin niin, ettei yksikään heilu kävellessä."

Mistä tällaisia naisia oikein tulee?

"Hangossa minä olen syntynyt, isä oli muurari, ja hyvä olikin. Sieltä tämä taitoni ehkä tuleekin: isä suunnitteli muille taloja, vaikkei hän ollut saanut mitään koulutusta. Minullekin koitui jonkinlaista luontaita ymmärtämystä. Seinän kivilaatatkin valoin itse ja pesin kiviä kynnet kuluneina."

Hangosta Tuulikki muutti 10-vuotiaana vanhempiensa kanssa Helsinkiin. Avioliiiton myötä hän päätyi asumaan Kisakylään ja Olympiakylään, joissa hän ensi töikseen etsi kasvimaan paikan viljelyilleen.

"Mutta halusin päästää suoraan luontoon kotoani. Siksi aloin etsiä sellaista tonttia, jossa olisi metsä ympärillä."

Sopiva löytyi Suvisaaristosta.

Tuulikki Kuusisaari (etummaisenä oikealla) on työn ohella laulanut ja tanssinut läpi elämänsä. Tässä Kampin palvelukeskuksessa toimiva Vanhat Kurpat -laulunäytelmäryhmä.

Tontti oli niin theää metsää, että Kuusisaari lainasi naapurilta kirveen, että sai raivattua tiensä tulevan talon kohdalle. Se miellytti silmää, ja Sandelin suostui myymään tontin hänelle.

"Olen hiukan puuhalaaja. Tuossa bussipysäkin vieressä on sellainen koivu, jota usein halaan."

Kuusisaarelle Suvisaaristo on ollut hyvä paikka asua, koska harva asia on muuttunut.

"Tämä on saanut pysyä luonnontilassa aika paljon, kun täällä on niin isoja tontteja."

Aivan alkuaikoina ihmiset olivat tosin enemmän tekemisissä naapureiden kanssa.

"Nyt kaikki ovat enemmän kodeissaan. Mutta niin olen minäkin", hän nauraa ja sanoo, ettei voimat ole alkuvuoden sairaala-käynnin jälkeen oikein palautuneet.

"90-vuotiaaksi asti kaikki meni hyvin, nyt olen alkanut vähän unohdella asioita, joita minulle on juuri sanottu."

Suvisaaristossa hän on kuitenkin kasvattanut tytärensä, joista toinen kuoli neljä vuotta sitten.

Sipi-tytär muistaa, ettei äiti ollut mikään

Lea Jakama Oy

Asuntokauppa vuodesta 1987

pullantuoksuinen. Äiti puuhasi omiaan, isompia juttua.

"Ei se leipominen olisi tainnut hänelle riittää."

Niin, tuskin olisi riittänyt. Kuusisaaren työura oli lopulta juuri niin pitkä kuin valtiojohto nykyään unissaan toivoo. Ensin hän oli yksityisyrittäjä, joka työllisti muitakin.

"Kampaajan työssä pitää olla kolme asiaa, jotta pärjää. Ammattitaito, hyvä silmä ja hyvä maku."

Viimeistä tarvittiin muun muassa silloin, kun muodissa oli šahitar Farah Diban tupeerattu tukka.

"Sellaisen halusivat myös maaseudun, no, pullukat tytöt, joille se ei yhtään sopinut. Yritin heitä puhua vähän ympäri", Kuusisaari hymyilee.

Hän jäi kampaajantyöstä normaalista eläkkeelle, mutta pestautui heti toiselle töihin.

"Kiersin ovelta ovelle myymässä hierontakoneita. Olin Suomen paras myyjä. Ja vanhin! Lisäksi olin talossa pidempään kuin kukaan muu, 17 vuotta."

Siinä sivussa hän on suunnitellut omia neulemalleja ja mattoja - "huomaatko, sinun jalkojesi alla on yksi yli 60-vuotias matto, siinä on virkattuja kantarelleja". Vaatteet ovat syntyneet bussimatkkoilla, ilman kaavoa, omasta päästä matkan varrella keksien.

Kuusisaarella on vain yksi selitys sille, miksi hän on saanut aikaan ja pärjänyt niin hyvin.

"Haluan tehdä vähän vaikeampia asioita. Toiseksi haluan tehdä kaiken johon ryhdyn

hyvin, jopa paremmin kuin kukaan muu!
Kun vanhusasiamiehen viran perustamiseksi kerättiin adressia muutama vuosi sitten, allekirjoituksia kertyi Suomesta 12 000.
Minä keräsin niistä yli kuusituhatta!"

Toisekseen hänellä on ollut tanssin lisäksi toinen harrastus, joka on antanut voimia: laulu. Tuulikki Kuusisaari lauloi jo vuoden 1952 olympialaisten avajaisissa ja päättäjäisissä Suomen Laulu -kuoron riveissä. Ja vielä viime vuosina hän on ollut mukana Vanhat Kurpat -nimisessä laulunäytelmäryhmässä – näytellen ja laulaen soolo-osuuksia.

Aika paljon kaikkea yhteen elämään.
"Minä olen sinnikäs ja sisukas. Eikä lumitöitä ole kuin parikymmentä metriä tuohon parkkipaikalle. Siitä eteenpäin lumet hoitaa naapuri tuosta läheltä. Enkä minä halua oikein pyytää apua."

Kuusisaari korostaa, että ihmisen kannattaa tehdä vain sitä, mistä tykkää erityisen paljon. Menneitää ei kannata jäädä vatvormaan. Ja nuorekkaana pysyy, jos pesee kasvonsa aina tilaisuuden tullen maaseudun sadevedellä.

"Minua on joskus luultu 70-vuotiaaksi. Sadevesi on sen salaisuus!" ●

Kirjoittaja Riku Siivonen on viestintä-yrittäjä ja toimittaja, joka on johtanut Vanhat Kurpat -laulunäytelmäryhmää.

Suvisaariston oma kiinteistövälittäjä palveluksessanne!

Olemme toimineet Suvisaaristossa yli 25 vuotta, joten olemme kotikenttämme todellisia asiantuntijoita, ja valtaosa alueen kiinteistökaupoista tehdäänkin avustuksellamme.

Kysyntä Suvisaariston ja Soukanniemen osayleiskaava-alueella on ollut vakaata ja on kehittynyt hyvin matallisesti. Kiinteistöjen hinnat ovat yksilöllisiä ja vaihtelevat erittäin voimakkaasti riippuen rannan läheisyydestä ja sen kunnosta, ilmansuunnasta sekä siitä sijaitseeko kiinteistö sisälähdellä vai avomeren puolella.

Pistäydy toimistoomme neuvottelemaan ammattitaitoisten välittäjiemme kanssa kiinteistö- ja asuntokaupoistasi. Meiltä löytyy tälläkin hetkellä asiakkaita jotka ovat kiinnostuneita Suvisaariston – Soukanniemen kiinteistöistä ja tonteista. Jos haluatte myydä kiinteistön hiljaisesti niin sekin onnistuu. Vi betjänar Er även på svenska.

Lea Jakama Oy Ikv (A)
Suvisaarentie 11, 02380 Espoo
Puistokatu 7 A, 00140 Helsinki
info@leajakama.fi www.leajakama.fi
Puh.(09) 8676 555

HÄR HÄCKAR LÅNGVÄGA SOMMARGÄSTER

TEXT //
FINN ERIKSSON

DE SOM LEVER sitt dagliga liv någon annanstans i världen men som regelbundet återkommer till en fast punkt på Sommaröarna är väl ett slags flyttfåglar som vi välkomnar varje vår och ser flytta häriifrån varje höst. Sådana är Marianne och Philip Riley. Sedan barndomen har vi känt Marianne som Manne, Uhr hette hon innan hon gifte sig. Nu är hon och Phil, med barnen Emily, Finn och Katja och med barnbarnen, trogna flyttfåglar som med osviklig precision anländer med somma-

ren till Sommaröarna. Här är de intervjuade under flykten, litet bakgrundsfakta behövs för att ge en helhetsbild.

Det uhrska sommarstället finns på Bergö vid Svartholmsvägen. Tomten heter Sommarkulla men namnet används sällan, i dagligt tal blir det Sommarö eller Sävasund. Mannes mamma Inga (Dulle) var krigsänka och ensamförsörjare och hade själv inte möjlighet att köpa en frontmannaparcell. Saken ordnades ändå så, att hon fick disponera hälften av svägern Åke Strömbergs

parcell och sedan så småningom lösa in den. Dessa frontmannaparceller var i regel inte strandtomter men den här ligger på övre sidan av Svartholmsvägen där nedre sidan är en strandremsa, så smal att den inte kan användas som bostadsområde. Enligt köpeavtalet med familjen Juselius (Ab Sommaröarna upplöstes 1944) har tomterna rätt till brygg- och båtplats vid stranden. Huset byggdes på slutet av 1940-talet som en tidstypisk sommarstuga, en enklare version av ett frontman-

—
Marianne "Manne" Riley on asunut ulkomailta yli 40 vuotta. Nykyisin hän asuu Belgiaassa, mutta palaa aina kesäksi Suvisaariin Svartholmantieelle, jossa hän on viettänyt lähes kaikki elämänsä kesät 40-luvulta lähtien.

nahus. Arbetet utfördes av montörer från Telefonföreningen, både Åke och Dulle var anställda vid HTF.

Om sina minnen berättar Manne att Dulle och hon bodde i Åkes liden de första somrarna i väntan på det egena huset. Då Dulle och Åke på dagarna var på arbete i stan tog moster Majlis hand om Manne, kusin Soli och lillkusinen Tom. Elektricitet drogs till husen först på hösten 1951.

Kurre, Stig, Kristina, Soli och Kari var någotsnär jämnåriga grannar med Manne, tillsammans gjorde de vad barn gör mest, lekte och förstås gjordes diverse hyss. Efter hand vidgades umgängeskretsen. Esbo IF hade en sommaröfilial, man sportade med Kaj och Guy som tränare på Sportplan på Svinö och deltog i tävlingar i trakten. Vid Sportplan bildades också gänget kring tågvagnen, först med Dagny Staaf-Busch som ledare men så småningom klarade man sig på egen hand.

Manne berättar att de bodde på Sommarö om somrarna och på påsklovet, ibland också under sportlovet, men då var det ruskigt kallt i huset som inte var vinterbonat.

I början av 60-talet hittade Manne och Phil varandra, hon nyutexaminerad diplomkorrespondent från Hanken och han språklärare från London, på en språkkurs för

finländare i Oxford. Det nygifta paret bosatte sig i Jyväskylä, där Phil hade tjänst vid universitetet. Första barnet Emily föddes i Jyväskylä. Ganska snart därefter flyttade familjen till Wokingham i England, där Phil tog sin M.A. i lingvistik. I British Councils tjänst flyttade de sedan till Malta. Manne berättar att det brittiska militärsjukhuset var bäst och förmånligast där, men enbart för militärer med familjer. Phil befordrades hastigt till kapten, det gav Manne rätt till privatrum då Finn föddes och Phil daglig romranson då han sedan någon gång fick orsak att intas på sjukhuset.

Lagom innan Emily och Finn nått skoldaterna erbjöds Phil en post vid universitetet i Nancy, Frankrike, och där bodde familjen i 35 år, ända tills alla barn var utflugna, också Katja som alltså föddes där. Under en tid hade familjen också ett fritidsställe i Bouillonville, en pittoresk gammal by i Lorraine i norra Frankrike. Mormor Dulle besökte ofta familjen i Nancy, jul, nyår och andra helger. Men julen har också firats i Finland ett par gånger. Nuförtiden bor Manne och Phil i Bryssel. Phils arbete har fört dem temporärt till bl.a. Hong Kong, Nya Zeeland och Wien.

Under nästan alla år har familjen tillbringat somrarna på Sommaröarna. I Sävasund har tillbyggnader och förbättringar skett i takt med ökande behov. Redan på 50-talet byggdes den öppna verandan in och ett extra sovrum klämdes in i köket för att Manne skulle kunna bjuda sina väninnoar på skidlov. Grannen Ville skötte byggandet. Då Emily och Finn var små byggdes huset till på längden (slutet av 60-talet, Helge, Benko och Kaj byggde). Sedan skaffade man borrhbrunn ute och dusch inomhus (början av 90-talet, Krister byggde). Då barnen fick egna familjer byggdes en

En teckning och ett fotografi av huset från den 6 juni 1967. Konstnären, sommargästen Malcolm Yorke, satt ungefär där den nya vägen planeras i dag. Observera barnvagnen både på teckningen och på fotot, antagligen med Emily i (foto Dulle).

bastu med stort omklädningsrum och loft (slutet av 90-talet, Benko byggde igen, nu tillsammans med Micke). Till slut (2011) offrades det första sovrummet till toalett med WC och dusch i samband med anslutning till vatten- och avloppsnätet. Utedasset var genom tiderna en stötesten för alla urbana utländska gäster – att "gå bak knuten" var för dem helt enkelt inte möjligt.

På frågan vad Phil, storstadsbo av själ och hjärta, tänkte då han första gången kom på besök till Sävasund och konfronterades med alla Mannes galna vänner och släktingar börjar han litet försiktigt med att allt var väldigt nytt och främmande, han hade aldrig varit med om att leva vid och på vattnet, där man hade båtar som medel att ta sig från ett ställe till ett annat. Så berättar han om det första besöket. Mannes vänner ordnade kräftfångst. Phil hade ingen aning om vad "crayfish" är. Man väntade till mörkrets inbrott, sedan gav man sig iväg med en gammal livbåt till en ö, där klättrade man upp på

ett berg (här gick hans fantasi på högvarv; vad är "crayfish"?). Sedan klättrade man ned på andra sidan till en sjö, man spred sig åt olika håll och sysslade med flicklampor, rop hördes i mörkret härifrån och därifrån, förvirringen var stor. Så småningom samlades man med ett byte av svartgröna odjur och sökte sig till båten och hemåt. Motorn krånglade förstås där mitt i mörka natten... Ett mera exotiskt mottagande kunde man knappast tänka sig. Kräftorna smakade sedan utmärkt, för att inte tala om allt som serverades till!

Om sin anpassning till att bo trångt och asketiskt med svärmor i huset minns Phil att han som enda manliga medlem i hushållet fick vissa sanitära uppgifter på sin lott, som att bära in vatten och tömma tuppen, också att se till att det fanns ved för att hålla värmen uppe. Med londonlivet som referensram kändes det inte alltid angenämt och tycktes höra gångna århundraden till. Att såga och hugga ved gick med tiden allt bättre, då Åkes bastu brunnit var

det Phil som sågade upp resterna till ved.

Efter att ha sett hur Åke och andra grannar tillbringade en stor del av tiden med fiske bad han Dulle skaffa ett fiskespö. Det tog en tid innan han kom underfund med det, men snart kunde han bistå till det som hushållet behövde i fiskväg. Senare har också Finn och svärsönerna gjort det. Åke hade nog gärna haft sällskap i sin båt men det kändes inte lockande; upp och ut i gryningen, som vägkost franska pastiller och Jaffa.

Vid ett vinterbesök var det glansis ända ut till havs. Att bege sig ut på skridskor kändes alltför utmanande men med sparkstötting kunde Phil något särnär hålla takt med det skridskoåkande sällskapet.

Som professor i lingvistik har Phil levit i en flerspråkig familj med huvudspråken engelska, franska och svenska, med finska, maltesiska och flamländska i omgivningen. På frågan om hur väl teori och praktik går ihop konstaterar han att den egna familjen och den flerspråkiga omgivningen i Finland, Belgien, Hong Kong och på Malta

Familjebilder i gungan.
Till vänster sitter Manne med Finn i famnen, Emily sitter i mitten, Dulle står bakom. Mannes farmor Fanny och farfar Algot Uhr till höger på bilden residerade om somrarna på Paven, vi ESF:are minns den stränga men varmhjärtade "Fru Uhr" som regerade i restaurangen (foto Phil).

har berett en genväg till problematiken, inspirerat till nya infallsvinklar och hjälpt att hålla teorierna inom realistiska ramar. Det har varit till stor nytta då han skrivit böcker i ämnet (bl.a. "The Bilingual Family", Edith Harding and Philip Riley, Cambridge 1986, 2nd edition 2003, "Language, Culture and Identity", Philip Riley, London 2007).

Äldsta barnet Emily utbildade sig till jurist i England och träffade Denis, fransman med tyska anor på mödernet, som studerade statsvetenskap i Nancy. De bor i Bryssel med barnen Robin, Eliot och Maud. Emily och Katja har två gemensamma företag (se pixielight.com och madebypixies.com).

Emily föddes i Finland, visserligen inte på Sommaröarna utan i Jyväskylä, och hon har starka emotionella band till Finland. Svenska är hennes modersmål – hennes moders mål – hon har tillbringat långa sommarlov i Sävasund genom åren och känslan för sommarstället är djupt rotad. Hon konstaterar att det hos henne är fråga

om en sammansatt identitet, hälften av hennes föräldrars historia finns i Finland. Då hon möter finländare i Bryssel blir de ofta förbluffade över att en familj som utåt verkar så "fransk" har kopplingar till Finland.

Som barn var Emily mycket imponerad av att huset Mommo Dulle låtit bygga var gjort av det material som HTFs importerade telefonkiosker varit packade i. Vilken återanvändning av resurser! Lugnet och stillheten domineras barndomsminnena från de långa sommarferierna, simturerna och det man inte fick äta någon annanstans; blåbärspajer, kräftor, kantareller... Livet med mormor och tillsammans med släkten i grannhuset, småkusinerna som ofta besökte sina far- och morföräldrar där.

Emilys och Denis' barn har kommit till Sommarö ungefär vartannat år, ibland hela familjen, ibland barnen tillsammans med morföräldrarna. I datorernas och videospelens tidsålder uppskattar de ännu enkla saker som att bada i havet och fiska. Äldsta

sonen Robin har deltagit i segelföreningens kurser. Robin och Eliot känner också barnen till Emilys småkusiner som hon umgicks med som barn. Tack vare de långa ferierna tillsammans med morföräldrarna tycks Emilys barn känna till och älska samma saker som hon själv älskade som barn och som hon föreställer sig att hennes mamma och mormor älskade. Det väcker starka känslor av något som ges vidare i generationer. Barnen själva säger att Finland och Östersjön är väldigt olika Belgien och det enda ställe där de har kunnat paddla, fiska, segla och simma i havet. De tycker om att vara på landet där man kan plocka svamp och äta blåbär direkt från buskarna. Dessutom är det hittills enda stället där toan varit en stor plastbytta. Det är något det!

På frågan om de gärna kommer till Sommarö svarar barnen: jo, det gör de, de älskar Fazers choklad som man bara får där, och Oltermanni ost och att gå på Borgbacken i Helsingfors. Men det kan också vara litet tråkigt, om vädret är dåligt kan man inte simma, vänner har man inte och att lära känna andra barn är inte lätt då man inte talar finska eller svenska... Så ibland har de egna vänner med på resan. De gör gärna olika saker på olika ställen, för solsemestrar åker de gärna till Kanarieöarna och till Frankrikes atlantkust för att surfa på jättevågor. Till Finland kommer de också gärna men avståndet är stort och det finns många andra ställen man vill resa till.

För Denis betyder Sommarö natur och allt han inte har tid till i Bryssel som att cykla, jogga, promenera, simma och utveckla sin matlagningskonst baserad på lokala tillgångar (blåbärs "bavarois"!). Här kan han njuta av ett familjeliv som skiljer sig från det alldagliga. Han har också haft intressanta mellanhavanden med finska

läkare då han tyvärr drabbats av öroninflammationer vid simturer i Finska viken. Men övervägande positiva är erfarenheterna av Finland och Sommaröarna, bland favoriterna den årliga sommarfesten med lopptorg i Ladan, där Denis funnit verkliga skatter.

På en fråga om framtiden citerar Emily Abraham Lincoln: "Det bästa med framtiden är att den kommer med en dag i sänder". I dag är det möjligt att fira semestrar i Finland utan ansvar för underhåll av hus och trädgård. Medvetna om att "här och nu" inte räcker i evighet behöver Emilys familj lyckligtvis inte ännu ta ställning till vad som kommer att ske sedan.

Finn har prövat på olika yrken i restaurang- och hotellbranschen men nu är han fast förankrad som EU-tjänsteman i Lissabon, på Europeiska sjösäkerhetsbyrån. Cristina träffade han då han en tid bodde i Bryssel, som gifta flyttade de snart till hennes hemland Portugal. Dottern Emma fick i år en syster, Alice.

Finn har alltid haft ett speciellt förhållande till Finland och Sommaröarna. Han har inte besökt Sommaröarna sedan 2004. Sedan dess har de gift sig, köpt eget hus i Portugal och fått två barn. Varje år har han tänkt: "Den här sommaren åker vi till Finland", men alltid kommer något annat i vägen. Han saknar Sommaröarna allt mera. Han är helt inställd på att ännu visa Cristina och flickorna sin familjs sommarhus med omgivningar, bara Alice blir litet äldre och kan uppskatta det till fullo. Hur de kommer att reagera på vädret och temperaturen oroar honom litet, sommaren i Finland motsvarar ungefär vintern i Portugal. Myggorna, å andra sidan, är de nog vana vid. Så kan han lära sina döttrar att fiska, plocka svamp och blåbär där han själv lekte som barn. Och visa vad

Gruppbild ungefär från millenieskiftet. Katja med Robin i famnen, i bakgrunden Manne och Phil, i mitten Denis och Emily, Finn till höger. Trappan och entrén i det förstorade huset har byggts ungefär där stegen står på de gamla bilderna. (foto Katjas kamera).

han egenhändigt fått till stånd, det var nämligen han som reparerade taket, satte in ny innerdörr i entrén, byggde stentrappan vid bastun och göt nytt landfäste till bryggan.

Katja har riktat in sig på fotokonst och grafisk design. Hon och Cyrille bor i Nancy. Dottern Rose fick också i år en syster, Zelie, så morföräldrarna Manne och Phil pendlar mellan Bryssel, Lissabon och Nancy förutom sina regelbundna visiter på Sommaröarna.

Från barndomens besök i Finland minns Katja hur man plockade blåbär och åt fil, båda otänkbara i Frankrike. Hon lärde sig till och med att sätta fil. Ett år kom familjen till Finland redan till påskken, Phil tog ledigt för att kunna skriva och Katja som då var 11 år fick lov att gå slutet av terminen i Mårtensbro skola. Attityden och stämningen i skolan var helt olika det hon var van vid i skolan i Frankrike. Man kunde dua lärare och tilltal dem med förnamn! Och så lärde Katja sig sången: Jag tror, jag tror på Sommarö... Alldelens lätt var det ändå inte att bli godtagen av kamraterna. Av finskan minns Katja orden "orava" och

"pähkinätuutti". Tidigt på våren var naturen helt annan än den hon sett vid sommarröarnas besök tidigare. Att paddla med Canoa var härligt, också att följa fåglarnas värbestyr.

Katjas familj har besökt Sommaröarna, Cyrille trivs utmärkt och hör nuförtiden till hushållets fiskare. Rose och Zelie kanske ännu sällar sig till dem?

Manne och Phil talar om vad de och deras otaliga utländska gäster, inklusive barnen och deras familjer, barnens och barnbarnens vänner, ser som unikt på Sommaröarna. Alla tycks uppskatta naturen; skärgården och skogen som är nära överallt, grönt och angenämt att röra sig i. Vi sommaröbor reflekterar sällan över att skog på andra håll oftast är ogenomträning, taggig och dessutom privat och inte sällan inhägnad, utan mossor och blåbärsris... Havet här är allt från lugna innervatten stegvis mot öppet hav, man kan välja var och hur man vill röra sig. Dessutom har man olika årstider, det ser visserligen inte alla sommargäster. Ljuset reagerar alla för, också Skagen och Provence är berömda för sitt ljus, men det

här är något annat. Pricken på i:et då man visar stället för gäster är då älgfamiljen spatserar in från vänster.

Å andra sidan är den här rofyllda landsmiljön bara en halvtimmes resa från huvudstadens centrum med allt det bjuder av kimmers, kultur och nöjesliv. Manne och Phil skämtar om deras problem; också ytligt bekanta som bjudsits hit av artighet hotar komma på flera besök!

Ett mera reellt problem för dem som gärna sysslar med blomster- och annan odling, men vistas på orten en begränsad tid, är att man får undvika tidigt vårblommmande och sena höstarter. Äpplen mognar för sig själva, men i allmänhet blir det nog andra (fåglar?) som skördar.

Underhåll och reparationer försöker man klara av under sommaren, går det inte så kan man fjärrkommunicera nuförtiden och så ställer nog goda grannar och vänner upp när det kniper.

Att följa med vad som händer i regionen är inte alldelens lätt, kommunal planering kan emellanåt ge skrämselhicka. Så var det då det planerades båthamn och parkeringsplats på stranden, men de förverkligades sedan på annat håll. Att ansluta sig till vatten- och avloppsnätet kändes i början som ett tvång, men det visade sig att det inte var svårt att komma överens om undantag för sådana som bor på platsen bara en kort tid av året. Nu är det aktuellt med ny vägdragning längs tomtens övre gräns,

precis utanför det som hittills varit fridfull gårdsplan (ungefär där konstnären satt då han tecknade bilden av huset).

Det hör väl till sakens natur att sommargäster inte ser särskilt positivt på förändringar överlag. Vi övergår till mera allmänna förändringar. Manne och Phil noterar att omgivningen inte mera är tyst som förr, nu blir maskiner, telefoner och diverse fartvidunder allt vanligare. Trafiken har ökat både till lands och till havs. Men alla förändringar känns inte så hotande. Nya fåglar har kommit under åren som svanar och storskarv. Fiskbeståndet har förändrats, gäddorna har ökat i antal, abborrarna minskat, sutare och gös har kommit i stället, torsken kom och försvann igen.

Till sist talar vi om vad sommaröstället betyder för Manne och Phil och om hur de ser på framtiden. De trivs med ett rörligt liv och har egentligen aldrig hunnit slå rot på allvar på något annat ställe. Den enda riktigt fasta punkten för dem är Sommarö, det har funnits där i bakgrunden hela tiden. Till och med människorna där är till stor del desamma som för femtio år sedan. De kan inte tänka sig att avstå från sitt "center of gravity". Men för barnen och deras familjer är Sommarö inte på samma sätt en fast punkt, att tänka sig att någon av dem tar över är nog inte realistiskt.

Under intervjun slår mig en tanke. Vi som är bosatta på Sommaröarna kan tycka att bofinkar och sädесärlor hör till de mest naturliga inslagen i vår sommar, men vad tycker finkarna och ärlorna själva? Man har forskat i fåglarnas flyttvägar och övervintringsorter, men har någon sedan Topelius försökt se saken ur deras perspektiv? För hundrafemtio år sedan skrev han sina "Sylvias visor", det här är nu ett annorlunda försök •

PILATES PÅ VIKINGABORG

TEXT // CATARINA EKLÖF-SOHLSTRÖM
FOTO // ANNA SOHLSTRÖM

EN VÄXANDE SKARA Sommaröbor söker sig till Vikingaborg varje tisdag kväll för att lära sig mera om förebyggande hälsa och att behärska sin kropp på en grundkurs i pilates. Dragaren Filippa Sjöberg har tre grupper med över 45 ivriga deltagare i åldern 30-70+. Verksamheten koordineras inom SViE.

Vem är då denna energiska Filippa?

Efter att ha gått ut Mårtensbro, Sököviken och Brändö gymnasium beslöt sig Filippa att börja studera i Tekniska högskolan eftersom hon haft både lång matte och fysik i gymnasiet.

Redan under skoltiden hårdtränade Filippa paddling i det finska paddlingslandslaget och var senare också medlem i den olympiska kommitténs träningsgrupp. På grund av en stundom alltför hård och intensiv träning kom Filippa att behöva fysioterapi. Behandlingsformen, och överhuvudtaget terapeutisk vård, intresserade henne så pass mycket att hon beslöt att gå ett par kurser i ämnet. Hon hade som yngre också drömt om att bli läkare så detta steg var inte långt att ta. Lantmäteritekniken och teknologlivet fick ge vika efter ett halvt års studier och Filippa sökte in och fick en studieplats på Arcada inom fysioterapi.

Tack vare läkaren som skötte om OS-träningsgruppen dit Filippa hörde, kom hon i kontakt med pilatesgurun Jarmo Ahonen,

som kom att spela en avgörande roll för både Filippas hälsa och gryende intresse för pilates. Jarmo erbjöd henne möjligheten att bli lärling och kollega så snart hon avlagt sina studier vid Arcada. Nästa milstolpe på den här vägen är årsskiftet då Filippa har avslutat sina pilatesstudier hos denne läromästare.

Vad är då pilates?

Pilates utvecklades ursprungligen av tysken Joseph Pilates. Han var klen och sjuklig som barn p.g.a. raktis och astma, men beslöt att övervinna sina sjukdomar och började utveckla "The art of contrology"

i början av 1900-talet, där han utnyttjade visdomar ur både österländsk och västerländsk träningslära. Redan som liten kombinerade Joseph mental träning med fysisk ansträngning. Han upptäckte tidigt att man kan träna och förstärka sina djupa hållningsmuskler och därmed uppnå en bättre hållning och balans. Andningen spelade redan i begynnelsen en elementär roll och tankens kraft ansåg han vara minst lika viktig som fysisk styrka. Joseph Pilates insåg redan för hundra år sedan att fysisk träning hjälper till att förstärka kroppens immunförsvar. Som 15-åring tillfrisknade han och flyttade 1926 till New York där han blev en populär tränare för elitidrottare, dansare och skådespelare.

Vad driver Filippa?

Det är nog det förebyggande arbetet som känns mest fruktbart. Då adepterna på Vikingaborg ser kvällen som en schön träning kombinerad med social samvaro, så upplever Filippa att hon är på jobb då hon hjälper kursdeltagarna att använda

sin kropp på ett hälsosamt sätt, bli kvitt spänningar och minimera risk för ensidig belastning, snedvridningar och slitage. Varje vecka orkar Filippa tålmodigt förbättra deltagarnas balans, påminna dem om den djupa andningen och kolla att de har en bra hållning med avspända axlar. Det råder ingen brist på goda råd både under och efter timmarna.

Veckodosen av pilates innehåller både enklare och tyngre övningar, vilket är bra eftersom klientelelet är synnerligen heterogen. Undervisningen sker på svenska men Filippa korrigar omedelbart alla felaktiga rörelser och instruerar individuellt på båda inhemska språken.

Övningarna föregås av en kort teoridel där Filippa förklrar så alla fattar vad det är som är "grejen" med en viss rörelse. Filippa är alltid intresserad av att höra var folk känner av rörelserna och hon frågar ofta om rörelsen känns på ett visst ställe varpå mycket ärliga och spontana kommentarer har orsakat många glada skratt. Men ett gott skratt förlänger ju också livet och tränar många muskler!

Hur laddar läraren själv upp?

Privat laddar Filippa sina batterier genom en mångsidig motion vars målsättning är att ge energi åt kroppen både fysiskt och psykiskt. Det är definitivt slut på den typ av hårdtränning som hon tidigare slet med där man fokuserar på bara en del av kroppen. Filippa trivs bäst ute i naturen och speciellt i närheten av havet. Eftersom hon flyttade bort från Sommarö 2011 spelar somrarna ute på holmen numera en stor roll. Lugna paddlingsturer känns också bra vid vackert väder och tillsammans med goda vänner ●

HALU AUTTAA VEI NUOREN PALOKUNTÄÄN

TEKSTI // AINO TAKALA & IIDA THORMAN
KUVAT // SÖÖK SOMMARÖ FBK VPK, MATTI TURUNEN

RETKILUISTELUA SUVISÄÄRISTOSSA

TEKSTI JA KUVAT //
TAINA KINNUNEN

ENSIMMÄISEN HAVAITTONI retkiluistelijoista tein työhuoneen ikkunasta joskus Suvisäaristoon muuton jälkeen 90-luvun lopulla. Letka pujotteli Suinonsalmen sillan suuntaan kuin hypnoottinen tanssiesitys, kiemurrellen äänettömästi kimaltaalla jäätäntällä. Kuva painui mieleen ja kas, pian kyläkaupasta löytyivät ikiomat välineet. Kohta olin pahan kerran koukussa tähän hurmaavaan kotiseutulajiin.

Suvisaariston alue on yksi retkiluistelun taivaista – silloin kun olosuhteet ovat myötä, on pakko lisätä. 1990-luvulla ja 2000-luvun alkuvuosina ne olivat: jääpeite syntyi yleensä varhain, ja toistuvat lämpimät läntiset ilmavirtaukset puhdistivat jäät lumesta ja pakkaspoika jäädynni pinnat taas koviksi ja kirkkaaksi. Varhaiset retkiluistelumuistoni alkavat säännönmukaisesti Suinonsalmen hiekkaranalta, josta kiidettiin alkukaudesta avoveden reunoille ulkosaarten tienoille ja myöhemmin talvella Porkkalanniemen reunojaa aina Rönnskärin majakalle saakka.

Luonnonjääät

Retkiluistelun viehätys kiteytyy kolmiyhteyteen luonto, liikunta ja hyvä seura. Luonnonjään vuoden- tai oikeammin talvenkierto on maapallon ihmeistä suurimpia ja merkillisimpia ja tarjoaa lisäksi suurenmoisia elämyksiä, joista kotisoffalla jää paitsi. Luistelu on vauhdikasta ja pitkäkestoisista liikuntaa, joka kehittää koko kehoa ja sopii kaikille. Turvallisuussystä retkillä ei koskaan luistella yksin. Niiden järjestämisen tekee ylipäänsä mahdolliseksi tiivis yhteistyö ja jäätiedustelu.

Mahdollisimman lyhyt piipahdus jään fysiikkaan: Veden ominaisuuksiin kuuluu, että se on painavimmillaan +4 asteessa,

siis reilusti jäätymispisteen yläpuolella. Jos veden tilavuus olisi pienimmillään jäätymispisteessä, vedet jäätisivät pohjasta pinnan suuntaan, eikä meillä olisi jäätenttiä vesistöjemme katteena (eikä maapallolla sen paremmin elämää, mutta se on kokonaan toinen juttu). Myöhäissykyllä vesistöissä käynnistyy kerrostumiseksi kutsuttu ilmiö, jossa vesimassat sekoittuvat pystyuunnassa, kun pinnassa 4-asteiseksi jäähtynyt vesi alkaa vajota pohjaa kohden. Prosessi jatkuu, kunnes pinnalla oleva vesi on plus nolla -asteista. Sitten se – retkiluistelijan kannalta parhaassa tapauksessa – luovuttaa niin paljon energiää, että muuttuu miinus nolla -asteiseksi eli jäättyy. Jäätä muodostuu optimaalisissa olosuhteissa pilvettömällä pakkasäällä 0,25–0,3 mm/pakkasaste, eli 10 asteen pakkasella 2,5 cm vuorokaudessa. Tässä vaiheessa retkiluistelija alkaa pakata reppuaan, sillä jo 5 cm (makean veden) jäät kantaa luistelijan.

Olosuhteet ovat harvoin aivan ihanteelliset, suolaisella vedellä on omat ominaisuutensa ja jäätymiskaavansa ja lisäksi jään kantavuuteen vaikuttavat monet paikalliset tekijät. Jään ja omien luistelualueiden tunteus selittää kuitenkin sen, miksi näemme uusilla jäällä ensimmäisinä juuri retkiluistelijat.

Utvalda kökstextilier finns nu i Skärgårdsbutiken.

Valikoima keittiötekstiilejä nyt myös Saaristokaupassa.

Hela kollektionen i nätbutiken/Koko valikoimamme verkkokaupassa: skarvik.fi.

Talven mittaan jäkentät kasvavat ja muuttuvat. Ensimmäisen mustan teräsjään päälle syntyy lumesta sulanutta huokoisempaa kohvajäättä. Alkukauden tuuliavannot jäätyvät umpeen, mutta täplittäävät yhä selkiä. Retkiluistelijoiden lähtöpaikat siirtyvät yhä ulommaksi, lähelle viimeksi jäätyneitä selkiä. Lumi ehkä peittää jäät, mutta talven selän taituttua uusia luistelumahdolisuuksia avautuu jään pinnan paljastuessa vesisateitten ja lämpimän tuulen ansiosta, tai sitten laivaliikenteen jättämii, uudelleen jäätyneisiin raiolloihin ja vedenpinnan vaihtelun muodostamiin rantojen reuna-paanteisiin.

Kevätjäät ovat retkiluistelijan toinen huippusesonki ensijäiden ohella. Kun jätkentät alkavat huveta, aurinko sulattaa päivällä jään pinnan ja yöpakkamen puolestaan viimeistelee sen kukonlaulun aikaan heränneen luistelijan iloksi. Kevätjäillä on kuitenkin oltava tarkkana: jään kantavuus vähenee päivän mittaan, ja tuuli sekä virtaukset vievät jälälauttoja ja mahdolisesti myös varomattoman jäällä liikkujan mennessään.

Retkiluistelijan turvallisuuden takaavat oikeat välineet sekä ennen kaikkea taito käyttää niitä. Jään läpi pulahtaminen eli plutaus ei ole tarpeen, kun luistelija osaa lukea jätää sekä silmämääräisesti, luistimen ääntä kuunnellen että jääsauvan avulla. Plutaukset eivät ole seuran retkillä tavallisia, edellisen kauden tilastojen mukaan sellaisen todennäköisyys yksittäisen osalistujan kohdalla oli kerran 8000 luistelukilometrin matkalla! Kaikkeen on kuitenkin varauduttava, joten luistelijalla on aina kaulassaan jänaskalit ja repussa eväiden lisäksi täydellinen varavaatekerta vesitiiviisti pakattuna.

Suomen retkiluistelijat /Finlands lång-färdsskrinnare perustettiin muutaman luis-

telukärpäsen pureman entusiastin voimin 20 vuotta sitten vuonna 1992. P-O Sjöberg, yksi perustajajäsenistä, toi ensimmäisenä liikkeensä hyllyille uudenlaiset pitkät ja suorat linjaiset luistimet retkiluistelun mekasta Ruotsista, jossa harrastus oli levinnyt laajoihin luistelijajoukkoihin ilmaston lämpenemisen alkuvuosisykymmeninä.

Seuran jäseniä on koko maassa noin 2500, joista suurin osa vielä toistaiseksi pääkaupunkiseudulla. Uuden jäsenen peruskoulutukseen kuuluvat tulokasluento ja tulokasretki, joiden suorittamisen jälkeen voi osallistua seuran järjestämille, koulu- tettujen retkenvetäjien ohjaamille retkille. Seura kouluttaa jäseniään myös omatoimi- seen luonnonjäillä liikkumiseen.

Tietoa retkiluistelusta ja Suomen
retkiluistelijoista löytyy sivustolta
www.skrippari.fi

Minulle luitelukentistä rakkain on sirpaleinen Suvisaaristo lähialueineen. Matalat sisälahdet jäätyvät ensin ja usein olemmekin avanneet meriluistelukauden Moisjärvänenillä. Seutu on mitä parhain laboratorio jään elinkaaresta kiinnostuneelle luitelijalle: jääkentäsyntyvät, kasvavat ja vihdoin keväällä murtuvat ja sulavat tietyssä järjestyksessä, virtaukseen ja veden korkeuden vaihtelua pitävät salmia ja matalikkoja avoimina usein pitkälle sydäntalveen. Tuuliavantoja ja muita arvoituksellisia jäälmiöitä alueella riittää, puhumattakaan ahtojäiden veistospuistoista, joiden keskellä joinakin talvinen on tilaisuus kierrellä. Vähittäinen jäidenlähtö muuttolintuparvineen on aina yhtä sykähyttävä kokemus. Talvinen luonto on tulvillaan pieniä ihmeitä.

Edellisän lumisina talvina emme ole juurikaan saaneet nauttia lähiäistä. Mutta kuitenkin tietää, ehkä juuri tämä talvena saamme taas juhlia pitkää retkiluistelukautta •

SKATA MARIN
Veneasema – Marinstation

045 122 6049 | info@tritonmarin.fi
www.tritonmarin.fi

PAVEN

📞 (09) 888 6923 | info@paven.fi
www.ravintolapaven.fi

SOUKAN APTEEKKI

Yläkartanontie 28
02360 Espoo
p. 09-8016133
www.soukanaptee

Avoinna ma-pe 8.30-19.00
(kesällä 8.30-18.00)
la 9.00-15.00
(kesällä 9.00-14.00)

TERVETULOA!

TUULTA PURJEISIIN PURJEHDUSKOULUSTA!

**Esbo Segelförening -purjehduskoulun
kuulumisia 2012**

TEKSTI // SUSANNA WINQVIST
KUVA // PONTUS KARLEMO

SM-kisaleirin tunnelmia.

Esbo Segelförening omaa pitkän historian lasten ja nuorten purjehdusopetuksen järjestämisessä. Vuonna 2012 purjehdusoppia ESF:ltä sai junioreiden lisäksi joukko purjehduksesta kiinnostuneita aikuisia.

LUKUISA JOUKKO LAPSIA JA NUORIA tutustui purjehduksen saloihin Suvisaariston vesillä purjehduskaudella 2012. ESF tarjosi seuran juniorijäsenille viisi noin viisipäiväistä alkeis- ja jatkotason purjehduskurssia optimisti- ja Zoom8-jollilla kesä-elokuussa. Aikuisille – myös seuraan kuulumattomille – purjehdusoppia oli tarjolla 606-veneillä alkeiskurssina neljän illan iltakurssilla tai kolmen päivän päiväkurssilla.

Seuran tavoitteena on tarjota purjehduksesta kiinnostuneille lapsille ja nuorille

mahdollisuus harrastaa lajia kullekin sopivalla tasolla ja edetä omalla oppimispolulla. Niinpä varsinaisten purjehduskurssien lisäksi eritasoiset valmennusryhmät pyörivät aikaisesta kevästä pitkälle syksyn. Ryhmissä lapset pääsevät treenaamaan purjehdusta oman oppimispolkunsa mukaisesti: nuorimmat aloittavat vesi-elementtiin ja veneeseen tutustuen, jonkin verran kokemusta omaavat harjoittelun ja kilpapurjehdukseen tutustuen, ja kokeimmat aktiivisesti treenaten ja kisaten.

Sommaren 2012 - Det bästa med seglingsskola/segling var...

...att vara med i FM och klara sig bra i hårt väder
Henrik, 12 år

...att delta i onsdagsseglingar och få nya kompisar
Katarina, 8 år

...att ha sakkunniga ledare och få säkerhet i båthanteringen
Freddy, deltagare i vuxen kurs

...onsdagar på Paven, att få segla, ha roligt med kompisar och äta goda berlinermunkar!
Matias, 9 år

...att få segla, stjälpa, spela evighetsbrännboll mellan seglingarna, att jag inte så ofta blev sist/några gånger blev femte eller s ånt, delta i FM, vinna Simon Karlemo!
Louisa, 9 år

...att lära mig segla bättre, stjälpa, få nya kompisar och simma på Paven
Emil, 8 år

Purjehduskurssien ja valmennusryhmien lisäksi oppia saattoi hakea optimistijollaleireiltä ja kilpailuista.

Keskiviikkopurjehdukset tärkeä osa junioreiden harjoittelua

Keskiviikoisissa ESF:läiset kokoontuvat Pentalan saarella sijaitsevalle seuran purjehduspaviljongille Pavenille, josta keskiviikkokisa starttaa. Kisassa on omat sarjet seuran yleisimmille veneluokille. Junioreille on keskiviikoisissa tarjolla ohjatut harjoitukset ja mahdollisuus osallistua kisaan.

ESF:n valmennuspäällikkö Erica Bäckström toivoa, että mahdollisimman moni pääsisi mukaan keskiviikkoihin.

"Perinteiset keskiviikkopurjehdukset ovat tärkeä osa seuran toimintaa. Junioreille ja heidän perheilleen keskiviikot tarjoavat oivan mahdollisuuden tutustua lajiin ja seuran toimintaan". Erica painottaa, että purjehduksen ei tarvitse olla vain kesäharrastus. ESF:llä on toimintaa ympäri vuoden. Osa toiminnasta järjestetään yhteistyössä muiden seurojen kanssa, esimerkiksi yhteeni kuntosalivuoro melontaseura Canoan kanssa.

"Eri valmennusryhmien jäsenet voivat pitää yhteyttä ja harjoittella purjehduskauden jälkeenkin seuran salivuoroilla ja jumpissa. Jumppia on myös aikuisille jäsenille", Erica vinkkaa.

Ranking-tason junioreiden talviharjoittelun lisäämiseksi ja kilpailukokemuksen kartuttamiseksi ESF järjestää Talviturnee 2012–2013 -kiertueen ulkomailta.

Ensi kesänä on suunnitelmissa jatkaa aikuisten purjehduskursseja. Aikuisten kursseille kaivataan lisää osallistujia.

"Meillä on pienet, enintään kuuden henget ryhmät, ja osaavat ohjaajat. Kurssit ovat ruotsinkielisiä, mutta tarvittaessa oppia saa suomeksi. Opetusta voidaan joustavasti rätälöidä osallistujien tason mukaan. Rohkeasti mukaan", Erica toivottaa.

Talven aikana Pavennille noussee Harrys Paviljong, uusi paviljonki erityisesti junioreiden käyttöön.

"Odotamme innolla ensi kesää ja sitä, että pääsemme käyttämään uutta paviljongia", Erica iloitsee.

Mera info om seglingskurser:
www.esbosegelforening.fi
Träningschef Erica Bäckström,
050-574 7513
eller erica.backstrom@kolumbus.fi.

TERVEISIÄ MELONTAVESILTÄ

Canoa täytti pyöreitä vuosia

TEKSTI //
TEA LINDSTRÖM

Retki-idylliä.
Kuva Elina Routto.

Canoan 80v-juhlassa riitti kakkua koko kylälle.
Kuva Susanna Winquist.

Ahvenanmaa, 3. retkipäivä: Söderklobben-Buskhäran-Svartstenarna-Väderskär-Måsskär / 38 km

"Koska luvassa oli leppeämän tuulen päivä ja suuntana Vederskär, tsemppasimme aamutoimissa ja pääsimme lähtemään 'ajoissa'. Porskärltä suuntasimme kohti läntisen ulapan ainoaa korkeampaa saarta, jonne olikin 6 km matka. Jopa meille nirsoille merimeloiille on Buskhäran unelmien ulkosaari: matala suojaista laguuni, kirkas puhdas vesi, rakkolevä eikä limaisista rantaleivistä tietoakaan, punertava silokallio, jokunen siirtolohkare, runsaslajinen linnusto... osa linnunpoikasista pällisteli meitä niin kuin eivät olisi isoja ihmiskömpelyksiä ikinä nähneetkään. Jumituimme Buskhäriin pitkäksi aikaa eikä sieltä olisi tehnyt mieli lähteä pois ollenkaan. Yöpyminen olisi ollut hankala, riippumajoitteelle paikat kortilla (2 pientä puuta) ellei sitten roikkuisi kallionkolossa ajopuun varassa. Lounaspaiikkamme Svartstenarna oli karu, puuton, rosoisten kallioiden luotorypäs 4 km päässä - lyhyt stoppi ennen reilun 8 km ylitystä Rödskärs fjärdenille.

Avovesiosuudella tuuli oli alkuun leppeä, 3–4 m/s, ja iltaa myöten alkoi hiukan yltää - ensin 5–6 m/s, ja Rödskärin jälkeen 6–7 m/s käännyten etelään. Erilaiset tiirat seurasivat meitä ja huittelivat tekemällä syöksyjä ympäriillämme. Ulapan ympäröidessä meitä joka puolelta oli avaruuuden tuntu ihastuttavaa, vaikkakin matka oli vielä pitkä. Saavuttimme etelätuulen siivittämänä Väderskärin pohjoisen kautta. Melojiakin näkyi - eräopas-

kurssi piti majaa saaren eteläkallioilla. Pirjo, Elina ja Sami kiipesivät länsipuolen kallioiden yli kohti Myrskyluodon Maijan karua kotitupaa Jarkon pitäessä ruokataukoa tuulensuojassa.

Seuraavaksi päiväksi oli luvassa kova tuulta. Yöksi tiedettiin jo odottaa rankkaa sadettakin. Suuntasimme etelään Måskärille, jonne pääsimme vasta hämärässä. Ensimmäisten sadepisaroitten ropsahdellessa oli teltta ja riippumajoitteet onneksi lähes pystytetty. Pirjo ryömi ilttaruokansa kera makupussiin pois villintyneiden hyttysten armoilta, mutta muut keittelivät illallistaan tunnelmallisesti pressun ja männyön suojassa.

Myöhemmin yöllä meri möyrysi ja satoi niin rankasti, että tuuleen ja tuiverrukseen heräsi. Vaakasuoran sateen johdosta makuupussitkin kostuivat - Elinan pussista jalkopää, ja Pirjo sai nukkua lähes lätkökseen istuen. Rantalepikon näköalapaikka kostautui."

Positiivinen asenne ja tarkoituksenmukaiset varusteet pitivät huolen siitä, että me retkimelojat emme anna sateen masentaa. Ja sehnä ei ole salaisuus, että saaristossa on sadepäiviä vähemmän kuin mantereella •

SUVISAARISTOLAINEN MELONTASEURA Canoa on viettänyt 80-vuotisjuhlavuottaan. Kakku- kahvit tarjosimme vajallamme heinäkuun alussa perinteisen Suvisaariston ympäri-melonnan yhteydessä. Lisäksi järjestimme seuran jäsenille illallisen Saaristoravintola Pavenilla kauniina syyskuun iltana.

Kesän aikana on tehty töitäkin, on järjestetty melontakursseja lapsille, perheille ja aikuisille. Kesätiistaisin on vajalta lähdetty ohjatuille iltaretkille ja torstaisin on jäsenillä ollut mahdollisuus kehittää melontateknik-

kaansa. Kesäkauden retkistä mainittakoon päivän retki Siunctionjoelle, jossa pääsimme melomisen lisäksi tutustumaan upaan Sjundbyn linnaan. Jussarön monipuolin luonto ja kaivoshistoria tuli tutuksi Tammissaaren saaristoon suuntautuneella viikonloppuretkillä. Elokuussa lähdettiin vielä 9 päivän retkelle Ahvenanmaan saaristoon, josta tässä yhden päivän herkkupala. Koko juttu on luettavissa Canoan retkiblogissa osoitteessa: <http://retkimelojat.blogspot.fi>

VALMENTAJAN MIETTEITÄ

TEKSTI // LOTTA WALINEN
KUVAT // JENNI WALINEN

Canoan pojat voittivat nuorten
SM-kisojen nelikkömatkan.

Melonta-iloa.

Lotta-the-valmentaja ja
osa junnujen SM-kisoissa
saalistamista mitaleista.

TÄMÄ KESÄ oli minulle hieman erilainen kuin ennen: vaikka olin itse lopettanut aktiivisen kilpailemisen ratamelonnassa, olin mukana lähes jokaisessa Suomessa järjestetään kilpailussa – joukkueenjohtajana. Vietin siis kesäni kyllä tavanomaisesti kisoissa, tosin tällä kertaa näin kilpailut hieman eri perspektiivistä, rannalta kannustusjoukkojen keskeltä. Useammin kuin kerran ajoin ääni käheänä, mutta hymyssä suin kotiin kilpailusta, kun Canoan nuoret juniorit olivat taas ylittäneet itsensä radoilla!

Oikeastaan osasinkin hieman odottaa hyviä tuloksia kesän kisoista, sillä talven jälkeen keväällä oli huomattavissa hurja kehitystä niin henkisessä kuin fyysisessä puolessa, ja intoakin tuntui junioreilla riittävän: jo kevään ensimmäiselle liiton järjestä-

mälle avovesileirille Porin Ahlaisiin saimme 4 innokasta meloja mukaan! Onneksi innostus ja halu kehittyä jatkuivat läpi koko kauden, ja monta kertaa sain lisätä treeniohjelman treenejä tai tehoja. Vaikka kovat treenit olivatkin usein yllättävän tykättyjä, niin suurinta suosiota kesän harjoituksissa näytti kuitenkin keräävän viikoittaiset teknikka- ja tasapainotreenit: ensin noin puoli tuntia tekniikkaharjoitteita kuivalla maalla, sitten saman verran tasapainoharjoitteita ja pieniä kisailuja vesillä. Usein tämä jälkimäinen osuuus kuitenkin tuppasi venymään pidemmäksi, kun haluttiin vielä kerran koekolla kiikkerämpää kajakkia tai laittaa mela kajakin alta kaatumatta. Vaikein tempu näytti olevan yhdellä jalalla kilpakajakissa seisominen, mutta kovan harjoittelun jälkeen pari pystyi siihenkin! Onneksi kesä oli lämmin, sillä tasapaino-osuudessa ei välytty kaatumisilta – joka viikko ainakin pari meloja kaatoi. Edes minä valmentajana en säästynyt aina kuivana. Tarkoitukseni oli seistä laiturilla, jakaa neuvoja ja tyhjentää kaatuneiden kajakkeja, mutta välillä lupauduin itsekin tekemään jotain, jos treeneihin osallistuvat juniorit uskaltautuivat kokeilemaan jotain uutta. Ja sekös vasta hauskaa olikin, kun valmentaja kiipesi märkänä ylös vedestä laiturille!

Hauskaa tuntui olevan myös kilpailureissuilla, joita canoalaiset tekivät ahkerästi tänä kesänä. Erityisen hienoja hetkiä olivat

ne hetket, kun joku ylitti itsensä tekemällä parempaan tulokseen kuin viime kerralla, kun miehistökajakit sujuivat hyvin ja kun joku ylsi palkintopallille! Pääsimmepä myös juhlimaan vanhan ennätyksen rikkomista, kun uusi kirjattiin canoalaisen nimiin. Ryhmähenkki on ollut hyvä ja kisoissa näkee pieniä oransseja kannustusjoukkoja, kun canoalaiset käyttävät ahkerasti seuran uusia oransseja edustusvaatteita.

Kausi meni siis kokonaisuudessaan hyvin ja pieni seurueemme pärjäsi hienosti kisoissa: Canoa sijoittui toiseksi niin Pihla Cup -kilpailujen yhteispisteissä kuin myös Nuorten Mestaruuskilpailuissa! Meidän haasteemme ei olekaan ”laatu” vaan määrä: lasten melontakursseilta ja maanantaimelannoista olisi hyvä saada lisää innokasta porukkaa mukaamme kilpailuihin! ●

Ensi kesää ja uusia meloja odotellessa.

MUISTOJA
JA
TARINOITA

MINNEN
OCH
BERÄTTELSER

Lehtiruno vuosikirjasta 1980

Min farfar Kai Finell

skrev ofta i Sommarö-Sällskapets
årsbok med pseudonymen Ikaros
och nu när jag själv är tredje
generationens Finell som är med och gör
årsboken, tänkte jag hylla farfars texter
med att omarbeta en av dem, till en liten
del av de minnen jag har av honom på
Stakeviks stentrappa.

~

Isoisäni Kai Finell

kirjoitti usein Sommarö-Seuran
vuosikirjoihin nimimerkillä Ikaros.
Nyt olen itse mukana kolmannen sukupolven
Finellinä tekemässä samaista vuosikirjaa.
Ajattelin näin kunnioittaa muistojeni
isoisää, joka usein istui
Stakevikin kiviportailla.

Clarice Finell

Lehtirunossa yliiviivataan lehden juttuteksti siten,
että yliiviivaamattomat sanat muodostavat runon.

BERGÖORMEN OCH DE TRE GRACERNA

Sannsaga om en trövlig orm och tre orädda damer

I en tidigare årsbok karakteriseras forna dagars Bergö som rent paradijsisk vildmarksområde där bara myriader myggor och huggormar bördde till de få nämnsvärda plågorisen. Visst var ormarna den tiden besvärande mängda, och talrika är de sällvis allt ännu. Men är huggormarna egentligen något plågoris? Deras betydelse som nyttodjur, ur mänsklig synpunkt, kan inte bestridis. Och inte gör de många förrän annat än i yttersta självtörn.

Den avsky och skräck som många, i synnerhet damer, grips av vid blotta örynen av en orm är därför ganska omotiverad.

Sommaren 1977 hade jag glädjen att uppleva ett lysande exempel på hur alla borde lära sig att se på vår enda stacarks giftform. Den sommaren vederfors mig nämligen åran och nöjet att, som värld på Stakevik, en vacker dag diskutera intressanta kartografiska Sommarö-frågor, med tre i linnet kunniga feminina representanter för Esbo stads ortnamnsexpertis.

Efter avslutad seans eskorterades de underhållande gästerna tvärs över Bergölandsryggen oländiga stenar och rötter, fram till landsvägen på Ramsö där de parkerat sin bil. Västra Bergö saknar ju som känt vägat framkomliga för större fordon än mopeder och vintertid snöskotrar.

Högst uppe på bergryggen hände det. Med en diskret gest varnade jag försiktigt dameerna för ett färligt hinder mitt på vår väg. En soldäsig huggorm var just i färd med att lojt korsa spänget vi gick på.

De förskräckta utrop och luftspräng jag smört vänrat på uteblev emellertid. I stället hördes ivrigt viskande röster: — "Var, var då? Fir vi också se? Är den stor, är den grå eller svart, har den säkert sickackband på ryggen och rödaktiva ögon med lodräta pupillspinnor?" — "Där rakt framme, se själv", sade jag, utpekande en knapp halvmeter lång speialbrun åtting av Adam och Evas paradiiska följeslagare i Eden.

I samma andedrag erbjöd jag mig ridderligt ut — om någon av damerna så önskade — snabbt förpassa giftreptilen till sällare jakitmärker. — "Ei missään nimessä, ette voi olla niin häijy, sehan seuluu Bergöön luontoon" (så elak kan

ni inte vara, den är ju en del av Bergönaturen) förkunnade tre upprörd gracer med myndig bestämdhet.

Jag glömmer inte den uppskattande blick jag fick efter meddelandet att jag från barnåren varit uppväxten med orm på hemtrappan och tyvärr redan dräpt alltför många Bergöormar i mina där.

Utan småbarn i huset fick ormar gärna för mig slingra sig upp för att sola sig på husets varma stentrappa. Vilket de för all del fortfarande då och då gör, trotsande iskna mödrats och fäders närmast tillhands liggande mordredskap.

För var dock faktiskt huggorinarna på Bergö mångfalt fler än nu. Och betydligt aggressivare än dagens tystrålna och påtagligt försynta ormegeneration. Jag vill inte påstå att Bergö-ormarna för ett halvsekel sedan skulle ha angripit som högresta kobrar eller lömska mockasinormar och andra tropiska otty. Endast om man överraskade dem reste de faktiskt upp ett varnande och verkligt fientligt visande huvud som, vaggande av och an likt en länghoppare i ändan av ansatsbanan, gjorde sig redo för en blixtattack.

Således en uppenbar motsats till dagens Bergö-huggormar som föredrar absolut örörighet eller ett ljuddöst boritrundande till närmaste blåbärsträd eller jordhållighet.

Vad såget expertisen? Har det naturliga urvalet här varit framme? Är det så att "viperans" varnande ylssning alltför ofta gett fatalt resultat vid möten med allt flera mordiska människor i naturen? Måhända har ormar med anlag för uppseendeväckande varningsattityder smäringom utrotats. Medan gener för stillhet och bortmygande beteende gett bättre överlevnadsvillkor i en ny tillvaro där onda människor, mer än förr, börjat klampa och stövla härs och tvärs i markerna.

Vare därmed hur som helst men se noge efter var ni stiger och lämna en upptäckt orm ifred så gör den er ingen ting! Iskna myggor och getingar är tu-tan så mycket jäkligare.

Ikaros

(Ellei arvoisa kirjoittaja — hyvä ystävämme ja akkera avustajani — pane pahakseen, rohkenee toimittaja, omakohtaisen kokemuksensa perustella anno Domini 1914, olla hieman eri mieltä kyykäärmeen "vaarallomuudesta", mikä kaiken varalla pantakoon korvan taakse esim. juuri Bergössä juoksenteilleville paljusjatkaisille)

Familjen Lönnberg på Mankholmen ca 1906 (innan den egna tomten ännu köpts). Personerna på bilden, till vänster upp till Sigrid Lönnberg, underr till barnen Walter (f.1899) och Erik (f. 1896), i mitten Carl Lönnberg och till höger sonen Birger (f. 1893).

Bryggan på Sommarnäs, farbror Erik och kusin Emil Nyberg kring 1920.

FAMILJEN LÖNNBERGS "SOMMARNÄS" PÅ SVARTHOLMEN FYLLER HUNDRA ÅR 2013

TEXT // CHRISTIAN BLOM
FOTO // FAMILJEN LÖNNBERGS FAMILJEARKIV

DET ÄR MÅNGA PARCELLER och villor på Sommaröarna, som fyller hundra år dessa tider. A.B. Sommaröarna hade nämligen inlett sin verksamhet 1910 och parcellförsäljningen kom igång ganska snabbt. Grundregeln var att tomterna skulle omfatta cirka $\frac{1}{2}$ ha. Ståtliga villor reste sig under de tidiga åren på 1910-talet på våra stränder.

Clarry Herrmann (född Lönnberg år 1934) kontaktade årsbokens redaktion under sommaren 2012 och bad att få anmäla ett dylikt hundraårsjubileum, som står inför dörren sommaren 2013 på Svartholmen. Det gällde släkten Lönnbergs tomt "Sommarnäs", som Carl och Sigrid Lönnberg inhandlat av A.B. Sommaröarna sommaren 1913. Familjen Lönnberg hade tydlig vistats redan flera somrar tidigare som hyresgäster i grannskapet, antagligen hos familjen Boberg. I samband med den här artikeln publiceras en bild av familjen Lönnberg som tagits redan 1906–07 på Mankholmen, strax på andra sidan av sundet till Svartholmen. Den Lönnbergska tomten har förblivit oskiftad i släkten

Lönnberg-Herrmann-Maijanens ägo under redan 100 år. Clarry har också lånat åt oss några fina gamla bilder från början av 1900-talet och givit publiceringstillstånd för dem.

"Sommarnäs", som är beläget på Svartholmsvägen 15, genast efter Svartholmsbron på havssidan, bebos om somrarna fortfarande av syskonen Roald ("Pelle") Lönnberg, f. -36, Sören Lönnberg, f. -39, Clarry Herrmann, f. -34 och kusinen Karin Maijanen, f. -33. Det var Pelles, Sörens och Clarrys farfar Carl Lönnberg med hustru Sigrid Lönnberg, som köpte tomten på drygt en halv hektar den 5 juli 1913 av Aktiebolaget Sommaröarna. Tomtens pris var 1 900 mark. Köpet gjordes upp på en tomtförsäljningsblankett som A.B. Sommaröarna låtit göra upp. Det här köpebrevet innehåller en del unika klausuler, som borde gälla ännu idag vid alla tomtförsäljningar på Sommaröarna. I punkt 5 sägs nämligen på följande vis: "Parcellens ägare får icke förorena egen eller grannes mark eller vatten med avfall, spillvatten, urin eller annan orenlighet eller utsläppa

3 damer vid stranden på
Sommarnäs: Syster Alma,
Margit och mamma Sigrid
kring 1920.

sådant i öppet dike. Ej heller må gödsel
eller kompost uppläggas så nära grannes
gräns att därav för honom uppstår
kännbart men”.

Clarrys farfar Carl Lönnberg arbetade
inom tryckeribranschen. Det gjorde även
hennes pappa Walter – såsom faktor vid
Weilin & Göös tryckeri på Mannerheim-
vägen.

Familjen Lönnberg lät till att börja
med uppföra en enkel villa på tomten under
1910-talet. På 1920-talet byggdes en stålig,
större villa, idag skyddsmärkt, och senare
en liten stockvilla och ytterligare en liten
övernattningsstuga. Alla hus finns kvar än.
Livet på Sommarnäs finns beskrivet i en
artikel i tidningen Anna den 5 juli 1994 och
i Hufvudstadsbladet sommaren 2007. I Hbl
tar man fasta på den idag över 100 år gamla
roddbåten som Clarry äger.

Den Lönnbergska tomten utgör idag i
sig ett riktigt litet ”friluftsmuseum” över
det typiska sommarferielivet på Sommar-
öarna sedan början av 1900-talet. Ingenting
är rivet, man har bara med stor försiktighet

byggt till litet med några decenniers mellan-
rum. Och släktningarna trivs där fortfarande
tillsammans. Sommaren 2013 går hundra-
årsjubileet av stapeln.

Under årens och århundradets förlopp
har varm vänskap uppstått mellan släkten
Lönnberg och den på andra sidan Svart-
holmssundet boende fiskarfamiljen Boberg
och senare familjen Aarnio, som köpte de
Bobergska tomterna. Alla bilder är tagna
av medlemmar i eller vänner till familjen
Lönnberg. Pappa Walter hade i tiden
gjort ett stort arbete med att systematiskt
förstora upp på nytt de gamla bilderna
och infört dem i åtskilliga fotoalbum
och försett varje bild med minutiös text-
information ●

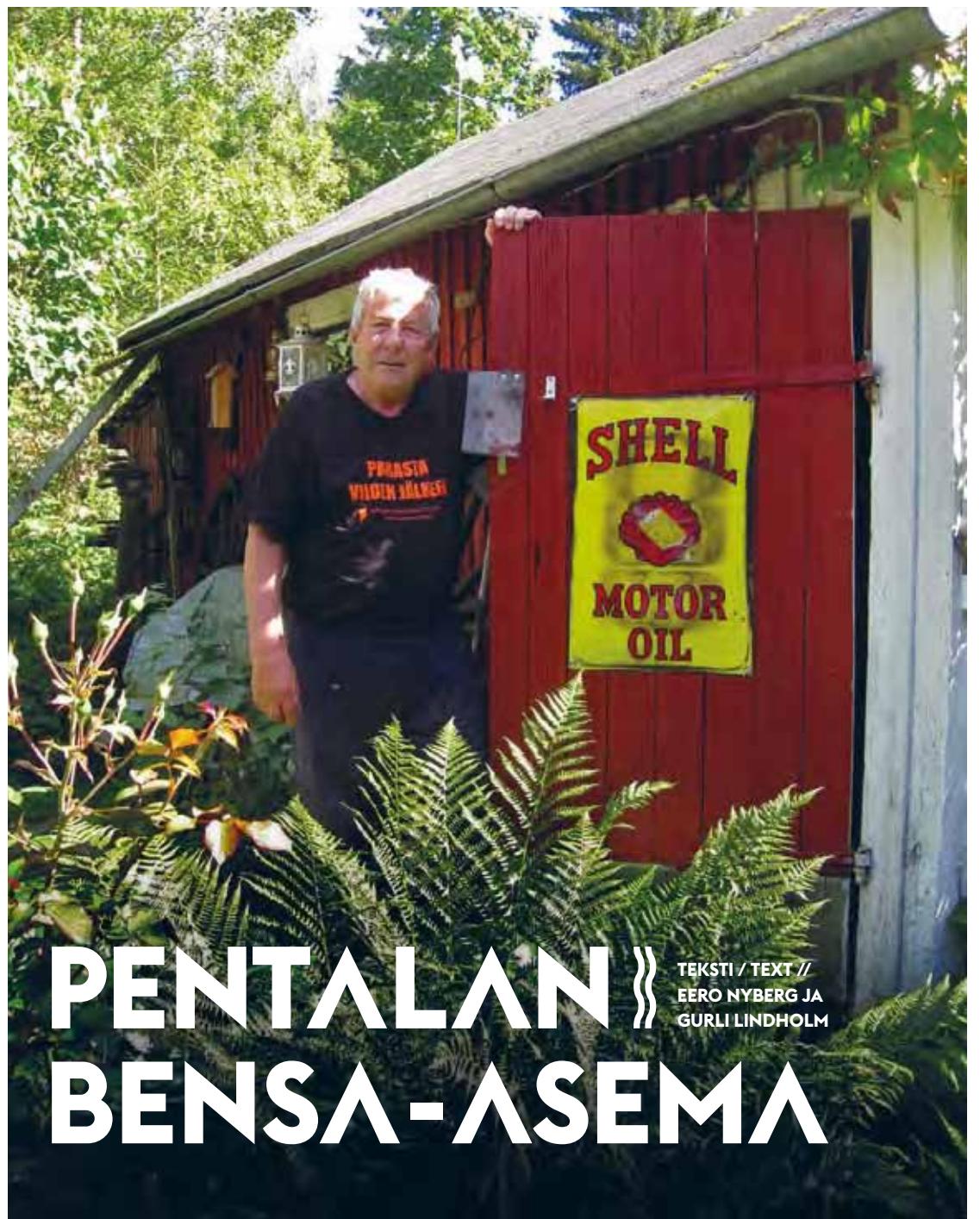
Den långa bron mellan Skataholmen och
Svinö 1921. Så är det skrivet i albumet
under bilden. Men kan det ändå handla
om ”100-metersbron” i Stensundet? Kan
någon läsare identifiera platsen?

Stora huset från 1920-talet, idag
skyddsmärkt av stadsmuseet.

Den första villan,
som byggdes strax
efter 1913.
På trappan farfar
Carl, sonen Walter
(Clarrys och hennes
bröders pappa)
och farmor Sigrid.

Pentalan bensa-aseman jäljellä olevia kalusteita ja tarvikkeita hoitaa Risto Lindholm. // Möbler och material som blivit kvar från Pentalas bensin station skötes av Risto Lindholm. Foto Eero Nyberg.

PENTALAN BENSA-ASEMA

TEKSTI / TEXT //
EERO NYBERG JA
GURLI LINDHOLM

Aseman polttoainevarastona toimivat tynnyrit, joita "vahva mies" jaksoi nostaa veneestään laiturille. Yksi tynnyri on vielä jäljellä. // Tunnor som fungerade som bränslereservoarer, som en "stark man" orkade lyfta från sin båt. Foto Eero Nyberg.

Mittakannut on tarkastettu ja leimattu vuosina 1937–38. // Måttkannor som är inspekterade och stämplade 1937–38. Foto Eero Nyberg.

vain, kunhan Ivar oli kotona", kertoii Ethel Hiljander (os. Sneitz) setänsä palveluhalusta. Asiakkaina olivat lähiseudun kalastajat ja saarien asukkaat.

Kun sodan rauhanehtojen mukaan piti Porkkala luovuttaa Venäjälle, otti Suomen valtio Ivarin tilan haltuunsa. Ivar, joka oli v. 1938 avioitunut Ester Nyholmin kanssa, muutti takaisin Fredrika ja Johan Sneitzin perikunnan omistamalle tilalle, jota saaren asukkaat kutsuivat nimellä "By". Tälle tontille hän rakensi myös oman "Ivarskulla"-nimisen talon, jossa hän asui kuolemaansa saakka.

Talon pihapiirissä oli vaja, johon Ivar toi kaikki "huoltoasemansa" varusteet. Muutama vuosi sitten vaja luhistui suuren lumikuorman alle ja talon nykyisen omistajan Ethel Hiljanderin suostumuksella vaja purettiin Fredrika ja Johan Sneitzin perikunnan nykyisten omistajien Gurli Lindholm (os. Sneitz) ja Inge-Lill Katajiston (os. Sneitz) toimesta. Ivar oli Gurlin ja Inge-Lillin isän setä.

Ivar Sneitz oli Pentalan länsirannalla asuneen Fredrika ja Johan Sneitzin seitsemänlapsisen perheen 6. lapsi. Hän asui poikamiehenä vanhempiensa kanssa heidän kuolemaansa saakka. "Suuri ja vahva mies", kertovat hänet tavanneet henkilöt.

Kolmekymmentäluvun alkupuolella Ivar Sneitz sai Shellin virallisen jälleenmyyjän valtuudet ja aloitti "uddalla" polttoja voiteluaineiden myynnin omassa rannassa venevajassa. Vajassa oli oikein Shellin emaloidut mainostaulut ja virallisesti hyväksytty mitta-astiat. Polttoaineet tuotiin Shellin säiliöalueksella lähelle Pentalaa, josta ne pumpattiin Ivarin veneessä olleisiin tynnyreihin. Tynnyrit Ivar nosti omin käsin vajaansa. "Polttoainetta sai ostaa milloin

Ivarin bensa-asema oli Ivarsuddin itärannalla, vas-tapäättä Halsholmenia. Kuva otettu mereltä pään.
// Ivars bensinstation på Ivarsudden östra strand, mitt emot Halsholmen. Bilden tagen från havet. Foto Gurli Lindholms familjearkiv.

Ivar Sneitz 1891–1974.
Foto Gurli Lindholms familjearkiv.

Bensinstation på Pentala

Före vinter- och fortsättningskrigen hade fiskaren Ivar Sneitz (25.9.1891–29.1.1974) anskaffat sig södra delen av ön Pentala, ”uddan”. Idag ägs ”uddan” av Esbo stad som hyr ut området till båtföreningen Sakkeli.

Ivar Sneitz var hemma från västra stranden av Pentala, där han bodde som ungkarl tillsammans med sina föräldrar Fredrika och Johan Sneitz ända tills deras död. Han var deras näst yngsta son. ”En stor och stark karl” berättar de som kände honom.

I början av 1930-talet blev Ivar Sneitz auktoriserad återförsäljare för oljebolaget Shell. Han startade försäljningen av bränsle- och smörjmedel från sitt båthus på ”uddan”. Båthuset var försedd med Shells emaljerade reklamskyltar samt officiella godkända måttkannor. Bränslet forslades till Pentala med Shells tanker och pumpades därifrån till tunnor i Ivars båt. Tunnorna lyfte han för egen hand från båten. ”Bränsle fick man köpa när som helst då Ivar var hemma” berättade Ethel Hiljander (f. Sneitz) om sin farbrors tjänstvillighet. Kundkretsen bestod närmast av holmarnas fiskare och invånare.

Då Porkkala enligt fredsavtalet måste överlämnas åt Ryssland, övertog finska staten Ivars ”udde”. Ivar som 1938 ingått äktenskap med Ester Nyholm flyttade tillbaka till Fredrika och Johan Sneitzs stårhus, som av öarna kallades ”Byn”.

På granntomten till stårhuset byggde Ivar sig en egen villa, Ivarsskulla, där han bodde ända till sin död. På tomten fanns ett lidet, där Ivar hade lagrat sin utrustning från bensinstationen. För några år sedan rasade lidret på grund av de stora snömassorna. Med Ivarsskullas nuvarande ägares Ethel Hiljanders samtycke revs lidret med hjälp av stårhusets nuvarande ägare Gurli Lindholms (f. Sneitz) och Inge-Lill Katajistos (f. Sneitz) familjer. Ivar var Gurlis och Inge-Lills fars farbror.

I ruinerna av lidret hittade man Shells reklamskyltar, måttkannor, en pump och en bibehållan tunna. Risto Lindholm har restaurerat alla fynd och de är välbehållna och förvaras i deras lidet tillsammans med på andra håll hittade handverktyg. ●

Henkilökohtaista palvelua Sinulle ja varoillesi.
Varaa aika Kaapelitehtaalle tai Suvisaaristoon.

Kontakta oss så berättar vi mera om
våra lösningar för effektiv kapitalförvaltning.

HELSINKI CAPITAL PARTNERS

Kaapelitehdas Tallberginkatu 1 D, 00180 Helsinki
Ajanvaraucksella Svartholmantie 7, Suvisaari
Puhelin 09 689 88 470, Telefoni 040 73 111 73
suvisaario@helsinkicapitalpartners.fi
www.helsinkicapitalpartners.fi

FISKETORPEN PÅ STORA HERRÖ

TEXT // LEIF-ERIK PETTERSSON
OCH AGNETA OKKONEN
FOTO // AGNETA OKKONENS
OCH LEIF-ERIK PETTERSSONS
FAMILJEARKIV

Vasemmalla:
Leif-Erik Pettersson
Espoonlahdella 1953.
// Leif-Erik Pettersson,
1953 på Esboviken.

Wilhelm, Hugo, Albertina ja
Edvard Pettersson, Stora Herrö
Södervikens vuonna 1909.
// Wilhelm, Hugo, Albertina och
Edvard Pettersson, Stora Herrö
Söderviken år 1909.

Kalastajatorppa läntisen ja itäisen
Stora Herrön välillä kannaksella 1913.
// Fisketorp på näset mellan västra och
östra delen av Stora-Herrö år 1913.

STORA-HERRÖ HADE ÅRET om bosättning från år 1785 till 1980. Under dessa tvåhundra år levnärde sig de boende huvudsakligen med fiske, men också med jord-bruk och boskapsskötsel. Att arbetet var strävsamt och riskfullt framgår av otaligadrunkningsolyckor som inträffade under årens lopp. Fram till 1950-talet var fisket lönsamt och livet i övrigt jordnära, fritt och framgångsrikt. Närheten till områdena med snabb befolkningssökning i början av 1960-talet ledde till att de traditionella näringarna kom i kläm med den inflyttade befolkningens krav på rekreation, och enligt den tidens politik gavs inte den tidigare bosättningen mycken talan. Förändringarna ledde till att yrkesfisket upphörde i början av 1960-talet och att den sista året om boende på Stora-Herrö flyttade bort år 1980.

Silakanpyyntiä Stora Herrön Söderviken-lahdella 1940-luvulla. // Strömmingsfiske i Söderviken på Stora-Herrö på 1940-talet.

Den tidigaste bosättningen

Det tidigaste året om boendet på de västliga utöarna Stora-Herrö och Pentala i Esbo skärgård kan dateras till mitten av 1750-talet. I en artikel om skärgårdens tidigaste bebyggelse skriver Eljas Orrman¹ om Esbo gårds ägares Anders Henrik Ramsays initiativ till att utöva havsfiske för gårdens räkning i den yttre skärgården. Detta ledde till att gården anlade ett fisketorp på Pentala och ett annat på Stora-Herrö. Förutom dessa två torp fanns på Stora-Herrö ytterligen ett torp på Kyrkslätsidan av holmen, tillhörande Medvastö rusthåll. Torpens lägen finns dokumenterade i de kartor som uppgjordes under ledning av C.N. af Klercker under åren 1791–1796². Torpet på Pentala var beläget där det kommande fiskemuseet kommer att finnas. På Stora-Herrö var det ena torpet på näset mellan västra och östra delen, och det andra på den västra sidan av holmen. I denna artikel, som vi gjort tillsammans med min syster Agneta Okkonen, skall vi försöka berätta vilka de tidigaste bosättarna på Stora-Herrö var. Den tidigaste dokumentationen om livet på fisketorpene finns huvudsakligen i den befolkningsbokföring församlingarna uppehöll. Där finns angivet förutom

födelse- och dödsdatum också information om flyttningar och dödsorsaker samt läs- och skrivkunnighet. Hur livet i övrigt tedde sig förblir till stor del oklart, emedan ingen skriven historia finns tillgänglig.

Den första innehavaren av torpet under Esbo gård var Jakob Larsson (1754–1806), som var hemma från Kimito. Familjen bodde torpet från år 1786. Fadern efterträddes av sonen Jakob Jakobsson (1787–1811) som antog släktnamnet Söderholm. Jakob var gift med Maja Stina Johansdotter (1785–1854), som var dotter till bonden Johan Ersson (1761–1811) på Moisans (Moisö). Jakob drunknade vid endast 24 års ålder, efter vilket hans syster Anna Greta make Carl Johansson Söderström (1793–?) fortsatte med fisket. Carl var bror till Maja Stina och sälunda hemma från Moisans. Familjen Söderström innehade torpet fram till år 1833, då de flyttade till Hanaholmen och överlät torpet åt Olof Erson (1799–1857) och hans maka Christina Thomasdotter (1791–1866), båda var hemma från Åland, Olof från Föglö och Christina från Kökar. Deras ättlingar bebor delar av torpets område fortfarande idag, nu i åttonde generationen.

På Kyrkslätsidan av Stora-Herrö var

Erik Pettersson kokemassa silakkarysää 1950-luvulla. // Erik Pettersson vittjar strömmingsryssjan på 1950-talet.

den första innehavaren av torpet Matts Alexandersson (1745–1808), som flyttade dit från Lövö och titulerades "havsfiskare". Familjen innehade torpet från 1785 till Matts död år 1808. Följande innehavare av torpet var familjen Grundström. Fadern Matts Michson Grundström (1771–1827) och hans maka Agneta (f. Dahl) (1771–1845) efterföljdes år 1824 av dottern Marias (1807–1832) make Jonas Johansson Söderström (1800–1831), som var bror till Carl Johansson Söderström och sälunda också från Moisans. Både Maria och Jonas dog vid ung ålder och efter dem sammanknöts de två Herrö torpen i och med att Carl Johansson och Anna Greta Söderströms son Carl August (1817–1873) övertog Medvastö torpet år 1842. Som det tyvärr väldigt ofta skedde under denna tid omkom även Carl August på grund av drunkning år 1873. Följande familj som innehade Medvastö torpet var familjen Sneitz. Om dem har Ethel Hiljander berättat i sin bok "Sjöberg tar och Sjöberg ger"³. Efter att familjen Sneitz flyttat till Pentala vid sekelskiftet kom torpet av övergå till sommarbostad, om vilket Ulla Franck berättat i sin artikel i Sommarö sällskaps årsbok 1990⁴.

Från Åland till Stora-Herrö

Men tillbaks till torpet på näset som var under Esbo gård fram till 1825 och därefter under Svinö bol. Olof Erson och hans maka Christina Thomasdotter hade år 1829 kommit till torpet på Stora-Herrö efter

att i ett år bott på Kalvholmen efter det de anlände till Esbo från Åland. Olof antog släktnamnet Rosenberg, vilket också gavs åt döttrarna Anna (1829–1854), Maria (1832–?) och Albertina (1836–1920), medan Christina behöll namnet Nordberg liksom hennes bror Matts, som bodde på Kalvholmen. Dottern Albertina blev bosatt på Stora-Herrö, och gift med Carl August Pettersson (1823–1892) blev hon en matriark, som lade grunden för följande generationer under sitt långa liv.

Carl Augusts bror Magnus Mikael Pettersson (1817–?) hade år 1846 till-sammans med sin familj övertagit det ena av torpen på Pentala. Han efterföljdes av sonen Magnus Mikael d.y. (1853–?) och sonsönerna Evert (1889–1934) och Bertel (1891–1966).

Bröderna Carl August och Magnus Mikael var hemma från Kyrkslätt där deras farfar Michel Pettersson (1759–1812), som var inflyttad från Nagu, var rusthållare på Strömsby rusthåll och morfar Johan Jakobsson (1751–1804) rusthållare på Korkkulla rusthåll. Via olika livsöden kom de båda bröderna att bli fiskare på grannöarna och förfäder för flera sega släktled som besinnat sig att ta sitt leve-bröd genom fiske.

Albertina Rosenberg och Carl August Pettersson vigdes år 1853. De fick sammanlagt sju barn, av vilka sönerna Karl-Edvard (1854–1924) och August Wilhelm (1859–1920) med familjer blev bofasta på Stora-Herrö i torpet på näset. En åter-

Leif-Erik Pettersson ja Agneta Okkonen

LEIF-ERIK PETTERSSON ON SYNTYNYT Stora Herrössä vuonna 1950 ja asunut siellä ympäri vuotisesti elämänsä neljä ensimmäistä vuotta. Tämän jälkeen hän on asunut siellä aina kesäisin. Hän kertoo omasta ja sisarensa Agnetan taustasta seuraavasti:

Osallistuin isäni kanssa kalastukseen n. 8–9-vuotiaasta lähtien soutajana, kun kalastimme verkoilla. Illalla laskettiin verkot ja aamulla mentiin nostamaan ne. Nän sain jo pikku miehenä tutustua työntekoon. Toisaalta oli melko jännittävää mitä kalaa milloinkin oli tulossa, joten ei se työnteko niin pahalta tuntunut. Vuodesta 1954 on talvikotimme ollut Vesiniityssä, mihin isä rakensi talon vuonna 1952. Itse ostin talon perheeni kodiksi 1980 ja siitä lähtien olemme vaimoni kanssa kasvattaneet neljä lastamme sieltä käsins. Jän syksyussa eläkkeelle toimittuani yli 40 vuotta markkinointi- ja johtotehtävissä eri vientiteollisuuden yrityksissä. Työni vei minua maailman joka kolkaan ja kolme vuotta asuin Singaporessa. Aina on kuitenkin ollut mukavaa palata kotiin Espooseen juurilleen.

Siskoni Agneta on syntynyt 1954, joten hän on juuri ja juuri ollut ympäri vuotinen asukas Herrössä. Koulun kesälomat kuluvat myös häneltä tiiviisti saarella ja tämän jälkeen siellä vielä vietetty kesämökkielämää. Opiskelunsa jälkeen hän on tehnyt työuraa, joka edelleen jatkuu, vakuutusyhtiössä virkailijana. Hänen asuu edelleen Soukassa, joten kotiseutu on myös hänen jäänyt läheiseksi. Agneta on innostunut sukututkimuksesta ja hän on viimeisten kymmenen vuoden aikana onnistunut selvittämään sukumme juuret aina 1600-luvulle asti. Hän on selvittänyt varhaisemman asutuksen vaiheet lähiinä kirkonkirjoista, mutta myös muista käytettävissä olevista lähteistä. Kirjoituksemme perustuu näihin tietoihin ja muistinvaraisia tietoja on pyritty välittämään.

*Anna ja Saana narraavat ahvenia saunan laiturilla.
// Anna och Saana metar
abborrar på bastubryggan.*

knytning till Medvastö rusthåll uppkom genom att dottern Maria (1857–1929) gifte sig med rusthållaren Anders Johan Korkman, som var rusthållare på Medvastö rusthåll. Från denna tid finns redan dokumenterat ganska mycket av familjens liv och leverne. Att bröderna var duktiga sjöfarare framgår av nyhetsartiklar i olika tidningar år 1888, då bröderna tillsammans med fiskaren Johan Sneitz under en höststorm räddat två nödställda jägare ute på Lökhällarna och att dem med anledning av detta beviljats kejserliga livräddningsmedaljer.

Bröderna Karl Edvard och August Wilhelm köper fisketorpet

Då det nygrundade Sommarö Aktiebolaget började sälja tomter köpte Karl Edvard och August Wilhelm år 1910 tomten som omfattade näset mellan Söder- och Österviken. Ur olika dokument framgår att fisket var framgångsrikt och bröderna väletablerade i sin verksamhet. De hade rikligt med fiskebragder och behövliga båtar samt gevär för både fågel- och säljakt. På tomten fanns en ladugård och även en smedja. Livet var mer eller mindre självförsörjande genom att man hade boskap som gav mjölk och kött, jakten både på säl och sjöfågel var givande och på de små åkertäpporna odlades potatis och grönsaker. Skogen gav ved men också bär och

villebråd då det kom sig. Sommartid vandrade boskapen fri i skogen och sökte sitt bete där det fanns. Det var inte fråga om någon stor boskap, men 1–2 kor och ett antal får. Båtarna hade trevliga namn, "Bikiklampa", var en roddbåt i vilken bragderna tjärades. "Smacken" användes då man vittjade ryssjorna och "Palmgren", som var uppkallad efter båtbyggaren.

De stora förändringarna under 1900-talet

Efter att fiskarna i nära på 150 år har varit den enda bosättningen på utöarna började sommarvillorna byggas i början av 1900-talet. För den fasta befolkningen var detta på gott och ont. Delvis kunde de förtjäna litet extra genom olika arbeten, men samtidigt begränsade det deras tidigare exklusiva tillgång till fiskevattnen och mark.

Också i övrigt kom början av 1900-talet att bli en turbulent tid i livet på holmarna. Kort efter det landet blivit självständigt antogs förbudslagen år 1919, vilket medförde en olycklig tid för bosättningen i skärgården. Fiskarna som var duktiga sjöfarare lockades med sina sjödugliga båtar med i smuggelverksamheten av tidens "affärsmän" i hopp om lättförtjänta pengar. Att detta inte enbart var positivt berättar flera olyckliga livsöden under denna tid. Verksamheten gick inte heller Stora-Herrö fiskarna förbi utan den yngre generationen

Erik Petterssonin vuonna 1947 rakentama talo Stora Herrössä vuonna 2012.// Huset byggt av Erik Pettersson år 1947 på Stora Herrö, bilden tagen år 2012.

deltog i både distributionen och konsumtionen i varierande omfattning.

Karl Edvard och hans maka Hilda Maria f. Palmgren (1857–1891) hade endast en son, Hugo (1890–1949) medan August Wilhelm och hans maka Hulda f. Ekblad (1868–1940) hade fyra söner, Walter (1899–1932), August (1902–1932), Karl Sven (1905–1946) samt Ragnar (1914–1996) och en dotter som avled som barn.

Hugo Edvard gifte sig år 1920 med Agnes Wirén (1899–1966) från Lapträsk. Efter sin moders tidiga död hade Hugo uppmotstrats av farmor Albertina, som levde till en ålder av 84 år. Det var Hugos lycka, att han först hade en dukig farmor och sedan en barsk hustru som såg till att det lättat livet inte tog överhand. Fyra små barn, som föddes i äktenskapet under förbudslagstiden, höll tankarna till det dagliga livet och begränsade utsvärningarna.

Av August Wilhelms söner blev August, Sven och Ragnar bofasta på Stora-Herrö. August var bofast fram till sin död 1932, Sven, som var gift med Agnes Karlsson (1909–1980), till sin död 1946 och Ragnar, som den sista året om boende på Stora-Herrö, fram till början av 1980-talet, efter vilket han levde på åldringshemmet Tunaberg ända till sin död 1996. Efter Sven Petterssons död gifte sig änkan Agnes med Arne Hägert (1908–1985) år 1948. De blev bofasta på Stora Herrö året om och fortsatte med fisket tillsammans med Svens bror Ragnar.

Den ursprungliga tomtten hade efter August Wilhelms och Karl Edvards död delats år 1926 i två lika stora fastigheter. Hugo med familj bosatte sig i sitt nya hus vid Söderviken. August Wilhelms änka

Hulda med sönerna blev kvar i det tidigare torpet på östra sidan. Sonen Walter byggde ett nytt hus bredvid torpet, vilket såldes kort efter hans död och kom efter det att användas som sommarvilla.

Efterkrigstiden med boendet i gränsområdet

Av Hugos och Agnes barn kom sonen Erik (1922–1986) att bli fast bosatt på Stora-Herrö. Gift med Egine f. Lindh (1925–2010) byggde de år 1947 ett nytt hus åt familjen på den östra sidan av näset, vilket fortfarande används av följande generationer, nu som sommarbostad. Av Hugos och Agnes döttrar flyttade Ulla (1921–2008) och Dagmar (1931–1998) till Sverige i mitten av 1950-talet, medan Aina (1926–) bor kvar i Esbo.

Om Hugos liv blev oroligt på grund av förbudslagstiden kom Eriks liv att präglas av krigstiden. Som 17-årig anmälde han sig som frivillig i Marinkåren och verkade som båtförare år 1939–40. Fortsättningsskriget ledde till fronttjänst vid JR 61 och striderna vid Juustila-Tienhaara fram till fredsslutet. Södra Kyrkslättens evakuering stod för dörren och den första informationen var, att också Stora-Herrö skulle utrymmas.

Av en eller annan orsak blev det dock inte så utan vi fick fortsätta livet med militärbasen som närmaste granne.

Den från Kyrkslätt evakuerade fiskaren John Sjöberg med familj flyttade till Stora-Herrö. De bodde kvar i det hus de byggde på tomtten i Herröviken till år 1956, då de igen fick flytta tillbaks hem till sitt eget ställe på Högholmen i Kyrkslätt. Vid denna tidpunkt omfattade året om bosättningen sammanlagt 14 personer, vilket kom att bli den största under 1950-talet och framöver. Livet i gränszonen var inte särskilt besvärligt. Visserligen måste vi ha speciella dokument för att få röra oss i gränsområdet, men man vände sig med situationen. En liten berättelse är kanske på sin plats; vi hade en hund som hette Bobi. Det var en spets som inte på vintern kunde veta var gränsen gick så den förvillade sig till den ryska sidan där den fasttogs. Senare återlämnades den på Bastvik bron till den finska sidan och vi blev uppmanade att hämta den från staben i Larsvik. Pappa var inte på särskilt god fot med gränsbevakarna så han skickade mamma att avhämta hunden. Hon hade fått en utsökning och hot om att om det sker en gång till kommer de finska myndigheterna att se till att det blir den sista gången. Nåväl, Bobi lärde sig var gränsen fanns och levde kvar på Stora-Herrö ännu efter att Porkala igen var fritt.

Till en början klarade de tre fiskarfamiljerna sig hyfsat på fisket. Strömmingsfiske med storryssja var den viktigaste inkomstkällan. Under drygt en månad från mitten av maj till midsommaren skulle den största delen av årets inkomster genereras. Det blev långa dagar och mycket håvande av fisk och lyftande av fisklådor. Tyvärr var fisket längs hela kusten samtidigt givande så priset på fisken sjönk, och då dessutom trålarna

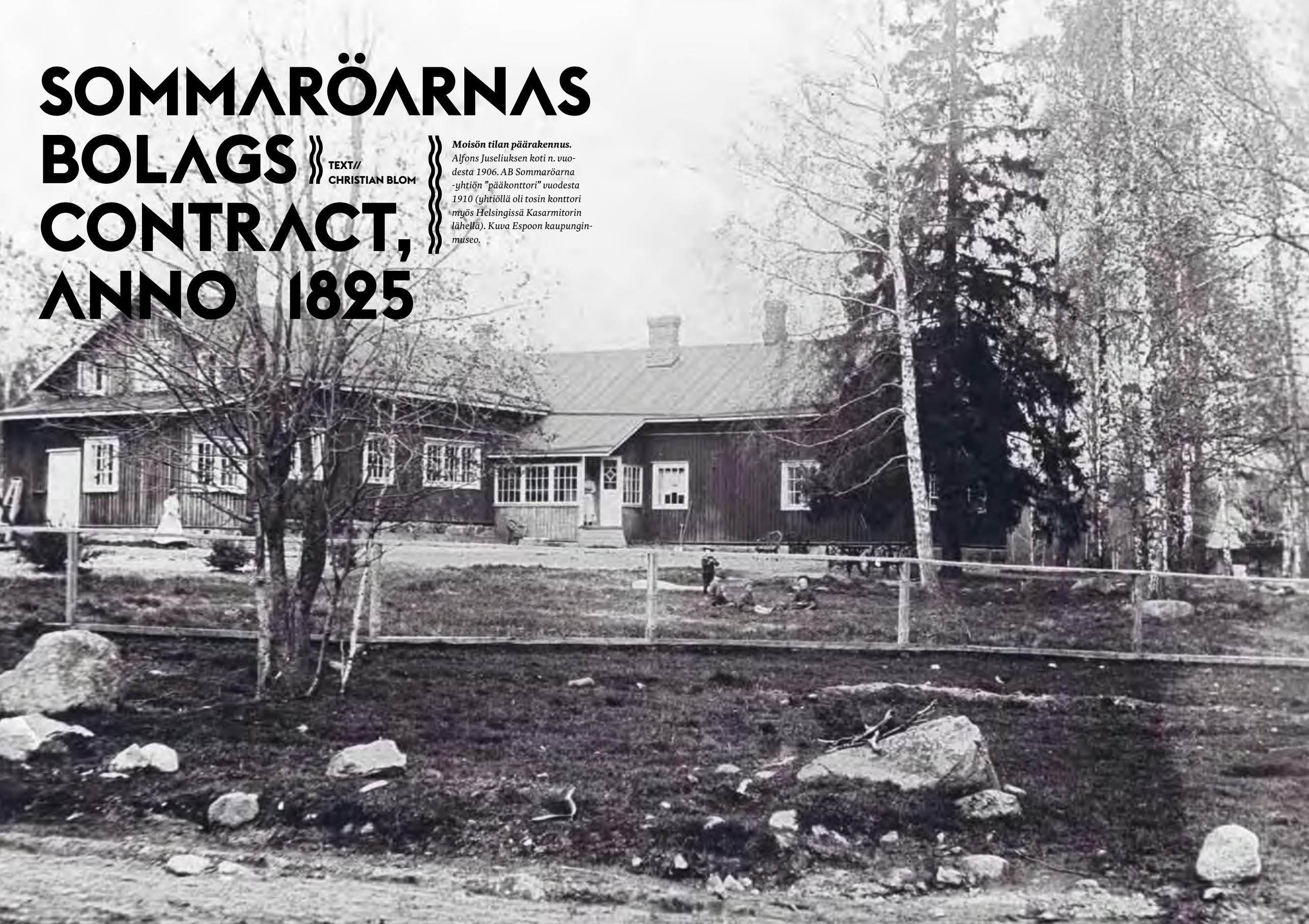
började bedriva storskaligt fiske efter strömming blev driftens med ryssjefiske olönsam. I slutet av 1950-talet upphörde ryssjefisket och därmed var förutsättningarna för ett lönsamt fiske och året om boende förlorade. Då samtidigt de kvarvarande land- och vattenområdena Sommarö bolaget ägde såldes år Esbo köping, fanns inga möjligheter längre att livnära sig med fiske i Esbo skärgård. Tidens melodi var rekreation och den tidigare skärgårdsbosättningen, som fortgått under 200 år, gavs inte någon möjlighet att fortsätta med sina tidigare näringar. Yrkesfiskarna som vanligen fiskat med femtio till hundra nät beviljades rätt till fiske med tio nät per hushåll, medan fritidsfiskarna fick rätt till fyra nät per hushåll. Detta ledde till att förutsättningarna för yrkesfiske helt upphörde inom Esbo skärgård.

Familjen Erik Pettersson flyttade 1954 till fastlandet då barnen började i skolan och bodde i fortsättningen på Stora-Herrö endast under sommarmånaderna. Även Eriks mamma Agnes bodde från början av 1960-talet hos sonen på fastlandet under vintermånaderna. Erik fortsatte ännu några år med fiske i Kyrkslätt på hyrda vattenområden där fångsterna fortfarande var tämligen goda. I mitten av 1960-talet beslöt han av olika orsaker att sluta med yrkesfisket och fortsatte endast med husbehovsfiske. Tvåhundra år av yrkesfiske på Stora-Herrö gick med detta till historien. Hemstället har övergått till att vara en sommarvilla, som utnyttjas under några varma sommarveckor. Sjunde generationen Petterssöner metar fortfarande abborrar på bastubryggan och får höra berättelser om hur det var när farfar tillsammans med farfarsfar gjorde storfångster och andra märkliga skärgårdshistorier ●

SOMMARÖARNAS BOLAGS // CONTRACT, ANNO 1825

TEXT//
CHRISTIAN BLOM

Moisön tilan päärakennus.
Alfons Juseliuksen koti n. vuodesta 1906. AB Sommaröarna-yhtiön "pääkonttori" vuodesta 1910 (yhtiöllä oli tosin konttori myös Helsingissä Kasarmitorin lähellä). Kuva Espoon kaupunginmuseo.

Svinöniitty 1950-luvulla kuvattuna kaupan läheisyydestä. Taustalla vanha riihirakennus Skatan tienhaarassa ja oikealla tilojen torppa, missä asuttiin vielä 1960-luvulla. Kuva Peter Blom.

TRETTIO ÅR har jag gått omkring och trott att Aktiebolaget Sommaröarna, som grundades av Alfons Juselius och hans vänner 1910 var startpunkten för Sommaröarna som "bolag". Och att idén till grundandet av det här bolaget i främsta hand hade fästs från moderna utländska modeller, främst England där man kring sekelskiftet 1900 hade grundat åtskilligt med såkallade trädgårds- eller villastäder – begrepp, som Alfons Juselius för övrigt själv också använde då han talade om Sommaröarna efter 1910. Jag var också medveten om att flera liknande aktiebolag grundats i Finland under samma tidsperiod – som grundande medlemmar eller ägare i vissa andra bolag ingick dessutom till en del samma personer, som var med om att grunda Sommaröbolaget 1910 – t.ex. arkitekten Karl Lindahl, som också var en central person bakom AB Brändö Villastad.

Men efter att under våren och sommaren 2012 på nytt ha forskat i de gamla handskrivna dokument om Sommaröarna, som innehavaren av Esbogård August Ramsay och innehavaren av Moisö gård Alfons Juselius i tiden lämnade efter sig har det nu gått upp för mig att Sommaröarna slutgiltigt

bolagiserades redan 1825 genom ett Bolags Contract (egentligen ett fiskeriavtal), som uppgjordes mellan de dåvarande ägarna av de tre Sommaröhemmanen. AB Sommaröarna var egentligen bara en "historisk uppdatering" av fiskeri-avtalet från 1825.

Men egentligen skedde den allra första bolagiseringen av Sommaröarna redan långt tidigare: Under perioden då öarna och hemmanen låg under Esbogård. Under 1600- och 1700-talen talade man visserligen inte om bolagisering, men faktum var att den gamla kungsgården Esbogård fungerade som ett modernt bolag, som i stor utsträckning handlade med fastigheter och odling i stor skala. Esbogårds ägare bodde inte ens permanent på Esbogård utan, beroende på vilken ägare det gällde, ibland i Borgå, ibland i Sverige och ibland på själva gården. Alfons Juselius säger själv i ett odaterat brev (antagligen skrivet 1936) att Esbogård "övergick 1825, då hela concernen realiseras, i olika händer. De tre Sommaröhemmanen såldes till

Svinöns ensimmäisen maantiesillan rakennustyömaa 1936–37. Edessä Svinöns viimeinen höyrylaivalaituri.

Bergvikin mäeltä otettu kuva Svinöniityistä 1900-luvun alkuvuosina. Taustalla Svinöns tilojen toinen pääräkennus, 1910-luvulla se toimi pensio-naattina, ensimmäisen maailmansodan aikana se paloi. Kuvan Espoon kaupunginmuseolle lahjoittanut Judith Söderström.

landbönderna på stället. Stor-Svinö till Samuel Lönnberg, Lill-Svinö till Gustaf Sandberg och Moisö till Gustaf Liljeström". Sommaröarna låg under Esbogård med säkerhet senast från år 1652 och ända fram till 1825. Inledningsåret är dock litet oklart. August Ramsay – innehavaren av Esbogård under första delen av 1900-talet – skriver i ett brev till Alfons Juselius, daterat den 13 februari 1916, följande: "Af det föregående framgår såsom exakt fastslaget faktum att Svinö och Moisö med visshet tillhörde Esbogård från år 1652". Ramsay säger dock i samma brev att det alternativt kan hända att hemmanen redan från begynnelsen inkorporerats med Esbo kungsgård eller, som sagt, att de genom köp, senast 1652, förvärvades av Gustav Horn. Gustav Horn, som var "generalen över hela finska

militären till häst och fot" erhöll Esbogård i förläning 1625. Esbogård omfattade i sin största utsträckning år 1652 hela 72 hemman, bland dem Sommaröhemmanen. Helmut Backhaus från Sveriges Riksarkiv skriver till mig i ett brev daterat den 3 februari 1983 att Svinö och Moisö omnämns redan 1641 bland de hemman som Gustav Horn köpte under frälse (Uppgiften finns i Sveriges Riksarkiv, Bielkesamlingen volym E 2362). I samband med reduktionerna inom det svenska riket gick många hemman förlorade, men Sommaröhemmanen tycks ha förblivit under Esbogård utan uppehåll ända till 1825.

Den här artikeln handlar om Sommaröarna som bolag, "andra generationen", (första generationen bolag utgjordes då av tiden då Sommaröarna låg under Esbogård), med början den 8 september 1825, då Bolags Contractet uppgjordes. Bolagskontraktet upphörde egentligen aldrig att existera och gälla utan det fortsatte att fungera som "regelverk" för Sommaröhemmanens ägare också efter storskifte av öarna, som skedde i två etapper: De stora huvudöarna skiftades 1839 och "utöarna", där de egentliga fiskartorpen befann sig, först 1857. De huvudsakliga vattenområdena kring

Retkellä Torraisarnissa
1926. Veneessä perheet
Karell ja Söderholm (Svinö).
Kuva Perhe Karell.

Sommaröarna skiftades aldrig, de är oskiftade ännu idag och sålunda pågår egentligen "storskiftesprocessen" till den delen fortfarande. Esbo stad är nu största andelsägare vad beträffar vatten och upplandningsområdena och ett "skifteslag" för dessa vattenområden existerar sålunda ännu. Bolagskontraktet från 1825 omnämns i inledningstexten för bågge storskiftesprotokollen och då AB Sommaröarna inledder sin verksamhet 1910 fortsatte man i hög grad att tillämpa passliga regler ur det gamla kontrakten. Alfons Juselius refererar till kontrakten i åtskilliga texter och brev, som han skrev medan han utvecklade AB Sommaröarna. Ännu efter att AB Sommaröarna hade upphört ett verka som bolag 1947, fortsatte de nya innehavarna av Sommaröhemmanen, ättlingarna till Alfons Juselius, att tillämpa vissa i fiskeribolagskontraktet fastslagna principer. Och de allra sista principerna kan man ännu idag spåra i den fortfarande gällande fiskerilagstiftningen och i de principer, som Esbo stad tillämpar gällande fisket i Sommarövattnen. Ett märkt händelseförlopp, kunde man säga. Det allra märkligaste är hur fiskeribolagskontraktet existerar sida vid sida med storskiftesprocessen – fast de innerst inne har diametralt motsatta strävanden: Fiskerivtalets uppgift är att "för eviga tider" hålla ihop Sommaröarnas samfällighet (den medeltida uppgiften, kunde man säga) medan storskiftets uppgift är att privatisera och splittra marken och fastigheterna, dela upp dem så rättvist som möjligt mellan de olika hemmanen och senare, efter 1865 då försäljning av parceller möjliggjordes med hjälp av den nya marklagen, tillåta utförsäljning av parceller och tomter till nya, privata ägare. Formellt avslutades storskiftet av landområdena

Mankholmenilla sijaitseva Bobergin suvun kalasatama. Verkkoja ja rysiä puhdistetaan ja kuivatetaan. Vasemmalla Elin Boberg. Kuva Bobergin perhe.

Pentala 1920-luvulla. Nykyinen museoalue. Edessä ranta-aitta.
Kuva Bobergin perhe.

1920 då de tre hemmanen fusionerades till ett enda jordbruks hemman under namnet "Sommaröarna". Detta hemman ägdes av AB Sommaröarna.

Esbogårds förfall och försäljningen av Sommaröhemmanen till deras innehavare

Det är inte meningen att i den här artikeln analysera varför Esbogård sålde ut Sommaröhemmanen till de landbönder, som just då innehade dessa hemman. Det handlade i varje fall inte om att bara Sommaröhemmanen hade sålts ut. Det finns många skildringar av hur Esbogård förföll under perioden efter 1808–09-års krig, då två av gårdens dåvarande innehavares (släkten Ramsay) söner stupade i kriget. Den här processen ledde i varje fall till att Esbogård övergick kring år 1823 i kofferdiapteten Anders Gustaf Myhrbergs ägo och de flesta hemman, som hade legat under gården realiseras

i samband med detta under perioden 1823–1827. Stor Svinö såldes 29.1.1825 till landbonden Samuel Lönnberg för 6000 Rubel, Lill Svinö såldes samma dag likaledes för 6000 Rubel till landbonden Gustaf Sandberg och också Moisans (Moisö) såldes samma dag till samma pris till landbonden på detta hemman, Gustaf Liljeström. Totalt inbringade alla dessa dessas hemmansförsäljningar 304 963 Rubel åt försäljaren Adolf Henrik Ramsay. Denne flyttade därefter till Sverige där han "inlät sig på spekulation med olyckligt resultat", skriver ättlingen August Ramsay i ett brev, daterat 13 februari 1916 och som var riktat till Alfons Juselius på Moisö. August Ramsay hade återköpt Esbogård 1909 och grundade då Esbogård AB.

Kungliga fiskeriförordningen av år 1766 och dess betydelse

I Sommaröböndernas fiskeribolagskontrakt från 1825 hänvisas på flera ställen till den allmänna kungliga fiskeriförordningen

från år 1766 (Kongl. Maj:ts nådige allmänne stadga och ordning för rikets hafs-, skär-, ström- och insjöfiske. Gifwen i Stockholm i rådkammaren den 14 november 1766). I kontraktet hänvisas också till en del andra förordningar från 1700-talet. Däremot hänvisas inte alls till stadgandena om storskifte. Det här antyder att kontraktet strävade efter att stärka det samfällda utnyttjandet av fiskevattnen och skärgården i Esbo.

Varför sökte man stöd i den gamla lagstiftningen från 1700-talet ännu år 1825? Det har antagligen att göra med strävandena att hävda Sommaröhemmanens rätt till fiskevattnen kring öarna. Med förordningen från 1766 hade nämligen den gamla principen om vattenregale upphört. Vattenregalen gav tidigare kronan äganderätt över alla större vattendrag och skärgårdarna med tillhörande fiske och vattenkraft. Detta var bakgrunden för beskattning av fiskerinäringen. Med 1766 års allmänna fiskeristadga upphörde

Bosund 1950. Etualalla jäälle nostettu kalastajan rysä. Kuva Perhe Karell.

Högvatten på Säväsundsvägen 1952. Eja Karell vadar i vattnet. Foto Familjen Karell.

fiskeregalet och i samband med detta såldes de lokala fiskerättigheterna ofta på auktion. I Esbos skärgård hade Esbogård tidigare innehad de största områdena och också anlagt fiskartorp på flera öar under andra hälften av 1700-talet. Prästgården, som innehade Lövöarna sedan slutet av 1600-talet hade gjort motsvarande på Lövöarna, där det första fiskartorpet (med estniska fiskare) hade anlagts 1753. Då Esbogård efter 1825 inte mer agerade som fisketorpsägare i Sommarövattnen blev de nya ägarna till Svinö- och Moisohemmanen alltså tvungna att juridiskt kunna hävda sin rätt till fiskevattnen. Det gjorde man med hjälp av bolagskontraktet och genom att där stödja sig på fiskeristadgan från 1766. Utan bolagskontraktet hade Sommaröbönderna kanske haft svårare att hävda sina rättigheter till att kontrollera vattnen kring Sommaröarna, speciellt som de ännu inte var skiftade. Men den kungliga fiskeristadgan gick längre än så: Där fanns också konkreta stadgar om hur dylika fiskeribolag skulle fungera. Den kungliga fiskeristadgan hade också försvarat en annan princip, som tidigare hade gällt i skärgården: Den om "Kungsådran", det djupa, öppna vattnet. Kungsådran som en del av strömfåran i Sveriges vattendrag fick inte stängas eller överbyggas. Regeln om kungsådran var alltså en inskränkning i strandägarnas rätt till vattnen. Fiskeregalet

byggde tidigare på den rättsliga uppfattningen att kungsådran i vissa fall var kronans fiskevatten. I fiskeristadgan 1766 föreskrevs nu att kungsådran kunde minskas till en sjätte del av vad som tidigare gällde. I princip fick strandägarna nu rätt till fritt fiske också i de djupa vattnen längre ut från land. Men inte bara strandägarna, utan i princip "varje svensk undersåte" fick den här rätten. Också det här stödde Sommaröböndernas strävan att hävda sin rätt till vattnen kring öarna trots att man år 1825 egentligen inte ens mera var svenska undersåtar.

Hur som helst – fiskeribolagaskontraktet på Sommaröarna fungerade i praktiken

Vintervandring 1952 längs Hundrametersbron mellan Savrholmen och Skataholmen. I förgrunden antagligen Eja Karell. Foto Familjen Karell.

fisheribolagskontraktet levde under hela 1800-talet vid sidan av storskiftet. Kontraktet, som uppgjordes av Sommaröbönderna 1825 kan på många sätt anses vara unikt. Det finns inte många liknande byaordningar som dokumenteras så väl som detta. Historikern Ragna Ahlbäck kommenterar denna typ av avtal och bolag i boken Bonden i Svensk Finland (Svenska Litteratursällskapet, Borgå 1983, s. 50–52). Hon säger: "Det har hävdats att det inte förekom någon mer omfattande bykooperation under solskiftets tid. Det totala materialet rörande denna sak i häradsrätts-, sockenstämmo- och byrådsprotokoll kan ännu inte överblickas, men redan det som hittills har förebragts uppvisar ett så överväldigande antal samarbetskontrakt, överenskommelser, bolag, "byföreningar" och "byordningar", att man utan tvekan kan påstå, att ett mångskiftande samarbete inom byn var ytterst vanligt. Den verkliga helhetsbilden kommer vi aldrig att få fram, ty det stora flertalet överenskommelser och samarbetsavtal ingicks muntligt och blev aldrig antecknade."

Ahlbäck beklagar att bysamfälligheterna avskrevs så snabbt och säger att de möjligheter till självstyre som byordningarna garanterade därmed gick om intet. "Vår äldsta samhällsklass förlorade på detta sätt sina urgamla organisationer, innan våra nyttillkomna samhällsklasser hade hunnit bli så talrika att de kunde bygga upp sammanslutningar för hävdandet av sina ekonomiska intressen", säger Ahlbäck.

Det är intressant att just Sommaröbönderna hittade en kunnig jurist, som hjälpte dem med att uppgöra det mycket noggranna dokumentet, som historiskt betraktat, var ett sista försök att förstärka bysamfälligheten fortfarande delvis på

BOLAGS CONTRACT

Första storskifteskartan över
Svinö. Uppmättes 1828–29
på beställning av Svinös
och Moisös Fiskeribolag.

Själva bolagskontraktet och dess innehåll

Svinö- och Moisöböndernas fiskeribolagskontrakt fick laga kraft den 8 september 1825 vid Raseborgs östra härads domsagas lagtima höstting, som för övrigt hölls vid Glims hemman i Karvasbacka i Esbo. Kontraktet hade skrivits under av innehavarna till Sommaröhemmanen den 20 augusti 1825. Underskrivandet skedde på Mäckylä gård – dokumentet undertecknades av bönderna Gustaf Sandberg, Samuel Lönnberg (med bomärke) och Gustaf Liljeström (med bomärke). Som böndernas ombud verkade "professorn höglärde och vidtberömde, herr doctor Anders Eric Afzelius".

Bolagskontraktet, som innehåller 26 omfattande punkter återges nedan. Texten är för omfattande för att återges i sin helhet och språket i vissa fall ålderdomligt och svårtytt. Därför återger jag kontraktet här i "modern" och litet förtordad språkform. För den på det här sättet bearbetade texten ansvarar jag personligen. Dokumentet som sådant kommer givetvis att finnas till förfogande för forskare i framtiden vid Esbo Stadsmuseum ●

basen av solskiftesprincipen, samtidigt som kontraktet dock inleder en skiftesprocess, som senare ledde till storskifte. Märktigt är att man nästan samtidigt satte igång med att förbereda det verkliga storskiften. Uppmätningen av de kommande storskifteskartorna för Svinö- och Moisöhemmanen gjordes redan 1828-29. De här kartorna bekräftar det då rådande läget med utgångspunkten i bolagskontraktet men utgör samtidigt grunden för storskiften. Kanske man visste att storskiftesprocessen skulle bli långvarig och svår och att man därför genast ville stadga om hur livet skulle utformas på Sommaröarna under den pågående skiftesprocessen. Bolagskontraktet avspeglar i alla fall på ett ingående sätt de förhållanden, som rådde 1825 och tydligens också det som hade rått tidigare då hemmanen låg under Esbo Gård och dessutom det som de av hävd under seklernas förlopp hade uppnått. Därför öppnar kontraktet, för oss idag, ett viktigt fönster mot forntiden.

Inledningen och de tre första punkterna återges i sin ursprungliga, icke språkkorrigrade form här:

Sedan, genom träffade köpeavtal, med förra ägaren af Esbo Gård, jämte alla underlydande lägenheter, Högvälborne herr Friherre Adolf Ramsay, jag Samuel Lönnberg tillhandlat mig Stor-Svinö hemman, jag Gustaf Sandberg Lill-Svinö hemman, och jag Gustaf Liljeström Moisans hemman, hvarvid denne trenne frälsehemman, om tre åttondels mantal hvardera, blifvit skattade till alldeles lika värden, och, såsom hitintills, i samfällighet liggande, ansedde berättigade till alldeles lika ägorädd, så hafva vi till rättelse, oss och blifvande innehafvare af vår rätt emellan, ingått följande Bolagscontract nemligen:

1:0

FÖRENÄMNDE trenne frälsehemman, Stor- och Lill Svinö samt Moisio, skola nu, och för evärdeliga tider, vara förenade i ett enda Bolag, under namn af Svinö och Moisio Fiskeribolag

2:0

HYARJE HEMMAN anses utgöra en tredjedel i Bolaget, och får, under hvad förevändning som helst, aldrig i mindre delar styckas

3:0

I FÖLJE HÄRAF, fä och Lotterne i Bolaget aldrig blifva flere än tre. Lottägares efterlämnande flere Arvingar dock betaget, att i oskift bo efter den aflidne tillsammans en lott innehafva, under villkor, att samma lott, i afseende på alla Bolagets angelägenheter, alltid föreställas af blott en enda person, som äger för hela lotten tala, svara, besluta och rösta

4:0

INGEN PART i en dylik huvudlott af bolaget får säljas ut till främmande utan att först hembjudas de övriga delägarna inom samma huvudlott och därefter bolaget på så sätt som mer ingående föreskrivs i första kapitlet 14 § av 1766 års kungliga fiskeristadga. Ifall en främmande delägare åtkommit en del af en huvudlott eller en hel huvudlott i bolaget, underkastas han att iakta samma villkor, som vi genom detta bolagskontrakt förpliktat oss till

5:0

INGEN AV DE ÖVRIGA huvudlottsinnehavarna eller ens delägarna får lösa in en annan huvudlott ens ifall han eller någon i hans familj ärvt en annan lott. I dylika eventuella fall skall de övriga arvingarna inom samma huvudlott eller ifall de inte kan det, hela bolaget, lösa in samma huvudlott. Ifall inte ens bolaget löser in lotten skall främmande köpare följa bolagskontraktets villkor såsom nämns under punkt 4.

6:0

UPPSTÅR DET TVIST om vad en främmande man betalat för en huvudlott eller andelen i en sådan, och inte ens en domare kan avgöra priset, skall

de övriga delägarna i huvudlotten eller bolaget ha rätt att lösa
in lotten eller delen av lotten till ett pris som en lagligen tillsatt
mätningsman förordat

7:0 **EN ENSKILD DELÄGARE** i bolaget får inte uppta en gäld på bolagets
betalningsansvar, eller emotta pengar utan att därtill ha de övriga
delägarnas fullmakt. Varje delägare är personligen ansvarig för
skuld, som han på något sätt åsamkat sig

8:0 **DE TRE HUVUDLOTTERNA** i bolaget kommer nu och framgent att
benämnas efter de trenne lika stora frälsemännen, som ingått
i bolaget. Varje hemman kan särskilt utan de övriga bolags-
männens hörende för ägarens gäld pantförskrivas och inteknras

9:0 **VARJE HUVUDLOTTS ANDEL** i bolagets gemensamma fartyg, båtar,
fiskebragder, förråd av salt, hampa, käril eller fisk samt innestående
fordringar anses däremot såsom svarande för huvudlottägarens skuld
till bolaget och får inte till gottgörande av annan dess gäld användas
utan i en ordning som nämns i kungliga fiskeristadgan av år 1766,
1 kapitlet 14§

10:0 **VARJE HUVUDLOTTSINNEHAVARE** är i enlighet med punkt 8 berättigad att
oberoende av de andra huvudlottsnehavarna pantföreskriva honom
enskilt tillhörande i bolaget upptagna frälsemännen och han skall
vara helt oberoende av de andra bolagsmännen i samma hemmans
bruk och skötsel utom ifall han förorsakar det gemensamma bolaget
skada i synnerhet i enlighet med nedan antecknade punkter

11:0 **DE UNDER BOLAGETS** hemman gemensamt hörende lägenheter, som för
närvarande är åt särskilda fiskare på obestämd tid och emot fastställd
årsavgift förarrenderade skall också framledes för bolagets gemensamma
räkning förarrenderas. Ifall det uppstår tvist mellan bolagsmännen om
detta skall den lediga lägenheten på högst tio års tid genom offentlig
auktion åt den mest bjudande under arrende upplåtas

12:0 **FÖR ATT FÖRTYDLIGA** den föregående punkten bekräftas här att dessa
lägenheter är följande: A) Holmarna Gåsgrund, Ideholm, Torrkoplan,
Träskoplan, Malmkoplan, Koplokubb, Granholm och Svigret nu
förarrenderade till Fiskarna Eric Sundberg och Eric Johan Sundberg
samt B) Holmarna Stor-Bodö, Stor Bodöklubb samt Träskholmen
nu förarrenderade till fiskaren Gustaf Söderström samt C) Holmarna
Stora och Lilla Pentala, Stora och lilla Ärholmen samt det till bolags-
hemmanen hörende stycket av Brudholmen, nu förarrenderade till
fiskarna Wilhelm Rosengren och Arvid Lundqvist, D) Holmarna,
Röfvarön, Kaparön, Träskön, Halsholmen, Lilla Tallholmen eller
Minnet, Herröklubb samt de bolagshemmanen tillhörande andelarna av
Stora och Lilla Herrö, nu förarrenderade till fiskaren Carl Söderström

13:0 **ÖVER DE NU** uppräknade holmarna och lägenheterna som alltid skall
vara och förbliva förarrenderade, tillkommer ingen av bolagsmännen
någon enskild dispositionsrätt utan arrendatorerna äger att på överens-

komna villkor utan intrång av jordägaren, begagna både jorden och
det intill holmarna varande fisket. Dock skall såsom nu även skett, vid
förarrenderandet av Stora och Lilla Pentala holmarna alltid från arrendet
undantas det norsfiske, vilket under vinter- och vårtiden med fördel
idkas och vilket jordägarna som en bolaget enskilt hörende samfällighet
få behålla utan att arrendatorerna får hindra det. På liknande sätt
skall vid alla arrenden iakttas att de blivande arrendatorerna inte får
nyttja skogen annat än till husbehov. Det skall tillfalla jordägarna att
gemensamt, ingen enskilt, över skogen på de förarrenderade holmarna
också till försäljning förfoga

14:0 **ARENDET FÖR** de arrenderade holmarna får inte utan de övrigas samtycke
och skriftliga tillstånd uppstärs utan arrendet skall betalas kontant vid
verkställd bolagsstämma och då skall först iakttas vad som nämns i
punkt 9 och därefter skall arrendet av alla tre huvudlottsnehavare
kvitteras

15:0 **FÖLJANDE BOLAGET** tillhörande holmar och land kommer däremot
att förbli under bolagsmännens eget bruk och nyttjande och att efter
föregången refning och noggrann gradering de tre hemmanen emellan
att fördelas: Knaperskär, Grötholmarna, Alskär, Måsgrunden nu Lång-
grunden kallade, Lill-Bodö, Svartholmen, Prästholmen, Furuholmen,
Stora Mankholmen, Lilla Mankholmen, Bergölandet, Rindikar, nu
Flakaholm kallad, Torr-Ajsar, Stor-Ajsar, Lill-Ajsar, Tungör – Långör
– Storbraskar, Lill-Braskar, Kutukar, Svartholmsören, Skadaholm, Lill-
Kättan, Ramsö, Boholm, Svinö Byland, Moiso Byland, Större Tallholmen,
Mindre Tallholmen, Storvarluxholmen, Lillvarluxholmen, Stor-Rökar,
Lill-Rökar, Munkholmen och Sänkö även som följande holmar som
inte på kartan omnämns med eget namn: Nämligen Rågholmen och
Skaddan belägna under Moisio Byland, de tre Kärringholmarna, belägna
invid Svinö Byland och de trenne Alholmarna belägna i bukten ytterom
Bergölandet

16:0 **SOM GRUND** för hur man skulle fördela de ovannämnda lägenheterna
har vi kommit överens om följande avtal: A) Moisio hemman bibehålls
vid uteslutande besittning av hela Moisio Byland och Svinö hemman vid
uteslutande besittning av hela Svinö Byland B) Att om Moisio byland
efter föregången gradering inte finnes fullt motsvara hälften av Svinö
Bylandet får fyllnad för Moisio hemman tas på den honom närmast
liggande, under Tallholmarna belägna ändan av Ramsölandet
C) Att Ramsö och Bergölandet i övrigt dels mellan de tre hemmanen
så att varje hemman får lott i vardera landet och att Moisio hemmans
lott uttas i sammanhang med vad samma hemman kunde komma att
tillerkänna av Ramsölandet som ersättning för andra byland och
D) Att de övriga bolagshemmanen tillhöriga till delning uppräknade
holmarna sålunda skiftas, att varje holme i mån av möjlighet ostyckad
tillfaller ett visst hemman samt att varje hemman så vitt de kan tilldelas
de holmar som bäst lämpar sig till ett sammanhang med dess byland
och övriga bohlägor under lämnad uppmärksamhet åt den hittills
varande hälften.

17:0

DÅ EN DYLIK ordentlig delning av alla fornämnda lägenheter skett äger varje huvudlotts eller hemmansägare den fria och av de övriga bolagsmännen oberoende dispositionen av sin jord men fisket invid alla sálunda skiftade land och holmar samt de på närmare eller längre avstånd från dem belägna så kallade örar anses och förblir oskiftat på så sätt som nämns i kungliga fiskeriförordningen av 12 augusti 1783, paragraf 77 jämlikes med moment 6 i kungliga förklaringen av 23 mars 1807. Och fisket skall idkas där såsom det sägs i kapitel 17 i fiskeristadgan av år 1766 samt i vissa delar av den förnyade hamnordningen av 24 januari 1771

18:0

TROTS ATT fiskevattnet invid och omkring de under bolagshemmanens eget bruk varande land, skär och holmar sálunda anses för oskiftat skall varje hemmansägare fritt och för sig enskilt och utan gemenskap med de övriga försöka sin lycka med alla slags tillåtna bragder utan avseende på om fiskevattnet är beläget under hans eget eller under någon annan bolagsmans tillhörighet. Dock får ingen av bolagsmännen utan gemenskap med de övriga idka notfiske eller lägga ut mer än högst tjugo ryssjor i Bolagets fiskevatten

19:0

VID ALLT SAMFÄLLT FISKE deltar de tre bolagsmännen till lika delar vardera gällande fångsten som vinns eller ställande av båtar och folk till förfogande eller kostnader för anskaffande av not och bragder. De arrendemedel som inflyter för de i punkt 12 uppräknade lägenheterna delas bolagsmännen emellan dock så att den skuld i vilken någon av bolagsmännen till bolaget står i, likmäktigt med punkterna 9 och 14 i detta kontrakt, även av den skyldiges andel i dessa arrendemedel med förmånsrätt gäldas bör

20:0

DET ÄR INTE tillåtet för någon bolagsman att i strid med de klara bestämmelserna i kungliga fiskeriförordningen av 1766 och utan de andra bolagsmännens enhälliga och skriftliga tillåtelse överlämna rättigheter att fiska i bolagets vatten eller där uppgöra fiskeriinrättningar till gärningsmän, spannmåls- eller jordtorpare, inhysingar, kringstrykande personer eller vem som det vara må.

21:0

IFALL BOLAGSMÄNNEN GEMENSAMT eller en bolagsman enskilt bedriver eller avslutar handel för bolagets räkning där fullmakt av de andra används, såsom beskrivs under punkt 7, och där gemensam försträckning ges av de andra i pengar eller gods förbindar vi oss att svara en för alla och alla för en

22:0

SÅSOM NÄMNTS TIDIGARE HÄR och i överensstämelse med stadgandena i 2§ 15 kapitlet i Handelsbalken, underkastar vi oss att följa också vad som i övrigt föreskrivits i samma kapitel och balk angående bolag i allmänhet, såvitt detta inte omkullkastas genom vad som i detta bolagskontrakt särskilt blivit förordnat

23:0

FISKET VID de på bolagshemmanens karta upptagna holmarna Kytö, Kytö norra kärring, Kytö södra kärring, Hundö och Ekogrund må bolagsmännen var för sig utan intrång eller beroende av varandra begagna hädanefter som hitintills. Skulle fråga uppstå om att dessa lägenheter Bolaget uteslutande tillvinna, eller blir det nödvändigt att emot Frisans Rusthäll, Gräsa Gård eller andra angränsande öppna rättegång för att hindra intrång, som dessa

försöker göra på Bolagets enskilda fiskevatten, så skall rättegång påbörjas och avslutas genom bolagsmännens gemensamma föranstaltande och på Bolagets gemensamma kostnad

24:0

OM DET UPPSTÅR tvist med angränsande fiskevattensägare gällande besittningen av den samfällt ägda jorden som för bolagets räkning blivit förarrenderad eller gällande den jord som blivit hemmanen emellan skiftad eller om arrendator eller bolagsman på något medvetet sätt hindras i den fiskerättighet som Bolagshemmanen av ålder enligt lag erhållit så skall denna besittning försvaras och denna rätt värvjas efter Bolagets föranstaltande och på dess gemensamma kostnad. Men har arrendator eller bolagsman själv genom obetänksamhet eller lagstridigt förfarande förvällat tvister utföre den då själv bäst han kan och gitte och svara ensam för alla därvid förfallande kostnader

25:0

DETTA VÄRT Bolagskontrakt skall till framtida reda och upplysning, till tingsrätten på orten ingivas mot ödmjuk anhållan om dess intagande i rättens Inteckningsprotokoll, såväl i detta avseende kungliga förordningen angående bolag daterad 28 juni 1798 förmår, som för att vinna den säkerhet som vi är skyldiga att inbördes ställa varandra, för riktiga fullgörandet av alla våra, genom lag och beslut bestämda ålligganden

26:0

IFALL DET UPPSTÅR tvist bolagsmännen emellan om rätta betydelsen av något som stadgas i det här bolagskontraktet skall den inte dras under domstolsprövning utan den skall av två goda män slitas på det sätt och med den påföljd som i 4 kapitlet 15§ i Kungliga balken föreskrivs. Ifall de inte ens då kan enas skall de utse den tredje varefter frågan anses avgjord i överensstämelse med den mening som av tvenne röstande blivit bifallen. På lika sätt skall rösterna anses vid skeende omröstning inom bolaget. Bolagsstämman skall alltid hållas den första november varje år

Detta bolagskontrakt har vi med fri vilja och efter mogen överläggning och i närvarande av, av oss, tillkallade vittnen, egenhändigt underskrivit, såsom skedde på Mäckylä den 20 augusti 1825

Gustaf Sandberg Gustaf Liljestöm Samuel Lönnberg

Kompletteringen av Bolagskontraktet 1840

BOLAGSFISKET BEDREVS nu under 15 år utgående från Bolagskontraktet. Mycket hann ske under denna tid – en hel del tvister mellan de olika hemmansägarna hade uppstått och Lill-Svinös nya ägare hette nu Benedictus Bernhard Brenner. Storskiftet av de största öarna och marken kring hemmanen hade slutförts 1839. Man beslutade att komplettera det gamla Bolagskontraktet med ytterligare 7 punkter. Den nya kompletteringen skrevs under av hemmansägarna på Svinö den 3 april 1840. Den handskrivna texten är delvis svårtydd och meningarna invecklade och ibland språkligt ofullständiga. I inledningen till detta nya kontrakt säger man att erfarenheten visat att åtskilliga ledsamheter och olägenheter vid fiskandet hittills ägt rum och för att undvika sådana konflikter i framtiden görs nu följande tillägg till Bolagskontraktet:

1:0

SÅKALLAD LILLNOT som används för att fånga fjällfisk med i öppen sjö och om hösten under tunnisen i vikar äger envar av oss rätt att hålla och nyttja varsomhelst under de årstider vi finner för gott

2:0

FÖRUTOM den klipp- eller flättnot som vi samfällt drar vid våra ytter holmar, klippor och grund efter strömming äger envar av oss rätt att dessutom begagna en eller flera sådana nötter vid nämnda ställen antingen ensam eller tillsammans med den man behagar och erlägges för en sådan not 10 Rubel Banco årligen till bolaget. Dock får en sådan not inte dras på Knapperskär i de bästa varpen då någon av bolagets samfällda nötter är ute

3:0

ENVAR AV BOLAGSMÄNNEN skall vara ansvarig för att dess folk är samlade vid varpet, färdiga till dragning, om sommaren ifrån det dråttnotgången börjas senast klockan sex om morgonen, då vassbuksfångsten vidtages vid daggrynningen samt vintertid, eller efter nors och fjällfisk i december, januari och februari månad, genast vid daggrynningen och sedermera sist klockan sex om morgonen. Om det tillsäges om notgång dagen förut och vad tvenne av bolagsmännen härom bestämmer skall även den tredje efterfölja. Den bolagsman vars folk till notgång på berördas sätt är tillkallade, och ifall det nu inträffar svårt väder eller annat naturhinder som ändå inte gör notgången omöjlig, och som ändå antingen helt och hållit uteblivit eller inte i tillräcklig mängd är samlade färdiga till verksamhet, är skyldiga att betala till de andra som hörsammat sina åligganden tre rubel bl. i vite. Dessutom är den eller de bolagsmän vars folk infunnit sig i förskriven tid och varit tvungna att sätta in erforderligt antal notdragare i den försumligas ställe berättigade att erhålla av den försumlige bolagsmannen 1 rubel bl. per gång utan avseende gällande hur lång tid den lagde vid noten blivit begagnad eller vad den som honom betingat utfäst sig att betala.

*Andra KARTA delen
Stor och Lill Svinö med Mässans
Frälse hemmans ägor; Esbo och
Raseborgs östra härad*

*Detta kartt är upprättat och tecknat av den svenska kartografen
John Gottlieb von Wahlen. Kartan är upprättad
på den 21. Maj 1829 års dato.
I. C. Brenner*

NYLANDS LÄN

*Detta kartt är upprättat och tecknat av den svenska kartografen
John Gottlieb von Wahlen. Kartan är upprättad
på den 21. Maj 1829 års dato.
I. C. Brenner*

*Anteckningar i kartt
1828-29
John Gottlieb von Wahlen*

Första storskifteskartans (1828–29) textdel, där man kan utläsa att Fiskeribolagskontraktet låg som grund för den delning av hemmanen som nu stundade.

Då tiden att infinna sig till notgång genom dagens inbrytande icke på tidigare nämnt sätt är bestämt skall klockan på Lill Svinö tjäna alla bolagsmän till efterättelse sålunda att enär klockan på Lill Svinö sagde tider är fem, ringes i matklockan och upphissas dessutom en flagga på ändan av karaktärsbyggnaden

4:0

SÅ LÄNGE FISKEN bolagsmännen emellan är odelad får varken större eller mindre delmängder, under vilka förevändningar som helst ges bort, föryttras eller i utbyte till annan överlätas. Om så sker skall bolagsmannen i fråga betala till den bolagsman som inte varit med om detta 5 rubel bl. och dessutom ersätta honom för den bortgivna fisken 8 rubel bl. per tunna fisk

5:0

EFTERSOM UTREDNING mot överträdelser av föreskrifterna i bolagskontraktets tjugonde punkt är svåra att åstadkomma skall ifall någon av bolagsmännen väcker en sådan fråga mot en annan bolagsman om sådana överträdelser, den som för detta misstänks bestrida detta inför häradsrätten, alltså att han inte till några av de i sagda punkt nämnda personer överlämnat rättighet att i bolagets vatten idka fiske. Den som inte går med på detta betalar för varje gång till de övriga bolagsmännen 50 rubel bl. i vite.

6:0

EMEDAN FRÄMMANDE personer färdats i båtar genom Bo- och Svartholms-sunden bolaget förorsakats betydande skada, vill vi i möjligaste mån inskränka sådant och vilket därför inte tillåtes annorlunda än att samliga

bolagsmännen åt en eller flera främmande där till lämnat sitt skriftliga och enhälliga samtycke eller genom att bolagsmännen eller någon av de personer som är bosatta på Lill- och Storsvinö eller Mosio åtföljer de främmande båtarna. Den främmande bör vid väckt åtal lagligen kunna bestyrka att han varit åtföljd av någon som bor i nämnda lägenheter. Ifall någon av bolagsmännen ändå skulle ge tillståelse åt andra än i nämnda lägenheter boende personer att färdas i båtar genom nämnda sund skall han betala till den bolagsman som där till icke samtyckt 50 rubel bl. i vite

7:0

JAKT OCH DJURFÄNGST såväl på land som i de våra lägenheter underlydande vatten tillåtes ej mindre på de samfällta än de skiftade ägorna av endast bolagsmännen själva, deras bröder och söner jämte personer som är i bolagsmännens matlag men främmande personer blott då de av bemålte personerna är följaktiga. Ifall bolagsman ger rätt åt främmande person på annorlunda vis till jakt skall han betala till de övriga bolagsmännen, envar 5 rubel bl. i vite

Denna avhandling har vi i tillkallade vittnens närvaro undertecknat
på Svinö 3 april 1840

B.B. Brenner Gustaf Liljeström Samuel Lönnberg

Författat av M.E.Ekholm

Sammanfattning

Det finns all orsak att forskar vidare kring Sommarö-hemmanens bolagskontrakt av år 1825 och tillägget av år 1840. Kontraktet flåtar på ett ypperligt vis ihop den urgamla lagstiftningen, som hade gällt i det svenska riket sedan medeltiden och upplysningen, med de nya realiteterna som rådde under början av 1800-talet då man stod inför storskiftena och den kommande marklagen som ytterligare skulle splittra upp mark- och vattenägandet. Bolagskontraktet skapade en juridisk grund för denna periods agerande men samtidigt berättar kontraktet i all sin innehållsriedom, en hel del om livet på Sommaröarna under det tidiga 1800-talet. Tillägget från 1840 visar vilka de allra viktigaste frågorna var på 1830-talet. Motsvarande tvistefrågor hade under 1700-talet behandlats i långa och svåra rättsprocesser. Med hjälp av bolagskontraktet hade sommaröborna fått ett instrument med hjälp av vilket de rätt långt själva kunde reglera sitt eget liv.

NÅGRA KOMMENTÄRER TILL ARTIKELN MIESSÄÄRI I ÅRSBOKEN 2011

TEXT // BENGTT ROSTEDT,
BOCKHOLM

Bengt Rostedt on sukunsa kuudennen sukupolven edustaja Bockholmissa, ja viettänyt kaikki 64 kesäänsä siellä, aivan Miessaaren naapurissa. Hän on tutkinut Miessaaren historiaa ja täydentää vuosikirjassa 2011 ollutta kirjoitusta siitä seuraavasti:

ATT KARLÖ I TIDIGA DOKUMENT benämnts Sommarö och Kattholm har skribenten tagit ur Christian Bloms artikel i Länsiväylä 1983¹ där källorna för detta tyvärr inte angivits. Christian har på min förfrågan beklagat att han inte nu i sitt arkiv hittat var han för ca 35 år sedan såg de här namnen. På en karta från 1690-talet finns benämningen Cartton². Jag hoppas att källorna nån gång hittas.

Carlö hade långt tillbaka i tiden räknats under Kockby, men i följd av ödesmål gått till kronan och i 1618 års jordebok uppförts som kronoallmänning. Regementsskrivaren Hans Floor på Kockby Stors lyckades tillbakavinna Carlö under Kockby år 1687 och efter tillbakavisande av en del invändningar fastslogs 1690 att Carlö skulle höra till Stors³. Om Carlö hade betecknats öde, så skall ön rimligtvis tidigare ha varit skattlagd och därmed varit bebodd. Ramsay har även antagit att det under 1500 talet funnits ett skippareställe på Carlö, likaväl som på en del andra holmar i Esbo⁴. På Carlö finns fortfarande en god vattenkälla och fartyg har alltid kunnat finna en god skyddshamn mellan Carlö, Bockholm och Julholm. Platsen har utmärkts som ankarplats på sjökort av senare datum. Det är då alltså troligt att Carlö varit bebodd redan före 1618, kyrkböckerna började dock uppföras senare.

En tidigare notis i kyrkböckerna än den i artikeln nämnda är när esten fiskaren Daniel Danielsson Triumph med hustru Maria samt esten Jöran Danielsson med hustru Maria Danielsdotter som boende på Carlö begått nattvarden den 25.3.1776⁵. Men ännu före det har antecknats Maria född 6.9.1773 på Carleholm, far är fiskaren esten Johan Jacobsson och mor Maria Olofsdotter. Bland dopvittnena finns hustrun Maria Mattsdotter på Carleholm⁶. Johan Jacobsson med familj

¹ Länsiväylä 17.7.1983

² NA. Uudenmaan rannikko. MH MH 78/-

³ August Ramsay, Esbo II, 1936, s 322

⁴ August Ramsay, Esbo, 1924, s 181

⁵ Esbo kommunionbok 1776–89, p 472

⁶ Esbo Födde och Döpte 1761–92, p 241

Miessaaren
sotilaskoti 1926
Kuva SLRR

återfinns 1777 på Mellsten under Gräsagård och senare på Tvhjelp. Enligt en notis i kommunionboken 1776–80 har familjen ankommit från Lifland år 1772, då tydligent till Carleholm.

På en karta från 1776 som uppgjorts i samband med storskiftet finns på Karlö två torp noterade⁷. På kartan finns även utsatt afsvedjat land och malm i norr samt tre olika ängsmarker ovanför vikbottnarna i söder. Ovanstående anteckning 1773 kan därmed anses högst trolig, möjligen har där bott estniska fiskare redan tidigare, de hade kanske inte intresse av att ”registrera” sig som boende omedelbart. (Estniska fiskare hade ju redan 1753 engagerats för fiskeriet på Lövö⁸, i kyrkböckerna finns fiskare på Lövö dock begynnande först från 1759).

I det av Ekebom 1872 publicerade sjökortet⁹ finns ingen bro från Karlö, och någon sådan har aldrig funnits mellan Karlö och Bockholm. Efter att militären år 1915 annekterade Karlö och Julholm byggdes en bro för häst och kärra samt fotfolk mellan dessa holmar samt anrättades en vajerfärjförbindelse för de tyngre transporter. Brons landfästen kan nu synas som stenmurningar på vardera stranden, färjfästet var på Julholmsidan genast norrpå brofästet medan på Karlösidan färjfästet var ca 65 m norrpå, numera är där en relativt kort cementbrygga. Den av skribenten använda källan, Härö 1984¹⁰, berättar också felaktigt om kanoner på och bro till Bockholm.

På Ekeboms sjökort 1872 finns ett tegelbruk noterat på Karlö SW udde. I avsöndringshandlingen 1879 efter att Johan Söderström 1877 köpt Karlö finns inget tegelbruk beskrivet men dock noteras tre lergropar med upp till 1263 m² yta¹¹. Tegelbruket finns även omnämnt i skriften På lustfärd över land och vatten¹². Där påpekas att skogen avverkats för tegelbruks behov men att det nu vuxit upp lövskog i stället.

Ove Enqvist har i sin avhandling¹³ påpekat, att Karlö inte 1914 tvångsinlösts av den ryska militären såsom i litteraturen ofta angetts. Däremot köptes Karlö av den finska militären

⁷ Lantmäteriförrättningsarkiv, Espoo 22:III- -

⁸ Tex. Sommarösällskapets årsbok 1985, s 65

⁹ Skärgårds-karta öfver Helsingfors omgivningar utgiven år 1872 af K. G. Ekebom omfattande Kyrkslätt och Esbo socknar

¹⁰ Erkki Härö: Byggnadskulturen och kulturlandskapet i Esbo, Esbo stads museum 1984

¹¹ Lantmäteriförrättningsarkiv, Espoo 22:XII-

¹² V. P-n (Vicke Pettersson): På lustfärd över land och vatten, Helsingfors 1886

¹³ Ove Enqvist: Kellä saaret ja selät on hallussaan..., Maanpuolustuskorkeakoulun Sotahistorian laitos, 2007

år 1920 av Johan och Hilma Söderströms arvingar. Enqvist nämner att beslutet att befästa Karlö gjordes av de ryska militärmyndigheterna i februari 1915 och att befästningsarbetena inleddes i början av år 1915. Det var alltså så att den ryska militären i början av år 1915 tog Karlö (och även Julholm) i bruk för att där bygga befästningsverk. Detta synbarligen helt lagligt i och med att det var i ”rikets intresse”. Såsom jag förstår av Enqvists avhandling så fanns det en lag om tvångsinlösning med regler för hur dyliga för rikets intressen tagna områden kunde tvångsinlösas emot ersättning till gängse pris. I fallet Karlö blev ersättningsfrågan dock fördröjd av första världskriget, den ryska revolutionen, Finlands självständighetsförklaring och inbördeskriget.

Den ryska militären drog sig bort från Karlö i början av 1918, ön överlämnades till rödgardisterna, som sedan fick avstå den till de vita. Strax efter freden i Dorpat 14.10.1920, där det bestämdes bl.a. om hur det skulle förfaras med rysk militäregendom på finsk mark, så köpte sedan den finska statsmakten Karlö av rådman Johan Söderströms och hans maka Hilmas arvingar den 2.11.1920. Staten köpte även 26.4.1922 ett arrendeaftal beträffande ett 1½ tunnland stort område jämte byggnader på Karlös västra udde av Elin Stenbäck¹⁴. Karlö fråntogs alltså dess rättmäktiga ägare så att den ryska militären 1915 annekterade ön och befäste den. Ön övertogs sedan av den finska militären, som 1920 genom avtal kom överens med ägarna om ersättningen, 800 000 mark.

På grannholmen i nordväst, Bockholm, som varit bebodd sedan 1798, bodde år 1915 fisketorparen Emil Bernhard Pehrman, vars farfar inflyttat dit från Kyrkslätt år 1833. Tillsammans med de övriga Bockholmsboarna förständigades han 11.8.1915 av en gendarm från Stora Karlö att inom tre dagar flytta bort eller uppvisa ett intyg av Guvernörsämbetet att de är berättigade att bo där. Enligt resolutionen 18.8.1915 från Landskansliet har gendarmmyndigheterna på Sveaborgs fästning per telefon till guvernören meddelat att de ej vidare kommer att fordra tillståndsbevis och därmed kan Bockholmsboarna bo kvar, ingen vidare åtgärd. Undertecknat av B Widnäs (Nylands guvernör 1913–1917 Bernhard Otto Widnäs) och Esko Heilimo¹⁵.

Karlö bombades den 22 juli 1941, en bomb slog ner i bryggans landfäste, tre soldater dödades och åtta sårades. En bomb föll nära Bockholm och spår av skärvor kan ännu ses i väggen till en liten boda på stranden ●

SOMMARÖ-SEURA 40 VUOTTA // SOMMARÖ- SÄLLSKÄPET 40 ÅR

PUHEENJOHTAJAT JA PÄÄTOIMITTAJAT KAUTTA AIKOJEN
// ORDFÖRANDE OCH REDAKTÖRER GENOM TIDERNÄ / 113

MUISTELUITA MENNEILTÄ VUOSIKYMMENILTÄ
// MINNEN FRÅN GÅNGNA ÅRTIONDEN

- Sommarö-seuran alkuvuodet / 114
- Pirkkoliisa Mikkonen, päätoimittaja 1983–1989 / 116
- Stefan Ahlman, ordförande 1988–1995 / 119
- Christian Blom, chefredaktör 1990–1996 / 119
- Pentti Vanhala, puheenjohtaja 1996–2008 / 122
- Eeva Simola-Erholtz, päätoimittaja 1998–2004 / 124
- Joan Edelmann, chefredaktör 2005 / 126
- Hannele Eklund 2006–2010 / 126
- Esko Haasmaa, puheenjohtaja 2009–2010 / 129

POIMINTOJA VANHOISTA VUOSIKIRJOISTA
// URVAL FRÅN GAMLA ÅRSBÖCKER / 131

- 1972–73 Sommarö-Seuran perustamiskokous / 132
- 1972–73 Miksi Sommarö-Seura on tarpeen / 134
- 1972–73 Kaupungin kannalta katsoen / 136
- 1972–73 Kotiseutumme kohtalo vaakalaudalla / 138
- 1974 Ulkoilu ja urheilu Sommarössä / 139
- 1977 När sommaröarna slapp vevtelefon och lampos / 144
- 1978 Tålamod // Koetetaan kestää / 151
- 1978 Välitavoite saavutettu / 152
- 1984 Muistelmia postinkulun varrelta / 154
- 1985 Millaiseen osayleiskaavaan velvoittaa perinne / 159
- 1988 Opintielle / 163
- 1995 41 vuotta Tyllilän liikennettä / 164
- 1997 "Hemliga villan" på Moisudden / 172
- 1998 "Suvisaaristoa ei rakenneta huvilakaupungiksi" / 176
- 1998 Juselius gynnade sommaröarna / 183
- 2000 Vikingaborg muuttaa lähemmäksi käyttäjiään / 184
- 2001 Suvisaariston vesihuolto / 187
- 2005 Livet på Herrö då det begav sig
- ett kapitel ur Christina Sjöbloms memoarer / 189
- 2009 Får på öarna del II // Suvisaariston lampaat / 193

Puheenjohtajat ja päätoimittajat kautta aikojen
// Ordföranden och redaktörer genom tiderna

Puheenjohtajat
Ordföranden

— 1972
Pekka Tarjanne

— 1973–1977
Seppo Horsti

— 1978–1982
Bo Enberg

— 1983–1987
Esko Mikkonen

— 1988–1995
Stefan Ahlman

— 1996–2008
Pentti Vanhala
Kunniapuheenjohtaja 2011–

— 2009–2010
Esko Haasmaa

— 2011–
Niclas Jansson

Päätoimittajat
Redaktörer

— 1972–1982
R. W. Palmroth
Reino Hirvisepä, Palle

— 1983–1989
Pirkkoliisa Mikkonen

— 1990–1996
Christian Blom

— 1998–2004
Eeva Simola-Erholtz

— 2005
Joan Edelmann

— 2006–2010
Hannele Eklund

— 2011–2012
Riitta Ståhlberg

SOMMARÖ-SEURAN

ALKUVUODET

TEKSTI //
RIITTA STÅHLBERG

Sommarö-Seura perustettiin kesällä 1972. Seuran ensimmäinen puheenjohtaja oli Pekka Tarjanne. Tarjanne oli ministeri, professori, Posti- ja lennätinlaitoksen pääjohtaja sekä kansainvälisen televiestintäliiton ITU:n pääsihteeri.

Tarjanne asui Meri-Hanikassa vaimonsa Ainon ja neljän lapsensa kanssa. He olivat rakentaneet talonsa 1960-luvun lopussa alueelle, jonka Ainan isoisoisä Alfred Kihlman oli aikoinaan ostanut.

Aino Tarjanne muistlee seuran alkuaikojaa:

Espo oli muuttunut kauppalasta kaupungiksi vuonna 1972. Suvisaaristo oli rakennuskielossa ja alueen kaavoitustilanne oli sekava. Suvisaariston asukkaat olivat epävarmoja Espoon kaupungin aikeista ja kokivat omat vaikuttamismahdollisuutensa rajallisiksi. Yleinen huhu oli, että Espoo haluaisi koko Suvisaariston virkistysalueeksi ja suunnitteli kaikkien asukkaiden tonttien pakkolunastusta.

Liikenneolotkin huolestuttivat, sillä kapealla Suvisaarentiellä jalankulkit ja pyöräilijät joutuivat liikkumaan ajoneuvoliikenteen seassa. Asukkaat kantoivat huolta myös luonnonsuojelusta, etenkin alueen vesien kunnosta. 1970-luvun alussa alueella ei ollut vielä vesijohtoja, viemäröintiä eikä jätehuoltoa.

Saalistossa oli paljon aktiivisia asukkaita, muttei mitään varsinaista asukasyhdistystä. Sellainen siis nyt tarvittiin.

Sommarö-Seuran perustamiskokous pidettiin Pentti ja Raija Rautsin kotona 22.6.1972. Paikalla oli 42 alueen asukasta. Seura oli heti alusta lähtien toiminnassaan hyvin aktiivinen ja 1.1.1973 jäseniä olikin jo yli 300.

Aino Tarjanne muistaa Sommarö-Seuran alkuvuodet aikana, jolloin asukkaiden yhteishenkilö lujitti. Seura toimi yhteisönä, joka tutustutti ihmiset toisiinsa ja sai puhaltamaan yhteen hiileen. Seuran toiminnassa kaikki olivat mukana tasavertaisina ja ensimmäisenä heitettiin aina tittelit pois.

Sommarö-Seura on julkaissut vuosikirja perustamisestaan asti. Seuran ensimmäisestä vuodesta kertova vuosikirja 1972–73 julkaistiin vuonna 1973.

Vuosikirjan päätoimittajana ensimmäisen vuosikymmenen ajan toimi legendaarinen R. W. Palmroth alias Reino Hirvisepä alias Palle. Palle oli Yleisradion toimittaja ja kirjailija. Lisäksi hän oli upseeri ja kamarineuvos. Hän oli asunut Suvisaaristossa Koppelosaarilla (Kopplorna) 1930-luvulta lähtien.

Sommarö-Seuran vuosikirjalla haluttiin yhdistää Suvisaariston asukkaita toisiinsa ja lisätä heidän kotiseututuntestaan niin nykyäikaan kuin myös historiaan sijoittuvin kirjoituksin. Alkuvuosina vuosikirjan tekijät kokoontuivat usein joko Pallen luona Koppelossa tai esimerkiksi Tarjanteilla, Tenhusilla, Enbergeillä tai Suniloilla.

Päätoimittajana Palle kirjoitti vuosikirjaan mm. kulttuuripalstaa, erilaisia lauluja, vitsejä ja pakinoita. Hän oli jo yli 70-vuotias luovuttaessaan päätoimittajan pestin Pirkkoliisa Mikkoselle vuonna 1983. Sen jälkeenkin Palle oli vielä mukana kirjan toimittamisessa ja kirjoitti vuosikirjoihin 80-90-luvun taitteeseen saakka.

Pekka Tarjanne luopui Sommarö-Seuran puheenjohtajuudesta tullessaan nimetyksi liikenneministeriksi. Vuodesta 1973 lähtien puheenjohtajana jatkoi Seppo Horsti ja helmikuusta 1978 eteenpäin Bo Enberg. Vuonna 1983 puheenjohtajuus siirtyi Esko Mikkoselle.

Tarjanne toimi seuran varapuheenjohtajana helmikuuhun 1990 saakka ja kirjoitti jokaiseen vuosikirjaan vuoteen 1985 asti. Kirjoitusten aiheet vaihtelivat paljonkin. Hän kirjoitti esimerkiksi filateliasta ja satelliiteista – vuonna 1984 Suvisaaristosta käsin pystyi seuraamaan kolmea televisiokanavaa satelliittien kautta. Aino Tarjanne kirjoitti vuosikirjaan artikkeleita mm. marjastuksesta, sienistä, vaihdo-oppilaista ja Lapin vaelluksista.

Aino muistee lämmöllä seuran alkajoista myös jokakesäisiä Pentalan juhlia. Marhastugan tiloissa toimineen Suvisaariston yksityisen leikkikoulun tukiyhdystys järjesti juhlat aina elokuussa ja niissä myytiin arpoja leikkikoulun hyväksi. Yksi arpajaisten palkinnoista oli erityisen haluttu varsinkin naisten keskuudessa: se oli lahjakortti kampaajamestari Heikki Larjoksen kampaamoona. Pentalan kesäjuhlien lisäksi 80-luvun alussa alkoivat Ladanin kesäjuhlat. Alkuvuosina ohjelmaan kuului mm. tikanheittoa, ammuntaa maalitauluun ja yleistä yhdessäoloa.

Liikenneministerinä ollessaan Tarjanne teki vuonna 1972 Espoon kaupunginvaltuustolle ensimmäisen aloitteen kevennyt liikenteen väylästä Suvisaarentien varteen. Väylä avautui 39 vuotta myöhemmin, kesällä 2011.

Vuoden 1985 vuosikirjassa Pekka Tarjanne ehdotti, että Sommarö-Seuran 100-vuotisjuhlaa vuonna 2072 pitäisi juhlistaa erikoispostimerkillä tai erikoisleimalla. Ehkäpä tästä kannattaisi harkita jo seuran 50-vuotisjuhlan aikaan vuonna 2022.

Vuoden 1974 vuosikirjan takakannessa on julkaistu ote Reino Hirvisepän runosta "Tulen ja Valon Laulu". Siinä toivotaan onnekasta tulevaisuutta. Aino Tarjanne uskoo, että jos seuran ensimmäinen puheenjohtaja Pekka Tarjanne olisi vielä elossa, hän samoin toivottaisi Sommarö-Seuralle positiivista ja onnekasta tulevaisuutta!

Kirjoitus pohjautuu Aino Tarjanteen haastatteluun Helsingissä marraskuussa 2012.

Muisteluita menneiltä vuosikymmeniltä // Minnen från gångna årtionden

Pirkkoliisa Mikkonen

Päätoimittaja 1983–1989

SUVISAARISTOSSA riitti 80-luvulla monenlaista vapaamuotoista toimintaa. Keskuspaikkana oli pääasiallisesti vanhan ladon eli Ladanin ympäristö, kävijöinä ja puuhameihinä useimmat lähiasukkaat. Muutkin kävijät olivat tervetulleita.

Monimuotoista toimintaa järjestettiin tilanteiden mukaan niin aikuisille kuin lapsillekin. Oli pelejä, liikuntaa, kilpailuja, mukavaa seurustelua. Talvella oli sekä maastohiihtoa että jäällä hiihtoa sekä luistelua jäällä. Kesällä oli pallo- ym. pelejä, uintia ja juoksukilpailuja. Retkiäkin tehtiin ja syötettiin niityllä viihtyviä lampaita. Nautintoa lisäsi Peon hyvin varustettu kauppa suhteellisen lähellä uimarantaa.

Aktiivivuodet Sommarö-Seurassa sisälsivät paljon mukavaa keskustelua Suvisaariston asukkaiden kanssa. Keskusteluissa tuli usein esiin myös rakentavia ehdotuksia saariston kehittämiseksi. Mieleenpaininta oli, kun pystyimme todella vaikuttamaan ympäristömme maankäyttöön. Esimerkiksi Ladanin ympäristöön saatettiin sittemmin kävely-, juoksu- ja pyöräilytie, joka on turvallisesti erossa varsinaisesta autotiestä, sekä reitti uimarannalle, jossa hiekkaranta, laituri ja meri. Reitiltä päästään kesäisin rannalle uimaan ja talvella meren jäälle luistelemaan tai hiihtämään. Nämä ovat nautinnollisia hetkiä!

Stefan Ahlman

Ordförande 1988–1995

MIN PERIOD som Sällskapets ordförande inleddes under en mycket spänningstid, nämligen då delgeneralplanen för större delen av området äntligen fastställdes.

Jag valdes till sällskapets ordförande år 1988 i det skede då planeringen gått in i ett slutskede där det tekniska arbetet var utfört och endast smärre justeringar kunde komma i fråga. Valet av mej hängde säkerligen ihop med min utbildning som arkitekt. Behovet av att kunna läsa och förstå planen var stort, likaså kunskapen om hur beslutsprocessen löpte och kunde påverkas.

Läget för markägarna var allt annat än positivt. Det fanns en mycket aktiv och bred opinion som krävde att större delen av området skulle markeras grönt och ett argument som speciellt fördes fram i dessa kretsar var att den befintliga bebyggelsen kunde klassas som vikande – hus som långt var rivningsfördiga och därigenom inte heller hade ett marknadsvärde av större mått.

Slutresultatet blev i alla fall att större delen av de holmar som hade fast vägförbindelse fick sin plan och utanför blev större delen av skärgården samt några områden i syd och sydost. Beslutet inom staden var en politisk kompromiss där bitr. stadsdirektör Hans Korsbäck utpekades som fadern till förslaget. Hans ansåg att han på detta sätt åtminstone lyckades få igenom en stor del av Sommarö-Sökoudd och ville inte gärna vidkännas det svek som många markägare kände i och med beslutet.

Nåväl, området fick sin generalplan och en av de aktivaste byggbömmarna inleddes, ett skeende som slutgiltigt avslutade den törnrosasömn man vilat i i nästan 25 år.

Samtidigt förändrades Sommaröarna även i övrigt; bybutiken upplevde en renässans med Oa Sjöberg vid rodret, posten föll för rationaliseringen, de sista "gamla" Sommaröborna med både utkomst och livsstil av efterkrigstid föll undan en efter en. Jag minns ännu bykvätt i isvak, gräl om rätt till vedinsamling i skogarna på öarna och den sista hästen - visserligen från Vattuängen. Och att var och en måste avhämta tidningen på söndagarna ur den stora lådan invid posten, i en social gemenskap där vi från olika håll på öarna träffades på ett sätt som inte finns idag.

Genom att den sociala strukturen och inkomstnivån förändrades så totalt blev gamla sedvänjor olämpliga. Sällskapet inledde en aktiv tid för att möjliggöra nya småbåtshamnar för skäristugagarnas behov. Längre gick det inte att hålla båten på Marens stränder så som man gjort sedan 20-talet. Hamnarna i Byviken och Furuholm byggdes som aktiebolag där Sällskapet gick in som grundare och pådrivare.

Årsboken förnyades och gjordes till en ambitiös flerfärgspublikation med gediget och välredigerat innehåll, den blev litet av en julklapp som många väntade på.

Tanken om att få vatten och avlopp, eller cykelväg kom upp, Sommaröarna hade blivit ett område för herrskap och rikt folk med

andra krav än de den tidigare sommaridyllens invånare hade. Sommaröarna hade blivit en förort till storstaden.

Man skall inte sitta för länge på en förtroendepost och efter sju år tyckte jag att det var tid för nya krafter att ta vid. Jag gav sparken åt mej själv – annars skulle jag hur gärna som helst ha suttit kvar i lika många år till. Åren som ordförande rotade mej i bygden på ett sätt som få, det blir nog i kistan jag för sista gången förs över bron mot fastlandet.

*Stefan Ahlman,
puheenjohtaja 1988–1995*

PUHEENJOHTAJUUTENI alkoi kiintoisana hetkenä. Osayleiskaavatyö oli loppumetreillä ja odotettiin kaavan vahvistumista Suvisaariston ja Soukan niemen alueelle.

Minut valittiin seuran puheenjohtajaksi kaavoitustyön ollessa niin pitkällä, että varsinaisen teknisen osuus oli tehty sallien enää vain vähäisiä muutoksia. Oletan, että valintaani vaikutti arkkitehdin koulutukseni. Alueella oli ilmeinen tarve osata ymmärtää ja tulkita kaavaa, tuntea ja osata vaikuttaa päätöksentekoprosessiin.

Maanomistajien kannalta tilanne ei ollut mitenkään hyvä. Vahvat ja äänekkät ryhmät ajoivat linjaan, jossa pääosa alueestamme olisi merkitty virkistys- ja viheralueeksi. Eräs argumentti, joka nousi esiin kerran jos toisenkin, oli että rakennuskanta oli luokiteltavissa väistyväksi, sellaiseksi, jolla ei enää ollut arvoa tai jopa purkukuntoiseksi. Haluttiin antaa mielikuva lähes autioituneesta alueesta, johon kaikenlainen lisärakentaminen olisi ikään kuin täysin uutta asumista. Vanhalla rakenuskannalla ei ollut markkina-arvoa.

Lopputulos oli kuitenkin selkeä; pääosalle kiinteällä yhteydellä olevista saarista saatiin kaava, jättäen koko ulkosaariston ja pieniä osia eteläreunalta sekä kaakkoiskulmasta kaavan ulkopuolelle. Päätös oli poliittinen kompromissi, jonka isäksi nimettiin apulaiskaupunginjohtaja Hans Korsbäck. Korsbäck piti päätöstä hyvänen ja koki saavuttaneensa paljon, eikä ymmärtänyt ulkopuolelle jääneiden maanomistajien kiukkuja petetyiksi tulemisen tunnetta.

Osayleiskaava johti ennen kokemattomaan rakennusbuumiin, asukasmäärä lähes tuplaantui ja kesämökit pääsaarilla muuttuivat ympäri vuotisiksi. Alueen ruususenuni oli lopullisesti päättynyt.

Alue koki muutenkin muutoksia; Oa Sjöbergin kässä kyläkauppa laajeni ja kukoisti, mutta samaan aikaan me myös menetimme paljon. Oma postitoimipaikka lakkautettiin, Sommarö-skidspel ja muut perinteiset suuret tapahtumat loppuivat ja viimeiset vaatimatonta elämäntapaa noudattavat kuolivat; muistan pyykinpesua avannossa, poltto-

puun keräilyä lähimetsissä ja alueemme viimeisen hevosen, Vesiniityltä toki. Loppuipa sunnuntailehden hakumatkakin; se piti hakea yhteisestä laatikosta postin pihalta. Eikä se mikään huono asia ollut, tavattiin eri saarilla asuvia samalla.

Vanhat perinteet ja sitoumukset muuttuivat, enää ei voinut pitää venettää Marenin rannalla, kuten isoisä teki 20-luvulla. Sommarö-Seura ajoi kaudellani uusien pienvenesatamien perustamista mm. Byvikeniin ja Furuholmiin, ja ajatuksen vesi- ja viemäriverkostosta tai kevyen liikenteen välistä heräsvät.

Uudet ajat ja uudet asukkaat toivat uutta verta ja toimintaa alueelle, Suvisaaristo oli lopullisesti muuttunut kesäviettoidyllistä varakkaan väen lähiöksi.

Kukaan ei ole korvaamatona, eikä luottamustehtävään pidä tarrauta liian pitkäksi ajaksi, vaikka kuinka mukava pesti olikin. Puheenjohtajuteni juurutti minut syvälle Suvisaaristoon. Niin syvälle, että luulenta lähteväni viimeisen kerran Svinön sillan yli kohti hautumaata. Se unelma jää toteuttamatta – oma muistolehto meille saarilaisille, viimeinen lepopaikka täältä, missä aallon pauke ja meren tuuli soi ikuisesti.

Christian Blom
Chefredaktör 1990–1996

Visionen om Sommaröarna

JAG VAR MED på mötet i Ramsösund, där Sommarö-Sällskapet grundades sommaren 1972, och läste med iver från allra första början vår föreningars årsböcker, som började utkomma nästan omedelbart efter att sällskapet hade startat. På den tiden, och länge in i framtiden ännu, kom det att vara Palle Palmroth, som drog årsbokssarbetet och som garanterade att denna årsboksinstitution föddes och förblev vid liv. Efter det har vi varit flera som tagit över och fortsatt med att bygga vidare på årsboken. Jag började skriva artiklar till årsboken redan för 30 år sedan – tidigt under 1980-talet. Mina första artiklar handlade alla om Sommaröarnas historia, ett forskningsprojekt, som jag startade 1981 och som pågår ännu i dag. Men jag hade blivit intresserad av våra öars historia redan under 1960-talet. Då började jag samla på gamla minnen härföran regionen, gamla antikviteter, som man kunde ropa in på auktionerna, som hölls ganska ofta på den tiden

och på gamla saker, som jag med tiden kom åt: Av de sista bönderna här på området, och av innehavaren av Finnå Gård, herr Perklén och helt enkelt hittegods som vågorna hade sköljt upp på land. En del minnen hämtade vi också från det grundstötta fartyget Coolaroo, långt ute på havet utanför Sommaröarna – under våghalsiga utfärder dit ut med våra enkla båtar (fartyget bröts itu efter grundstötningen och delarna ligger ännu idag ute vid grundet på havsbottnen). En inte så liten betydelse för mitt uppvaknande intresse för historia fick det faktum att fiskarparet Anna Rönnberg och Verner Holmström om vintrarna på 50-talet bodde i vår bastu. På somrarna bodde de åter ute vid sitt gamla fiskafänge på Kopplorna. Jag tillägnade Anna min första sammanfattande historik över Sommaröarna (Årsboken 1993, Annas bild på sidan 51 i samma årsbok). Anna hörde till min barndoms allra varmaste minnen, hon representerade för mig allt det goda i livet och i områdets historia för hon hade sedan barn bott ute på Kopplorna tillhörande den Rönnbergska fiskarfamiljen.

1989 frågade dåvarande årsboksredaktören Pirkkoliisa Mikkonen mig om jag ville ta över som chefredaktör för den här årsboken, och det ville jag. 7 digra årsböcker kom jag att redigera – 1990–1996. Från och med 1993 övergick vi till det större formatet på årsboken – vilket möjliggjorde publicerandet av kartor, bilder och en mer mångsidig grafisk utformning.

Någon grafisk designare hade jag aldrig, inte heller dator. Alla artiklar skrevs för hand eller på gammaldags skrivmaskin och de sattes på tryckeriet och det gick månader enbart till korrekturläsandet. Ombrytningen skötte jag själv.

Jag hade två tidiga idéer gällande utvecklandet av årsboken: Den skulle bli ett offentligt forum för diskussionen på Sommaröarna och den skulle under min tid främst av allt syssa med att samla ihop alla pusselbitar, som beskrev Sommaröarnas historia. Jag hade alltsedan 1981 hållit på med att skriva en bok om Sommaröarnas historia, men mina andra jobb sköt alltid upp projektets slutförande till framtiden. Min tanke var nu att publicera så mycket som möjligt av min historik i årsboken. Och det kom jag att göra, fast någon enhetlig historieskrift uppstod aldrig. Den är ännu på kommande, nu som en beställning av Esbos stadsmuseum.

Årsboken blev under min tid en kombination av historieskrivning och aktuell dokumentation. Den diskussion, som jag också eftersträvade uppstod egentligen aldrig: Utgivningsfrekvensen var för trög för det. Och så existerade det inte heller någon ”offentlig” diskussion bland oss.

Det är någonting som jag alltid djupt saknat. En viss offentlighet har givetvis uppstått inom ramen för öarnas föreningsverksamhet, men den har inte blivit utskriven eller dokumenterad. Det har mer handlat om konkret verksamhet och bra så. Jag lanserade i en av mina årsböcker tanken på att bilda ett byråd på Sommaröarna, men tanken kom att mötas av döva öron. Det sammandrag av dessa ”sociologiska tankar”, som jag småningom utvecklat, och som jag själv är mest nöjd med presenterade jag i min långa artikel i årsboken 2003, men den ledde inte heller till någon öppen debatt. Indirekt kom den ändå att bli objekt för en osynlig debatt: Efter det har nämligen åtskilliga av mina artiklar inte blivit publicerade i årsboken. Kanske kunde man idag föra en sådan öppen debatt inom ramen för Facebook t.ex. Men det blir inte en sak för mig, för jag har aldrig anslutit mig till Facebook. Jag vill att min ”profil” och min ”status” skall vara ”analog”, organisk, på riktigt, ”livs levande”.

Jag har publicerat ett sextioal artiklar under årens lopp i årsboken och alla utgör de på ett eller annat sätt, var för sig, en pusselbit i försöket att bilda en helhetssyn på Sommaröarnas historia. Ett försök till en sådan helhetsbeskrivning finns i min långa artikel ”Sommaröarna -kulturbyg i Esbo skärgård”, som ingick i årsboken 1993. Och i en annan artikel i detta års årsbok försöker jag igen komprimera min historiesyn: Nu utgående från det Fiskeribolagscontract, som bönderna och hemmansägarna här på Sommaröarna ingick sensommaren 1825, efter det att de ”befriat” sig från Esbogårds förmynderskap, som hade pågått sedan 1600-talet.

Historieskrivandet har utgjort ett andningshål i mitt liv. Det har blivit till en fortgående process, som redan pågått över 50 år. Jag har kvar åtskilligt med opublicerat material och min innersta önskan är att kunna publicera allt detta i en kommande bok om Sommaröarnas historia. Den här boken föds egentligen i samma takt som Esbos skärgårdsmuseum på Pentala håller på att uppstå och det känns ofantligt meningsfullt att få vara med i den process, som sakta men säkert leder till vårt kommande skärgårdsmuseum. Museet skall inte ses som någonting som en dag blir ”färdigt”, utan det handlar innerst inne om en process som vi alla öbor deltar i: Att bli medvetna om vår historia och beskriva den, skriva ut den i ord och bild. Och samtidigt bli medvetna om vår nutid: Vår hembygd, vilket kulturarv vi förvaltar över här ute. Min dröm har varit att återskapa en levande ”gammaldags” skärgårdskultur här på våra ör. Allra bäst och mest känsligt tror jag att jag har beskrivit denna tanke i min tidiga artikel ”Millaiseen osyleiskaavaan velvoittaa perinne?”, som publicerades i årsboken 1985 och som vi publicerar här på nytt.

Åren 1990–1996 (tiden då jag var årsbokens chefredaktör) var en tid av kris och ekonomisk stagnation i Finland. Delgeneralplanen för stora delar av Sommaröarna hade nyligen fastslagits men under krisen hade folk i de flesta fall inte råd att bygga – så perioden gav Sommaröarna en möjlighet att dra andan inför kommande tiders ökande byggnadsverksamhet. Jag gjorde mitt bästa för att påverka presumtiva byggare – för att försöka få dem att inse sitt ansvar inför det kulturarv, som Sommaröarkipelagen egentligen utgjorde i all sin skörhet och med sin glesa bebyggelse.

Idag lever vi i en annan tid. Om inte annars så märks det genom den starkt ökade trafiken på våra vägar. Varje enskilt nybygge för nu med sig tusentals med last- och paketbilskörningar. Och de nya planförslagen för Stora Bodö och Bergös yttre strand kommer ytterligare att skruva upp intensiteten i denna trafik till en ytterlighet. Läs min artikel från 1985. Artikeln bygger på ett föredrag som jag fick hålla för Esbo stadsfullmäktige i anslutning till behandlingen av delgeneralplanen.

Pentti Vanhala

Puheenjohtaja 1996–2008

Kunniapuheenjohtaja 2011–

PUHEENJOHTAJAKAUTENI ALKAESSA Suvisaariston alueella oli jo pitkään ollut neljä lähes kaikkia koskettavaa ongelmaa: vesihuollon puuttuminen, ympäristön tilan huononeminen, Suvisaarentien vaarallisuus ja maankäytön suunnittelun (kaavoituksen) keskeneräisyys.

Vesihuolto toimi kiinteistökohtaisten ratkaisujen varassa. Jokaisella oli oma (pora)kaivo ja jätevedet käsiteltiin kiinteistökohtaisesti. Alueella oli 120 porakaivoa ja syvimpien vesi alkoi suolaantua, oli humus- ja rautapitoista ja monin paikoin esiintyi runsaasti radonia. Jätevesien puutteellisen käsittelyn seurauksena ympäristö rehevöityi liikaa, ojat alkoivat haista. Oli korkea aika tehdä asialle jotakin.

Kaupunki kieltäyti rakentamasta alueelle kunnallistekniikkaa, koska se oli tavattoman kallista eikä kaupunki katsonut, että sillä muutoinkaan olisi velvollisuutta sen rakentamiseen. Vesihuoltolakia ei silloin vielä ollut.

Eri vaiheiden jälkeen löysimme kuitenkin ratkaisun, joka osoittautui perinteistä kunnallistekniikan rakentamistapaa huomattavasti halvemmaksi ja sopivaksi Suvisaariston olosuhteisiin. Espoon kaupungilla ei ollut esittämäämme ratkaisua vastaan huomautettavaa ja suvisaaristolaisetkin hyväksivät sen. Tästä lähti alkuun Suvisaariston vesihuoltojärjestelmän toteuttaminen, jota varten perustettiin osuuskunta "Suvisaariston vesiosuuskunta – Sommarö vattenandelstag". Nyt meillä on Suvisaaristossa kattava vesihuoltojärjestelmä, jonka toteuttamiseen liittyviin moniin kysymyksiin en tässä voi tarkemmin puuttua. Kuitenkin haluan tuoda esille sen, että vesihuoltohankkeen alkuvaiheessa kantavia voimia olivat Anders Thulé, Esko Haasmaa ja Robert Donner. Heidän panoksensa loi uskoa hankkeen onnistumiseen ja vauhditti merkittävästi hankkeen liikkeellelähtöä.

Vesihuollon kuntoon saattamisesta aukesi sitten mahdollisuus muidenkin ongelmien ratkaisemiseen. Kun ympäristöä rehevöittäviä jättevesiä ei enää päässyt lähiympäristöön, ryhdyttiin toimenpiteisiin umpeen kasvavien salmien ja muiden vesireittien ja -alueiden kunnostamiseksi. Kun liikarehevöityminen oli päässyt jo varsin pitkälle, oli kysymys valtavasta urakasta, joka kesti vuosia ja maksói paljon. Myös asiaan liittyvä byrokratia oli melkoinen. Mutta nyt kunnostustoimenpiteet alkavat olla meidän osaltamme loppuunsaatettuja. Aktiivinen toimija ympäristöhankkeessa oli Lauri Tukiainen, joka jopa putosi pari kertaa jähin kartioitaessaan jään päältä virtausreittien tarkempaa sijaintia. Minulle jää "hampaankoloona" se, ettemme löytäneet ratkaisua pahasti rehevöityneen Byvikenin ja Ramsösundin välisen vesiväylän ennallistamiseen.

Mutta vesihuollon järjestämisestä oli toinenkin seuraus. Suvisaariston osayleiskaavaa aikanaan vahvistettaessa sisäministeriö jätti vahvistamansa alueen ulkopuolelle eräitä Suvisaariston eteläosien alueita mm. sillä perusteella, ettei ko. alueille voitu sallia lisärakentamista, koska alueella ei ollut rakentamista palvelevaa kunnallistekniikkaa eikä sen rakentaminen ollut näköpiirissäkään. Kun kunnallistekniikka (vesihuolto) siten suvisaaristolaisten omin voimin rakennettiin, käynnistivät myös kaavoitustoimenpiteet, ja niiden seurauksen on jo saatu voimaan Skataholmen-Svartholmen-Braskarna –osayleiskaava, ja uusia Suvisaariston eteläosien kaavoja on parhaillaan työn alla.

Suvisaarentien vaarallisuus oli jo pitkän aikaa ollut suvisaaristolaisten huolen aiheena. Tie oli valtion ylläpitämä maantie. Kaupunki ei katsonut voivansa ryhtyä miinhinkään toimenpiteisiin valtion omistaman tien suhteen, eikä valtio puolestaan katsonut velvollisuudekseen parantaa puhtaasti kaupungin sisäistä liikennettä palvelevaa tietä. Aloitteestamme silloinen tielaitos ja kaupunki pääsivät vihdoin sopimukseen Suvi-

saarentien siirtämisenestä kaupungin omistukseen, ja että tien viereen rakennettaisiin kaupungin toimesta kevyen liikenteen väylä. Hanke on nyt toteutunut ja väylä avattiin kuluvana keväänä liikenteelle. Suvisaarentien turvallisuus parani oleellisesti. Puuhamiehinä asiassa olivat Esko Haasmaa ja Lars Edelmann, jotka ansaitsevat erikseen kii-tokset panoksestaan tässäkin hankkeessa.

Sommarö-Seura kartoitti myös ulkosaaristolaisille tärkeät vene-paikkatarvetta. Sen tuloksena oli, että Suvisaaristonsa oli huomattavaa venepaikkavajausta. Seuran aloitteesta saatiin ensin aikaan Byvikenin yhteysvenesatama, ja minun puheenjohtajakaudellani vielä Furuholmenin yhteysvenesatama. Pahimmat puutteet venepaikkojen osalta on saatu ratkaistua.

Paljon ehti siis tapahtua puheenjohtajakaudellani. Tärkeintä oli, että seuran hallitus tuki voimakkaasti puheenjohtajaansa hankkeiden eteen-päin viemissä, ja että Suvisaariston asukkaat saatiin mukaan hankkeisiin ja suorittamaan mittavia taloudellisia uhrauksia varsinkin vesihuollon aikaansaamiseksi. Myösken eri viranomaisten myötävaikutus ja tuki tarvittiin, jotta hankkeiden läpivieminen onnistui. Kaiken kaikkiaan avainasia oli se, että kaikki osapuolet puhalsivat yhteen hiileen eikä valittajia ja muita jarrumiehiä juurikaan ollut.

Itse olen tytyväinen saavutettuihin tuloksiin ja haluankin kiittää seuran hallitusta saamastani tuesta ja viranomaisia hyvin sujuneesta yhteistyöstä. Nyt olen eläkkeellä ja luottamustoimena hoidan edelleen Furuholmenin yhteysvenesataman (Oy Furuholmsudd Ab) hallituksen puheenjohtajuutta.

Eeva Simola-Erholtz

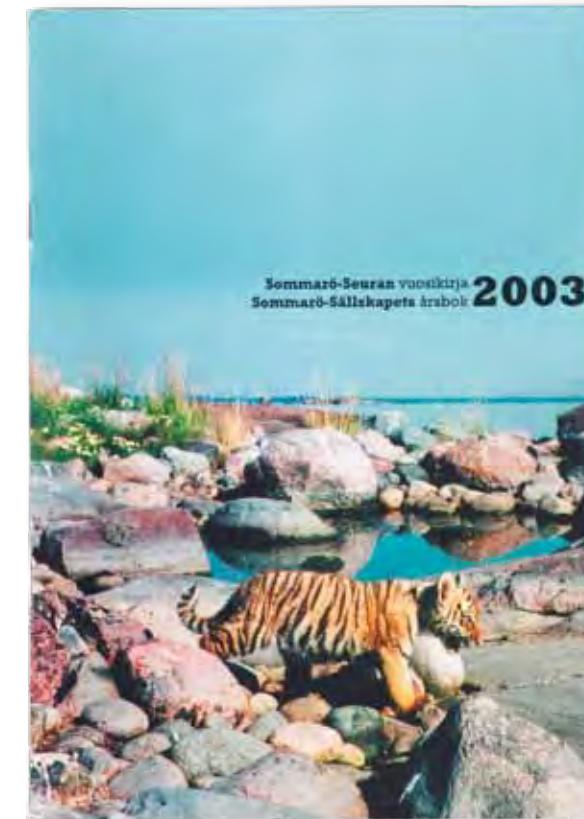
Päätoimittaja 1998–2004

Seitsemän vuotta, seitsemän vuosikirja

TÄNÄKIN PÄIVÄNÄ olen kiitollinen edeltäjälleni Christian Blomille siitä, että hän pyysi minut tehtävään. Ja seuran hallitukselle siitä, että minut siihen hyväksyttiin.

Olin melko tuore tulokas Sommarössä, mutta sitä halukkaampi kas-vattamaan juuria tänne. Vuosikirjan tekoon edisti sitä kuin luomuravinne! Olkoonkin, että kauteni sattui elämän ns. ruuhkavuosiin.

Onneksi löysin nopeita taittajia ja painoja, ja meillä oli työhön pieni

Pentalassa kesällä 1970 asustanut
Mona-tiikeri vuosikirjan 2003 kannessa

summa, kiitos ilmoitushankkijoiden ja kaupungin.

Sommarö tarjosi lähes rajattomat mahdollisuudet kehitellä aiheita juttuihin, mitä hyödynsimmekin kukaan toimituskunnan jäsen yhdessä ja erikseen.

Kesän kellarissa syksynä oli suorastaan jännittävä kokoonnuta jäl-leen yhteen ja kuulla, miten toimituskunnan jäsenet olivat kesän myötä edistäneet omia vuosikirjajuttujaan. Silloin sain myös ensimmäiset jutut, yleensä Erik Appelilta, jo valmiina käteen. Joan Edelmannin kane-liset omenapiiraat lisäsivät oman aksenttinsa näihin syystapaamisiin.

Lukijapalaute sai joskus hauskoja piirteitä: kuvankäsittely ja -mani-pulointi olivat vasta tuloillaan, kun useampikin kehui ”taitavasti väären-nettyä” kansikuvaan: Elävä tiikeri muka meidän saaristossa, haha!

Tiikerihän eli ja oli, ja paljon muutakin, mistä oli ja on mukava kertoa ja lukea.

Kiitos kaikille yhteistyön vuosista!

Christina Sjöbloms svärmer Tyyni sittar på Västkusten tillsammans med två små barnbarn, Nan 2½ år och Kit 6 år. I bakgrunden syns Walter Krauses med möda byggda stenbrygga.

Kuva liittyy vuoden 2005 vuosikirjasta poimittuun kirjoitukseen "Livet på Herrö då det begav sig".

Joan Edelmann

Chefredaktör 2005

PÄÄTOIMITTAJUDESTANI joka kesti vain yhden vuosikirjan verran on minulla valoisia hauskoja muistoja. Meillä oli hyvä innostunut toimittajaporukka ja inspiroivia sisältökeskusteluja. Speciellt vill jag nämäntä Erik Appel och Eeva Simola-Erholtz som kom med fina uppslag och bidrag. För mej var det viktigt att årsboken också skulle vara vacker och där fick jag hjälp av min bror Hasse Hägerström som växte upp på Sommaröarna där vår familj hade sitt sommarhem på Råholmen. Ur "min årsbok" har jag valt Tinna Sjöbloms berättelse: Livet på Herrö då det begav sig - ett kapitel ur Christina Sjöbloms memoarer.

Hannele Eklund

Päätoimittaja 2006–2010

Seuraelämää ja vuosikirjoja

MUUTETTUAMME SUVISAARISTOON 2002, tulin paikallisten tuttavieni kannustamaan mukaan Sommarö-Seuran toimintaan aivan tuoreeltaan. Olen rohkaisusta kiitollinen, seuratoiminta oli erinomainen tapa kotoutua: seuran hallituksen jäsenenä alueen ihmiset, elämä ja aktiivinen toiminta tulivat pian tutuksi.

Vuosikirjan pitkääikainen vastaava toimittaja Eeva Simola-Erholtz kutsui minut mukaan kirjoittamaan vuosikirjaan, jonka aiempien numeroiden seläminen oli ollut myös hyvä tapa tutustua uuteen asuin-

ympäristöön. Alueen historiasta kertovat jutut, ajankohtaiset aiheet ympäristön hyväksi tehtävistä hankkeista, paikallisten seurojen uutiset ja kirjaan julkaisevan kotiseutuyhdystyksen kuulumiset olivat ehtymätön lähde tiedonjanoiselle.

Kun mietin omaa näkökulmaani vuosikirjan sisältöön, päädyin itselleni luonnollisimpaan: ensimmäinen juttuni oli vuoden 2003 vuosikirjassa otsikolla Uudisasukkaan päiväkirjasta. Samassa julkaisussa oli mainio Annika Rajalan ylioppilasaine Från landsort till stadsort, jossa nuori kirjoittaja luo katsauksen kotiseutunsa muutokseen aikojen saatossa. Laudaturin arvoinen kirjoitus!

Vuoden 2005 vuosikirjan toimihti Joan Edelmann, jota tässä yhteydessä kiitän sydähestäni opastuksesta, kannustuksesta ja äärettömän arvokkaasta tuesta, kun hänen jälkeensä tulin itse vastaavaksi toimittajaksi. Joarin vuosikirja selaan edelleen usein. Sen ulkoasu toimi ohjenuorana omille myöhemmille ratkaisuilleni, sisällöltään se oli monipuolin ja erinomaisesti toimitettu.

Oma juttuni 2005 jatkoi johdonmukaisesti linjaani. Uudisasukaan päiväkirjasta 2 seurasи luonnon liikkeitä kotipihan näkökulmasta, mikä suvisaaristolaiselle elämänmenolle on läheistä ja luonnollista. Vuoden 2005 kirjan ajankohtaisiaasioita olivat mm. sisäväylien kunnostus ja puheenjohtaja Pentti Vanhalan omalla palstallaan mainitsema kevyen liikenteen väylä, jota olin uutena asukkaana toivonut jo ensimmäisessä jutussani.

Kaikista vuosikirjaan kirjoittamistani jutuista ehkä läheisimmäksi on jänyt edellä mainittuun v:n 2005 kirjaan laatimani seurantatarina Suvisaariston tiikeristä. Vuoden 2003 vuosikirjan kannen -ensisilmäysellä kalliolle unohtunutta pehmolelu muistuttava -tiikeri olikin elävä! Tuntui aivan uskomattomalta, että tiikerinpentu Mona oli viettänyt iloisena kesän Carl Wahlbergin perheenjäsenenä Pentalassa. Perheen huolenpito ja ystävys tiikerin kanssa jatkui vielä Monan muuttettua Korkeasaareen, jossa rouva Kitty Wahlberg kävi ulkoiluttamassa tiikerinmittoihin nopeasti kasvavaa kissaa. Seurantajutussani paljastui, että Monan tarina päätti surullisesti Edmontonin eläintarhassa, jonne se siirrettiin tammikuussa 1973. Iloita voi kuitenkin siitä, että se vietti onnellisen kesän Suvisaaristossa, jossa siitä huolehti isäntäperheen lisäksi kaksoi tunnetun kasvattajan Kasse Selinin mäyräkoira, Nappa ja Daffy, jotka toimivat tiikerin sijaisemoina ja leikkikavereina. Nappa jopa imetti Monaa! Siperiantiikeripennun huoneton kesä leikkien ja vapaasti ympäristöään tutkien Pentalassa kasvatti sen 1200 grammaisesta vauvasta 12 kg:n painoiseksi nuoreksi, jolloin sen oli aika muuttua. Matka taitui moottoriveneellä Daffyn seurassa

Pentalasta Korkeasaareen. Tarina kosketti eläimille herkkää sydäntäni syvästi. Opin, että nykyisin ns. käsin kasvatukseen ei emojensa hylkäämiä pentuja juuri koskaan oteta. Monan tarina jää kuitenkin ainutlaatuisena seikkailuna Suvisaariston historiaan.

Vuoden 2006 vuosikirja oli ensimmäiseni vastaavana toimittajana. Melko raflaafa kansikuva oli jälkeenpäin ajatellen ehkä turhan draamattinen, mutta toisaalta ajankohtainen: sisävälien kunnostukseen panostettiin tosissaan ja Vuoden viherteko 2006 -kilpailun ensimmäinen palkinto myönnettiin Suvisaaristolle. Sommarö-Seuran hallitus työskenteli väsymättä alueen hyväksi.

Vuoden 2007 kirjassa iloittiin Suvisaaristolle myönnetystä Vuoden uusimaalaisen kylä -tunnustuksesta. Yhteistyö elinympäristöme hyväksi oli huomattu ja arvokkaaksi havaittu. Toimenpiteet vesistön hyväksi jatkuivat ja kevyen liikenteen väylän toteutuminen alkoi näytää vihdoin aidosti mahdolliselta.

Muiden paikallisten seurojen kuulumiset, tarinat alueen historiasta ja kotipihan kuulumiset muodostivat kirjan sisällön. Omat lapseni harrastavat valokuvausta ja toimivat mielessään avustajinani kuvaamalla saaristomaisemaa ja dokumentoivat myös oman juttuni Operaatio joutsen eläinkuljetuksen. Vahingoittuneen joutsenen toimittaminen kotipihasta Korkeasaaren turviin oli mieleenpainuva kokemus, jonka mielelläni joain lukijoiden kanssa.

2008 kerrottiin mm. Pentalan Saaristolaismuseon ranta-aitan res-tauroinnista, kevyen liikenteen väylän etenemistä seurattiin muiden mielenkiintoisten tarinoiden lomassa.

Vuonna 2009 saatettiin jo kertoa, että kevyen liikenteen väylähanke on edennyt ratkaisevasti, Suvisaariston hurmaavat kesälampaat koristivat kirjan kantta. Lampaista on tullut olennainen osa kylämme kesää, niistä kertova juttu oli oman kauteni sympaattisimpia.

Vastaavana toimittajana viimeisekseni jääneessä vuosikirjassa 2010 saatettiin viimein iloita ja raportoida kevyen liikenteen väylän raken-tamisen alkaneen. Vuosien ponnistelun tuoma saavutus tuntui uskomattoman hienolta. Nyt kun väylä on valmis, ilo on entistä suurempi: jalankulkijoita ja pyöräilijöitä on vilinäksi asti! Muuna sisältönä kirjassa oli jälleen tarinoita Suvisaariston nykypäivästä ja historiasta. Omassa jutussani raportoin kotipihan kuulumisia runsaslumisen talven keskeltä. Vuosikirjan vastaavana toimittajana olen saanut ainutlaatuisen mahdollisuuden seurata kotiseutuni elämää. Olen suunnattoman kii-tollinen aktiivisille kirjoittajille, jotka ovat vuodesta toiseen antaneet

panoksensa lukijoiden iloksi. Sommarö-Seuran hallituksen ja Vuosikirjan kulloisenkin toimituskunnan tuki oli ratkaisevan tärkeää kiireisten työpäivien ohessa synnytetyn kirjan vastaavalle toimittajalle. Ilman heidän asiantuntemustaansa, humorintajaan, kannustavaa asennettaan ja auttamishaluaan olisivat kirjat jääneet toimittamatta.

Toivotan menestystä Sommarö-Seuran Vuosikirjalle ja sen nykyiselle vastaavalle toimittajalle Riitta Ståhlbergille, joka vie julkaisua upeasti eteenpäin.

Kotipihani peurat ovat juuri liittyneet seuraani, lumen keskellä Suvisaariston maisemassa lepää rauha.

Esko Haasmaa

Puheenjohtaja 2009–2010

LIITYIN SOMMARÖ-SEURAAN pian Suvisaaristoon muuttomme jälkeen. Liittymiseen innostivat muun muassa Sjöbergin kaupalta saamani mielenkiintoiset vuosikirjat. Keräsin sittemmin aktiivisesti kaikki vuosikirjat SViE:n kirppiksiltä ja vanhoilta suvisaaristolaisilta.

Ensimmäisen Sommarö-Seuran vuosikirjan, kaksoisnumeron 1972–1973, sain Lars "Lasse" Edelmannilta. Kirjassa oli seuran sääntöjen lisäksi myös seuran tavoiteohjelma. Kaavoitus, ympäristön huolto, vesihuolto, vesiväylien avaus ja lahtien ja salmien umpeenkasvamisen estäminen sekä kevyen liikenteen väylä Suvisaarentien varteen olivat tässä ohjelmassa.

Sommarö-Seuran hallitus on usein toteuttanut hankkeita työryhmissä, joihin on nimetty halukkaita ja aktiivisia jäseniä myös hallituksen ulkopuolelta. Ensimmäinen työryhmä, johon osallistuin oli "saaristotyöryhmä". Työryhmän yhtenä tehtävänä oli hoitaa koneella suoritettavaa kaislanleikkkuuta kapeissa salmissa ja umpeenkasvavissa lahdissa. Muutaman vuoden ruovikoiden leikkuiden jälkeen yhteistyössä Kaislantorjunta Oy:n kanssa olin saanut nimen "viikatemies".

Vesihuoltotyöryhmä käynnisti 1997 neljän hengen työryhmänä. Ilmeisesti tämän työryhmän jäsenyyden vuoksi minut valittiin kevään 1998 vuosikokouksessa Sommarö-Seuran hallukseen, jonka puheenjohtajana jo silloin toimi Pentti Vanhala. Työryhmän työn tuloksena syntyi sittemmin Suvisaariston vesiosuuskunta - Sommarö

POIMINTOJA VANHOISTA VUOSIKIRJOISTA // URVAL FRÅN GAMLA ÅRSBÖCKER

vattenandelsslagen, joka rakennutti mittavan, koko Suvisaariston ja sen ulkosaariston kattavan vesi- ja viemäriverkkoston. Tämän vesi- ja viemäriverkkoston myönteinen vaikutus saaristomme vesiympäristön tilaan on mittauksin todettu merkittäväksi. Oli mielenkiintoista ja ilo toimia myös vesiosuuskunnan hallituksessa ja joitakin vuosia myös hallituksen puheenjohtajana.

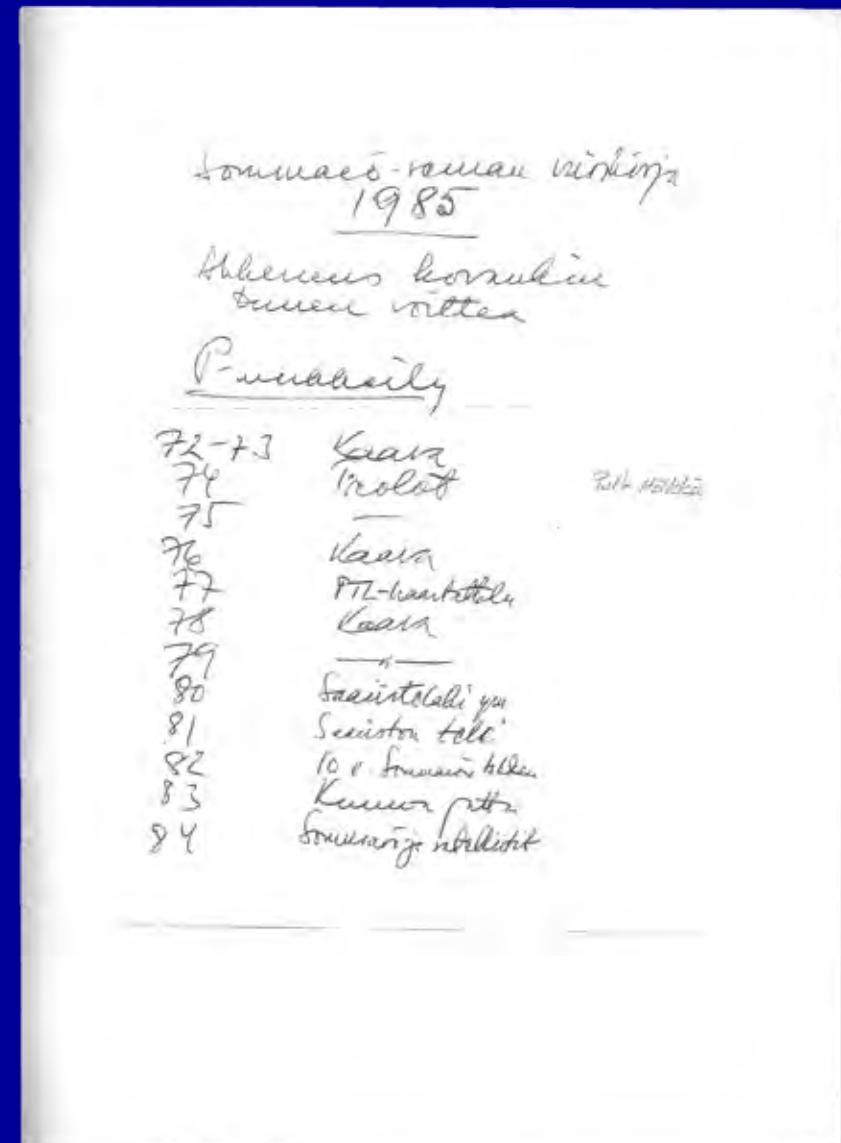
Suvisaariston asukkaiden ja Sommarö-Seuran hallituksen toimesta suorittiin vuosina 2003-2009 suuret sisävälien virtausreittien kunnostukset ja avaukset ruoppaaksi ja räjäytystöinä. Hankeen kustannukset olivat pitkälle yli miljoona euroa. Tämäkin hanke on parantanut merkittävästi erityisesti sisälähiemme vesien tilaa.

Tulin Sommarö-Seuran puheenjohtajaksi vuonna 2009, kun pitkääikainen puheenjohtaja Pentti Vanhala luopui tehtävästä, ja toimin puheenjohtajana seuraavat sovitut kaksi vuotta. Puheenjohtajakaudellani keskeisin hanke kaavoitustyön lisäksi oli saada vihdoin jo pitkään neuvoteltu kevyen liikenteen väylän rakentaminen käyntiin ja valmiiksi.

Eräs keskeinen huomio Sommarö-Seuran 1972–73 tavoiteohjelmasta ja sen toteutuksesta on, että hankkeet ovat kovin pitkääikaisia ja toteutukset vievät paljon aikaa. Esimerkiksi Suvisaariston kaavoitus alkoi jo 1970 ja se jatkuu edelleen eri vaiheissa ja paikoissa. Hankkeiden käynnistys ja toteutus onnistuu vain asukkaiden hyvällä ja saumattomalla yhteistyöllä. Lisäksi yhteistyön kunnan, valtion ja eri järjestöjen virkamiesten ja toimijoiden kanssa on oltava avointa ja samalla kuitenkin luottamuksellista, sekä samoihin tavoitteisiin tähtäävää.

Yhteistyö erityisesti Espoon kaupungin viranhaltioiden kanssa on sujuut erinomaisesti sinä aikana kun olen ollut mukana Sommarö-Seuran toiminnassa. Toinen tärkeä tekijä asioiden etenemisessä on ollut pitkääikaisen puheenjohtajamme Pentti Vanhalan esimerkillinen toiminta ja yhteistyötaito sekä seuran asukkaiden että myös viranomaisten kanssa.

Kiitos Suvisaariston asukkaille ja kiitos Sommarö-Seuran hallituksen jäsenille.

Pekka Tarjanteen muistiinpanot
hänen kirjoituksistaan
vuosikirjoihin 1972–1985.

Pöytäkirja Sommarö-Seura r.y. — Sommarö-Sällskapet r.f:n perustamiskokouksesta, joka pidettiin torstaina kesäkuun 22. päivä 1972 alkaen klo 19 Suvisaaristossa Rantsin talossa. Kokoukseen oli saapunut 42 henkilöä.

1 §.

P. Rautsi lausui paikalle saapuneet tervetulleiksi esittäen perustetut kokouksen kutsumiselle.

2 §.

Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin P. Tarjanne ja sihteeriksi R. Rautsi.

3 §.

Yleiskeskustelun jälkeen päättiin yksimielisesti perustaa yhdistys valvomaan Sommarö'n ja siihen läheisesti liittyvien alueiden yksityisten pienmaanomistajien etuja sekä yhdistyksen perustajina liittää kokouksen osanottajaluetello yhdistyksen sopimuskirjaan.

4 §.

Keskustelun ja äänestyksen jälkeen valittiin yhdistyksen nimeksi Sommarö-Seura r.y. — Sommarö-Sällskapet r.f.

5 §.

Keskustelun jälkeen hyväksyttiin yhdistykselle säännöt. Valtuutettijen johtokunta hoitamaan sääntöjen ilmoittaminen yhdistysrekisteriin ja suorittamaan ne korjaukset, jotka yhdistysrekisteriviranomaiset mahdollisesti vaativat.

6 §.

Yhdistyksen puheenjohtajaksi valittiin yksimielisesti professori Pekka Tarjanne.

7 §.

Päättiin valita johtokuntaan seuraavaan varsinaiseen vuosikokou-

seen saakka seuraavat kymmenen (10) jäsentä: P. Raursi, S. Horsti, P. H. Taucher, A. Tyllilä, L. Fagerholm, L. Lindström, E. Pilvi, T. Wikström, N-E. Majander ja R. W. Palmroth.

8 §.

Keskustelun jälkeen päättiin liittymismaksuksi määrätä kymmenen (10) markkaa ja jäsenmaksuksi viisi (5) markkaa vuodelle 1972.

9 §.

Päättiin olla suorittamatta palkkioita toimihenkilöille kuluvana vuonna.

10 §.

Tilintarkastajiksi valittiin R. Inko-vaara ja E. Isomaa sekä varalle A. Strömberg ja G. Kauhanen.

11 §.

Kokouskutsujen ilmoitustavaksi määrättiin kuluvana vuonna henkilökohtainen kutsu sekä ilmoitus Helsingin Sanomissa ja Hufvudstadsbladet'issa.

12 §.

Jättettiin johtokunnalle evästykseksi selvittää Suvisaariston ruokakuntien lukumäärä.

13 §.

Jättettiin johtokunnan tehtäväksi suorittaa kaikki seuran tehokkaan toiminnan käynnistämiseksi toimenpiteet.

14 §.

Pöytäkirjan tarkastavat kokouksen puheenjohtaja ja sihteeri. Vakuudeksi

Pekka Tarjanne
kokouksen puheenjohtaja

Raija Rautsi
kokouksen sihteeri

SOMMARÖ SÄVSALA 22.6.1972

PEKKA TARJANNE	MERI-MÄNNIKÖ	886636
Pekka Rautsi	Kopparö	884152
Lasse	Leivonmäki	884179
Juha	Holmsund	884159
Iida	Kuusjoki	887518
Juha	Kuusjoki	884113
Georgi	Eustach	884296
Kari	Uusikaupunki	884208
Tuomas	Uusikaupunki	884008
TAUNO NEVALAINEN	Svinö	884004
Nylia	Seter	884222
Kari	Heikkilä	884272
Leena	Engil	884098
Siiri	Engil	884223
Raimo	Uusikaupunki	884101
Pekka	Uusikaupunki	884253
Tuuli	Uusikaupunki	884271
Leila	Björnö	884121

Rautsi itse

Seuramme perustajajäsenet Rautsilan vieraskirjan ikuistamina.

ARVOISAT SUVISAARISTOLAISET!

Tarvitessanne elokuva- tai valokuva-alan palveluksia, voitte luottavaisesti kääntyä puoleemme. Kokeneet kuvajamme ja avohjelmien tekijämme ovat alati käytettävissäne joko luo-
nanne tai studiosamme

Annankatu 15, Helsinki 12,
puh. 646 485

 MAINOS-STUDIO

Miksi Sommarö-Seura on tarpeen

Vuosisadan vaihteessa ja vielä kauan aikaa senkin jälkeen mentiin Sommaröhön junalla ensin Kiloon ja sitten sieltä hevoskyydillä etelään pään pitkälti toistakymmentä kilometriä, taikka sitten laivoilla ja veneillä Helsingistä vesitse suoraan. Joka tapauksessa kesti matkustamisen Sommaröhön maitse puoli päivää ja vesitskin useita tunteja. Senjälkeen kun Jorvaksentie valmistui ja etenkin siinä oleva tärkeä lenkki, Lauttasaaren silta, muuttui tilanne täysin toiseksi. Siirtymisen Helsingistä Sommaröhön tulii kestävästi tämän jälkeen vain vajaan tunnin ja parhaassa tapauksessa vain noin puoli tuntia. Matkan ly-

heneminen Helsingistä Sommaröhön oli tietenkin mieluista ja edullista. Talvisukkaita, kalastajat ja maanviljelijät saattoivat nopeasti tuoda tuotteitaan Helsingin markkinoille ja kesäasukkaatkin, jotka aikaisemmin olivat voineet mennä huviloilleen vain viikonloppuisin ja kesäloilleen, pystyivät tämän jälkeen käymään viroissaan ja toimissaan koko kesän Sommaröstä käsin. Varsinkin monet yksityisyrittäjät, joille kesäloma usein on tuntematon, olivat tästä iloisia. Myös monet, jotka olivat käyttäneet huviloitaan aikaisemmin vain kesäisin, alkoivat käydä siellä myöskin talvisin ja sen johdosta rakensivat huvilansa talvikäyttöön sopiviksi. Jotkut muuttivat kokonaan Sommaröhön, käyden sieltä läpi vuoden toimissaan, etupäässä Helsingissä.

Uudisrakennuksiin ei alkuaikoina lupia yleensä tarvittu, mutta myöhemmin tuliin viranomaisten taholta yhä ankarammaksi rakennuslupia myönnättäessä. Lopuksi tämä johti siihen, että alue julistettiin rakennuskieltoon ja ainoastaan sisäasiainministeriöstä voitiin hakea mahdollisia rakennuslupia. Lopulta kuitenkin myös sisäasiainministeriö kiristi luvan saantia yhä enemmän ilmoittaen vihdoin paineen kasvessa, ettei se tule myöntämään poikkeuslupia ennenkuin Espoo tekee alueelle ainakin maankäytösunnitelman. Vuonna 1969 annetun sisäasiainministeriön kaavoitus- ja rakennusosaston päätöksen mukaan julkaistiin maankäytösuunnitelma, joka sittemmin oli nähtäväänä vuonna

1971 ja useat sommaröläiset tekivät siihen omia muistutuksiaan. Tällöin katsottiin Sommarön asukkaiden etuja valvova yhdistys tarpeen vaatimaksi. Kun sitten perustettiin Helsingin seudun yhteistyötoimikunta, johon kuului Helsingin kaupunki, Espoon kaupunki ja Vantaan kauppala, pyydettiin tältä toimikunnalta lausuntoa mm. Sommarön alueen käytöstä. Yhteistyötoimikunta antoikin sitten eri vaiheitten jälkeen lausuntonsa, joka myöhemmin Sommarö-Seuran toimesta korjattiin. Paine siis tältä taholta Sommarötä kohtaan tuntuu valitettavan voimakkaalta. Se on osa siitä yleisestä suuntauksesta, että yhteiskunnan tulisi varata jäsenilleen mahdollisimman paljon virkistysalueita. Tässä suhteessa ovat usein poliittiset intihiotkin päässeet valloilleen ja vaatusperustetta on ryhdytty käyttämään keinona politiikan pelissä. On nimittäin huomattava, että virkistysalueita liioitellaan ja kenties ylimitoitetaan. Jos tarkastelemme esim. yleisten uimarantojen käyttöä, niin Helsingissäkin vain kesän kuumimpina päivinä niillä on väkeä, kun sensiajan suurimman osan vuotta nämä ovat täysin käytämättöminä. Kun Sommarön suhteesta on esitetty sellaisia ajatuksia, että se olisi jopa tyhjennettävä vähitellen sekä talvi- että kesäasutuksesta yleistä virkistyskäyttöä varten, niin se merkitsee sitä, että talvella tämän alueen läpi kulkisi pari lataa ja kesän kaunevimpina päivinä siellä ehkä voisi olla samanlaista kuin jossakin Ruisrockissa pahimpien festivaalien tapahduttua. Erittäin pian Sommarö menettäisi luonnonkauneutensa ja ne runsaat linnustot ja eläimistöt, mitkä sinne ovat pesiytyneet. Nämä ollen luonnonsuojelulliset ja järjestysnäkökohdat huomioonottaan tulisi tarkoin harkita, mitä ahneita Sommarössä voitaisiin ottaa yleiseen käyttöön ja mitenkä sen kau-neusarvet voitaisiin säilyttää. Espoon viranomaiset eivät ole vielä käsitelleet yhteistyötoimikunnan lausuntoa ja jännityksellä odotamme mitä sieltä tuleman pitää. Kun Espoon kaupunki, räjähdysmäisesti rannikolleen suunnatun asutuksen tarpeita tyydyttääkseen, loi katseensa Sommaröhön päin, oli siellä olevan vanhan asutuksen luonollisesti käytävä puolustukseen pyrkimällä suojaamaan oikeuksiaan. Tässä mielessä perustimme me 22. päivänä kesäkuuta 1972 em. seuran nimeltä Sommarö-Seura r.y. — Sommarö-Sällskapet r.f. Sen tarkoituksesta on toimia kotiseutuyhdistyksenä asukkaitensa intressien valvojana. Toisaalla tässä julkaisussa on nähtävissä meidän vahvistettu ohjelmamme. Yhdistyksen säännöt vahvistettiin 28. päivänä heinäkuuta 1972 ja yhdistykseen perustaja-jäseninä ilmoittautui 42 henkeä. Nyt on jäsenmäärämme kasvanut noin 300 henkilöön. Yhdistyksen hallitus on jatkuvassa yhteydessä Espoon kaupungin viranomaisiin ja olemme jo tässä vaiheessa voineet todeta erinäisiä tuloksia — mm. liikaviemäritunnelin suhteen, josta myöskin tässä julkaisussa on tuomari Pentti Rautsila kirjoittama artikkeli.

Toivomme, että vähitellen kaikki Sommarön asukkaat liittyisivät yhdistykseemme, koska yhteistyö on voimaa.

* * *

Vi Sommaröbot älskar våra holmar och områden. När samhället nu har börjat göra sina fordringar på våra

områden, känner vi oss mycket skrämda, emedan vi har litat på det, att var och en här i Finland själv får välja sin vistelseort och bostad. Många av oss bor på holmarna året om och för många betyder dessa områden och villor sådan rekreation, som är nödvändigt för hälsan. Sommaröföreningen försöker få reda på myndigheternas syften på holmarna och få sina åsikter genomförda till myndigheterna. För att uppnå bästa resultat hoppas vi att alla sommaröbor skulle ansluta sig till denna gemensamma förening för att krafterna på detta sätt skulle kunna sammanslås.

Seppo Horsti

Kaupungin kannalta katsoen

Heleä Suvisaari on perinteisesti muuan Espoon juurtuneimpien kanta-asukkaiden kotitenoista. Sen kesäiseen idylliin on myös viehtynyt suuri joukko hyviä kesäespoolaisia. Moni heistä on valinnut seudun pysyväksi asuinsijakseen. Viime aikoina näyttää kuitenkin julkisen vallan toimenpiteet alkaneen käänää Suvisaariston vastaista kehitystä uuteen suuntaan.

Lisääntyvä vapaa-aika, kaupungistuminen ja perinteisten virkistysalueiden supistuminen kehittyvien keskusten lähiympäristössä lisäävät tarvetta etäämpänä, viikonloppuvapaan ulottuvuudella olevien vapaa-alueiden saamiseksi yleiseen ulkoilukäyttöön. Tämä tarve tunnetaan kipeänä Espoossa, jossa meren ja järven rannat ovat nykyisin monin paikoin läpisemättömän loma-asuntovyöhykkeen vallassa. Espoossa oli 1. 9. 1972 yhteensä 3 450 loma-asuntolaa, joilla oli yhteensä 4 369 loma-asuntoa.

Valtakunnansuunnittelutoimiston v. 1968 tekemän tutkimuksen mukaan 93,3 % Espoon loma-asunnoista oli helsinkiläisten ja vain 4,8 % espooilaisen ruokakuntien omistamia.

Helsingin seutukaavaliallisuus on seudullisten ulkoilualueiden tarpeen perusteluihin nojautuen esittänyt, että alle 1 tunnin ajomatkan etäisyydellä Helsingin kanta-kaupungista ei uutta loma-asutusta tulisi enää sallia. Päinvastoin tulisi oleviakin loma-asuntoalueita voimakkaasti pyrkii supistamaan.

Edellä mainitut perustelut on esitetty Espoon kaupunginvaltuoston kesällä 1973 hyväksymille Espoon kuntasuunnittelun yleistavoitteille vuosiksi 1974–1985. Niihin nojautuen on valtuusto asettanut tavoitteiksi mm. seuraavaa:

— Espoon alueella ei sallita enää uusia yksityisluontoisia loma-asuntopalstoituksia eikä loma-asuntojen rakentamista jo olemassa olevilla, rakentamattomilla rantapalstoilla.

— Pitkän tähtäimen tavoitteena on Suvisaaristo (Suvisaariston maankäyttö-suunnitelman sisältämä alue) lukuun ottamatta koko saariston ja järvi-alueen muodostaminen yleisiksi virkistysalueiksi. Suvisaariston muodostetaan ensisijaisesti virkistysalueeksi, mutta kiinteä tieyhteys ja jo olemassa oleva ympäriuotinen asutus edellyttää alueelle asemakaavaa, jossa määritellään tarkemmin virkistysalueet ja muu maankäyttö.

Keinoina em. tavoitteiden saavuttamiseksi on kaupunginvaltuusto samalla esittänyt:

— Säädetessä loma-asutusta tulee käytää ensisijaisesti kaavoituksen suomia keinoja.

— Loma-asutusalueina toistaiseksi säilyvillä, jo rakennettuilla alueilla tulee vähäiset, täydentävät uudisrakennustoimenpiteet säädellä paitsi kaavoitukseilla, myös ympäristönhoidollisilla erityismääräyksillä.

— Kunnan maapoliittiseen objelmaan tulee ottaa mukaan niiden loma-asuntoalueiksi palstoitettujen alueiden lunastaminen, joilta loma-asuntorakentaminen evätään.

Hyväksyessään kuntasuunnittelun yleistavoitteet kaupunginvaltuusto edellytti erityisellä päättöslauselmallaan, että Suvisaariston suunnittelussa otetaan huomioon nykyiset maanomistajat ja huolehditaan siitä, ettei heidän oikeuksiaan alueidensa käyttöön loukata, mm. pitkittämällä suunnittelua.

Koko Helsingin seudun lisääntyvä vapaa-alueiden tarve on heijastunut myös niissä kannanotoissa, joita Pääkaupunkiseudun yhteistyötoimikunnan piirissä on esitetty mm. Espoon saaristorannikon vastaisesta käytöstä.

Iippo Aarnio
Apulaiskaupjobtaja, Espoo

SIAR PLANNING

Forskning och
konsultation
i företagslednings-
frågor.

Helsingfors, Lund,
Stockholm,
Köpenhamn, London

P. Tyllilä Linja Oy

SUVISAARISTO
PUH. 88 40 95

Kotiseutumme kohtalo vaakalaudalla

Sommarö-Seuran vara-
puheenjohtajan, liikenne-
ministeri Tarjanteen
vetoomus Suvisaariston
asukkaille

Suvisaariston asukkaat kokevat vuosia jatkuneen, alueen maankäyttöä koskevan epätietoisuuden johdosta kasvavaa epävarmuuden tunnetta tulevaisudestaan. Tämä epävarmuus sekä kaavoitusta ja rakentamista koskevat rajoitukset ja kielot ovat myös omiaan aiheuttamaan alueen rappeutumista.

Viime aikoina on jälleen ilmennyt kahtalaista ilmaa kotiseutumme kohtalosta. Toisaalta Espoon kaupungin viranomaisten laatima maankäyttösuunnitelma edellyttääsi asukasmääärän olennaista kasvua nykyisestä varsinkin Svinön länsiosissa. Pääkaupunkiseudun yhteistyötoimikunta (YTT) vaati puolestaan lausunnossaan Suvisaariston varaaamista virkistyskäyttöön, mikä merkitsisi nykyisen asutuksen vähittäistä häätämistä.

Sommarö-Seura on laatinut oman, mainittuja realistisemman ehdotuksen, joka on omiaan järkeväällä tavalla turvaamaan nykyisten asukkaiden oikeutetut edut. Seuramme on myös pyytänyt viranomaisilta vitkuttelun lopettamista ja pikaisen päättöksen tekemistä Suvisaariston maankäytön lyhyen ja pitkän tähtäyksen näkymistä.

Vetoan jokaiseen Suvisaariston tulevaisuudesta huolestuneeseen kansalaiseen, että käytäisimme kaikki keinot saadaksemme Espoon kaupungin poliittiset päätöksentekijät tekemään pikaisesti oikeudenmukaiset ja pitäävät ratkaisut Suvisaariston maankäytön ja kaavoituksen tulevaisuudesta.

1973-10-02

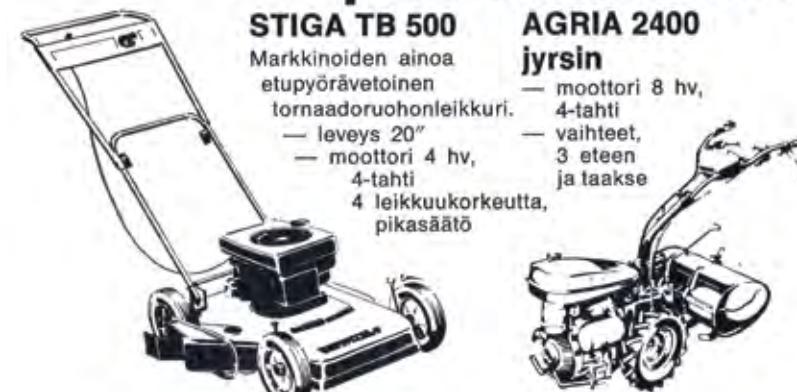
Pekka Tarjanne

Ulkoilu ja urheilu SOMMARÖSSÄ

Teimme toinen toistaan kiperämpiä tietokysymyksiä ja komppia, ja voittaja oli seken taisi ovelammin käkeä sen haudattuna olleen koiran. Toinen traditio on ollut sitten ns. "keskikesän kisat", mikä tarkoittaa parin vuosikymmenen ajan kesätyöttä heinäkuun 16. päivän viettoa huvilallani — nimipäivän ja urheilun merkeissä. Milloin ovat olleet läsnä keilaseura Jyrän oivat kaverit, milloin Urheilutoimittajain liiton kivat kollegat, milloin taas peräti Hyvinkäään Mieslaukajat vaimoineen, ja silloinpa onkin ollut saarella niin kihinää kuin kubinaakin. Yhteisistä näille vierailulle on ollut urheilu sikäli, että aina on suoritettu joku pieni kilpailu — krokettipelit, tikanheitto, kolmitottelu, boccia, sulkapalloilu tai mikä milloinkin — aina pakollisena kaikille. Iso litakkin on joutunut hyppäämään kolmilokkaa, jos tuo laji sattui olemaan objelmissa.

• • •

Hankkijasta tehoa puutarhatöihin

■■■ HANKKIJA

Pääskylänrinne 8, puh. 642 811/319

1974

Jos ibminen on antanut urheilukärpäsen pistää itseään, on kysymyksessä ns. toivoton tapaus. Tällainen on tilanne esimerkiksi meidän perheessämme, enkä lainkaan ibmettele ädin karkaamista korvian pidellen, kun tyttären kanssa seuraamme yhtä aikaa sekä radiosta että televisiosta joitain maailmalla. Kesällä ei kaupunkiin lähdetä minkään urheilutapahtuman takia — nyt enää, aikaisemmin kylläkin, mutta silloin ei ollut televisiota. Oikeastaan vain omalta kobdaltani sanoo, että koko televisio on hankittu pelkästään urheilun takia, — äiti nyt siinä sivussa lienee katsellut joitaakin Peyton Placeja, mutta urheilu on, kuten sanottu, pääasia, ja myös tämän pakinan aibe.

Polkupyörällä tuli vastaan Sommarön soukalla tiellä Aini Tylliä, jolla kai on yhtä monta autoa kuin meillä muilla saarelaissa yhteensä. — Onko rouva liikennöitsijältä bensa sattunut loppumaan, oli huuliveikon kysymys. — Ei ole, mutta juuri tällä tavalla sitä poltroainetta saadaan kotitarpeksi, oli asiallinen vastaus. — Mitä mieltä rouva liikennöitsijä on näistä Sommarön maanteistä — ovatko ne pyöräily-ystäväällisiä? — No, eipä juuri voi kehua. Tiebän on suunnilleen sammanlevyinen kuin siihin aikaan jolloin isä auton osti. Autoliikenteelle se on nykyisin — kun saatuu sille tuo asfaltointi — tyydyttävä, mutta sääliksi käy jalankulkijoita, lastenkärryjen työttäjää ja meitä polkupyöräilijöitäkin, sillä meille ei välttä tabdo tienvierustat piisata tassä nykyajan hullun mylyssä. Eikä lieke toivoakaan tien levätmisestä — tai edes mutkien suoristamisesta. — Mutkat pannaan nykyään toisella tavalla, — kauottamalla nimittäin, olin minä tietävinäni. Ja hiljaisessa mielessäni annoin Aini-rouvalle täydet pisteet esimerkillisestä liikuntakulttuurin harjoittamisesta joka-päivässä yksityisiäkkönäissä. Varsinkin kun olen antanut leväperäisyyttäni oman pyörän hajota alkutekijöihinsä — ruosteenvärisäkkään ja varkaiden näpistelämänä.

Eikä käynyt sen paremmin kuin että seuraava vastaantulija oli verrystelypukuisen holkkailija, nimeltään Pekka Tarjanne, professori ja liikenneministeri. — Eritäin sopivaa, että herra liikenneministeri henkilökohtaisesti paneutuu jalankulkijoiden ongelmiin. Onko maantie lenkkelyystä

vällinen? — Nün ei juuri voitane sanoo. Tässään juoksentelee kerrassaan henkensä kaupalla. — Olen samaa mieltä, enkä sen vuoksi juoksentele, selitin, — olenhan asunut näillä maisemilla jo lähes 40 vuotta, ja aina on vain tämä tie samanlainen kuin käärykkaudella, varsinkin mitä kiemuroibin ja nimenomaan kapeuteen tulee. Kysyinkin, eikö herra liikenneministeri voisi jollan tavalla asian parantamiseen vaikuttaa. Vastauksen asemasta luotin minuun niin vilpitön bymy — tuollainen byvänen perheen lapsenomaisen, berttäinen bymy, joka oli saada minut kynnettyämäksi. — Toivatan holkkähäriötäksistä tuloksia ennen seuraavia Euroopan mestaruuskisoja ja ennen kaikkea turvallista juoksentelua.

Purjehdus on tieteenkin luonteenomaistun urheiluharrastus saaristossa, eikä tähänäisen purjehdusurvan ESF:n suinkaan tarvitse potea tunnettujen nimien puuettia, alkaen Yngve Paciuksesta, Robert Gyllingistä, Rostedteistä, Webereistä ja Dittmareista. Aivan läbinäapureistan muistamme 1930-luvulta Ahtiströmin, Totti Anderzin, Christian Hansenin, Karin- ja Sig-

Grillaa pihvit, paahtaa leivän, sulattaa pakasteet, lämmittää einesruuat, kuumentaa makkara-sämpylän... muutamassa minuutissa!

Tutustu iloisenseen punaiseen Finca-grilliin meillä.

hinta 198.-

OY FINNCARMEN AB PUH. 10 345
00150 HELSINKI 15 HENRY FORDINK. 5

rid-sisarineen, Bergmanin pojat taitavina matkapurjehtijoina sekä Smedsin veljekset Kurren ja Holgerin aivan tuosta pihaidan takaa. Naapurisaaren tytär Solveig Liljelund (Sjöholm) oli myös Vanda-neelläin haimuokan pokaalista napsimassa. Järjestipä ESF viime kesänä viisi-nollaviitosten ja Eurooppajollen Suomen mestaruuskilpailutkin, mikä jo todistaa tietyynlaisista arvovaltaan urheilun alalla. Nimet Klaus Fellman ja B-E. Björnström on toki tässä yhteydessä mainittava.

SM-tasolla kesän buomattavimmat saavutukset olivat Mats Ehrnroothin optimistijollan mestaruus Kristiinankaupungissa, missä Nina-siskokaan ei bassummin pärjäillyt, sekä Jaatisen Sirkan mestaruus Loubiluokassa, perämielenä Mikko-poika ja "paarlastina" äiti-Marjatta sekä pappa Martti. Koppelosaarten aktiivisimmät ja nimenomaan junioripurjehdusta painottavat purjehtijat tällä hetkellä ovatkin professori Martti Jaatisen perheen jäsenet ja heidän veneessään on minullakin ollut kummia kallistella lakkapäällä laineilla, jopa saada tottumattomuuttani puomista pääbäni. Sisä-Suomen kasvattina olenkin itsse paremminkin soutunies — ja korkeintaan pienien peräprutkin puksutaja — mutta urheilumiehen sydäntä kylläkin sykähdyttää tuttu viikonloppunäky, kun joskus kai satainen regatta valkopurjeitaan pullistellen paineleee saartemme kapeitse pään Pentalaan. Nyttemmin näyttävät purjeetkin saaneen osan väri-ilosta, on sinisiä ja punaisiakin ballongeja, mutta eiköbän tuo valkoinen väri sentääni kuulu purjehdusseen yhtä tiiviisti kuin tennikseenkin.

Mainitsin tenniksen. Tiettävästi on alueellisesti parhaimmat tenniskenttätä, jotka kuitenkin läbinä käytön puuteessa ovat rappeutuneet. Toisella niistä, joka sijaitsee nykyisen Taucherin huvilan läittämällä, olen joskus 30-luvulla minäkin käynyt palloilemassa. Lentopallo ja sulkapallo ei välttä vaadi ehdottoman tasaisia kenttiä, joten ne ovat saaristo-oloissa otollisempia palloiluja, ja niinpä ovat sommarläiset menneenäkin kesänä maanantaisin pelanneet lentopallopaa Skatan tinebaarassa, kioskin vierustalla, jatkuen myös harjoituskisoihin venäläisissä. Oikea urheilukenttä olisi tuonne Skatan pelloille saatava ja on siitä aloitettu tehty, mutta minne lienevät paperit unohtuneet vibreän veran alle. Kun maaston laatu — varsinkin meillä ulkosaireissa — on määräävänen tekijänä urheiluharrastuksiimme näbden, on siiben sopeuduttava, ja riemastuttavin sovellutus tässä subteessa, minkä olen nähtyn, oli Radiosarressa käyty kilpailu maastokroketissa, Pekka Tülikaisen tietystikin toimiessa primus motorina. Koska tarkoitukseni ei ole tässä suinkaan kirjoittaa Suvisaariston urheiluhistoriikkia, vaan ainoastaan poimiskella siitä joitakin piirteitä, tyydyin mainitsemaan, että monia muitakin urheilumuotoja tällätkin harrastetaan sekä kotitarpeksi että myös kilpailumielessä. Harrastavatpa serkukset Lasse ja Krister Sjögren peräti savikiekkoammuntaakin, jopa kilpailuissaan mukana käyden, ja jossain ovat painostajatkin äbeltäneet ja ähkäisseet. Joillakin piboilla olen nähty seivästä ja korkeushypyttelijät, mutta kanootti alkaa olla — omiutusta kyllä — yhä barvinaisempia näky vesillämme. Moottorilla pääsee ilmeisesti lujempaa ja kun veneen perässä on vielä nähti tytö vesisukissa

***
Mainitsin tenniksen. Tiettävästi on alueellisesti

1974

Kirjoittaja haastattelemassa kaikkien aikojen suurinta suomalaisista ammattinyrkkeilijää Gunnar Bärlundia. (Kuva 1930-luvulta).

sukeltalemassa, niin siinä on ilmeisesti siiä liikunnan riemua tarpeksi. Kenraali Eedu Hanell-vainaja taisi muuten olla saartemme innokkain padlaaja, — tulipa aikamaisessa tuulen hiivarissakin visiitille kanootillaan silloin joskus anno dazumal. Esimerkkeinä siitä, miten moniin erilaisiin urheilumuotoihin näinkin suppealla alueella joutuu törmäämään, sietää vielä mainita, että tuolla mantereella puolella asusti aikoinaan Palloliiton pääsibteeri Gustafsson — jonka kanssa ei tietekään bussimatkalla puhuttu muusta kuin jalkapallosta — ja asustaa vieläkin mes-

tarikeilaaja Kauko Ablström sekä Bengt Fager, maajoukkueaston käspipallomies. Pingistä eli pöytätennistä on hakattu läähdelyksiin asti jopa meikäpihallakin, — laji, joka muuten tilan puolesta hyvin soveltuu buvilaolosubteisiin, mutta pikku kiusansa tietyistä sillekin ovat olemassa: avoimella paikalla tuo lähes ainainen tuuli ja sitten suojaratummissa ulkopaiikoissa ne kirotut hytyset. ***

Urheilu tarvitsee aina innostajikseen idoleja, eikä sellaisistakaan ole ollut puutetta meidän saariryhmässämme. Luettelin edellä jo joitakin korkean tason purjehtijoita, mutta onhan tuolla mantereella puolella asunut ensimmäinen tarviurheilume olympiavoittajapari Ludovika ja Walter Jakobsson (kaunoluistelu Antwerpenissä 1920) ja juoksennellut aikoinaan (siellä Bergvikin tienoilla) Berliinin kisojen olympiavoittaja Gunnar Höckert-vainajakin. Ja Vieljän saarella (Sven Fabgrenin nykyisellä alueella) asusti useina kesinä 30-luvulla toinenkin kuuluisa Gunnar, nimitään Gee-Bee Bärlund, suurin suomalainen nyrkeilijä, vaikkei olympiavoittoon yltänytkään. Joten onhan niitä tradioita jos millä mitällä, kun ruvetaan muistelemaan.

Olympiatasolla pysytelläkseni en toki aio unohtaa, että se vanha berra, joka mm. minun väbäpätiösyysten on objannut näille saarille, oli Lontoossa olympiakisoissa vuonna 1908 1 500 metriä juossut Fredrik

Swanström, eläinlääkintäeversti Hammarbylönistä. Hänen silloisessa Stens-nimessä huivilassaan asuu nykyään Salmenkylän urbeilijaperhe, jolla on merittiejä vaikka toisillekin jakaa. Isä Anton (Husgafvel) oli 1920-luvun tunnettu kisaveikko ja olympiakävijä, monenkertainen maaottelumies ja pikaviesti Suomen mestari, sittemmin suunnistusurheilun esitaiteli joita maassamme. Poika Jubani taitaa olla meidän kaikkien aikojen nimekkäin suunnistajamme ja myöskin korkean tason koripallotuomari. Toinen poika Matti on myös niittä Jukolan viestisuunnistaja ja olympiakävijä bänkin — vaikkakin urheilutoimittajana. Hänen tyttärensä Katri jatkaa siitä, mihin isänsä jätti — edelleen suunnistuksesta pubiun, ja siitä on puhuttava myös Jussin pesueen kobdalla. Niin vaimo Pirkko kuin tyttäret Hilkka ja Leena ovat nimekkäitä suunnistajia, Leena nyt viimeksi viestimestaritar nuorten pohjoismaisissa kisoissa, ollen myös maajoukkueaston koripalloilijatar. Ja Veli-Matti on eräänlainen urheilun yleismies, niin ettei onhan siinä yhden perheen osalta.

Monenkertainen olympiakävijä on tietenkin myös useastimainittu ystäväni "Tii-lis-Pekka" — ei tosin leipälajeissaan uinnissa ja vesipallossa, vaan Martti Jukolan jälkeen suosituimpina urheiluselostajanamme radiossa ja muutenkin urheilumiehenä "benkeen ja vereen", — kuten myös väbäiseltä osaltaan nimimerkki

Palle

Suojele ympäristöä.

Suojele ympäristöä.

KUNNIAN PÄIVILTÄ

KATSAUS SUOMEN OLYMPIAHISTORIAAN

on Suomen Olympiakomitean tuottama LP-levy, jonka tuotto käytetään olympiavalmennuksen hyväksi. — Sen on toimittanut Reino Hirvisepä ja se kertoo kronologisessa järjestyksessä Suomen kunnian päivistä aikaisemmissa olympiakisoissa — niin kesä- kuin talvikisoissakin. Siihen on koottu asiatojen ohella runsaasti otteita autenttisista kisaselostuksista sekä kulloisiakin kisoja koskevia runo- ja musiikkikappaleita. Levy muodostaa siis asiallis-taiteellisen yhteenvedon saavutuksistamme olympiakisoissa 1906—68, ja siinä tavalla tai toisella esiintyvät henkilöt ovat halunneet myös täten kantaa kortensa yhtiseen kekoon, jotta pääsimme mahdollisimman mielellä naislukuisasti olemaan mukana jatkamassa kundiakasta olympiaitaivaltamme. — Paitsi kisaselostajiemme ja useiden tunnettujen laulutaiteilijoiden ääntä kuullaan levyllä mm. olympiavoittajien Paavo Nurmen, Clas Thunbergin, Kalle Anttilan, Emil Väreen, Tapio Rautavaaran, Pentti Linnosvuon, Väinö Markkasen, Kaija Mustosen, Sylvi Saimon, Eero Mäntyrannan ja Heikki Savolaisen äänet.

Jakaja: KALLE ANTTILA Oy

1977

När sommaröborna slapp vevtelefon och lampos

Vi som i dag njuter av välupplysta varma skärgårdshem och fritidsstugor, med både automattelefon och elektricitet, glömmer lätta hur ny detta slags tekniska civilisation är på Sommaröarna. Här ska därför ur minnet relateras bakgrundens till några av de besvärligheter — men också roande episoder — som för ett halvsekel sedan mötte dem som ville förverkliga också Sommarö-dyrkarnas drömmar om mer bekvämlighet och trygghet året om.

I Helsingfors introducerades telefonen redan år 1882. Trots den märkliga komunikationsnyhetens höga pris gick utvecklingen förbluffande snabbt, med bortåt 200 abonnenter redan första verksamhetsåret.

Bara fem år senare hade telefonlinjerna ringlat sig fram till lantegendomar och villor i stadens omgivningar såsom Drumsö, Mejlans, Lövö, Granö och Hagalund — om vi beaktar enbart spridningen västerut.

År 1887 blev en ledning dragen längs Åbovägen ända till Finns gästgiveri där ganska snart en liten egen central uppställdes — med Sommarönejdens ägare sedan drygt 300 år tillbaka Esbo gård — som en av de första abonnenterna.

Dylika små telefonföretag dök med tiden upp liter här och där på landsorten kring huvudstaden men utan närmare studier vägar jag inte säga när och vilka vägar den första telefonen kom till Sommaröarna. Sannolikt skedde detta dock inte förrän i början av 1910-talet. Men därom mer detaljerat liter längre fram.

Visserligen spanns telefonnätet kring Helsingfors, trots de skyhöga kostnaderna, förvånande tätt och snabbt. Men förbindelserna fungerade, särskilt i dåligt väder, minst sagt miserabelt och osäkert. Linjerna var mestadels av enkel järntråd med jorden som andra ledare. Dålig hörbarhet, överhörning, samt ideligen skadade apparater, isolatorer och rent av stolpar, till följd av åskelektriska överspänningssvårigheter var därför också sommartid vanliga felreteelser på de långa undermåliga linjerna.

Dålig lönsamhet

Något samtalsbeställnings- och väntesystem fanns först inte heller varför allmänhetens klagomål över de usla landsortsförbindelserna blev både irriterande och kostsamt för huvudstadens telefonbolag. I all synnerhet som någon kontroll av samtalsdebiteringen inte heller fanns.

Sannolikt fick de perifera Sommaröarna därför inte någon trådförbindelse med yttervärlden förrän 1914 då en särskild landsortssentral inrättades i huvudstaden. Nu kunde landsortssamtalen beställas ifall någon linje inte fanns ledig och dessutom bokföras med skiljig debitering. Eftersom samtliga landsortssamtal måste gå via denna central började landsortsförbindelserna äntligen visa tecken på att bärta sig.

I Esbo kommun växte småningom upp inte mindre än 14 små telefonföretag med egen central. En av dessa var "Södra Esbo", eller som den ofta kallas "Esbo skären", dit också Sommaröarna anslöts med en 20 pars sjökabel över Svinösund.

Ända till Helsingfors landscentralen slopande (1938!) var trakterna kring Sökö, Stensvik, Finnå, Kaitans och Sommaröarna anslutna till detta enda 100 nummers centralbord. Inhytt i ett normalt boningshus där centraldamen, enligt tidens sed,

HÖG KVALITET-MODERN DESIGN

LK motorskylld
garanterar säkert
skydd för era
elmotorer

LK Oy LAUR. KNUDSEN Ab

— mellan andra sysslor — skötte samtalsförmedlingen. Den lilla låga byggnaden står fortfarande kvar invid gamla Sommarövägens vägskäl till Ivisnäs och Kaitans, men i dag oigenkännigt moderniserad både till exteriör och interiör.

Samtal dygnet om

För jämt 50 år sedan fattade Helsingfors Telefonförening (HTF) principbeslutet att småningom inköpa grannkommunernas alla manuella telefonnät och automatisera dem till det som vi i dag kallas *Helsingfors nägrupp*. Varje köp medförde likväld genast en märkbar förbättring i det att den sedvanliga centralstängningen på kvällen — oftast redan kl. 21 — omedelbart slopades. Alla HTFs abonnenter gavs därigenom förbindelse med omvärlden dygnet runt. Men enklare blev samtalslagningen ännu inte. Särskilt inte för ytterområdenas abonnenter som Sommaröarna.

Från huvudstaden nåddes en Sommaröabonnent genom att först anropa Landscentralen, som svarade med det på sin tid så omvälvistade "LK". Något som helsingforsarna länge brydde sin hjärna med och rent av skrev tidningsinsändare om för att få veta vad uttrycket betydde. HTFs svar att "LK" symbolisrade

Väderstatistiken garanterade tillräcklig vindgeneratorladdning av batterierna i Sommarö elströmslösa automatcentral 1938. Under vinterkriget stod emellertid vindpropellern nästan örörlig i veckotal varför det statliga tornet monterades ner. Generatorn på 2 kW i närbild uppe till vänster.

1977

det alltför långa "Landscentralen — Maa-seutukeskus", vilket man nöjde sig med ända till språkstridens hetsiga dagar, då finskan absolut måste stå först i alla sammanhang.

Grälet gick ända upp till styrelsen som med ett leende ignorerade hela bagatellen när någon på skämt föreslog det tvåspråkigt dubbeltydiga "HEI" i stället. Centralen hade ju hälsats *välkommen* för två decennier sedan och skulle snart, med automatiseringen av HTFs behålla näst, bjudas ett tacksamt *förfäl*.

Men för att återgå till Sommaröarna kom man inte direkt fram från LK utan måste begära "Esbo mellersta" (belägen intill gamla Abovägen i Bemböle) som sedan förmedlade vidare till "Skären" — ifall någon av de fyra förbindelseledningarna råkade vara ledig. Annars fick man helt enkelt försöka på nytt. Beställa längre vägar än till huvudcentralen fick man nämligen inte.

Laddningström ur luften

År 1938 var så äntligen Frisans automatiska gruppcentral med ändcentralerna Stensvik, Sökö, Gråsa och Sommarö klar och direkt förbundna med Helsingfors via Jorvasvägen. Svinösundsflottan hade

Oräkneliga stolpbyten på Sommaröarna när nätet blev dubbeltärdigt på grund av automatiseringen. Bakom bilen syns en stolpbyte. Den enkeltärdiga 3-linjers stolpen visar typiska åskskador.

Toteuta tavoitteesi

Olen erikoiskoulutettu vakuumies pääalanani lakisääteiset eläkevakuutukset sekä vapaaehtoiset henkivakuutukset.

Olen valmis palvelemaan myös tarvittavia erilaisia vahinkovakuutuksia koskevissa asioissa.

Soittakaa puh. 440 591 tai 884 108, niin neuvotellaan!

Förverkliga dina mål

Jag är specialutbildad försäkringsman med huvudvikt på de lagstadgade pensionsförsäkringarna.

Jag sköter också om alla olika slag av skadeförsäkringar som behövs.

Ring tel. 440 591 eller 884 108 så kan vi diskutera vidare!

Tor Wikström

piiriédustaja
SUVISAARISTO

distr. repr.
SOMMARÖARNA

också utsattes med en bro beräknad för 3 ton, men tydligen väl konstruerad eftersom den ännu vid 40 års ålder dagligen klarade totala fordon av 4–5 gånger större bruttovikt.

Utan den hade ombyggnaden av telefonnätet — transport av stolpar, tråd, isolatorer, jord- och luftkablar, järnbarrar etc. — säkert försenats så mycket att Landscentralen inte kunnat slopas före kriget, och vem vet hur länge det då skulle ha dröjt? Vi hade ju ett krigsskädeständ att klara av. Ett annat hinder stod också i vägen. Sommaröarna hade ännu ingen elektricitet, och fick det inte heller förrän i mitten av 1940-talet, men också däröm lite längre fram.

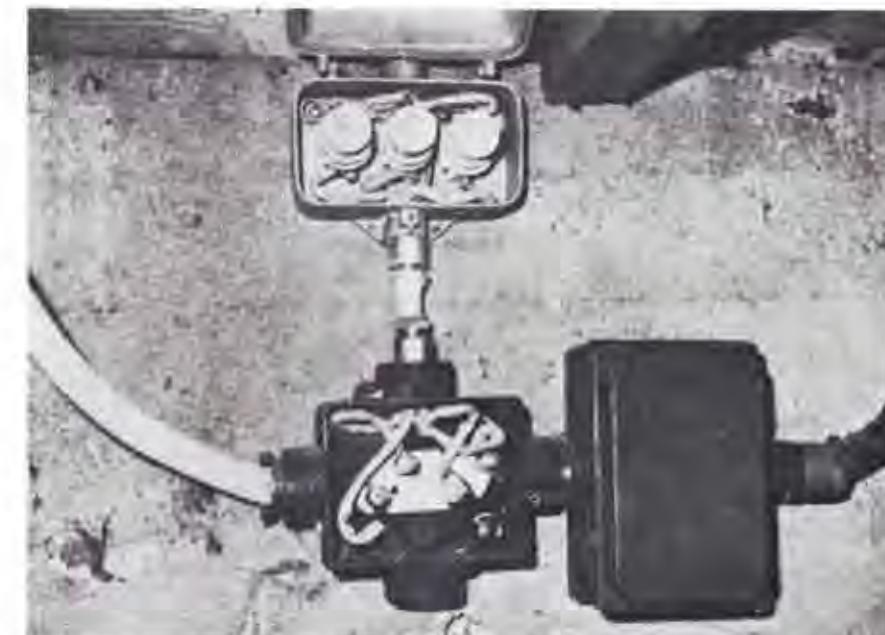
En vindgenerator på ca 2 kW ansågs nog för Sommaröarnas nägra totala abonenter. Meteorologens statistik tydde på mer än nog vindkraft för att driva en sådan ackumulatorladdningsmaskin. Experiment med en liknande liten central på Drumsö hade slagit väl ut. Inte ens någon uppvärmning behövdes. Vindkraften var tillräcklig.

Men statistik är alltid medeltal och när vinterkriget bröt ut blev det tidigt kallt och så lugnt att propellern kunde stå stilla vecka efter vecka. Dessutom hade automatiseringen flerdubblat antalet abonenter och många familjer flyttat ut till Sommarövillorna i skydd mot bombfaran.

Och inte nog med det. Varje flygräd och rykten om krigshändelser medförde livlig samtalsfrekvens med ökad strömförbrukning så att ackumulatorerna gäng på gäng urladdades helt. Några gånger var det dessutom ovanligt kallt så att de tomma batterierna frös och sprack!

Genast efter vinterkriget installerades en stationär bensindrivna laddningsgenerator som den första tiden, då och då startades av en intillbörande ortsbö — den för alla gamla Sommaröbor välkända verkliga mängssysslaren "Bosunds-Engblom". Senare utrustades aggregatet med mer pålitlig automatisk start när spänningen föll alltför mycket under 60 volt. Från telefon teknisk synpunkt blev allting därför tillfredsställande.

Men fortfarande fanns inget elektriskt

År 1956 experimenterade Finska Kabelfabriken (gratis) med en 500 m lång plastsjökabel åt ESF. Detta var början till Stor-Pentalas elektrifiering, som dock inte blev helt färdig förrän 20 år senare! Kabeln ligger fortfarande på sin plats, oberörd av is och sjögång. ESFs paviljong i bakgrunden och kabeln på släta berget av Ramsö västra udde.

1977

Vi är till nytta för Er

Och Ni till nytta för oss. Just däri består hela betydelsen av relationen mellan kund och bank. Tillsammans förmår vi uträffa mycket sådant som vi var för sig inte är i stånd till. Besök oss alltså!

FÖRENINGSBANKEN

förtroendebanken

nät på Sommaröarna vilket smätt förargade artikelförfattaren, som hade skaffat sig elektrisk rakapparat. Den fungerade nämligen inte med centralspänningen 60 volt. Eftersom dagens skäggmodet då var sällsynt fick man varannan dag köra med utombordsmotorn till Sökö central som var anslutet till Esbo Elektriskas 220 V nät. Som HTF-ingénjör hade man ju nyskel till centralen. På den tiden hade ingenjörerna vissa förmåner för att de vid allvarligare störningar måste arbeta nästan dygnet runt — utan någon som helst ersättning! Liksom också när det gällde att så snabbt som möjligt sprida och göra automattelefonen ekonomiskt överkomlig i skärgården ända från Sibbo till Ingå.

Elströmmen kom till slut

Trots telefoncentralens strömissöden gav det raskt växande telefonnätets många abonnenter både ökad trygghet och trivsel. Men också längtan efter elektricitetens bekvämligheter såsom ljus, värme, vattenpumpar och nätanslutna radior,

utan bekymmer med ackumulatorer och dyra anodbatterier. Esbo Elektriska, som därför tiden var närmast ett familjebolag, vinkade emellertid bestämt avisande med kalla handen.

"Mest bara helsingforsare med obetydlig strömförbrukning under några månader är ju ett direkt förlustbringande projekt", menade bolagets allt i allo ing. Rolf Stenberg.

Man vände sig då till Malm Elektricitetsverk som, egendomligt nog, var el-distributör i Hagalund. Vid ett välbesökt möte på Tekniska Föreningen presentrade Malmföretaget, på basen av preliminära förhandsteckningar, villkoren och kostnaderna för anslutningar och förbrukning.

Anslutningsavgiften ansåg de flesta alltför hög och utlöste en livlig diskussion. Där framhölls bl.a. att Sommaröarna ju egentligen inte alls hörde till Malms område och att Malm Elektriska kanske senare, när lönsamheten ökade, skulle twingas överläta rörelsen till Esbo Elektriska — med mährända nya betungande anslutningsavgifter i släptag.

Då kom repliken som undertecknad, familjevä i elhuset och ägare till en liten aktiepost, illistigt förde vidare till ing. Stenbergs öron. Dvs. yttrandet att "Dit Malm en gång kommit kommer aldrig någon annan".

Detta tog så hårt på Stenbergs ära att alla intresserade fick nya kostnadsförslag vida billigare än Malms. En transformatortomt inköptes omedelbart — mitt emot telefoncentralen — och arbetet på en högspänningssljne jämte transformatortorn sattes genast i gång utan att ens invänta svaren på kostnadsförslagen. Vid ett personligt besök på orten, plus kaffe "avec", på Stakevik sade Stenberg sedan gemytligt "Vi har ju alltid en bra året om kund i Telefoncentralen tvärs över vägen, och fiskarna måste ha bra ljus för att se lappa nät i vintermörkret".

Telefonmontörer hjälpte

Arbetet fortsatte i rasande tempo men det oaktat blev bl.a. artikelförfattarens linje, så initiativtagare och aktieägare han än var, inte klar innan det blev krig på

nytt. Och när kriget äntligen var över så var alla linjematerial slut.

Bland annat halva Bergös sydkust — för att inte tala om Kopplorna och Lövö — förblev utan ström. Esbo Elektriskas magra materialtilldelning gick givetvis till mer lukrativa ställen än de avsides belägna Sommaröarna.

Tack vare ingenjörskollegor och HTFs förbindelser med Finska Kabelfabriken trollades slutligen fram litet tråd (under benämningen stålsvajer för telefonkabelbärlinor) så att arbetet kunde fortsättas.

Det materialet försvann dock i okända öden, till ackompanjemang av elchefens småskrattande tack för hjälpen. Men ännu några vajerknippen anskaffades (det fanns väl vänner på Teräsköysi också) och fördes denna gång direkt till arbetsplatsen — men bara för att möta nya stötestenar.

Nu hade Esbo Elektriska plöstligt inte vare sig arbetarkraft eller stolpar att avstå för glesbygdsjobb. Lyckligtvis fanns på den tiden telefonlinjearbetslag som inte skydde några extra jobb. Äldre Sommaröbor minns säkert fenomenala Lehtonen

ARVOISAT SUVIDSAARISTOLAISET

Parhaat kiitoksemme Teille siitä, että niin monet Teistä ovat noudattaneet pyyntöämme ilmoittaa kesääsuntonne sähkömittarin lukema. Näm olemme myötävaikutuksellanne saneet tärkeän mittarinlukeman tarvitsematta vaivata Teitä mittarinlukijamme käytäjäkokhusta sopimisella. Kiitos!

ÄRADE SOMMARÖBOR

Ett varmt tack till Er för att Ni så mangrant meddelat oss Era mätarställningar för elförbrukningen i Era fritidsbostäder. Tack vare Ert tillmötesgående har vi fått de för oss så viktiga mätarställningarna utan att ha behövat besöva Er med att bereda oss tillfälle för våra mätaravläsares besök.

ESPOON SÄHKÖ OY
ESBO ELEKTRISKA AB

Historiskt fördelningskåp under Esbo Segelföreningens veranda. Den vita, drygt 20 år gamla kabeln till vänster är inte mer i bruk, men ligger fortfarande kvar ända över till professor Renkonens udde på Ramsö västra strand.

"et consortes" som under efterkrigstidens påbjudna vedhuggningskampanj ofta, på en enda dag, presterade 5 "mottin" av kvistiga Sommarögranar.

Det sällskapet åtog sig Bergölinjen på accord efter ordinarie arbetstid. Då föll Stenberg äntingen till föga på villkor att undertecknad både planerade linjerna, skaffade stolpar och övervakade arbetet. Om allt detta funnes mycket mer att berätta men det skulle föra för långt.

Stor-Pentala fick sin första elanslutning på liknande smärt historiskt sett där Esbo Segelförening år 1956 spelade en dominerande roll. Vi saxar ur ESFs årsbok litet förkortat: "Den elektriska strömmen skulle nog ha givit finanserna en svår stöt om inte Finska Kabelfabriken hade gått med på att i experiment syfte ställa en kabel av ny typ gratis till föreningens förfogande (enligt därtida penningvärde taxerad till drygt en halv miljon!). Föreningens goda kontaktman i underhandlingarna var ... etc. ... som även sakkunnigt ledde monterings- och installationsarbetena."

Fiskelägenheterna Nyholms och Petterssons fick därtill statligt elektrifieringsunderstöd och med de pengarna fortsattes elströmmens erövring av Stor-Pentalan ända till Hanells, året om bebodda, fastighet. Längre förslag inte 220 V lågpänningens på den nära 8 km långa linjen från Sommaröarnas enda transformator vid Bosund.

Att arbetsgången var samma som redan tidigare omnämnts behöver väl knappast framhällas eftersom Esbo Elektriska vägrade befatta sig med den 500 m långa lågspänningssjökabeln.

Vid en invigningshögtidlighet på ESFs paviljong framhöll dock Esbo Elektriskas tekniska ledare, DI K. E. Kajander, att bolaget nog underskattat såväl betydelsen av Sommaröarnas elektrifiering som befolkningens förmåga att få sin vilja igenom. Hädanefter skulle det bli en hederssak att fortsätta den utveckling som så väl påbörjats av Sommaröbor och "telefongubbar". Och så blev det verkligen.

Kai Finell

Tålamod - Koetetaan kestääl!

Sol och regn har vi under de senaste månaderna fått njuta av i rikligt mätt.

Värme och väta ha också beskräts oss i överford betydelse, d.v.s. Esbo stadsfullmäktiges fastställelse av generalplanen för Esbo stad i månadsskiftet maj-juni. *Solen* representeras där av att grönområdes reserveringen på Kopplorna och Bergös sydvästra strand skrinlades till förmån för en LO3-beteckning på området. *Regnet* står för att LO3-beteckningen binder tomtägarernas händer och "rörelsefrihet" rätt hårt, till den bostadsyta som finns i dag på respektive tomt. Nybygg-nadsaktivitet tillåtes, men motsvarande areal gammal bebyggelse måste rivas.

Betrakta vi Sommarö som en helhet, kan man väl förena sig om att solen lyser rätt så hyfsat på oss alla, om också molntappar här och där lägrat sig envist på samma plats i arkepelagen. Följande skede i behandlingen av planerna är delgeneralplanens för Sommarö behandling i stadsfullmäktige, som tyvärr uppskjutits med ett halft år; en synnerligen allvarlig och tråkig försening som drabbar oss helt oförskyllt. Styrelsen gör vad den kan för att om möjligt få en ändring tillstånd beträffande behandlingstidpunkten.

En annan sak som legat styrelsen varmt om hjärtat har varit frågan om sophämtningen från holmarna utan fastlands förbindelse. Senaste sommar meddelade Tekniska verket att man ej såg sig i tillfälle att sköta denna välovvliga och exemplariska service. På förfrågan om vad

Dipl. Ing. Bo Enberg
Sommarö-Seuran pub.jobt.

detta grundar sig på har T. verket meddelat att priset per avhämtad soppåse blev alltför högt ca 50 mk per säck o. gång. Detta beror i huvudsak på två faktorer:

1. Den båt som skötte hämtningen blev rätt kostsam i drift och underhåll.

2. Endast ca 10–20 % av det totala antalet tänkbara kunder anmälde intresse för sophämtning. Staden å sin sida anför att en anslutning om 40–60 % gör att staden får "moraliska" skyldigheter och kan tänkas ändra sitt beslut i en positiv riktning. Staden räknar med att med 40–60 %:s anslutning kostnaderna bli rimliga, då staden ej anser sig kunna debitera en högre avgift för sophämtning per båt än med hämtning per bil.

Jag hoppas att det här skall bli en puff i rätt riktning så att tillräckligt många anhåller om sophämtning per båt.

— — —
Tervehdyseni Seuran arv. jäsenille liikkuu valitettavasti nyt vain näin arkisella asialinjalla kuin myös

1978

Välitavoite saavutettu

Sommarö-seura perustettiin 22.6.1972, perustavan kokouksen pöytäkirjan mukaan "valvomaan Sommarön ja siihen läheisesti liittyvien alueiden yksityisten pienmaanomistajien etua". Syynä oli mm. pitkään jatkunut rakennuskielto ja kaavoituksen hidas eteneminen. Monivuotisen aheruksen, informoinnin, valistuksen ja taloudellisten uhraustenkin jälkeen saimme vuoden 1978 aikana vihdoin todeta ensimmäisen suuremman konkreettisen tuloksen saavutetun, kun jo vuoden 1969 puolella ensi kertaa nähtävillä ollut *yleiskaava hyväksyttyin kaupunginvaltuustossa*. Saavutusta kuvannee parhaiten tapahtuneen johdosta seuramme jäsenille lähetetty tiedote, jonka teksti oli seuraava:

"Pitkään jatkunut ja hermojamme kuitellut Espoon yleiskaavan käsitteily saatui vihdoin päättökseen, kun kaupunginvaltuusto lähes yksimielisesti 17.5.78 päätti mm. seuraavaa:

1) Yleiskaava hyväksyttyin lähes kaupunkisuunnittelulautakunnan esityksen mukaisena eli sellaisena kuin se on ollut kokouksissamme ja — itse asiassa lähes oman kaavaehdotuksemme mukaisena — muutenkin tarkasteltavanamme.

2) Päättöä ei alisteta sisäasianministeriön vahvistettavaksi, joten sillä ei ole juuri mitään oikeusvaikuttua eikä se käynnistä mitään toimenpiteitä. Sen pääasiallinen vaikuttus on siis ohjeena toimiminen suunnittelijoille ja päättäjille.

3) Jatkossa — jo syksyllä — tullaan käsittelemään yksityiskohtaisempina ja mahdollisesti vahvistettavina eriäitä osayleiskaavoja, mm. Suvisaariston ja Soukanniemen osalta.

4) Merkittävin yksittäinen muutos kaupunginhallituksen esitykseen oli *lomasuutus Bergön etelärannalla ja Kopplorna-saarella yleiskaavarakitaraan muutettuina LO3* alueiksi. Aluemääritys kuului:

"Alueen rakennusoikeus ei saa ylittää tilakohtaisesti 31.5.1978 käytetyn määrän kerrosalaa.

Mahdollisesti sallittavan uudisrakentamisen yhteydessä on vastuava määrä ennestään käytyy kerrosalaa purettava. Tästä määräyksestä poiketen saadaan alueelle, jo rakennetuille tiloille rakentaa venevajoja sekä kevytrakenteisia talousrakennuksia, joiden rakenteet eivät ole lämpöä eristäviä, kuitenkin enintään 100 m²/tila.

— sattuneesta syystä viime tinkaan jääneenä — pelkästään toisella kotimaisella, mikä ei kuitenkaan merkitse hyvän tahdon puutetta. Mm. kyseisiä pulmia on toisaalla tässä vuosikirjassamme käsitelty kiitettävän perusteellisesti ja vuosikokousessa tullaan sitten taas asioita jatkamaan — kuten hartaasti toivon — rakentavassa, hyvässä yhteishengessä.

Rauhallista Joulua ja Hyvää Uutta Vuotta kaikille sommaröläisille!

B o E n b e r g

Pääjohtaja Pekka Tarjanne
Sommarö-Seuran varapuh.joh.

(Pätkäkamera on näköjään ollut paikalla).

Hallitus sommarökkoperspektiivistä!

— Kukaan ei poistu talosta ennenkuin Tojen paidannappi on löytynyt! — S-Seuran hallitus tutkimassa karttoja kesäkokouksesta varapuheenjohtaja Tarjanteen luona.

Loma-asuntojen lukumäärä (enimmäismäärä) määrittyy tilakohtaisesti 31.5.1978 vallitsevan tilanteen mukaan.

Lillaisarn saari on osoitettu venetelakka-alueeksi merkinnällä LI3. Sommarö-Seuran johtokunta rulee edelleen aktiivisesti seuraamaan sekä Espoon kaupungin että Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnan maankäyttötölmia, erityisesti osayleiskaavan käsitely sekä informoimaan jäsenistöä, seuraavan kerran viimeistään vuosikirjamme palstoilla."

TAISTELU JATKUU

Nämä väliotsikoin tilannekatsaukseni vuosikirjaamme kaksi vuotta sitten ja sama sanapari on vähintään yhtä oikeutettu nyt huolimatta saavutetusta välitavoitteesta. Yleiskaavan hyväksymisen jälkeen on kaupunginvaltuuston pieni, mutta sitä äänekäämpi vähemmistö jatkanut määrätietoista toimintaansa yleiskaavan kumoamiseksi ja erityisesti Suvisaariston autoittamiseksi. Nuo kumoushankkeet ruskin onnistuvat, mutta sen sijaan saavutetaan määrätietoisella ahkeruudella yleensä ainakin joitakin osatuloksia. Niinpä meidän on oltava varuillamme ja valmiita sekä puolustukseen että hyökkäykseen.

Ensimmäinen ja tärkein vaihe tulee olemaan Suvisaariston ja Soukanniemen osayleiskaavojen käsitely kaupungin elimissä. Näillä tullaan maankäyttö toiminta-alueellamme lyömään lukkoon yleiskaavaa yksityiskohtaisemmin ja juridisesti sitovammin. Meidän yleistavoitteidenamme näiden pääosten osalta näen olevan, että osayleiskaavat saadaan käsitellyiksi

- mahdollisimman pitkälle yleiskaavan mukaisina,
- mahdollisimman pikaisesti ja
- mahdollisimman sitovina.

Anja Rydgen

Muistelmia postinkulun varrelta

Oranssinkeltainen postiauto kulkee aamuisin Suvisaariston tietä ja kaartaa postilaatikolle. Autosta kurkottuu käsi ja lehdet, kirjeet, laskut yms. sujaavat laatikoihin. Kun käsi ei yllä, hyppää autosta reipas palmikkopäinen rouva Sälme Iivonen ja vie postin leatikkoon.

Nämä hän kertoo: "Olen ajanut postia täällä noin 7–8 vuoden ajan. Tämä on mukavaa työtä. Posti läjitetään Soukassa ja päävittääseen Suvisaariston postireittiin kulku noin 2 tunnia. Talvella saatetaan kestää kauemmin, kun tiet ovat liukkaat, varsinkin pienet sivutiet. Kaarre postilaatikolle saattaa luisua pitkäksi, mutta minulla on tätä varten autossa lapio ja hiekkaa."

Nämä on tänään, 1984, mutta kuinka kulki postiaikojen sitten. Rouva Eriksson Moisöstä muistaa ajan 1900-luvun alussa, jolloin posti haettiin Soukanniemestä Ståhlen kaupasta, Nykullasta.

— Kesällä soudettiin, talvella hiihdettiin jaan yli.

Usein me lapset haimme postin. Olimme kovasti ujoja ja muistan kuinka veljeni Hemming kerran sanoi, että kyllä minä soudan kunhan sinä vain kysyt sitä meidän postia.

Posti kulki kaupungista myös höyrylävalla. Laitureilla oli leatikot postia varten.

Vuoden 1974 Sommarö-Seuran vuosikirjassa, s. 65, Toje Wikström kertoo Suvisaaristo-Sommarö postiasieman historiaa. Svinöön postipysäkki perustettiin vuonna 1932 ja sitä hoiti kauppias Eddie Söderholm ja hänen jälkeensä Otto Söderholm vuosina 1934–56. Vuodesta 1956 postipysäkkiä hoiti Tor Wikström ja kun se yleennettiin postiasiema IIksi, toimi Sonja Wikström postinhoidajana vuoteen 1972. Tällöin postiasema sai täydet valtuudet, arvopostin ja rahallikkenteen ja nimityksen postiasema I sekä seuraavana vuonna kaksoisnimen Suvisaari-Sommarö, Svinö-nimen väistyessä. Postinhoidajana toimi ny Tor Wikström. Hänä

seurasi Birgitta Enoksson, joka toimi posussa runsaan 7 vuoden ajan. Gitta kertoo: "Alussa tunnui vaikealta. Asiakkaat, etenkin vanhemmat katselevat minua tiskin takaa hieman epäluuloisesti, ettei mitäs tuo nyt tuolla, tietää meidän saldomme, vertailee keskenään ja kertoo vielä muille. Mutta vähitellen totuimme toisiimme ja huomasim, kuinka mukavaa oli työskennellä pienessä kodikkaassa postitoimistossa. Viihdyin erinomaisesti ja tulimme hyväksi tutuksi, asiakkaat ja postirovata. Kerrottiin päivän kuulumiset, oli sekä ikäviä asioita että hauskoja, joille naurettiin. Sattui joskus, että asiakas palasi hakemaan rahat, jotka oli unohtanut nostaa sünä jutellesta. Toiset sanoivat, että oikeastaan minulla ei ollut mitään erikoista asiaa, halusin vain hieman jutella. Tunsin väillä itseni rippisäksiksi."

— Oliko koskaan jännittäviä tilanteita, näin postiryöstöjen aikoihin?

"Meidän onneksemme Sommarön tie ei ole läpikulkutie. Se varmasti vaikuttaa siihen, että olemme saaneet olla rauhassa.

Mutta kerran Tojen aikoina postiin murtauduttiin. Toje oli edellisenä päivänä täydentänyt postin varastoa surunvalittelusähkeillä ja nämä olivat muovikassissa. Ainoastaan tämän muovikassin varkaat saivat saaliikseen. Ehkä sen jälkeen huuhi kiersi varkaiden keskuudessa, että pojat, sinne Suvisaariston postiin ei kannata murtautua.

Toisille huuhi kertoi, että posti on avoinna kello 18 ja postista on tämän johdosta tullut kovin suosittu. Asiakkaat tulevat eri puolilta Espoota, toiset saadakseen tärkeän pikakirjeen matkaan, toiset maksamaan laskuja ja veroerää, saavathan he näin pitää rahan hallussaan yhden tunnin pitempään, etenkin maksaaessaan laskunsa 17.55. Postinkuljetajat suhtautuvat asioihin hyvin myötämielisesti, kiirehtimättä ja vetämällä vielä yhdet sauhut.

Kun vertaa nykyistä postiasemaamme ja silloista kaupan yhteydessä toiminutta postimerkkilaatikkoa, "frimärkisläda", ammattikielessä, niin täytyy todeta, että kehitystä on tapahtunut."

Tähän kehitykseen sisältyi myös paljon sotavuosien aikana. Miesten ollessa tuolloin rintamalla, kuijetti postia nuori 18-vuotias tyttö, Maila Salmi, nyk. Joutsenjärvi. Äiti Impi Salmi ja veli Aulis avustivat. Aamulla seitsemältä alkoi postin lajittelua Espoon asemalla ja sieltä lähdettiin postielle eri suuntiin Espoota, pyörällä tai kelkalla,

Gitta — SViE:n kantavia voimia. Aina valmiina, kun telkoospua tarvitaan. Gitta oli syksyn -84 uskollisimpia pereiden neulosaajia.

rüppuen vuodenajasta. Maila joutui kulkemaan 40 kilometrin postijakelumatkan päävittää ja työpäivä saattoi venyä iltaamyöhään.

"Pisin työpäiväni oli kerran iltakymmenen. Oli kova lumipyry, iltapäivällä alkoi hämärää ja paluumatka tie katosi Nöykiön pellolla. Yritin jatkaa, mutta pimeä yllätti ja toistamiseen vajosin hankkeen. Pellolla oli talo, josta löytyi puhelin. Soitin veljelleeni ja hän tuli hakemaan minut hevosella. Hevonnen oli mainio matkakumppani, se aina löysi tielen.

Muistan kerran keliolosuhteiden ollessa erittäin vaikeat, että maanviljelijä Petrell lainasi minulle hevosensa. No, kaupunkilaistyttönen en ollut oikein tottunut ajamaan hevosella ja tullessani Sommaröstä jään yli Soukkaan kävikin niin, että jää petti ja hevoseni kaviot menivät jo läpi. Pelästyin hirveästi ja huusin, apua, hevonnen uppo. Soukanniemestä tuli Öhmennin pappa apuun ja vetti hevoseni suitsista kestävämmälle jälle. Ahlströmin kaupata jatkoi hevosella Larsvikin kautta Nöykiöön. Tästä seikkailusta selvisin itse, mutta hevosrauha sai keuhkokuumeen."

Enimmäkseen Maila käytti polkua Soukasta Sommaröön ja kulki pyörällä. Yhteydet Espoon asemalta Borgmanin kauppaan, jonne posti aluksi tuli, olivat kehot. Ainoa "kunnon tie" kulki Helsinkiin. Pyörän kumit kuluivat nopeasti kovassa käytössä, uusiakaan ei enää saatu Kansanhoul-

lostaa. Keksläisyydelle tuskin löytyi rajoja noina aikoina. Loppuunkuluneiden kumien tilalle rakennettiin "klapeista" pyörä — oli syntynyt pyörä puurenkailla.

"Vähän epämukavaahan se oli — klopin, klopin pepun alla. Talvella tiet olivat usein ummessa, ei ollut ketään auraamassa, lumessa sai kahlat. Suksilla pääsin paremmiin, mutta kun olin niin huo-no hihtääjä. Vedin postia pikkukelkalla, oli kylmää, joskus jopa -40°C. Kevättalvella sitten aurinko rusketti niin, että minua luluut vierasmaalaiseksi vakoojaksi. Ihmiset ihmettelivät, että mistä monen rusketus, eihän noihin aikoihin käyti etelänmatkoilla."

Tätä reipasta postinkuljettajaa ihasteli kai sekin mies joka lähti mukaan Nöykiön kohdalta postikierroselle ja aikansa mukana kuljettuaan ehdotti että jos lähdettäisi pappilaan. "Kyllä minua hieman pelotti, nuorta tyttöä. Puristin hakaneulaa taskussani ja ajattelin, että siitä voi olla apua, jos tuo vaikka käy päälle."

"Ystävälliset ihmiset matkan varrella lämmittivät sydäntäni. Borgmannin kaupassa oli kahvi aina odottamassa, surrogaatti tietysti, ja kun ihmiset antoivat mukaan lämpimän leivän, oli se tuohon aikaan oikea "aarrre". Joskus oli postilaatikossa terveiset ja kiirokset asioiden toimittamisesta ja kutsu kahville. Eräässä mökissä matkan varrella ei kahvikuppeja tiskattu, niin olivat likaiset että tuskin kahvi kuppia mahtui, mutta en kehdannut torjua ystävällisyyttä."

"Arvopostikin kulki joskus meidän postinkantajien laukussa. Se oli vastuullista ja jännittäväkin, etenkin jos lähetys katosi. Siitä saattoi jopa joudu kuulusteluunkin. Tavallisesti lähetys löytyi ja

asia selvisi. Kalastajille Sommaröön toimitin lupia Kansanhullosta ja sitten syntyi kielivaikeuksia kun minä olin umpisuomalainen ja kalastajat täysin ruotsinkielisiä. Otto Söderholm kaksikielisenä toimi tulkkina. Lupia Kansanhullosta saim vasta toimistoikana yhdeksältä ja niinä päivinä myöhästyti päivän postikierros.

"Postia tuotiin, mutta postia kuljetettiin myös takaisinpäin. Paketteja ja kirjeitä rintamalle. Murheellisinta oli, kun paketti palasi rintamalta. Sille ei enää ollut vastaanottaja ja raskasta oli palauttaa paketti lähettiläälle, surun viestinä. Raskasta oli silloin kun vein paketin takaisin Yli-Soukkaan sisarusparille, joiden ottopoika oli kaatunut. He olivat aina ottaneet minut niin ystävällisesti vastaan kahvin kera."

Sodan jälkeen vuoteen 1963 kuljetti postia Finnän postiasema II:sta (punainen rakennus Suomenjalla kasvihuoneiden naapurissa) Sommaröön Alma Lilleberg, myös "Post-Almaksi" kutsuttu. Alma, pirteä eläkeläinen, täyttää 80 tämän vuoden marraskuulla, asuu piemessä mökissään Svinön sillan kupeessa ja selviää jokapäivisistä as-kareistaan kotiavun ja naapureiden avulla. Istume hänen kodikkaassa mökissään, ikkuna auki ihanaan kesäpäivään, kelたiset liilat talon seinämällä kurottelevat aurinkoon. Alma muistlee toisenlaisia ilmoja.

"Oli niin kylmää. Viideltä aamulla oli noustava, et-tä ehtisi postiin 7:ksi. Aina ajattelin, että mitenhän tässä nyt selvitätä. Oli pimeää ja pyörällä ajaessa täytyi valaista taskulampulla. Sitten oli usein liukasta ja niin siinä sitten mentiin nurin. Kun oli oikein kylmää, saattoi hameenhelmat olla jäässä ja kulmakarvat huurteessa. Vanhoista su-

P-O Sjöberg

Bybutik sedan 1929
Ett varmt tack för fortsatt förtroende 1984
Välkommen åter.

kista leikkasin suojuksen kasvoille ja tämä herätti suurta riemuuta, kun tulin postia noutamaan aamuisin. Aluksi hain postin Borgmanin kaupasta Jor-vaksentien varrelta ja sitten Finnän postiasemalta. Posti tuotiin sinne Espoon asemaalta bussilla ja myöhempinä postiautolla. Talvella kulin potkurilla, joskus myös vesikelkalla, kesällä pyörällä. Kaksi pyörää sünä kului loppuun. Ja kumit olivat huonot, paikkaamisesta ei ollut suurtakaan apua. Postilaukku oli painava, en voinut ajaa, vaan kuljetin pyörää. Myös paketteja kuljetin, suuriakin paketeja. Siiä oli sitten sitomista, että sai ne pystymään kelkassa tai pyörän päällä."

Soukanniemi läiset sekä Pentalan ja Moision asukkaat hakivat postin Ahlströmin kaupasta, jonne Alma oli sen ensin tuonut Finnasta.

"Rouva Ahlström oli aina niin ystävällinen — nyt Alma kahville — ja häneltä sain ostaa leipää ja munia, kun kaikesta oli pulaa. Palkka oli pieni ja aina paleksi. Postilta sain kerran sadetakin ja vapaata viikon, kun olin kantanut postia kylmän vuodenajan."

Sommaröön postin Alma toi nykyiselle postiasielle, joka oli silloin Sommarö Lanthandel. Sieltä hän jakoi edelleen postia laatikoihin Svinössä ja Ramsössä.

"Kyllä nykyiset postilaatikot ovat parempia. En-

tisissä oli niin pienet reiät, että lehdet saattoivat repeytyä ja asiakkaat olivat vihaisia. Minä sanoin, että en enää noin pienestä reiästä läita postia. No, sitten he suurensivat reikää ja postinkanto jatkui.

Louantaisin ja sunnuntaisin kuljetin postia, mutta maanantaina olin vapaa. Oli minulla kesäloamakin. Mutta ellei ketään löytynyt postia jakamaan, niin kyllä minä sen silloinkin tein. Postin oli kuljetava, kylmysis, pimeys, sade, eikä edes vesi saanut sitä estää. Kuten eräään syksynä, kun vesi oli noussut Vesiniityltä niin korkealle, että läpikulku näytti mahdotonta. Silloin menin ja koputin erään lähellä olevan talon oveen. Sain heiltä lainaksi isot kumisaappaat, joilla sitten selvisin toiselle puolelle, sillä sinäkin päivänä oli postin kuljetava, kuten jo sanoin."

Näissä haastatteluissa saattavat tiedot vuosiluvuista ja paikoista heittää hieman kuperkeikkaa, sillä kysymykseeni "minähän vuonna", olen saanut vastauksena "tja olisikohan se ollut . . .". Mutta kyseessä hän ei ole historikki, vaan muistelma. Punaisena lankana on ollut viihtyvyys. Kaikista vaikeuksista, sää- jne, huolimatta on työ ollut vahitellen ja mukavaa kuten nykyinen postinkuljettaja sanoi tekstin alussa ja myös Göta Forsström, joka sairasvuoteeltaan sanoi:

"Oli hauskaa olla posteljoonina, se oli hauskin

työ mitä minulla on ollut.

Vuosina 1969–73 lajittelin postin ja jaoin sen sitten mopedilla ajaen talvet ja kesät Sommarön alueella. Sää ei minua häirinnyt, terveys se sitten alkoi reistäillä. Joskus oli niin hauskaa ja vauhti kova, että ajoin ohi postilaatikon. Kerran liukkaalla kelillä tulin Bosundin sillalle. Tuolloin silta oli kapea, yhden auton kuljettava, ja vastaan tuli bussi hyvää vauhtia. Kumpikaan ei onnistunut jarruttaamaan ja siinä ohitettiin sitten sillalla. Henki kyllä oli hiuskarvan varassa silloin. Palasin sillalle ja niin teki myös bussinkuljettaja ja yhdessä ihmettelimme moista tuuria."

Kun postissa täänään asioidaan ja toivottavasti siellä Sommaröläiset ahkerasti asiavat ja käyttävät hyväksi oman postimme palveluja, on vastassa ja asioiden hoidossa auttamassa pirttä, ruskeasilmäinen Michaela Karlsson. Hän on aloittanut toimensa vuoden 1984 alusta ja viihtyy hyvin. Asioidaan siis ja seurustellaankin. Ei meidän tarvitse säästää oven saranoita, vaikka Ludde Sjöberg tokiaisikin allekirjoittaneelle pitäässään kohteliaasti ovea "mennään vaan samalla ovenavauksella, ettei saranat kulu!"

**Onko
NOPEA JA HENKILÖKOHTAINEN PALVELU
Sinusta tärkeää?
Käännny siinä tapauksessa meidän puoleemme
yksilöllisten henki- ja sairausvakuutusten sekä TEL ja YEL eläkevakuutusten asian-
tuntijaan.**

Autamme aina kun tarvitset meitä.

Me vakuutamme!

**HENKIVAKUUTUSOSAKEYHTIÖ
VERDANDI**

Piiriedustaja Tor Wikström 440591, 884108

Christian Blom

Millaiseen osayleiskaavaan velvoittaa perinne

Suvisaariston perinne on sen nykyisyydessä. Perinne elää Suvisaaristossa. Suvisaaristo on Espoon ainoina alueita, joka on säilynyt kokonaisuutena, vahitellen ja hitaasti kehittyneenä konkaismaisemana mennenkydestä. Huolimatta lukuista huviloista ja omakotitaloista, jotka sijaitsevat alueella, on saaristo varsin kevyesti rakennettu ja rakennusteknisesti hyödynnetty. Vaikkakin suuri osa saariston vanhasta maisemaluonteesta on kadonnut navetoiden purkujen, niittyjen, peltojen ja rantalehtojen umpeenkasvamisen sekä kalastajien poismuuton myötä, niin jäljellä ovat kuitenkin edelleen vanhan saaristolaiskulttuurin ja etenkin kulttuurimaiseman kaikki peruselementit.

Löydämme Suvisaaristossa vanhoja torppia ainä 1700-luvulta sekä vanhoja rakennuksia ja maisemallisia jäänteitä 1800-luvulta saakka. 1900-luvulta ovat jäljellä lähes kaikki vanhat huvilat, suuri osa litureista, pikkuteistä jne. Nykyinen Suvisaaristo on sama kuin vanhojen talonpoikien ja kalastajien Suvisaaristo, johon on lisätty huvila-aikakauden rakenteet aina vuodesta 1865 lähtien ja ennenkaikkea vuoden 1909 jälkeen, kun Alfons Juselius perusti Aktiebolaget Sommaröarna ja Trafikaktiebolaget Sommaröarna muuttakseen saaren uuden hengen mukaiseksi puutarha-villayhdyskunnaksi.

Sen jälkeen on tehty vain vähäisiä muutoksia Suvisaariston maisemakuvaan. Espoo purki Svinöön tilojen vanhat rakennukset 1960-luvulla, eräitä uusia omakotitaloja ehdittiin rakentaa 1950 ja 1960-luvulla sekä 1970 luvun alussa ennenkuin kielto iski. Nyt 1980-luvulla rakennetaan hellävaroen poikkeuslupien suoressa – laajennetaan taloja, muutetaan huviloita ympäri vuotisiksi asunnoiksi, puhdistetaan rantoja ja ruopataan vesää. Luonto valtaa kuitenkin alaan-

sa takaisin nopeammin kuin mitä ihmisen sitä muokkaa – poikkeusena ovat ehkä vain ulko-saaret, joiden kulutus on kova.

Sanotaan, että Suvisaariston rakennukset ovat rappautumassa rakennuskielloon vuoksi. Väitän että näin ei ole. Osa taloista rappautuu sen vuoksi, ettei sukupolvenvaihdosta ole vielä suoritettu tai siksi, että huviloiden käyttö on ajallisesti vähentyynyt – enää ei asuta kesäisin kolmea kuukautta mökillä. Huviloiden käyttötapa on muuttunut ja sukupolvenvaihdos on meneillään. Tuloksena on yhtäältä tonttien ja huviloiden myynti, toisaalta huviloiden muuttaminen omakotitaloiksi, joissa asutaan ympäri vuotisesti.

Espoon tilkkutäkkikaavoitus

Jos tarkastellaan Espoon saaristoa kokonaisuutena huomataan voimakas tendenssi, joka etenee idästäpäin kohti Suvisaaristoa; monet saaret tyhjentyvät kokonaan paitsi ympäri vuotisista asukkaista myös kesäasukkaista. Tapiolan edustalla on käynyt näin (poikkeusena ehkä Mössenholmen, jossa möckielämä vielä kukoistaa) ja nyt viimeksi Vasikkasaarella ja sen lähistöllä. Saaret on myyty Espoon kaupungille, joka nyt ihmettelee saari kerrallaan mitä olisi tehtävä. Ja ratkaisukin syntyy pala palalta – Espolle niin tyypillinen asemakaavoitustapa – tilkkutäkkikaavoitus – levää saaristoon.

Nykysiltä espoolaisilta puuttuu saaristolaiskulttuuri-ollaan vasta luomassa uutta sellaista (asunnot, joissa merinäköala, purje- ja moottorivenet, jne). Mutta etenkin; koko syntynyt saaristolaiskulttuuri osalta saaristo on vain virkistysen väline (jää, uimaranta, vesi, jossa purjehtia), ei muuta. Ennen, omavaraisyhteiskunnan aikana ja sen jälkeenkin, saaristo oli samalla koti, toimeentulon lähdet, nautintojen lä-

de, uhmausten ja kiusausten lähde. Luonnon-suojelu ja virkistys syntyivät herkässä yhteydessä metsästykseen, tavalliseen elämiseen ja toimeentulon hankintaan. Jatkuvasti ja herkästi oli koettava ja tunnettava missä kulkee saariston luonnon ja kulttuurimaiseman sietoraja ja kestokyvyn raja.

Nyt on olemassa luonnon-suojelijat, luonnon-suojeluviranomaiset, kaupunkisuunnittelijat, väestönsuunnittelijat jne, jotka jälkikäteen mitatavat – kestikö luonto, kestikö väestö rasitukseen?

Suvisaariston kaava kaupunki-suunnittelun kannalta

Suvisaaren kaavoitukessa olemme tavallaan törmänneet koko nykyisen kaupunkisuunnitelun dilemmaan ja umpikujaan; suunnittelussa osataan ottaa huomioon vain joku tietty funktilo: rakentaminen ja asuminen yhtäältä, virkistyskäyttö toisaalta. Kun eräs suvisaaristolainen veneenrakentaja haki rakennuslupaa veneenrakennusverstaansa laajentamiselle, hänelle neuvoitiin tälle toiminnalleen paikka Kivenlahden

teollisuusalueelle. Sinne kuuluu teollisuus. Suvisaari on virkistyskäyttö tai asumista varten.

Nykyisessä kaavakeskustelussa mielipiteiden erot noudattavat tätä samaa vedenjakaja: eri funktilot määrävät suhtaumista Suvisaariston kehittämiseen: joko enemmän virkistyskäyttöä (viime kädessä lähes vain sitä eli vaihtoehtokaa-va) tai enemmän rakentamista.

Rakentamisessakin nähdään vain määrellinen tavoite. Rakennustaitteen perinteentäydellinen on käynyt mahdolliseksi vain nykyisen rakennuskielön aikana, kun on ollut pakko rakentaa siten, ettei uudisrakennus poikkea entisestä. On tehty laajennuksia, joita rakennustaitteisesti lähetetään vanhoista kauniista saaristolaistoista (kalastajatorppien ja huviloiden yhdistelmä), johon on lisätty annos modernia avantgardearkkitehtuuria ja teknisiä uudistuksia.

Kaavachdotuksen hyväksyminen saattaa johtaa siihen, että uudisrakennukset muokkautuvat yhä hienompaan suuntaan ja tehokasta rakentamista sovelletaan paitsi rakennukseen myös kokonaismiljööseen (esim. Bergön etelärannalla tila, johon on rakennettu tenniskenttä ja täydellinen rantakivitys käytävineen siten, että lähes koko tontti pinta-ala on muuttunut tai Westen-din edustalla pieni saari joka on rakennettu täyteen taloja ja erilaisia rantavarustuksia).

Urbaani elämähän edellyttää asfalttia ja kivistystä varsinaisesti — jalathan eivät saa kastua kuljettaessa aamulla autoon. Siinä mielessä vihollisen kaavachdotuksen rajoite; yksi talo per 6 000 m² ei merkitse vain yhtä mökkiä per 6 000 m², vaan vaikkapa yhtä 400 m² taloa apu-tiloineen, terasseineen, autolleineen, autoteineen, asfalteineen.

Suvisaariston Genius Loci

Olen nostanut esin kategorian, jota kutsun "uudentyyppiseksi saaristolaiskulttuuriaksi". Väitän, että sentyyppinen suunnittelulinja koituisi saariston parhaaksi Espoossa. Tuon saaristolaiskulttuurin ydinlyömyksenä ei ole rakentamisen tehokkuus, vaan koko ongelman aivan uudentyyppinen tarkastelu. On löydettyä ja saatava yleisesti hyväksyttyä Suvisaariston ominaispuure, Genius Loci. Tuo termi on arkkitehtien käytöönottama laaja yleiskäsite, joka lähiinä tarkoittaa paikan sielua, paikan henkeä. Kun Alvar Aalto vuonna 1966 suunnitteli Espoon-

Sjöboden från 1800-talets början på Norr-Pentala. Taket är förynt med takarbete av Esbo hembygdsförening efter branden 1983. Foton här skickat Peter Lindgren.

lahden rantaa, kokonaissuunnitelmaa tälle laajalle alueelle, hän suunnitelmansa perusteluissa lähtee alueen ominaispuureen määritämisestä, perinteestä, nykyajan, tulevaisuuden, luonnon tasapainon ja ekologisen kokonaiskuvan perustasta. Vasta sitä kautta hän herkästi piirtää suunnitelmansa Espoonlahdelle. Kun Espoon kaupunki sitten lähti kaavoittamaan tätä aluetta, niin Aallon suunnitelmasta luovuttiin. Sijoitettiin alueelle kaksi lähiötä, Soukka ja Kivenlahti ja ruvettiin sitten pienillä kaavoilla paikkaamaan aluetta, joka jää näiden välisiin. Ainoa osasuunnitelma joka yrityy ottaa lähtökohdakseen tuon Genius Locin — tosin hieman ontuvalta pohjalta — on Asuntosäätiön tekemä Merikivenlahden suunnitelma, jota nyt toteutetaan. Toisin sanoten, Espoonlahden alueelle ei koskaan tehty kokonaissuunnitelmaa, jonka lähtökohtana olisi ollut alueen Genius Loci.

Mielestäni nyt 1980-luvun jälkimmäisellä puoliskolla voitaisiin jo vaatia laadullista kau-punkisuunnittelua Espoossa.

Suvisaariston osayleiskaavan hyväksyminen tänä syksynä on valitettavasti jatkoa vanhalle, lähiinä määrelliselle linjalle. Kiistojen keskipisteenä oli mm. rakennusoikeuden suuruus ja kompromissi, ja tavoitteena mm. Bergön etelärannan saamisen virkistysalueeksi. (Tätä on pidettävä melko naurettavana kompromissiehdotuksena, kun ajatellaan tarkemmin Bergön etelärannan sijaintia vilkkaan venevälän varrella ja käyttömahdolisuutta ympäri vuotisessa virkistyskäytössä).

Suvisaaristolle nyt siis hyväksytin osayleiskaavaa jonka mukaan alueelle sallitaan rakennettavan 451 omakotitaloa (115 uutta ja 336 entisen talon tilalle aikanaan uusi rakennus).

Mitään yhteistä Genius Loci-lähtökohtaa (esimerkiksi selvä maisema-arkkitehtooninen suunnitelma koko alueelle, mikä sisältyi jo Alfons Juseliuksen kaavaliuihin vuonna 1909) ei sisällytetty kaavaan. Toisin sanoen rakentaa saa niin kuin haluaa. Apulaiskaupunginjohtaja Korsbäck on lausunut, että kaupunki kyllä myöhemmin

kin voi ottaa kantaa yksittäisiin rakennussuunnitelmuihin, esimerkiksi millaisia taloja alueelle saa rakentaa. Käytännössä kaupungilla ei liene siihen resursseja. Väitän, että kaava johtaa Suvisaariston "urbanisoimiseen", joka poistaa laadulliset ero Suvisaariston ja muun Espoon välillä.

Vielä on tietysti mahdollista vaikuttaa kaavoittajiin, jotta alueen yksityiskohtaisempi suunnitelu (yksittäisiä rakennuslupia myötä) tapahtuisi määritetietoisesti jonkinlaisen yleis-suunnitelman mukaisesti.

Suvisaariston kehittämüssuunnitelma

Ehdotan perinteiden jatkamiseksi, että tehdään mielikuvitustellinen ja harkittu Suvisaariston kehittämüssuunnitelma.

Tämän lähtökohtana on oltava kaupungin ta-loudelliset, kultturelliset jne voimavarat nyt ja lähitulevaisuudessa. Nämä inventoinnin perusteella on päättävä rakennustaitteellinen tavoite saariston osalta, millaisia taloja suositetaan, miten ne toivotaan sijoittettavaksi. (Tästä on olemassa mm. Suomen akatemian tutkimus).

On lähdetävä siitä mitä nyt on – äärimmäisen kevyesti rakennettu suuri kokonaismiljöö, ekologis kultturellinen tasapainoalue nimeltään Suvisaaristo, Suvisaariston Genius Locin määritelystä. Perinteineen jatkaminen merkitsee, että lähdetään tästä.

Kehitetään Suvisaaristosta elävä saaristolaistyypinen yhdyskunta, joka palvelee siellä asuavia, Espoolaisia merenkävijöitä ja vähitellen – sitä mukaan kun aluetta kehitetään hellävaraisesti – yhä useampia espoolaisia. Puutarhakau-punki Tapiola on kauan Suomen ylpeysaihe. Tehkäämme Suvisaaristosta uusi sellainen, toteuttakaamme Alfons Juseliuksen suunnitelmaa siten, että luonto jää, villat jäävät, saaristolaishenki jää, eläinkanta jää ja saaristo elää.

Bergön ulkoranta on huono virkistyskäytöön. Veneväylä on vieressä, ranta on karu ja kova. Sinne voidaan rakentaa pienehkö uimaraanta, mutta muuten on kehitettävä virkistyskäyttöön esim. Lillboden ja Furuholmin lähi-rantoja, joissa on matalaa ja lämmintä hiekkapohjaista vettä.

Nykyniin uusi saaristolaiskulttuuri ei tarvitse Suvisaaristoa tukikohdakseen – koko Espoon rantaviivaa käy yhtä hyvin kuten mm. ulkosaa-ret ja Kirkkonummen kaaret. Uusi saaristolaiskulttuuri on tekninen ja urbaaninen luon-

teeltaan – sen puitteissa ei oleillä meren armoila.

Ehdotan siis, että Suvisaaristoa kehitetään ai-van uudentyyppisen saaristolaiskulttuurin kantajaksi. Sen lähtökohtana on vanha perinne kaikkineen aina omavaraisyhteiskunnasta lähti-en ja uuden modernin elävän saaristolaiskulttuurin idut, jotka ovat olemassa kaukaltaan pitkin Suomen rannikkoa. Se sisältää

- rakennustaitteen,
- ympäristöarkkitehtuurin,
- luonnonsuojelun,
- kalastuksen,
- pienet liisuiden (venevesitämöt, moottori-verstaat jne)
- turismiin, matkailun suppeammassakin muodossa, vaikkapa höyrylaivan hankinnan Es-pooleen saaristolaisten vetämään käyttöön
- maanviljelyn, puutarhatoiminnan ja metsän ja niittyjen hoidon
- talkootyön ja urheilun
- alueen suunnittelun ja lähidemokratian, väestönsuunnittelun.

Lähtökohtana on siis, että siellä asujat elävät sopusoinnussa luonnon kanssa – kuten aina ennenkin. Saaristolaiskulttuurin ominaispiirteitä hän ovat aina olleet monitoimisuus; asukkaille oli monia toimeentulolähteitä ja rikas kulttuuri-vaihto (saaristolaiset olivat tiiviissä kontaktissa merenkulun kautta muiden kulttuuriyhteisöiden kanssa).

Tämä ehdottamani saaristolaiskulttuuri, vah-tohtoinen uusi, on tavallaan osa sitä uutta saaristolaiskulttuuria, jonka synnyttävät tuhannet venelijät ja kalastajaharrastajat pitkin Espoon rannikkoa. Se poikkeaa kuitenkin laadullisesti siitä siten, että se lähtee koko asumisen ja suuresta osin koko elämisen osalta sopusoinnussa luonnon ja meren kanssa elämisenstä.

Käytännössä tämä vaihtoehdo merkitsee, että saaristo jätetään valtaosaltaan rakentamatta – vain uuden saaristolaiskulttuurin piiriin mahtuva talot sallittaisiin. Otettaisiin hellävaroen käyttöön uusia alueita uusiin toimintoihin, rakennettaisiin hellävaraisesti.

Suvisaariston väestön oma panos kehityssuunnitelman laatimisessa olisi olennaisinta. Sommarö-Seura voisi toimia kokoonpanevana voimana.

Etsitään yhdessä suuntaa Suvisaariston kehittämiseen.

Ethel Hiljander

Opintielle

Pieni episodi

"Mun tarttis nyt saada huomiseksi "suomenkielen alkeet", sanoin kouluni kirjas-tonhoitajalle ensimmäisenä koulupäivänäni tyttölyseossa."

"Tule takaisin, kun osaat pyytää kauniimin", sanoi kirastonhoitaja, entinen koulu eläkkeellä oleva opettaja.

Helsingin kotini oli juuri purettu ja olimme muuttaneet Kytöön saarelle. Oli työttömyyden vuosi 1935 ja äitiini oli antanut kauppanne asiakkaille liian paljon ruokatavaroita velaksi. Hän ei saanut perityksi velkoja, jonka vuoksi liike oli lopetettava.

Ennenkuin muutimme Kytöön, olin käynyt hakemassa pastorinkansliasta itselleni virkatodistuksen, ilmoittautunut oppikouluun ja käynyt sisäänpääsykokeessa. Isäni oli selvittänyt minulle, että saan käydä koulua mikäli minulla on siihen edellytyksiä ja halua, käyttäydyn hyvin, olen säästeliäs ja ahkerä ja osallistun perheen elatukseen olemalla merellä isäni kanssa aina kun siihen liikenee koulunkäynniltäni aikaa. Ainakin halua riitti koulunkäyntiin.

Ulapalla sijaitsevasta kodistamme oli merimatkaa kouluun n. 20 km. Ensimmäinen koulupäivä alkoi kuten kerroin. En uskaltanut pyytää isältäni koulukirjoja varten kovin paljon rahaa, sillä eräs koulunkäyntiin edellytys oli, että voin käyttää v. 1932 ylioppilaaksi valmistuneen veljeni oppikirjoja. Onneksi siihen aikaan ei vahdettu oppikirjoja joka vuosi. Olin sitten ilman suomenkielen kirja aina marraskuuhun saakka, kunnes uskaltauduin käymään uudestaan kirastonhoitajan puheilla.

Niiasin syvään ja sanoin: "Kiltti neiti Qvist, voisinko saada lainata suomenkielen alkeet, sillä en voi pyytää rahaa isältäni siihen, koska hän on kalastaja ja hän edellyttää, että saan olla vapaaopilas, ja että

saan lainata koulusta niitä kirjoja, joita minun v. 1912 syntynyt veljeni ei käyttänyt silloin, kun hän oli samalla luokalla."

Tämän päivän espoolaisella ei ole tämäkaltaisia ongelmia, mutta onko hän onnellisempi? Osaako hän arvostaa ilmaisia koulumatkoja, kouluruokaa, terveydenhoitoa ja hammashoitoa. "Mä kysyn vaan!" Minun koulumatkan kesti 1,5 tunnia meriteitse ja talvisaikaan vielä kauemmin, koska meidän oli kamppailtava isän kanssa ruotsinlaivan väylässä milloin soutuveneellä, milloin tikkailta kontaten jää-lohikareiden päällä. Laivaväylästä jatkoi matkaani hiiltaan joko Soukan tai Sommarön bussille ja sillä edelleen Helsinkiin.

Myös kouluruosta oli maksettava markka päivässä. Sain joko vellia tai puuroa ja yhtenä päivänä joko makkarakeittoa tai hernesoppat. Kymmenen vuoden aikana olin pois koulusta kahtena päivänä ja sekä oli myrsky vuoksi. Kerran muisstan, että kotiinpääsy oli täparällä, sillä myrsky oli vienyt jaat Kytöön eteläpuolelta. Isä sanoi: Käännyn sitten takaisin, jos näet että minä ammun punaisen raketin."

*Kaikki Huikset
voivat olla kauniit
oikein leikattuina*

KAMPAAMO
Heikki Larjos
Ky
Kampausliitto
Kampausliitto SM -84

Kaisaniemenkatu 3 B, 4. krs.
00100 HELSINKI
Puhelin 633 904, 633 102

Christian Blom:
Suvisaariston bussiliikenteen historiaa¹⁾
41 vuotta Tyllilän liikennettä

Lauantaina heinäkuun 1. päivänä 1995 P. Tyllilä Linja Oy:n nimitarroja irroitetaan bussien kyljistä ja takaosista yhtiön Suomenojan varikolla. Rouva Aini Tyllilä seisoo vieressä katselemassa ja huomaan yhtäkkiä mitä todella on tapahtumassa. Silloin tajusin ensimmäisen kerran tilanteen lopullisuuden, toteaa Aini myöhemmin. Tunsin tavattoman suurta surua, hän sanoo. Kaksi päivää myöhemmin, 3.7. uudet nimitarrat olivat kaikkien bussien kyljissä. P. Tyllilä Linja Oy oli muuttunut Pohjolan Liikenne Oy:ksi.

— Muistan vielä kun ensimmäinen bussimme aloitti liikennöimisen Suvisaariston ja Helsingin välillä. Silloin oli yhdestoista päivä tammikuuta vuonna 1954.

Sunnuntaina 9. heinäkuuta 1995 Tyllilän perheenjäsenet julkaisevat suuren ilmoituksen Länsiväylä-lehdessä, missä he kiittävät asjakkaitaan menneistä vuosista.

— Oikeastaan yritymme saada ilmoituksen jo keskivikon lehteensä, Aini kertoo, mutta se ei onnistunut.

41 vuotta Suvisaaren bussiliikennettä Tylliöiden nimissä on takana pääni. Ensi vuoden väisteesta Pohjolan Liikennekin joutuu väistymään ruotsalaisen Linjebussin edessä. Linjebuss on voittanut YTV:n tarjouskilpailun Suvisaariston liikenteestä. Kysyn Aini Tyllilälä, uskooko hän Suvisaariston bussilinjan säilyvän tulevaisuudessa nykyisellään. Vain mahdollisesti Soukkaan tuleva metro voi lopullisesti poistaa linjan, hän sanoo. YTV:ssä tarkkaillaan tiukasti joka vuosi miten asiakasluvut ovat kehittyneet linjoilla — ja tulosten perusteella päätetään sitten aikataulu- ja linjamuutoksista.

Mutta tarkastelkaamme miten bussiliikenne Suvisaariin on kehittynyt historiallisessa perspektiivissä.

Svinösundin silta muutti kaiken

Bussiliikenne Helsingistä Svinösundiin ja taakaisin aloettiin 1930-luvulla. Väittämästi Svinösundin sillan valmistuttua elokuussa 1937 pidennettiin bussilinja Suvisaariin. Kuinka pitkälle saarilla kuljoihin ajettiin riippui kokonaan tie- ja sääolosuhteista. Useimmiten, ainakin kesäisin ajettiin aina Marenin sillalle saakka.

Linjan ylläpitoon käytännössä liittyi paljon kiiuttoisia ja värkkäätiläkin juttuja. Talkoohen gen ja vapaaehtoisen työn ansiota oli että tiet yleensä pysyvät ajettavassa kunnossa. Itse

bussinkuljetus tapahtui paljolti samassa hennessä. Bussi ja kuljettaja olivat siinä aikana yksi ja sama käsite, joita ei voinut erottaa toisistaan. Niinpä kerrankin tapahtui, kun kuljettaja kutsuttiin kahville Kai Finellin luu, meni hän sinne busseineen päävineen. Muistettakoon että Finellit asuivat Bergön eteläisellä merenpuoliskolla, jonne kuljettaja siis ajoit juattä pitkin Moisijärjenstä Pentalan ja Aisarin ohi.

Mitkä bussiyhtiöt tiällä sitten hoitivat liikennettä? Seuraavassa tarkastellaan näitä kronologisessa järjestyksessä:

Wickströmin linja

Erik Wickström aloitti bussilinjan Svinösundista Helsingistä. Hän osallistui myös Jorvaksentien rakentamiseen ja teki samanaikaisesti jotakuinkin ajettavan tien Hannusjärvelle (Bondas) ja myöhemmin Svinösundiin. Tarkka vuosiluku Svinösundin liikenteen aloittamisesta on painutun unhoon, mutta vuosien 1932 ja -34 välillä se oli. Aluksi sinne ajettiin vain lauantaisin ja sunnuntaisin, mutta vähitellen ajettiin liikennöidä joka päivä. 1938 perustettiin Esbo Trafikbolaget, jonka omistajana oli Wickström. Talvisodan jälkeen Erik Wickström kuoli ja bussit otti haltuunsa Åke Wickström, veljenpoika. Esbo Trafik piti liikenteen käynnissä koko sodan ajan, myös jatkosodan aikana. Vähitellen saatettiin linjalle toinen bussi. Vielä pitkään jatkosodan loppumisen jälkeen ajettiin taalla puolustusvoimien käytöstä poistamalla harmaanvihreällä bussilla. Liikennöinti olisi voinut kasvaa nopeammassakin tahdissa, mutta linja-autojen kumisten ulkorenkaiden puute esti sen. Ernst Ordén ja Fredriksson-

¹⁾ Tiedot pohjaavat haastatteluihin seuraavien henkilöiden kanssa: Åke Wickström (6.4.82), Ernst Ordén (6.4.82), Hjördis Sacklén (5.4.82) sekä Aini Tyllilä (7.4.82 ja 28.8.95).

Pauli Tyllilä ja yhtiön tilausajobussi 1960-luvulla. Alhaalla 1960-luvun aikataulu.

Helsinki - Sommarö			
Laituri 41			
Arkip.	Hiki	Moisö	Pyhäp.
	6.15	5.25	8.20
	6.35	5.45	9.20
	7.05	6.05	10.20
	8.30	6.45	11.20
	9.00	7.00	12.20
	9.45	7.25	13.20
	11.00	7.55	14.20
	12.15	9.15	15.20
	12.50	10.50	16.20
	14.20	12.00	17.20
	15.20	12.50	18.20
	16.30	14.00	19.20
	17.10	15.15	20.20
	17.45 eIL	16.05	21.15
	18.10	17.15	22.15
	19.00	18.05	23.15
	20.00	19.10	
	21.20	20.00	
	22.15	21.15	
	23.15	22.10	
eI.L = ei lauantaisin,			
L = vain lauantaisin,			
ei L = ei lauantaisin,			
X = 1. 9. -66 – 31. 5. -67			
Voimassa 1. 6. -66 toistaiseksi			
Käännö			

Helsinki - Bondas - Vesiniitty

Laituri 41	
Arkip.	Vesin.
6.45	6.05
7.40	6.30 eIL X
8.05 X	7.25
8.15	7.30 eIL X
12.00 L	8.10
13.25 L	8.30
14.15 L	8.50
14.45 eIL X	12.30 L
15.10	13.30 L
16.10	14.00 L
16.20	15.15 eIL X
	15.50 eIL
	16.30 eIL
	16.45 eIL
	17.00 eIL

L = vain lauantaisin,
 ei L = ei lauantaisin,
 X = 1. 9. -66 – 31. 5. -67

Voimassa 1. 6. -66 toistaiseksi
 Suoritetaan myös tilausajoja
 ajanmukaisilla autoilla.

P. TYLLILÄ
 Pub. 884 095, 886 869

Käännö

niminen toinen kuljettaja ajoivat Suvisaaren bussuja Esbo Trafikin puitteissa. Kuljettajien oli vuokrattu huone Säväsundintien varrella olevasta kalastajamököistä. Kuljettajat ottivat bussit mukaan kun menivät yöksi kotiin ja aamulla lähdettiin taas Marenista. Ordén kertoo että hän ajoi siihen aikaan ajo yli 300 km päivässä. Hän ajoi bussia vuosina 1942–52. Sotapalveluksesta rajalta hänest kotoitiuttiin 1942 ja hän päätyi työvelvolliseksi Suvisaarinjalalle. Vain pienien ajan jatkosodan lopussa hän oli poissa bussinratista — silloin hän joutui uudestaan lyhyeksi aikaa rajalle.

Kuljettajat hoitivat itse säännöllisesti tienrauksen. Myös tiehoitokunta ja asukkaat osallistuivat teiden hoitoon.

Oma Suvisaarelainen linja

1950-luvun alussa halusivat Wickström ja Esbo Trafik eroon Suvisaariston linjasta. Tässä vaiheessa aikoivat suvisaarelaiset itse aloittaa bussilinjansa hoitamisen. Kauppiaas Otto Söderholm yhteistuumin Suvisaaristossa asuvien kuljettajien kanssa osti linjan bussit ja pääsi Wickströmin kanssa sopimukseen liikennoikeuksien siirtämisestä hänelle. Tämä ei kuitenkaan onnistunut. Sacklénin yhtiön, Matkustajien Auton, omistui voittaa itselleen toimilupa sillä perusteella, että se jo ajoi Helsingistä Soukaan. Sacklén aloitti siis liikennoimisen Suvisaaristolijalla ja Wickström osti takaisin bussit Otto Söderholmilta ja myi ne edelleen Sacklénin yhtiölle, joka ajoi täitä linjaa 1952 ja 1953.

Pauli Tylliälinja Oy

Pauli Tylliälinja aloitti toimintansa Suvisaaristossa 11. tammikuuta 1954. Liikennointoikeudet ja neljä vanhaa autoa oli sitä ennen ostettu Matkustajan Autolta ja sen omistajalta Aarne Sackléniltä. Tylliälinja, aiemmin kiitolinjankuljettaja — väillä Helsinki—Hannusjärvi, aloitti ajoit Suvisaaren linjalla seuraavana arkipäivänä, maanantaina, selvitettyään asiat Sacklénin kanssa. Aluksi linjalla oli vain kaksi bussia. Tylliälinja aloitti samanaikaisesti liikennoinnin linjalla Helsinki—Hannusjärvi. Alkuaikeina ajettiin noin kymmenen vuoroa päivässä — viikonloppuisin useampia, koska siihen aikaan viikonloppuniviettäjä useimmiten käyttivät bussia. Varsinkin kesäisin olivat sunnuntaijor erityisen tuottoisia yhtiölle. Suurin osa matkustajista tuli bussiin Marenista ja Byvikinistä, jonne heidät oli tuotu saarilta veneellä. Ylimääräisistä autoja liitettiin mukaan Säväsundista ja Skatantien risteystä ja usein kävi

niin että kuljettajan täytyi mennä vielä jostakin talosta soittamaan talleille ja pyytämään lisää-pua.

Pauli Tylliälinja ei aloittanut yksin, vaan busiostot hän teki yhdessä Kalervo Rajalan kanssa, joka oli kotoisin samalta kylältä. Padasjoelta, kuin Tylliälinja.

Marraskuussa 1956 myivät Tylliälinja ja Rajala bussilinjansa eräälle herra Tuominelle, joka ei kuitenkaan onnistunut saamaan kauppasummaa kokoon. Tammikuussa 1957 ostettiin yhtiö takaisin Tylliälinja. Tämä Tuominen ajoi kuitenkin itse marraskuusta -56 tammikuuhun -57. Syy linjan myymishankkeeseen oli se, että Pauli Tylliälinja oli hankkinut itselleen 50 % Espoon Auton osakkeista. Hän myi kuitenkin nua osakkeet ja hankki siis takaisin entisen linjansa. Yhtiöön nykyinen nimi — P. Tylliälinja Oy — syntyi elokuussa 1967. Kalervo Rajala ostettiin ulos yhtiöstä vuoden 1957 lopulla. Hän perusti myöhemmin kaupan muualle Espooseen. Tylliälinjan bussje ajoit pitkään myös Viljo Rajalan niminen mies, hän ei kuitenkaan ollut sukua Kalervo Rajalalle.

Alussa Tylliälinja oli itse hoidettava teiden auraus ja kunnossapito yhdessä tiehoitokunnan kanssa, jota johti Otto Söderholm. Marenin luona asui eräs herra Merijauri, jota kutsuttiin "timestariksi". Talvisin hän piti aina puhataan bussin käantöpaikan.

Tiilikainen valvoi aikatauluja

Rouva Tylliälinja on kerrottavanaan monia

Sommarö-bussien lähtölaiturin paikka Helsingin linja-autoasemalla 1960-luvulla.

hauskoja episodeja ensimmäisiltä vuosilta. Pekka Tiilikainen, esimerkiksi, joka usein kävi Yleisradion kesäpaikassa Koppeloilla, oli tarkka herra. Jos bussi oli myöhässä minuutinkin, kysyi hän heti kuljettajalta oliko aikataulua montettu. Ei ollut helppo noudattaa aikataulua ja noina aikoina sanoo Aini Tylliälinja. Tie oli usein kurjassa kunnossa ja Helsingin ja Jyväskylän ruuhkat hidastuttivat.

Kun bussi upposi Vesiniityllä

Usein olivat tiet lähes kulkukelvottomia. Kerrotaan nousi vesi Vesiniityllä niin korkealle ettei se ulottui bussin moottoriin saakka ja sen seurauksena bussi pysähtyi ja juuttui puoli metriä syviin veteen. Vielä tänäänkin päävänä kertoivat vanhemmat kuljettajat nuoremille siitä "uljaudesta" jota kuljettaja silloin osoitti. Hän nosti niimittäin naispuoliset matkustajat yksi kerrallaan hyvässä järjestyskessä vahvoille käsiavarsilleen ja kantoi heidät veden yli kuiville.

Yhtiö kasvaa

Yhtiö laajeni pian. Jo 1954 ostettiin uusi bussi ja 1955 kaksi. Kun omakotirakentaminen Kaitaa/Hanikkia- seudulla lisääntyi ja erityisesti kun alettiin rakentaa Iiivisniemeä, kasvoi bussien lukumäärä huomattavasti. Alussa yhtiöllä oli neljä työntekijää. Kauko Laine, joka yhä edelleen tekee töitä Tylliälinjalta, tuli noin vuoden kuluttua toiminnan aloittamisesta. Meillä on ollut oma veristas koko ajan, kertoo Aini Tylliälinja. Kun Soukan kerrostaloaluesta rakennettiin hankimme me ensimmäiset nivelbussit. Itse asiassa maan ensimmäinen nivelbussi otettiin käyttöön meillä. 1970 Tylliälinja omisti kaksi nivelbussia.

Suvisaariston varikolla 1960-luvun alussa. Vasemmalta: Viljo Rajala, Erkki Kantola, Uolevi Hietala, Väinö Pietilä, Seppo Mäkinen, Pauli Tylliälinja.

Yhtiöllä on enimmillään ollut 69 henkilöä palvelkalistoillaan ja 49 bussia. Se taso saavutettiin 1980-luvun lopussa ja pysyi aika vakiona sen jälkeenkin. Eraänä ongelmana yhtiölle on ollut asuntojen hankkiminen kuljettajille. Monet ovat pitäneet kortteeria (Ramsöön) tallien luona olevissa kiinteistöissä, mutta monet ovat myös pysyvästi asettuneet asumaan Suvisaariin. Rakennuksien johdosta ei yhtiö voineet rakentaa toimisto- ja asuinrakennuksia Suvisaariin. Myös ne rakennukset jotka sijaitsevat varikon läheisyydessä Ramsössä, on rakennettu poikkeusluvalla. Päävarikko on nyt sijoitettu Suomenojalle. Yhteen aikaan oli myös Vesiniityllä varrella talli, joka purettiin kun Suomenoja valmisti 1978. Rouva Tylliälinja lapset, kolme tytöä ja poika ovat kaikki osallistuneet ajoihin linjalla. Myös Aini Tylliälinja ajoi itse silloin tallöin toiminnan alkuvuosina. Pauli Tylliälinja toimi aina kuolemaansa saakka kuljettajana, kuitenkin lisääntyneiden hallinnollisten tehtävien ohella.

Myötä- ja vastoinkäymisiä

Vuodet 1970–71 olivat kriittisiä Tylliälinjan jalle. Silloin kilpailtiin Auto Arvelan (Someron Linja) kanssa liikennointioikeuksista Soukkaan ja Kivenlahteen. Se ratkaistiin tekemällä aluejakko. Auto Arvela sai "takaosan" eli Kivenlahden liikenteen ja Tylliälinjan Soukan.

1970-luvun alussa puuhasi Espoon kaupunki Espoossa toimivien bussiyhtiöiden kanssa kunnallisen bussiyhtiön perustamista. Oltiin aika läheillä ratkaisua, joka olisi pakottanut myös Tylliälinja myymään omansa Espoolle. Tylliälinjan kanta oli, että jos kaikki myyvät sitten hekin. Suurimmat yhtiöt jäävät kuitenkin hank-

keen ulkopuolelle ja niin myös Tylliöiden yhtiö jää perheen käsiin. Kuitenkin jo haastatteleussa 1982 sanoi Aini Tyllilä joskus kyllä tunneen siltä että yhtiöllä ei ole tulevaisuutta. Jatkomahdollisuksiin alkoivat vaikuttaa enevässä määrin ulkopuoliset viranomaiset. Mutta vielä me jatkamme sanoi hän silloin. Monet Suvisaariston vuorot eivät sellaisenaan olleet kannattavia. Ilman Soukan linjaa ei olisi ollut mitään mahdollisutta pitää niin monia vuoroja. Tämä siis jo 1982.

Yhtiön henki on aina ollut aina laatuinen. Rouva Tyllilä sanoi, että heidän työntekijänsä eivät ole olleet lakossa kuin yhden päivän. Se taas tapahtui pian Pauli Tyllilan kuoleman jälkeen, kun ei vielä riittävässä määrin tunnettu luottamusta rouva Tyllilän kykyihin johtaa yhtiötä. Edes yleislakon aikana 1956 eivät bussit seisoineet. Pauli Tyllilä itse ajoi ja hankki polttoainetta mitä mielikuvituksellisimmilla tavoin.

Yhtiö ajoi pitkällä myös Tapiolaan, Kiloon, Jorviin ja jopa Pasilaan.

— Kasvun myötä kaikki kuitenkin monimutkaistui — vaateet kasvoivat, sanoo rouva Tyllilä. Jo 1982 oli uuden bussin ostaminen suuri hankinta. Hinta oli silloin noin 700 000 markkaa.

Suvisaaristolaiset ja Tyllilän linja

Rouva Tyllilän mukaan bussiyhtiön ja suvisaaristolaisen suhteet ovat koko ajan olleet erittäin hyvät. Alkuksi eivät pääosin ruotsinkieliset asukkaat tahtoneet oikein hyväksyä ettei "suomalainen" firma tulisi alueelle. Myös yhtiön työntekijät ovat enimmäkseen olleet suomenkielisiä — vain yksi ruotsinkielinen — Puustinen — on työskennellyt kuljeittajana Tyllilöillä. Myöhemmin on ollut muitakin.

Tiettyläi haikudella muistelee Aini Tyllilä

Sommaröbussens plattform i mitten på bilden, som är tagen 1949.

kesiä 1950- ja 1960-luvuilla. Aikoja jolloin suvisaarelaissilla ei ollut omia autoja samassa mittassa kuin nykyään. Vaikka tiet olivat kurjuja, seikka joka vaikuttaa myös bussien kuluneisuuteen, asiakasmäärä oli paljon suurempi.

Kesällä 1964 saatiin asfaltti.

Bussit ajorivat pitkällä myös kesäsuukkaiden aamulehtiä Helsingistä. Jossain vaiheessa Tyllilät halusivat saada maksun näistä kuljetuksista. Mutta HS kiehautyi maksamasta, ja lehtien kuljetukset lopetettiin. Siitä taas seurasi se, että vanha herra Erkko itse soitti Tyllilälle ja sanoi järjestävänsä linjaajoideut häneltä pois ellei lehtiä ajeta. Joku kesävierästä lienee ottanut yhteyttä Erkkoon. No Pauli Tyllilä selvitti asian Erkolle; kuljetuksista pitäti maksaa jos halusi saada lehdet toimitettavaksi perille. Tämän

jälkeen Helsingin Sanomat alkoi maksaa kuljetuksista.

Tyllilä Linja Oy myydään

7.4.1995 Tyllilä Linja myydlään lopullisesti — tällä kertaa Pohjolan Liikenne Oy:lle. Aini Tyllilän mukaan olisi ollut mahdotonta hintakilpailulla min suurien yhtiöiden kuin esim. Linjebusin kanssa. Sillähän on tuhansia busseja. Ruotsalainen Linjebus ei ole Tyllilöille mikään uusi ilmiö. Vastapäätä meidän varikkoamme heidän varikkonsa on. Aini sanoi. Kaupassa myytiin siis suurin osa buseista ja Suvisaariston ja muiden linjojen liikennöintioikeudet Pohjolan Liikenne Oy:lle. Henkilökunnasta kaikki paitsi Tyllilän omat lapset ja kolme muuta kuljeittajaa siirtyivät Pohjolan Liiken-

teelle. Äin Tylliä sanoo ettei kauppa johtamit irisanomisiin kuljetajien kohdalla.

Tyllilä jatkavat kuitenkin toimintaa — nyt tilausliikenteen muodossa. Yhdeksän bussia jaettuja uudelle yhtiölle — Suomen Liikennepalvelut Oy:lle — joka pian sai myös vanhan nimisen P. Tylliä Linja Oy takaisin.

Perhe ei myöskään myynyt kiinteistöjään — eti Suvisaaren alueella eikä Suomenojalla. Ne ovat sitäpäisessä Pauli Tylliälin perikunnan eräitä yhtiöitä minnessä. Äin Tylliälin korostaa, Pohjan läheinen vuokraa varikkoilua Tylliöiltä. Lapset Pauli Tylliä-Hyväritinen, Tarija Laine, Katri Tylliä ja Juhani Tylliä ajavat kaikki edelleen. Juhani Tylliä oli loppuaikoina vanhan suuremman P. Tylliä Linja Oy:n toimitusjohtaja. Hän on myös nyt uuden yhtiön johtaja. Tylliöstä vain Äini Tylliä asuu Suvisaariston saarella.

Nämä Tylliöiden kanssa Suvisaaren bussilinja on yksiinvaltaana oti ohi. Matkustajan näkökulmasta katsottuna tuntuu haikkaa, Tylliän bussit kuuluvat Suvisaariston todellisuuteen; ne olivat yhtä tarkeä osa saarten elämää kuin Sjöbergin kauppa. Muita talouselämää on armoitonta — suuremmat voittavat aina pienemmät. Koitämme lämpimästi Tylliän perheetjäseniä ja kaikkia tuttuja kuljetajia siitä hyvästä palvelusta alueemme hyvinvoimin edistämiseksi mitä he ovat teineet. Eikä vain siitä: puhimme teistä!

Nousunmalle polvelle on huomautenava, että yhteys saarileimme maatalo myöteen oli vielä 1930-luvun puolivälissä varsin hankala, jopa osittain olematto. johtuen silloisten teiden huonokuntoisuudesta — se mielikäs rospuutto-alkuna. Ei tapahunut vain kerran tai kaksi, kun bussimatkustajat komennettiin lykkäämään kulkuvälinetti ja keräilijän metsistä riukka ja pöllejä pettävien savikuoppien täytteiksi. Muistan, mitenkä minunkin oli pakko turvautua jalkapalikkaan minä siitä, missä nyi Jorvaksentiehillä klärimytiläin Suvisaariston tielle, kun keväällä 1937 ystäväni Svante väinäjän kanssa olim matkalla katsomaan nykyistä Impivaljakastantti ja siitä kauppaan tekemään. Myöhempin kulkibussi toki Ramsebön saakka, vaikka sielläkin — ainakin sotavuonna — päätepysäkki sijasi sen ennen Savesundia sijainneen punaisen muuntajakopin kohdalla: ja bussit olivat niin tiipölyisiä, että usein jouduttiin neppuneimme, kasselit nimisine matkustamme tyssyntelevassa hukkibussissa yhdellä jalalla seisten. Oi mitä aikojut!

Sommarö-seuran vuosikirja 1972-73
Palle Palmroth

TILAA

— KUN HALUAT HYVÄÄ
LINJA-AUTOPALVELUA

HYLJEKUJA 6, 02270 ESPOO
PUH. (90) 888 1269, (90) 888 1312
FAX (90) 888 1179

Nyt se on näkyvä tosiasia,
uusi omistaja on vaihtanut
nimen autoihin, joten

P. Tylliä Linja Oy. KIITTÄÄ

Teitä hyvät matkustajat,

nuutti rataa 40-vuoden, jonka aikana ajamme paikalloliikennettä Espoossa ja Espoon Hollolan. Läkerinne on katsunut ja kehittynyt lähes aikana toivottavimme tälle seuraavimaksi ja tärkeimöksi ensimmäisen palveluyrittäjäksi — kiltos hyvien paluutiedeidenne.

Kun kuterimme olimme puen perheyrittäjäsiä yritysten joukossa, emme enää katsoneet parhaavamme suuryrityksille kehittymästä kilpailussa, joten toivomme suomalaisen suuryrityksen hoitavan tarpeitaan ja tuujonne paremmiin tuloksituudesta.

Kiittäen P. TYLLIÄ LINJA OY

Äin Tylliä
Juhani Tylliä
Katri Tylliä
Paula Hyväritinen
Tarija Laine

PS. P. TYLLIÄ LINJA OY:n autot tulivat näkemään välillisen, mutta nyt vasti ihanaajoksi. Olennut keskittynet tilausliikenteeseen ja tilovuuteen, ettei saannut juovilla Teitä näistä merkkiä.

Tyllilän maksettu ilmoitus Länsi-Väylä lehdeessä 9.7.95.

Neljä uljeavia Sommar-bussia Ramson varikolla 1960-luvulla

När finansministeriets tjänstemän sätter sig vid förhandlingsbordet i stockvillan på Moisudden i Sökö kan man förmoda att de knappast är medvetna om uddens intressanta krigstida historia.

De uppfattar - om de uppfattar - kanske bara områdets sommarfagra skönhet, den vida utsichten över Björkfjärden med Valacken till vänster och Staffans till höger.

Vad de flesta av dem säkerligen inte vet är att Moisudden under fortsättningskriget tjänstgjorde som bas för radiospaningen och rapporteringen över Finska viken och som centrum för de frivilliga s.k. Erna-männen, estniska frivilliga som engagerats av vår militära radiospaning som radiister och rapportörer bakom röda arméns linjer i Estland, senare gillde rapporteringen också de tyska arméernas rörelser och förflyttningar i Baltikum.

Här fick Erna-männen sin utbildning, dels i den s.k. Hallamaaska villan på Moisudden och dels i ett hus som familjen Nordberg ställde till förfogande på Staffans. I Hallamaas villa logerade framför allt utbildarna under ledning av kaptenlöjtnant Heikki Ailio, bekant till den Nordbergska familjen.

Vem var då denna Hallamaa, som villan - en snickargjatt hus i två våningar - uppkallades efter? Jo, Reino Hallamaa, då major, sedanmed överste-löjtnant, var chef för vår militära radiospaning. Efter vinterkriget, och särskilt när Sovjet på sommaren 1940 införslövade de baltiska republikerna med sig, blev det nödvändigt att hålla ett spanande öga över Finska viken. Man kan spekulera i hur det kom sig att Hallamaa fastnade för just Moisudden, men det förefaller som om pappa Nordberg på något sätt hade kontakter till radiospaningen. Han gjorde sekretessomslutna utflykter med sin båt till den estniska sidan viken, och på en sådan tur blev han till sammans med en helsingforsare skjuten av ryssarna och begravdes i Tallinn, men efter en hel del om och men återbördades kyrkgravorna till hembygden Esbo, där han vilar i hjältegrav.

Moisudden jämte villa och bastu - den sist-nämnda byggd av pappa Nordberg, medan själva villan var av äldre datum - såldes av änkan Nordberg till Hallamaa, pro forma, för den verkliga köparen var försvarsmakten. Så kunde radiospaningen och utbildningen av de estniska frivilliga känts igång. När tyskarna gick till angrepp mot Sovjetunionen i juni 1941 blev trafiken över viken mycket livlig. Erna-männen sändes ut att rapportera bakom röda arméns linjer, de deltog i vad de trodde var Estlands befrielse. När det började gå dåligt för tyskarna och relationen mellan vapenbröderna Finland och Tys-

“Hemliga villan” på Moisudden

land skärptes fick Erna-männen i uppdrag att rapportera vad som var på gång bakom de tyska linjerna, och slutligen, när Finland utträddes ur kriget i september 1944, blev en stor del av dem lämnade på den estniska stranden. Somliga följde de vikande tyskarna, andra lyckades ta sig över till Sverige, men många haffades av ryssarna och arkebuserades eller avtjänade många tunga år i straffläger.

Till Sverige

Vapenstillståndet och freden hade konsekvenser för Moisudden. Där hade man redan långt berett sig på att det skulle gå galet i kriget. Man fruktade till och med en rysk ockupation. På Moisudden fanns en massa känsligt material, som man inte ville att skulle falla i ryssarnas händer. Samtidigt planerade

i Hallamaa Blott

Så här såg den ut, den icke mera existerande "Hallamaaska villan", från vilken den militära spaningen mot Baltikum, enkannerligen Estland, leddes.

man också för fortsatt verksamhet utgående från Sverige. Vår radiospaning var duktig på att knäcka motståndarens koder. Bland annat upptog överstelöjtnant Eino Kekäläinen i Rajamme Vartiati 6/92 att Moisudden kunde rapportera om de stora ryska flyganfallen på Helsingfors 1944 tre dagar på förhand med angivande av tid, plats och styrka. Krigshistorikern Jukka L. Mäkelä uppgär i en av sina böcker att radiospaningen på Moisudden också engagerade tillfängtagna ryska desertörer, som instruerades att ge vilseledande rapporter till fienden. Bland annat skulle de ha rapporterat från februari-bombardemangen 1944 att Helsingfors var svart förstört av bomberna. När en militär medlem av ryska kontrollkommissionen satte sig i en bil för att åka runt stan och se på förödelsen gjorde han stora ögon. Stan var ju nästan oskadad. Luftvänet hade

Christian Blom

tvingat flygerna ut mot utkanterna, och i Nordsjö hade jättestora brasor tänts för att simulera ett brinnande Helsingfors.

Vår radiospaning var av stort intresse för den svenska underrättelsjetjänsten. Förhandlingar fördes på Moisudden mellan Hallamaa och en svensk kollega, major Petersen, om en evakuering av centralen till Sverige.

Svenskarnas intresse inskränkte sig närmast till materialet och den tekniska apparaturen, men Hal-

lma ansåg sig ha fått grönt ljus för sin plan att inrätta radiospaningen på nytt på svensk botten. Så kom det sig att radiospaningen, och centralen på Moisudden nästan i panik, evakuerades med manuskap och allt material, som inte kunde eller fick förstöras i den så kallade Stella Polaris-operationen, till Sverige, där den upplöstes. Därmed var Moisuddens saga som spaningscentral all. I stället övertogs utsiden först av kustdivisionen, som här hade en fältvakt intill gränsen till det utarrenderade Porkalaområdet. Sedan grundades en särskild gränsbevakningsenhet för Porkalagränsen, uppdelad på tre kompanier; första kompaniet i väster med kommandoplatser i Ingå, andra kompaniet i norr, med kommandoplatser i Sjundeå och tredje kompaniet i öster med kommandoplatser i Stensvik och med vaktplatser i Bobäck, Kallvik, Larsvik, på Moisudden

Christian Blom

Moisuddsvillan utnyttjas idag främst av högre tjänstemän och militärer, för olika ändamål. Sjöbevakningen sköter och övervakar huset och verksamheten. Området ägs av gränsbevakningen/Inrikesministeriet, berättar kaptenlöjtnant Jouni Tommila, personalchef på Finska vikens sjöbevakning.

också en häst till förfogande, men eljest var utrustningen skral. Försvarets flytetyg var till största delen engagerade i minröjning, så gränsjägarna på Moisudden fick till en början nöja sig med att patrullera i roddbåt, berättar överstelöjtnant Kekäläinen.

I januari 1956 återlämnades Porkalaområdet, fyrtio år före arrendetidens utgång. Porkala gränsbevakningsenhet upplöstes. Hallamaas villa övertogs nu av försvarsmaktens elektrotekniska forskningsanstalt, men när sjöbevakningen (Suomenlahden merivartiosto) krävde en egen stödjepunkt på området övertogs det 1983 av inrikesministeriet/gränsbevakningen. Villan befann sig då i ett uruset skick och revs hösten 1984. I stället uppfördes ett enväningshus i impregnerad stock. Det är här som bland annat finansministeriet drar upp riktlinjerna för budgeten.

Det enda som påminner om gångna tiders verksamhet är en radiomast och en jättepropeller invid huset. Interiören är helt i trä, behaglig för ögat. Stor sal med två stora bord med plats för ett trettiootal personer, länstolar, öppen spis, pantry, kärskåp med olika uppsättningar av kärl. Bastu, som dock kommer att omvandlas till socialutrymmen, när den lite omdiskuterade nya strandbastun blir färdig. Och så har sjöbevakningen ett litet rum med nödvändig teknisk apparatur till sitt förfogande, fast det utnyttjas högst sällan, säger kaptenlöjtnant Jouni Tommila, personalchef för Finska vikens sjöbevakningsenhet.

Ingen personal finns på området. De som abonnerar huset sköter själva serveringen, vanligtvis på cateringbas. Huset används ytterst sällan av sjöbevakningen, något mera av gränsbevakningens högre officerare, men mest av statsrådet, företrädes-

vis inrikesministeriet. Mest känd är Moisudden som den plats där finansministeriet låter rödpennan gå i de olika ministeriernas budgetförslag. Detta sker vanligtvis i augusti varje år.

Här fatts alltså för landet viktiga beslut, och om beslutens ens tillnärmelsevis motsvarar miljön, bör de vara förhållandevis goda.

Erik Appel

Danfoss on teknikkaa ympäristön ehdoilla

Danfoss-tuotteet auttavat säästämään energiaa, ne tehostavat teollista tuotantoa ja parantavat elämisen laatu - ympäristöä ja niukkoja luonnonvaroja säästääen.

OY DANFOSS AB
Kivenlahdentie 7
02360 ESPOO
puh. (09) 80 281
fax (09) 802 8425

Dagens Moisuddsvilla är betydligt anspråkslösare till sitt ytre. Propellerbladet i förgrunden till vänster ger en antydan om platsens krigiska förfoljuma. Här sammanträder bl. a. finansministeriets egen "budgetria" varje år i juli/augusti.

och Pentala samt en särskild brovakt vid Stensviks bro. Moisudden tjänade nu alltså gränsbevakningen mot Porkala, i Hallamaaska villan inkvarterades åtta man med en översegeant som chef. Stationen hade

Moisön vanha kartanonrakennus pohjoisesta päin. Hemming Juselius oli puutarha-arkkitehti ja rakasti kukkia. (Lähde: Sven Eriksson)

Tämä Erik Appelin ruotsiksi kirjoitama juttu Ab Sommaröarna -yhtiöstä perustuu huomattavasti laajempiin aineistoont, jonka vuosikirjan edellinen päätoimittaja Christian Blom kootti vuonna 1982 ja on nyt antanut vuosikirjan käyttöön. Osin juttu perustuu dipl.ins. Sven Erikssonin antamille tietoilleihin. Moisössä asuva Eriksson on yhtöön perustajan Alfons Juseliuksen vävy.

"Suvisaaristoa ei rakenneta huvilakaupungiksi"

Kun Ab Sommaröarna perustettiin, sen lähimpään kesikuvia olivat ruotsalaiset huvilakaupungit, kuten Tukholman esikaupungit Lidingö, Djursholm ja Saltsjöbaden. Perustamisaloitteen teki Alfons Juselius, mielellään edellä mainitusta varsinkin Saltsjöbaden, dipl.ins. Sven Eriksson kertoo Moisössä. Eriksson on Juseliuksen vävy.

Vastaavia huvilakaupunkialueita löytyy myös Suomen puolelta: Helsingin ympäristöön perustettiin huvilayhdyskuntia Kulosaareen, Leppävaaraan, Haagaan ja Munkkiniemeen. Nekin rakennettiin osakeyhtiömuotoon. Yhtiö osti maat, suunnitti ja myi tonnit huvilarakkantamiseen.

Ab Sommaröarna -yhtiön perustivat arkkitehti Karl Lindahl ja pankkivirkailija Uno W. Nyman yhdessä Alfons Juseliuksen kanssa. Huvilayhdyskunta-ajattelu siirtyi Lindahlin mukana Suvisaaristoon, sillä hän osallistui myös Kulosaaren huvilakaupunkihankkeeseen.

Huvilakaupunki-idean juuret lähtevät kumminkin Englannista, missä suuren tehtaiden ympärille ja Lontoon esikaupunkeihin luotiin huvilayhdyskunta. Englannista ajattelu levisi meille Manner-Euroopan ja Ruotsin kautta. Suomalaiskaupunkien ja etenkin Helsingin laajenemisen, kaupunkilaisten kaipuu maaseudulle, maaseutuelämään ja rahaava ihannointi olivat niitä tekijöitä, joista yhdessä taloudellisten etujen kanssa tuli tämän yhdyskuntafilosofian ja -suunnittelun perusta.

Alfons Juselius oli omalaatuinen herrasmies, joka pursui ideoita ja tunsi vanhemmiten vetoa salateisiin. Nuorena hän halusi arkkitehdiksi, pääsi Polyteknilliin, mutta ei viihtynyt siellä, koska hänen mielestään opetuksessa liioiteltiin piirus-

tustaidon merkitystä. Eriän epämieluisan piirustustehdävän jälkeen hän saikin tarpeekseen, karisti Polyteknillisen pölyt jaloistaan ja opiskeli juristiksi, päätyen varatuomariksi. Kiinnostustaan arkkitehtuuruihin, rakentamiseen ja yhdyskuntasuunnitteluelle hän ei menettänyt. Lyhyiden arkkitehtuuripoiskelujensa aikana hän ehti tutustua opiskelutovereihinsa, Sigurd Frosterukseen, Walter Jungiin ja aiemmin mainittuun Karl Lindahliliin. Kaikki olivat mukana huvilakaupunkihankkeissa Helsingin liepeillä.

Juselius oli idealisti, ja hänen oli tiettyjä ajatuksia Suvisaariston tulevaisuudesta. Hän asettui Moisön tilalle 1905, huudettuaan sen itselleen. Tilalla ajautunut talousvaikeuksiin rovasti Geitlinin jokseenkin originellinen maisterispojan käsissä.

Se, ettei Juseliuksen ajatuksia voitu täysin toteuttaa, johtui olosuhteista, joihin hän ei juuri voinut vaikuttaa. Saaristo sijaitsi kaukana pääkaupungin keskustasta, hankalien yhteyksien päässä. Kulosaari, Leppävaara tai Haaga oli huomattavasti hellompia rakentaa. 1914 alkaneet ensimmäinen maailmansota keskeytti tikkiläisen yhtiön suunnitelmat ensi kerran. 1930-luvun taitteessa iski lama, ja yhdeksän vuotta myöhemmin toinen maailmansota. Sotien jälkeen yhteiskunnan ohjaama suunnittelu seutukaavoineen, yleiskaavoineen ja asemakaavoineen alkoi kehittyä. Valtio, kunnat ja suuret rakennusyhtiöt tulivat kuvaan. Tässä rumbassa yksittäiset ihmiset pärjäisivät heikosti, ellei heillä ollut oikeita yhteyksiä ja oikeita "rasvauskeinoja".

Suvisaariston kohtalo joutui toisiin käsiiin. Juseliukset katsoivat joutuvansa pakosti myymään maita Espoon kauppalalle ja kaupungille.

"Se oli kaupungin painostuksen tulosta", Sven Eriksson toteaa. Espoo kiehätti myöntämästä rakennuslupia ja lohkomisoikeutta. Kaupunki toimi aivan tietoisesti, ja "käypä hinta" olisi ollut kauppa-hintaa paljon korkeampi. Vain pieni osa kauppanumasta maksettiin käteisellä. Loput piti maksaa osaerinä, kymmenen vuoden aikana. Indeksin sidotun lainan korko oli 4,5 prosentti. Pian kaupan jälkeen lainojen ja vastaanien järjestelyjen indeksidonnaisuus purettiin, ja Espoon kaupunki käytti luvakasti tilannetta hyväkseen selvitäkseen taas edullisesti.

Juseliuslainen unelma haitui lopullisesti savuna ilmaan. Mutta palatkaamme hieman ajassa taapin.

Konttori ja yhteysvene

Ab Sommaröarna allekirjoitti yhtiösopimuksen 19. tammikuuta 1910. Yhtiön liikkeellepaneva voima, Alfons Juselius, merkitsi sata osaketta. Karl Lindahl kaksi ja Uno W. Nyman yhden. Yhtiöjäestyksen ensimmäisessä pykälässä määritettiin yhtiön tavoitteeksi harjoittaa maataloutta ja sen sivulinkeinoja, mutta perusajatus huvilayhdyskunnan luomisesta maatalouden rinnalle hämmötti jo perustavassa yhtiökokouksessa 6. kesäkuuta samana vuonna ja sitä

"Folkest hus" on yhä paikoillaan. Kuvassa kartanon työväkeä asuntonsa edessä, mm. autonkuljettaja A. Lindroth perheineen. Kuva noin vuodelta 1915. (Lähde: Det gamla Esbo -postikorttisarja)

seuraavassa hallituksen järjestäytymiskokouksessa.

Alfons Juselius valittiin puheenjohtajaksi, asianajaja Ludvig Hjelt, Nyman, Lindahl ja kamreeri Erik Elmgren hallituksen jäseniksi. Elmgren nimittiin yhtiön johtajaksi 1 200 markan vuosi-korvausta vastaan. Hänelle luvattiin myös provisio myydystä maapalstoista, huvilatonteista. Maanviljelystä vastaamaan nimittiin agronomi (SViE:n puuhallinorkesterin moniuotinen johtaja) Carl Bärlund.

Yhtiön konttori sisustettiin Eteläinen Makasiinikatu 6:een Helsingiin. Hallitus kokoontui siellä 16. kesäkuuta ja päätti ostaa Alfons Juseliukselta Stora Lill-Svinön tilat sekä Moisön tilat, paitsi suurehkon palstan useine rakennuksineen, joka jää myyjän haltuun. Svinön tilat maksoivat 215 000 markkaa, Moisö 90 000. Hallitus ehdotti myös, että Moisö, Ramsö ja Bergön pellot vuokrataan Juseliukselle ja että hallitukselle annetaan lupa myydä palstoja vähintään 3 000 markan hehtaarihintaan.

Yhtiön hallituksen esitykset oli hyväksytty yli-

määriäisessä yhtiökokouksessa 28.6.1910. Osake-päioma jakautui toisin kuin perustavassa yhtiökokouksessa. Osakemäärä oli nyt 205. Rouva Elisabeth Juselius omisti 170 osaketta, Alfons Juselius kuusi, Hjelt yhden, kaupunginkamreeri Ivar Timgren yhden, Nyman kaksi, Lindahl kaksi, liikemies Yngve Pacius yhden ja Erik Elmgreen 12 osaketta.

Yhtiö hankki myös matkustajaveneen, mistä yhtiön laivaliikenne sai alkunsa. Jo alussa ryhdyttiin myös käsitteliemiin tiekysymyksiin. Samoin tutkittiin mahdollisuukset hoitaa meriliikenne Bodö-sundin kautta, joettei yhteysalusten tarvituisi kiertää Stora Bodötä, jonka ulkopuolella tullee usein ko-vaa.

Täysihoitolta

Edelleen hallitus ryhtyi selvittämään mahdollisuutta perustaa täysihoitolta Lill-Svinön kartanoon. Sitä varten tuon karaktääriärikennuksen saneeraukseen tuli varata määräraha. Helmikuussa 1911 päättettiin, että täysihoitolta vuokrataan rouva Johanssonille. Täysihoitolan asiakkaat saivat 25 prosentin alen-

Tätä Fordia kutsuttiin nimellä "Gat-Sofie".

Moisön ensimmainen auto oli Ford, nimeltään "Plät-Lisa". Kolmas auto oli kaksipaikkainen Roadster.

Landsvägens Roseli Maantien Ruusu.

Täysihoitolarakennus paloi maan tasalle vuoden 1920 tienoilla, mikä oli hoitolan loppu.

Yhteisrannat, laiturit, kävelyteitä...

Ensimmäisistä asiakirjoista yhtiön pyrkimykset selviivät vain kurorisesti. 1911 julkistetussa esitteessä ne määritellään selvemmin. Sen otsikko kuuluikin suomennettuna: "Suvisaaristo, virkistys- ja huivila-alue aivan Helsingin vieressä". Yhtiö kohdisti sen erityisesti helsinkiläisille, joista jo yksi jos toinenkin oli rakennuttanut tänne huivilan.

Yhtiön mukaan "Suvisaaristosta ei pyritä teke-mään eikä se ole mikään huivilaupunki. Päinvast-

toin tänne kuuluvat maaseudun vapaus ja riippumatomoisuus. Huivila-alueelle voi rauhassa siirtyä asukkaita kymmenien vuosien ajan ilman, etta alue saa kaupunkileiman. Joitakin keskuksia tosin pitäisi syntymän, joissa näkyy enemmän elämää ja liikettä. No, sehnä ei ole pahiteeksi."

Huivila-alue, muttei siis mikään huivilaupunki. Tontteja myydään, mutta maanviljely jatkukoon. Lähtökohta on lähes ihanteellinen. Alfons Juselius selitti esitteessä:

"Kun aikamme sivistynyt nuoriso poliittisista ja yhteiskunnallisista syistä hylkää virkamiesuran ja ryhtyy käytännöllisiin ammatteihin, yhä useammat omistautuvat maanviljelijän tehtävään, monipuolisimpaan ja kiinnostavimpaan: mutta millaiset edellytykset kaupunkilaislapsella on onnistua tällä uralla ellei hän jo lapsuudestaan asti ole ollut mukana pelloa kynämässä ja kuinka hän voi oppia tunteamaan ja käsittelemään kotieläimiämme, ellei hän pyri tutustumaan niihin jo nuorena. Maanviljelyn seuraamisella on suuresti kasvattava merkitys myös niiille lapsille joista ei tule viljelijöitä."

Aluksi palstoituksessa ja tonttikaupoissa noudatattiin periaatetta, jonka mukaan rantaviiva tuli jättää yhteisomistukseen. Kävelyteitä, yhteislaitureita ja uimarantoja aiottiin rakentaa. Mestistä aiottiin saada viljeilyjä ja hoidettuja puistoja, ja monia aluetta aiottiin raivata ja siirtää.

Pääkaupunkiseudun perspektiivissä Juseliusten hanke kuului huivila-asutukseen toiseen aaltoon, joka lähti liikkeelle tämän vuosisadan alussa. Ensimmäinen alkoikin jo 1870-luvulla ja eroi jälkimmäisestä siinä, että 1900 alkanut tapahtuivat säännellysti.

Ykkösaaltokin oli jo pyyhkinyt Suvisaaristoa. Yksityisiä huivilatonteja myytiin etupäässä helsinkiläiselle herrasväelle. Kun Ab Sommaröarna perustettiin 1910, jo noin 43 huivilatonttia oli lohkottu alueesta. Yhtiön perustaminen merkitsi toiminnan ohjailua Suvisaaristossa, ja siten siitä tuli osa laajempaa "huivilaupunkihanketta", vaikka tähänkin toiminnan skaala oli pienempi kuin Kulosaaren. Leppävaaran ja Munkkiniemen huivilaupunginosissa.

Pentala oli aluksi kallein

Yhtiö tieteenkin rahoitti toimintaansa tonttikaupalla ja -vuokrauksella. Ensimmäiset tonttihiinat määriteltiin 1912. Merkillistä kyllä Pentala oli pitkään kalleinta aluetta, 50 pennia neliömetri ja Svinö toiseksi kalleinta (40 p/m²). Sekä 1916 ja 1917 kun

Sommaröön laivoilla oli erinomainen laituripaikka Helsingin Eteläsatamassa. Uspenskin katedraalin valvovan sillän alla. Keskellä näkyvät kolme valkeata alusta lienevät Sommaröarna (vas.), Sommarö II ja Westra Skärgården (myöh. Johan Runebeg). Lähde: Sven Eriksson

hinnat tarkistettiin, Pentala oli yhä hinnaston kärjessä. Sitten kun Svinönsalmen yli rakennettiin silta 1937, suvisaaristolaisen tonttieri kysyntää kasvoi kovasti, samalla kun kalleusjärjestys muuttui.

Maanteri läheisyydessä sijaitsevat tontit olivat halutuimpia. Kun keskihinta oli nyt 9 markkaa neliömetri, niin tontit, joille pääsi autolla, maksoivat 15-20 markkaa neliö. Rantatontit eivät olleet läheskään yhtä kysytyjiä.

Myynnin lisäksi yhtiö panosti myös tonttien vuokraukseen. Esimerkiksi kesäkuussa 1916 päättiin, että Ramsö-Bergön alue ja suurin osa Pentalaasta varataan vuokratonteille. Päättös on vakiuttanut ratkaisevasti maankäyttöön näillä saarilla. Yhä nytkin päätoikos vaikuttaa on pantavissa merkille: Ramsö-Bergön ja Pentalan sisäosat jäivät myymättä.

Tiettävästi Ramsösundin rantojen vuokralaiset ostivat vuokratontinsa, mutta vuokraustoiminta kumminkin jarrutti maankäyttöä. Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että vuokratonteille ei rakennettu suuria kallita taloja. Monet vuokratontit on lunastettu vasta meidän päivinämme, mutta joitakin lunastamattomia vuokratonteja Juseliuksen suvulla yhä on.

Liikenneyhtiö perustetaan

Maayhteydet Suvisaaristoon olivat hankalat, joten tänne tultaessa oltiin riippuvaisia meriyhteydestä. Ab Sommaröarnahan oli lähes ensi töikseen hankkinut aluksen hietalahtelaiselta telakalta (15.7.1910). Ohjaajaksi palkattiin A. Sjöberg. Osoittautui, ettei kyseinen alus päässyt luovuttuaan nopeuteen, joten alus palautettiin veistämölle. Veistämö toimiitti uuden.

Nopeuteen kiinnitettiin paljon huomiota aivan erityisesti syystä: Suuremmilla saaristossa liikennoineillä aluksilla oli hitaat aikataulut. Matka Munkholmeniin saattoi kestää 3-4 tuntia.

"Apen ajatus oli, että matka-aikaa saatooi ehkä lyhentää pienemmällä, nopeammilla ja ehkä vähän epämukavammilla aluksilla niin, että Skatanin päästäisiin noin tunnissa", Sven Eriksson muistee.

Nopeampi alus sai nimen "Sommarö", myö-

hemmin siitä tuli "Sommarö I". Uusi alus joutui partiksi viikoksi telakalle, kun se ja höyryalus Skulda törmäsivät 26.6.1911. Pari päivää uuden käyttöön otton jälkeen se ajoit karille. Koko miehistö vahdetiin.

Kippariksi tuli nyt Gustaf Granlund, konemieheksi lämmittäjä Laakso ja laivapojaksi Lundström-niminen nuorukainen. Granlundiin seuraajaksi tuli 1912 Viktor Lundberg. Laakso palveli yhtiötä vielä Sommarö II:lla niin kauan kuin se kulki.

Tammikuussa 1913 perustettiin liikennesiaryhtiö Sommaröarnas Trafikbolag. Ab Sommaröarna omisti sen osake-enemmistöön. Hietalahtaiselta telakalta (Ab Sandvikens skeppsdocka) tilattiin uusi alus. Se ristittiin Sommarö II:ksi. Huhtikuussa 1917 ostettiin kalastajavene, joka sai nimen "Sjutton". Karin Söderholm ajoit sitä vuosia, jakaen lähinnä tilojen maataloustuotteita, etenkin maitoa. Kieltolain aikaan vene jakeli vahvempiakin juomia. Sven Eriksson muistaa. Kaikki tiesivät, että näin tehtiin. Vain Karin Söderholmin puoliso Hannes, joka istui verotustautakunnassa, ei ollut perillä asiasta.

Vuonna 1923 yhtiö osti Pietarsaaresta hinaajan. Ajatus oli Uno W. Nymanin, josta Alfons Juselius oli tuntemattomasta syystä tehnyt uuden johtajan. Hinaajassa oli höyrykone, jota käytöö osoittautui pian turhan kalliaksi, Eriksson sanoo.

"Appeni ei muutenkaan pitänyt kaupasta. Oli miten oli, höyrylaiva sai nimen 'Sommaröarna' ja sitä ohjasi mies, jota kutsuttiin nimellä 'Kongoskipan'." Eriksson ei muista hänen oikeaa nimeliään, mutta eipä mieskään saanut pitkään palvelua yhtiötä: Hän oli se joka ajoit karille Aisarnin lähettivillä, ja hänen tilalleen ottettiin jo mainittu Viktor Lundberg.

Vaikka meriyteksisiin panostettiin aika lailla, maaliikenne alkoi pikku hiljaa voittaa alua. Lauttasaaren silta valmistui 1935, Jorvensentietä parannettiin, samoin tieyhteyttä Svinönsalmeen, ja sen yliittävä silta tuli käyttöön 1937. Seuraavan vuosikymmenen alussa yhtiön meriliikenne lakkasi, ja liikenneyhtiö purettiin. Tämä on tapahtunut todennäköisesti vähän ennen kuin emoyhtiökin purettiin 17.12.1944, sillä julkimmainen toimi edellisen lainojen takaisana.

Liikenne siirtyy mereltä maalle

Maayhteys Suvisaariston katkesi pitkään Svinönsalmeen. Sen jälkeen kun tieytyksiä mantereeseen puolella lisättiin (yhtiö oli aktiivisesti mukana), pääneet sillan saamiseen kasvoivat.

Aivan toimintansa alussa liikenneyhtiön hallitus

päätti, että "ylläpitää toistaiseksi tilapäistä liikennettä lautalla ja halvimmin mahdollisin järjestelyin" salmen yli. Hallitus harkitsi jo siltaakin, mutta sitä ei vielä rakennettu. Kääntösilta-ajatuksia ruokittiin uudelleen 1930, kun vanha lautta alkoi nikotella. Asennuksineen uusi lautta tuli maksamaan 35 000 markkaa.

Juselius suhtautui maayhteen kahtiajakoiesti. Toisaalta hänenä oli mieltuisa nähdä, miten Suvisaaristo nivoutui lähemmin Helsinkiin. Hänen haaveksi muun muassa raitiotiestä tänne asti ja ajoit tieyhteyttä Hannusjärven eteläpuolelle.

Toisaalta maayhteys ja bussiliikenne ryhtyi vähilipan yhtiön alusten kanssa. Kun maayhteys Svinönsalmeen parani, alkoi edestakainen bussiliikenne Helsingin ja Suvisaariston välillä. Ensimmäinen liikennöitsijä oli Wickström.

Liikenteen määrä kasvoi huomattavasti sen jälkeen kun Lauttasaaren silta otettiin käyttöön. Vuosikertomuksessa 1935/1936 todetaan, että "auto- ja linjavaunuille ovat lisääntyneet hälyttävissä määrin..."

Syksyllä 1936 siltakysymys otettiin vakavaan harkintaan. Lautta ei jaksanut kuljetaa lisääntynytä liikennettä. Bussit kulkivat osan päivästä kerran tunnissa, venematkustajien määrä sisällin jalla laski "jyrkän kiihyvästi". Emoyhtiön hallitus pui liikenneongelmaa "koko laajuudessaan" liikenneyhtiön hallituksen ja varajäsenten kanssa 22.10.1936. Ajateltiin, että liikenneyhtiö voisi vähittelen ryhtyä hoitamaan myös tieliikennettä, kun se tulisi Suvisaariston puolelle asti. Bussiyhtiön ja Soukanniemen tielautakunnan kanssa oli neuvoteltu. Jalkimäiset koskivat Suvisarentien ja Soukanniementien yhdistämistä Hanikan kohdalla, mutta ehdoista ei päästy sopimukseen.

Bussiliikenteen hoitajaksi ryhtyminen oli yhä ajankohtaisista. 19. huhtikuuta 1937 emoyhtiön hallitus totesi, että liikenneyhtiö oli ylimääräisessä yhtiökokousessa päättänyt ryhtyä hoitamaan tieliikennettä "siinä määrin kuin se liittyi linjavaunuihin sekä rakentaa kiinteän sillan Svinönsalmen yli ja uuden betonisillan Bosundin yli."

Uudenmaan läänin maaherralta huettiin sillanrakennuslupas 14. huhtikuuta. Toukokuun 11. päivänä siltaurakka annettiin helsinkiläiselle insinööritoimisto Axel Eriksson & Co:lle, jonka omistaja asui tällä kesäisin. Hänen huivilansa sijaitsi Rågholmassa, Sommarö I myytiin, Sommarö II jatkoi liikennöimistä Koplosundin reitillä. Muuten siltaurakentaminen ajateltiin rahoittaa mm. silta-

Moisöön vanha päärekennus "Folkets huslila" pän. Talvi-puutarha sijaitsi sisäkulmankossa. (Lähde: Sven Eriksson)

Wickströmin autot jatkoivat tänne liikennöimistä. Yritys kieltyyti jopa maksamasta siltamaksuja vaaditun suuruisina. Kun talvisota alkoi, käytäntössä Ab Sommaröarna -yhtiön perustamisesta lähtien jatkuneet tietyt loppuivat. Sommarö II kulki saarille vielä kesällä 1940. Liikenneyhtiö päätti myydä aluksen sopivan tilaisuuden tullen.

Samana vuonna, 25.6. Alfons Juselius kuoli. Heinäkuun 5:nnenä päivänä pidettiin ylimääräinen yhtiökokous. Yhtiön purkamisesta keskusteltiin, mutta siitä ei vielä päätetty. Joulukuussa 1942 hallitus kokoonui viimeisen kerran, kuten pöytäkirjasta käy ilmi. Liikenneyhtiön hallituskin oli paikalla. Viimeiseen kokoukseen osallistuivat H. Backman, P.H. Ståhlberg, Jakobsson, S. Finne ja Hemming Juselius. Päätoksiä ei tehty, mutta sekä Sommarö II:n myynnistä että liikenneyhtiön purusta keskusteltiin. Hieman voimattomina todettiin, että enempää ei yksityinen yritys yksinäin voi tehdä tieverkon ja liikenneyteksien ylläpitämiseksi.

"Esitettiin, että Ab Sommaröarna -yhtiön hallitus hakee tien muuttamista kylätieksi", Hemming Juselius päättää pöytäkirjan.

Espoo ottaa ohjat

Sodan jälkeen tilanne muuttui ratkaisevasti. Yhteiskunnan valvontaa - niin valtion kuin kunnankin - lisättiin. Suuret grynderiyritykset silmällivät Helsingin seutua. Samanaikaisesti syntyi ajatus siitä, että Suvisaaristosta voisi tulla virkistysalueita. Rakennuslupia jouduttiin odottamaan kauan, myöhemmin saaret pantiin rakennuskieltoon. Kehitys lopulta pitkäksi ajaksi.

Ajan mittaan syntyi uusia suunnitelmia, toinen toistaan mielikuvituksekkäampia. Espoon makeavedentarve ehdottiin hoidettavan patoamalla Espoonlahti. Puolet Suvisaaristosta oli jäämässä sellaisen valitukseen sisäpuolelle, joka olisi johtanut Soukanniemieltä Valackenille, Svartholmenille, Lill Pentalaan, ja Pentalaan Medvastöhön.

Mielikuvituksesta ei ollut rajoja. Hanke paisui valtavaksi vapaa-ajan kaupungiksi padon ympäri. hotelleineen, teattereineen, elokuvateattereineen, näköalatorneineen, tivolcineen, hyppyreineen, tangsilavoineen jne. Asuntosäätiö painoi pääle ja esitti 1965 suunnitelmansa rannikoteiksi Kirkkonummelta Pentalaan, Lill Pentalaan, Svartholmaan ja Soukanniemeelle.

Espoo turvasi sittemmin vedensaatinsa Päijänteestä, kun se ryhtyi muiden piäikaupunkiseutu-

dun kuntien keralla Päijämne-tunnelihankkeeseen.

Ennen patohankkeen raukeamista Espoon yleis-ten töiden lautakunta esitti suunnitelman, jossa Soukanniemi länsirannalle, Staffansin, rakenne-taan suursatama. Suunnitelma ehti paitua koko pääkaupunkiseutua palvelevaksi autojen maahän-tuontisatamaksi asti ennen kuin sekin raukesi. Es-poon valtuutetut olivat sentään kyllin järkeviä torjuakseen autosataman.

Satamanhanke oli tuskin vielä unohtunut, kun jo taas puuhattiin suurhanketta: Soukanniemelle, Karlöhön, Herröhön tai Hirsalaan, piti raken-nettaman ydinvoimala Helsingin itäpuoliseen saaristoon nousevan ydinvoimalan vastineeksi. Tämäkin hanke siirtyi, mutta sen sān otaa mohivan yhdistää pöytälaatikkossa.

Ainoa toteutunut suurhanke, josta suvisaa-

muata 1966, Erikssonin, Edelmannin ja Juseliuksen perheet olivat neuvoitelleet ostosopimuksista kahden suuren rakennusliikkeen kanssa. Yritykset olisi-vat maksaneet maista enemmän kuin kaksi kertaa kaupungin tarjoaman hinnan. Yritysten aikomus oli rakentaa ylellisiä rivitaloja Ramsöhön ja Bergöhön. Kaupunki totesi kylmästi, ettei sellaista rakennus-oikeutta myönnättäisi, koska alueelta puuttui kaava. Suunnitelma kaatui ja maat myytiin Espoon kau-pungille. Esimerkiksi vuonna 1982 se oli Suvi-saariston suurin maanomistaja. Kaupunki omisti tuolloin 307 hehtaaria eli 35.7 prosenttia maista. Tiettävästi tilanne on suurinpiirtein sama nytkin.

Alla olevasta taulukosta näkyy, miten Espoon kunta/kauppala/kaupunki on "pureutunut" Suvi-saaristoon:

Denna artikel om Aktiebolaget Sommaröarna bygger på ett betydligt mera omfattande material i artikelform, som författats år 1982 av Christian Blom och som nu ställts till årsbokens förfogande. Till vissa delar bygger artikeln på uppgifter som meddelats av dipl. ing. Sven Eriksson, Moisö, svärson till bolagets grundare Alfons Juselius.

De som är intresserade av Sommaröarnas historia kan spetsa sig på att Canoa kommer att ge ut en kalender för år 2000 med bilder från det gamla Sommarö.

Toisaalta, alkuvu seutu oli maanviljelijöiden, kalastajien, käsityöläisten kotiseutua ja helsinkiläisherrasväen kesämaisemia. Perheenpiät laivasivat tänne pesueensa kesänviettoon. He itse kävivät täältä töissä, palaten yhteysaluksellä ehkä vähän punsinhöryjä puhkuun huiviloilleen.

Maatalous on kadonnut, kalastus muuttunut työstä harrastukseksi. Entiset pellot ja niityt ovat kasvaneet umpeen tai ne on muutettu rakennustonteiksi. Kesähuiloista on tullut ympäristötuotisia asuntoja. Ja siitä lähtien kun osaileiskaava astui voimaan, uusia taloja on noussut nopeassa tahdissa, eikä valitettavasti aina saaristomiljööseen sopivan tyylin.

Hieman pahaenteinen kehitys kohti eriläistä Westendiä on meneillään. Uusien asukkaiden ja virkamiesten olisi hyvä herätä huomaamaan, miten tärkeätä on edetä varovasti ja mahdollisimman pitkälti suojella alueen luonnetta Sommarönä, asukkaiden kesäsaarina.

Erik Appel, suom. ESE

Juselius gynnade Sommaröborna

Sven Eriksson på Moisö, diplomingenjör, son till den Axel Eriksson som byggde Svinösunds bro, berättar att en av Alfons Juselius' ideer var att Sommaröarna skulle vara "självförsörjande" i fråga om hantverkare och andra för det dagliga livet på öarna nödvändiga yrkesgrupper. Därför sålde han mark till betydligt lägre pris än det gängse villatompriset till lokala yrkesmän (som Sjögrenarna, Söderholmarna, Sjöbergarna m.fl.).

- Det var en helt medveten politik, säger Sven Eriksson, som f.d. blev svärson i huset. Familjen Eriksson tillbringade somrarna på Sommaröarna, och umgånget med de Juseliuska ungdomarna var livligt. För Svens del ledde det till äktenskap med en av de Juseliuska döttrarna.

Moisö gård hade köksa, husa och ladugårdsdeja, den sistnämnda lystrade till namnet Sigrid Kyrklund, känd av de flesta äldre Sommaröbor.

Till en början hade gården en ganska stor kreatursbesättning, men den minskades så småningom. Det mesta av mjölken gick på distribution, speciellt till Helsingfors, om somrarna den långa landvägen via Köklax, om vintrarna över isen till Gräsven. Ett stort islager hade gården också, så Sjögrenarna tog sakerit ut is också för Moisö gårds behov.

I stallen fanns hästar, Alfons Juselius försökte sig på häst- och nötkreatursavel, inte utan framgång.

En man med idéer, denne "Skägg-Asse".

Erik Appel

Vikingaborg muuttaa lähemmäksi käyttäjiään

Huvila, kirjasto, suojelus kuntatalo, nuorisoseuran talo, leikkikoulu, Marttojen tila... Muodon ja käyttötarkoituksen muutokset jatkuvat, kun SViE rakentaa.

Vikingaborg on Savisaarijossaka toimivan nuorisoseuran SViE:n eli Skärgårdens Vänner i Esbo rf:n tärkein toimipiste. Nuorisoseuran talo on ollut ihkerässä käytössä siitä asti, kun sen hirret 1930-luvulla sijrettiin Meilahdestä Soukanniemelle. Tällöin siirto tapahtui mies- ja hevosvoimin ja pitkin – nyt siirto tulee tapahtumaan järeämällä laitteilla.

Vikingaborgin historia on ollut värinkas. Alkuperältään meilahdelaisten huvilan kaikkia hirsia ei "jälleenrakennusvaiheessa" tarvittu, vaan ylimäralaiset hirret myytiin muutamalle rounalle rakennusyöminneessä Soukanniemessä.

Alunperin SViE:n rakennuttama talo otettiin kirjastotarjoiloon. Sota-aikana talo toimi suojelus kuntatalona ja kesäisin se oli vuokralla.

Vuonna 1956 Pikkul Matasaaresta purettiin SViE:n omistama Vikingaborg, jolloin siellä ollut toiminta sijrettiin Soukanniemelle. Toimintan siirtämisen yhteydessä järjestettiin nimikilpailu ja näin kirjastotalosta tuli Vikingaborg.

Vikingaborgin uusi tuleminen

SViE:n toiminta on saunattu suvisaristolaisille. Nämä Vikingaborg on ollut sekä seuran toiminnan että käyttäjien kannalta katsoen hieman syrjässä sijaitessaan Soukanniemessä.

Vikingaborgin siirtäminen lähenemäksi käyttäjänä tuo muun muassa julkunapuitteet ja ovet kunnostetaan ja vuorilaudat uusitaan. Ulkoiselta ulityksestäkin Vikingaborg säilyy entisellään.

tostyöt mahdollistavat rakennuksen hyödyntämisen muussakin käytössä entistä paremmiin. Uudelleenrakennusvaiheessa tullaan huomioimaan myös liikuntarajoitteiset eli talosta tulee INVA-ystälälleen. Sitä se ei suinkaan tähän asti ole ollut.

Alimpaan kerrokseen rakennetaan nykyaikaiset ja asianmukaiset tilat leikkikoululle, joka tällä hetkellä kärsii tilapuutteesta. Myös Marttayhdistyksen toiminta siirretään "uuteen" Vikingaborgiin.

Talon etupihalle tulee hyviä parkkitilat ja takapihalle rakennetaan kunnon leikkikenttä.

Uudet juonterakkaiset mahdollistavat kahdenkin kokouksen samanaikaisen järjestämisen. Nyt Vikingaborgissa on järjestetty kaikkiaan noin 100 tilaisuutta vuodessa. Kokouksien lisäksi monet suvisaristolaiset tuntevat Vikingaborgin hyvin ja edullisena paikkana järjestää juhlat.

Vikingaborg on suojeiltu asemakaavassa

Vikingaborg on oman ajanjaksonsa tärkeä edustaja. Siksi sen alkuperäisen ilmeen säilyttämisenstä on huolehdittava, ja uudelleenrakennusvaiheessa entisöidä kiinnitetään erityistä huomiota.

Kattomateriaaleja, panelointeja, värisävyjä, kalusteita ja esimerkiksi lampuja välitessä on talon alkuperäinen ilme ja aikakausti otettava huomioon. Tässä ovat apuna sekä Kotiseutuliitto että Kaupunginmuoto.

Sisäosien lisäksi muun muassa julkunapuitteet ja ovet kunnostetaan ja vuorilaudat uusitaan. Ulkoiselta ulityksestäkin Vikingaborg säilyy entisellään.

Tähän asti tapahtunutta

Mitä tähän mennessä on tapahtunut? Mitä jatkossa tulee tapahtumaan? Vastaavanlaisia kysymyksiä on varmasti paljon eikä kaikki niin kysymyksiin ole vielä edes olemassa vastausta.

Koko suunnitelma sai alkunsa jo 1989, jolloin kaupunki julkisti asemakaavaehdotuksensa Soukannimen alueelta. Tuolloin tontti, jolla Vikinga-

Vikingaborg on jälleenrakennusvaiheen ja muutostöiden aikana.

Mai-Lenn Nordling

borg nyt sijaitsee, oli merkitty kaupungin asemakaavseen ja yleiseen käytöön.

Tontti omistussuhde selvitettiin ja tontti todettiin olevan SViE:n omistuksessa. Vuonna 1996 SViE antoi ensimmäisen kerran Espoon kaupungilta tonttua. Samana vuonna antoitiin myös ensimmäisen kerran Soukanniemelle tontille kaavamuutos ja yleiseen käytöön tarkoitettu tilasta AO-merkinnällä varustetukseksi eli omakotitonttiksi. Tämä prosessi oli syksyllä vielä keskeytynyt.

Hakupapereita on lähes neljän vuoden aikana edeltävästi useita, ja puhelinlinjaat ovat käyneet välillä kuumentua, kun astioita on yritytä saada eteenpäin.

Työmaala on ollut lähes kivittämätön, mutta se paljastui kevään vuoden elokuussa, kun kaupunki myönsi Svinönsundin tonttiin SViE:n käytölle.

Vapuapalokunta oli omalla tahollaan hakenut tonttua kaupungilta ja heille myönnettiin määräraala samasta tontista Luiti SViE:llekin.

Sitron takana on lähes mennessä ollut SViE:n hallitus ja kaksi siirtö-varten perustettua työryhmää, joista toinen on vastannut rakennusprojektiin linnitysviistä ulosjoneen ja toinen rahoituksesta.

Nyt, kun tontti on valmiina ja pesämäärän saa-

tu tälle, on tarkoitus palkata projektiympäristöä, sillä siirtäminen ja rakentaminen vaativat sekä ammatittaitoja että aikaa.

Silloin projektin kahta todellista puuhanaista Michaelia Karlssonia ja Mai-Lenn Nordlingia, kaunilessä ei voi kunnillella sitä tarmoa ja sitkeyttilä, joka heillä on ollut, kun he ovat toteuttaneet hankesta käytämissässä.

Heidän käsistään ovat hakupaperit lähetetään kaupungille kerta toisenkaan jälkeen ja raha-anomukset eivät innostaisi. Tämän lisäksi he ovat maledilleen joudelleen jaksaneet soittaa ja puhua asiaansa mille, jotka jollain tavalla ovat voineet projektiä edistää.

Omaista työmaalaaviltaan huolimatta he haluavat esittää kuvokseen arkkitehti Stefan Ahlmanille, jota ilman lie ei olisi ollut selvinneet hakupapereiden viidakostu.

Nyt tarvitaan rahaa ja materiaaleja

Vikingaborgin siirtö alkaa konkreettisesti silloin käsillä. Koko siirtö- ja rakennusprojektiin on laskettu yli kymmenen vuoden verran ja siiben on arvioitu menevän yli kolme miljoonaa markkaa.

Budjettia varten on haettu avustuksia eri instansseista, osa rahoituksesta saadaan Soukanniemestä tontin myynnistä ja osa rahoista on tarkoitus koota järjestämällä rahakeräyskeräystempauksia erilaisissa tilaisuuksissa. Tätä varten SViE:llä on rahanteräyslupa.

Yksittäisten ihmisten apukin on tervetulleutut. Jokainen voi auttaa lähijoitamalla paitsi rahaa myös tavaraa. Ikävä kyllä mikä tahansa tavara ei käy, sillä entisöinni vuoksi kaikki materiaalit ja kalusteet on valittava tarkkaan talon henkeen sopivaksi.

Kaikki kontaktit erilaisten rakennusmateriaalien, kalusteiden, lampujen jne. toimittajien ovat

tervetulleita. Eli mikäli Teillä on suhteita, joiden arvelette olevan hyödyksi projektissä, ottakaa ystävällisesti yhteyttä SViE:n hallituksen jäseniin.

Myöhemmin, kun todelliseen työhön päästään kiinni, tarvitaan eri alojen ammattilaisten apua sekä innokkaita talkoalaisia. Nyt kaikkein eniten tarvitaan kuitenkin taloudellisia avustuksia. Pienistä puoroista kasvaa suuri virta – kaikki ovat tervetulleita mukaan tekemään työtä yhteiseksi hyväksi.

Rea Lindgren

Avustukset:
Skärgårdens Vänner i Esbo rf
Aktia
405549-290600

Vi behöver också material

För flyttningen och återuppbryggnaden av Vikingaborg behöver SviE inte bara pengar. Vi har också ett stort behov av donationer i form av byggnadsmaterial och tjänster.

Därför söker vi kontakt med företag som är villiga att räcka oss en hjälplande hand i form av pengar, material eller tjänster. Som motprestation erbjuder vi sponsorerna att utnyttja Vikingaborg som modellhus där de kan visa sina produkter och applikationer för sina kunder.

Du som har de rätta kontakterna – snälla, hjälp oss!

För mera information, vänligen ring
Maj-Len Nordling 888 60 16 (tj), 888 6020 (hem)

tervetulleita. Eli mikäli Teillä on suhteita, joiden arvelette olevan hyödyksi projektissä, ottakaa ystävällisesti yhteyttä SViE:n hallituksen jäseniin.

Myöhemmin, kun todelliseen työhön päästään kiinni, tarvitaan eri alojen ammattilaisten apua sekä innokkaita talkoalaisia. Nyt kaikkein eniten tarvitaan kuitenkin taloudellisia avustuksia. Pienistä puoroista kasvaa suuri virta – kaikki ovat tervetulleita mukaan tekemään työtä yhteiseksi hyväksi.

Rea Lindgren

Avustukset:
Skärgårdens Vänner i Esbo rf
Aktia
405549-290600

Suvisaariston vesihuolto

Vesihuoltotyöt ovat olleet käynnissä Suvisaaristossa jo kohta kaksi vuotta.

Tavoitteena on, että vesihuolto saadaan järjestettyä koko sille alueelle Suvisaariosta, jolla on ympäristötuista asutusta. Ulkopuolelle ainakin tässä vaiheessa jäävät kuitenkin erään poikkeuksin ne saaret, joihin ei ole tieyhteyttä.

Vuoden 2000 aikana vesihuoltoverkosto saatettiin rakennettua Svinön saarelle ja eräille sen lähihaarille. Johtoverkostoa tuli valmiaksi kaikkiaan noin 11,7 kilometriä ja kustannukset olivat noin 7,3 miljoonaa markkaa. Tämän vuoden urakka käsittää kaikkiaan n. 8 kilometrin matkan Ramsöön-Bergön alueella. Urakka oli (lokakuun alussa) loppuvaiheessaan ja valmistunee hyvissä ajoin ennen vuoden loppua.

Ensi vuonna on tavoitteena rakentaa verkosto Moisön saarelle ja Soukanniemelle sekä sille osalle Bergötä, jolta verkosto vielä puuttuu (eteläranta). Lisäksi on tarkoituksena saada vesi- ja viemärijohto vedettyä Lehtisaariyhämään ja Kopploneille, jotka kylläkin jäävät ainakin alkuunsa vesiosuuskunnan toiminta-alueen ulkopuolelle.

Toiminta-alue määritettävä

Osuuskunnan toiminta-alueen osalta on todettava, että täti kirjoitettaessa sitä ei vielä ole määritelty. Tämän vuoden maaliskuun alussa voimaan tullut vesihuoltolaki edellyttää, että jokaisella vesilaitoksella tulee olla toiminta-alue. Suvisaariston vesiosuuskunnan osalta toiminta-alueen määritelyä on viivästyttänyt se, että Espoon Vesi (Espoon kaupungin vesilaitos) ei ole vielä määrittinyt omaa toiminta-alueettaan. Kun Soukanniemellä osuuskunnan ja Espoon veden toiminta-alueilla tulee olemaan yhtinen raja (Soukan rantatie), on välttämätöntä, että raja saadaan tarkasti sovittua ennen kuin kumpikaan vesilaitos lopullisesti tekee esityksensä kaupungille

omaksi toiminta-alueekseen. Omalta osaltaan Suvisaariston vesiosuuskunta on valmis esittämään näiltä osin rajaksi Soukannemi-Suvisaaristo yleiskävan mukaista rajaan eli Soukan rantatielti.

Muita osin Suvisaariston vesiosuuskunnan toiminta-alueeksi on kaavaitu osuuskuntaa perustetessä kaavaitua aluetta eli Soukannemi-Suvisaarion yleiskävassa rakennuspaikoiksi merkityjä niitä kiinteistöjä, joille on ajotieyhteys. Tästä pääsäännöstä on eräitä poikkeuksia sillä perusteella, että rakennettavaan verkostoon voidaan liittää ko. alueen eräitä lähihaaria siten, että niiltä saaduilla liittymismaksuilla voidaan kattaa kaikki liittämisenstä aiheutuvat kustannukset.

Miksi kaikki saaret eivät ole mukana?

Osuuskunta on verkoston mitoituksessa varautunut siihen, että verkostoon voidaan liittää kiinteistöjä myöskin kaavailun toiminta-alueen ulkopuoleltä. Tällaisia kiinteistöjä ovat esimerkiksi Lehtisaariyhämän ja Kopploneiden saarikiinteistöt. Siihen, ettei kaikilla Suvisaariston saaria ole otettu mukaan toiminta-alueeseen, on syynsä:

Uuden vesihuoltolain mukaan vesihuoltolaitos on toiminta-alueellaan velvollinen rakentamaan kaikkia kiinteistöjä palvelevan vesihuoltoverkoston, ja kaikki alueen kiinteistöt ovat toisaalta velvolliset liittymään verkostoon.

Suvisaariston vesiosuuskunta ei ole myöskään voinut varautua siihen, että vesihuoltoverkosto ilman muuta ulottuaisiin kaikkiin saariin, joilla on vähänkin esimerkiksi loma-asutusta. Ensin on selvitetävä saariston vesihuollon tarve ja kustannukset ja vasta sitten laajennettava tarpeen mukaan toiminta-alueutta ja otettava vastaan velvollisuus toisaalta rakentaa vesihuoltoverkosto ja toisaalta siihen liittyminen.

Lain mukaan vesilaitos voi liittää verkostoonsa myös kiinteistöjä toiminta-alueensa ulkopuolelta.

Eeva Simola Erholz

Tällöin periaatteena on pidettävä sitä, että ulkopuolelta tulevat vastaanotat kaikista liittymisestä aiheutuvista kustannuksista ja ovat valmiit samoihin toimitusehtoihin kuin toimintaluoneenkin kiinteistöt.

Kun Suvisaariston asukkaiden kannalta on erityisesti ympäristöky symyksen kannalta tärkeää, että koko alueen kiinteistöt saadaan keskitetyt vesihuollon piiriin ja erityisesti viemäröimättömyydestä johtuvat haitalliset ympäristövaikutukset merialueeseen vähennemään, on Lehtisaari ryhmän ja Kopploiden eräiden kiinteistönomistajien kanssa neuvoteltu ko. saariryhmien liittämiseksi osuuskunnan verkostoon. Toivottavaa olisi, että ko. hankkeiden rahoitus saataisiin järjestettyä ja periaatteellisesti tärkeää liittämisen osuuskunnan verkostoon saataisiin aikaan.

Kustannukset puhuttaneet

Verkoston rakentamiskustannukset ovat luonnollisesti puhuttaneet osuuskunnan jäseniä alusta alkaen. Rakentamisen tässä vaiheessa voidaan kuitenkin todeta, että osuuskunnan perustaminen ja päätös vesihuoltoverkoston rakentamisesta oli oikeaan osunut. Kaupunki ei olisi liittämässä Suvisaariston ja Seukan niemen aluetta vesilaitoksesta toimintaluoneeseen eikä siis olisi valmis sinänsä viittämättömän vesihuollon rakentamiseen alueelle. Lisäksi viemäröinnin toteuttamisen perinteisellä tavalla tulisi laskelmien mukaan 2 – 3 kertaa kalliimmaksi kuin nyt valitulla LPS-2000 – teknikalla. Kun jo mainitut uuden vesihuoltoalain mukaan kiinteistöjen liittymismaksut verkostoon tulee määritätä siten, että niillä katetaan verkoston investointikustannukset, voidaan arvioida, että on kannattanut hoitaa vesihuolto itse perustamalla osuuskunta toteuttamaan rakentamisen.

On tuki todettava, että Espoon kaupunki on täähän mennessä avustanut osuuskuntaa 2,5 miljoonalla markalla ja valtiokin 0,5 mmk:lla. Nämä avustukset merkitsevät yhteensä runsaan 15 prosentin osuutta projektiin arvioituista n. 18 mmk:n kokonaismaksuista.

Naiskustannuksista. Osuuskunta on kuitenkin pitänyt perusteltuna, että Espoon kaupunki osallistuisi kustannuksiin ainakin 5 mmk:n määriä ja että valtionkin avustus kaksoinkertaistetaisiin. Tästä on tehty anomukset kaupunginhallitukselle ja Uudenmaan ympäristökeskukselle. Espoon kaupungin osalta on vielä muistettava, että kaupunki tukee osuuskuntaa veden ja jätteiden hinnassa ja on antanut pankkitakuksen osuuskuntaan lainojen vakuudeksi.

Lopuksi vielä muutama tilastoluku: osuuskunnan jäsenmäärä on tällä kirjoitettaessa 310, ja liittymissopimuksia on tehty 220 kiinteistön osalta.

Pentti Vanhala

Tinna Sjöblom

Livet på Herrö då det begav sig

– ett kapitel ur Christina Sjöbloms memoarer

Christina Sjöblom kom till Herrö första gången 1943 som blivande svärdotter. Sedan dess har hon tillbringat sina somrar där.

Familjen Sjöblom, pappa John, mamma Tytti och Carl Johan, 8 år, kom till Herrö 1925. Först bodde de i "lilla villan" (dvs Rotos) på hyra hos den energiska fru Anna Solin, en driftig affärskvinna som köpte upp gamla Terijoki-villor och låt frakta virket från Karelska näset till Lill-Herrö. Hon lär ha tänt en brasa på stranden för att vägleda pråmskepparna. Därefter bodde familjen många år – fortfarande som Anna Solins hyresgäster – i den större villan som sedermera blev den "Sjöblomska". Carl Johan fick ha sin vinterlekkamrat Puppi hos sig om somrarna. Pojkarna paddlade, simmade, fiskade och lekte med de jämnmånga Bruunska barnen Patrik, Kettil och Doris. Doddi har berättat att varje dag, då hennes mamma var sommarledig från sitt jobb som rikslagsbibliotekarie, gick fruarna Bruun och Sjöblom med sin flock till Haratasslindan, sedermera familjen Finells område, där barnen ägnade sig åt diverse idrottslek och jumpa, och kaffe- och saftkorgar länsades.

Familjen tillbringade regelbundet augusti månad i Pargas i Johns gamla hem med hans föräldrar och syskonfamiljer. Då lastades "Sparken", en sjödrylig, gammaldags trabåt med en liten Penta utombordsmotor, full med bagage och utrustning för den långa resan. Familjen Bruun stod på stranden och vinkade farväl och så bar det iväg på äventyr. En övernattnings på något pensionat var nödvändig, ty det gick långsamt fram. En gång, som antagligen blev den sista, råkade man ut för motorhaveri. För öns alla invånare tills båten tyvärr upphörde.

Båten bogserades till någon verkstad och familjen bärdes av en turbåt.

Efter alla åren vid Herröviken försökte familjen Sjöblom sig en sommar på att hyra fru Solins stora villa på Västkusten. Det mätte ha varit en kall och blåsig sommar, föräldrarna fros och längtade tillbaka till vanda sommarhem och så gjorde John slag i saken och köpte villan "Anninge" 1939, just före vinterkrigets utbrott.

Enligt de Juseliuskas planerna gick den så kallade "allmänna vägen" från Bruuns sund till Petterssons sund med bivägar mellan villorna. Den var i tiden en väl upptrampad stig som numera grott igen nästan helt. Längs den "allmänna vägen" kom man också till ångbåtsbryggan, som var alla beboarnas gemensamma bekymmer när isen farit fram med dem under vintern. Till ångbåtsbryggan kom en riktig ångbåt – s/s Saimaa var den enda jag hann uppleva, den överläts till ryssarna med krigsskadeständet. (Lilla s/s Susanna gick norr om Pentala, men kom inte till vår brygga.) Istället för en ångbåt fick vi m/s Herrö, som dagligen fraktade passagerare från Herro genom Kopplösund till Gräsvikshamnen och tillbaka efter arbetstid. Med Herrö-båten fick vi alla dagar tidningar, vi fick post och mjölk- man hade 2 ständiga bleckkannor i bruk, den ena åkte väldiskad iväg, den andra kom fylld med önskad mängd nerkörd från Mjölkcentralen. Dessutom körde Svinobutikens agarinna Karin Söderholm ut till bryggorna med sin stora fiskarbåt och sålde potatis, grönsaker och kanske bär. Småningom utvecklades båten till ett allt lyxigare flytande snabbköp med isskåp, frysbox och ett jättelekt sortiment av varor från butiken. Det som inte fanns ombord kunde man beställa till följande dag. Vid det laget hade P. O. Sjöberg redan övertagit och utvecklat rörelsen. Vanligen stod han själv vid rodret och hade en "kalle" som skötte trossen och lastade i land gasflaskor och bensinkanistrarna. I bland fanns också en kassaflaska – de fick alla gno på under långa arbetsdagar. Ibörjan kom båten alla vardagar, senare varannan dag till Herrö. Sedan "ångs" definitivt förfallit och rivits stod Henrik Heikkinen efter några år till tjänst med brygga för öns alla invånare tills båten tyvärr upphörde.

En av de många fördelarna med våra förbundsbåtar var att omr invånare träffades och var bekanta. Speciellt "gubbarna", de som var sommarlediga, njöt av en långt palaver i god - mycket god - tid före Mjölnishärens ankomst. Fruarna kom rusande från sina hushållshästar först när hunden tutade. Tank så mycket tid och krafter som inbesparades jag beklagar alla unga som måste offra dyrbara tider och bemöt på återkommande shoppingresorna.

Sedan villan övergått i Johns ägo kunde han riktigt på allvar ägna sig åt sitt hobbyodlade. Prydnadsbuskar och Murazayanatallplanter beställdes från Mustila och trädgården rustades upp med mera barbuskar. Det förefaller otroligt så mycket där producerades, ty trädgården hade ju, då som nu, sina naturliga gränser av berg. Värt stora hushåll fick sätt lystmåte av grönt; dill, persilja, zallat, rådiser, spenat, sockerärter, hosc och storhonor. Under glos startades små gurkor, slänggurkor och stora pumpor. Trots stor åtgång i hushållet kunde vi reda bönor (det var före frysboxarnas välsignelse!) Vi snyttade och saftade trädgårdshar och glockade dessutom massor av blåbär, det var ingen tid för lattja! Det var kris och krigs-tiden och allt skulle tas tillvara. Färsk strömming fick vi ofta från Stor Herrö och själva fiskare John och Carl John han en del. Det var längrev, stångkrok, klabbkrok och svirvel, fiskekort köpte man av Hemming Juselius.

När vi andra kom upp från morgondoppet och barjade pyssla med morgonmålet hade John varit uppstigen ren ett par timmar och jobbat. Han hade gjort sig en liten pall av en stockända som han spikat in i tyg över och förflyttade sig bekvämt sittande med hjälp av ett handtag i gallens sida. På huvudet bar han en gammal halmhatt med "luftihål", en sådan där platt snobbhatt från seldets början. John läste alltid dörrar mycket nog; när han an såg att arbetsdagen var till ända, läste han både verktygs-lidret och vedboden, stack de stora nycklarna i fickan och vandrade kors och över till sin van Krause för en stund i aftonsolen, och man kom inte åt en trädgårdshacka eller en vedkubb!

Eström hade vi inte, och inte telefon, den första telefonen fanns hos Hägerst på Stor Herrö och på Lill Herrö

hos Finelle. När kvällarna mörknade i augusti så var det faktiskt normalt både ute och inomhus. I övre våningen fick vi inte ha oljelamper för eldåranas skull men visst hittade man sin lamphörste och sin sång vid en ljusstump. Om nere på verandan tändes en lampa över thebordet och där samlades hela familjen. Ibland fanns det här att renna eller bönor att snoppa. Farfar John läste sin tidning, farmor Tytti lade patienta, barnen spelade något spel, man kunde handarbeta eller läsa eller bara prata. Det var hemtrevligt även om lampan sotade ibland.

När freden antingen kom hesten 1944 trodde vi ju först att vi inte mera skulle få komma till Herrö som var ytterst på gränsen till det okuperade området. John och jag var i september på Herrö och packade ihop för en eventuell evakuering. Jag packade porslin och husgeråd i stora lådor, John hängde kikare, barometrar, fiskeden och bruntade filter m.m. Jag blev ombedd att springa över till "de unga pojkkarna", d.v.s. svarsonerna hos Leppälax och de kom snart över och bar upp rodbåten, som placerades bakom lidret. Sen åkte vi in en sista resa med ångbåten, det var vemodigt, men desto mera underbart att vi faktiskt fick komma igen nästa vår också om vär-värselefrilets var mycket begränsad. Väster-norr om Pentalä-Herrö-linjen fick man inte röra sig, alla båtar måste vara registrerade och ha ett stort plakat med en nummer på sidan. Det var ju ont om bränsle och vi redde mycket, bl.a. ofta till Pentalä-sandstrand eller till Kardusviken variför vi gick till fot till stranden eller till blåhörskogen. En höst, 1947, var C.J. ledig i september och vi bodde sitt på Herrö. Carl Johan paddlade till P.O. efter injölk åt Kit och vi plökade massor av svamp på Pentalä och i Svinösundstrakten. Värdigen måste jag bärva svampkorgarna och C.J. bär en utmattad Kit, som pulsat i skogen tills benen inte bar henne längre på hemvägen.

Småningom fick vi en egen båt även om Johns gamla "sparken" fortfarande gjorde tjänst. En gång tappade Pentan propellern i trakten av ESP när jag var på hemväg efter någon skjuts till busshållplatsen, men sparken var lätt att rö i motsats till moderna båtar.

Hur såg det då ut innan i villan? Jag kom till Herrö första gången vintern 1943, C.J. hade permission och vi tog tåget från Grankulla till Masaby och skulde ut till Herrö och sitt en stund i solen på stranden, ty inombuss var iskallt. Mycket var då fra Solnas prägel, hun afsände knusduller, fransar och tofsar och untrige färger. Det var en oskyrven regel att C.J. och jag inte skulle blanda oss i nedre våningens moblering, men småningom fick jag i alla fall lov att hänga upp gardiner i stallet för de svalklets trasor som återstod på verandan och i "salen" och göra dynor till verandaområdena och lösa överdrag till salsmöblermangens slitra, stoppade stolar. När vi började bo där under den första fredssommaren 1946 och familjen växte, blev det i alla fall en hel del förbättringar i köket. Vi fick ett mestfritt diskbord med avlopp i stallet för 2 små vingliga bord, vi mättade över alt det längaa, som dominerade väggan, skåp och paneler. Det fanns en liten emulad vedspis, som värmde skont ända upp till över våningen och i samband med den en stor vedlåda och en dörr som ledde till tomberum.

John och Tytti bodde i det näxsta rummet med en dörr till salen och en högskank mot verandan för att hindra mynn och genombrott. En stor murad kakelugn, en mörk panel och vittvoda väggar gjorde rummet ganska dystert. I övre våningens hel vt hängde frukt, men det blev ju inte mycket mera än ett linneförråd ovanför trappan och ett tvattrum i den f.d. skräp-skrubben, tidigare tjänarinnrum. För svrigt blev det allt flera barnsängar an efter som familjen utökades - den yngsta baby brukade få bo i balkongrummet med mig.

Servis fanns det lite av: en 6-personers Diana matservis och några kaffe- och thekoppar, så det fick vi lov att skaffa till av det blev de grovita mattalrikarna och en mängd osunda Kaj Franck porslin, samt förtjäns koppar, glas och muggar som Tytti tydligt egillade. Hon valde alltid gamla Diana till sitt morgonkaffe eller om John och hon var ute på turmanhand. Överhuvudtaget är jag radd att jag "trampade henne på tärna" - det var ju i alla fall hennes hem och hennes kok och hon var så överlägt precis och jag så slarvig trots att jag nog försökte. Jag

gurde ju (delvis av tvång) alltid minst 3 saker på en gång och ofta hände det att en kastnoll kokade över eller braun i botten, sändant hade viakt aldrig förekommit i Tyttis kok där det inte fick finnas en trass eller en Wrex. Sena spiffthekar purnades med ett papper som kostades direkt i spisen. I början hushållade vi i kors och tvärs och jag kan tro att han led, men aldrig att han grådade eller vi såde om var mit. Småningom blev jag mer ruzinerad och Tytti allt trottare och då utkristalliseras holt naturligt en ordning där Tytti kokade sitt eget morgonkaffe. För svrigt lagade jag maten och diskade eller någon snäll fikade diskadr, och Tytti vilade baken stängda dorrv till kl. 3, då hem kokade hafte åt oss alla och radade en bröcka, sen någon stark bar ut till lekstuguhörnet. Jag tänk var-tacksom att Tytti och John orkade med oss, många och livliga som vi var, och jag är nöjd över att jag tänktura mij-sa och synts under Tyttis preziosa ledning.

1958 i maj avled Tytti och samma år i november som nuvar John stilla in. Foljande sommar lät vi riva den sörderbörnade kakelugnen i v. rummet, tog boet dörren till salen och skanken som blockerade verandadörren, målade väggarna ljusa och skaffade litta köngöstolar i stallet för den nerstötta gamla, avskaffade tvättkombinationer och sängarna. Även i köket låt vi riva vedspisen som var gamla illafar, nu behövdes inte vedlådan och återvren till tomberum kunde stängas och få en klädhylfa på (andromsdan). Den svartgröna kurtsättan hängde ännu med några år, sen släppte Clara golvet och läckerade det en hund. Blåa kammaren blev faktiskt blå som sin namne i Pargas.

På Västküsten bodde Walter Krause, en mycket enigell gubbe, till yrket representant för en medicinufirma och på gamla dagar nästan blind. Han bodde i sitt lilla läder och byggde på sitt hus, enligt vad som berättas, ett lager stock per sommar, och redde omkring och samlade stora stenar som han per redlbåt forslade till sin brygga. Hans driftrika syster Anna Solna skaffade en bryghjälpa och såg till att stugan blev - om inte färdig, så i alla fall beboelig. Walter Krause tände årligen fy fyra lilla ljus i sin stuga tillsammans med glada vänner och under hela vinterkrigsvintern bodde han där ute i skydd av en sier-

skylt med texten "Röksverisk egendom". Då det var för att undgå ryska bombplan eller desanter är oklart.

När Walther Krause började tala om att han måste sälja Herrö jag fick mitt livs ljusaste idé och C.J. var intresserad att hoppa på den. För Carl Johans arvepenningar köpte vi Krauses tomt och kom överens om att han fick bo kvar så länge han orkade (det blev två somrar) men att vi fick använda klipporna. Köt hade ju redan medan farföräldrarna levt flyttat ut till Trollebo (f.d. mangelboden) med sin vän Ca och nu borjade Johni måla tak, väggar o golv i stugan och inreda en hy åt sig på vinden, medan Nan flyttade till Uggelbo (Krauses gamla läder med en evigt osande kamin). I villan fick vi nu god plats och möjlighet att bjuda gäster och barnen kunde ha kusiner och klasskamrater hos sig.

För C.J. hade drömmen om en egen båt längre hägtat, som pojke nördde han sig troget på ESF och fick ofta

gästa på någon större båt. Sen blev han student och vän med bröderna Frankenhaeuser och seglade med dem och sonen myhilen röntgentålare bjöds han ofta med på Lasse Stenbergs seglatser. 1957 inköpte Stenberg & Sjöblom s/y Gabriella, en Kyntsell-ritad A-båt, som de utnyttjade flitigt både tillsammans och var för sig med sina respektive familjer.

Det blev 10 år av spännande, soliga och våta sommaravventyr med Gabriella. Barnen var med på familjseglatserna, det yngsta lärnades vanligens hemma, men en sommar var vi färdisit alla 7 - det var då vinghåten Figge följde med till Torsö, sen hade vi ett valt att skärva med - efter det började de äldsta barnen falla bort på grund av sommarjobb eller studier.

FLENDER FINLAND
Ruissilta 2 B, 00390 Helsinki, www.flender.fi
Puh. (09) 477 8410, fax (09) 436 1410

Får på öarna del II

(del 1 finns i Årsbok 1983)

På Sommaröarna bedrevs det jordbruk och kreatursskötsel ända in på 60-talet. Släkten Jusellius, som ägde stora delar av öarna, upprätthöll gårdar på Moisö och Svinö. Kor och får betade på ängarna, man odlade spannmål och höll sig med grisar och höns. Landskapet var levande. När sedan Esbo Stad övertagit stora delar av Sommaröarna försvann jordbruket och kreatursskötseln och man kunde med bestörtning följa med hur det öppna kulturlandskapet började grö igen.

70-talet var en tid för "idealister" och i det sammanhanget rölkom "Sommarö fårprojekt" för att bevara den unika miljön med skärgårdsängar. År 1976 arrenderade 5 anga familjer ängar på Svinö och Ramsö, och med hjälp av Bettan Edelmann, började man hålla sig med får. Som störst hade man en flock på 40 får som flyttades runt på ängarna. Projektet fortsatte i 25 år tills Esbo Stad av en uförklarlig anledning hyrde ut ängarna till "okänd person". Följden var väntad - ängarna började växa igen.

Sommaröborna hann i några år sörja över att deras barndoms landskap höll på att försvinna när Esbo Stad vaknade upp och på eget initiativ erbjöd "Sommarö fårprojekt" att hyra ängen på Svinö. På nolltid dok det upp fem unga familjer som var intresserade av att dra igång fårprojekt nr II.

Esbo Stad beviljade projektet ett understöd för miljövård med vilket virket för stängsel och regn/sol skydd bekostades. Flera ivriga

vuxna och barn hjälpte att iståndsätta ängen. Den nya inhägnaden hade foder för 5 får som genast införskaffades. Två somrar har vi Sommaröbor fritt njuta av att ha lammem här igen. Det är ett nöje att se hur många vuxna och barn hälsar på hos dem. För många barn hör det till dagsrutinerna under sommarlovet att sticka sig in hos fären och prova sig fram vilken grässort uppskattas mest och riktiga fåräidi特 specialister har utvecklats vid lovens slut. Långväga gäster, som t.ex. lekskolan från Ivisnäs, gör utflykter till fären.

Till fårägarnas uppgifter hör att dagligen ge fären färskt vatten, med några dagars mellanrum byta fälla, slå hö som får torka i solen, reparera inhägnader och förstås prata med fären och klappa dem (den biten brukar dock barnen sköta om mer än gärna). Som ägare får vi uppleva gemenskapen i talförbete och njuta av kontakten med djuren. Till fördelarna hör också värmande fårskinn i pulkan på vintern, ekologiskt lammkött och naturgödsel till trädgården. Vi har blivit bekanta med ägarna på trevliga Laxpojo Gård (lamm leverantören) och det lilla pittoreska hem-slakteriet i Mäntsälä. Dessutom får vi vara med om många lärorika och komiska händelser som följer med projektet. Projektet fortsätter - vi ses nästa sommar på färängen igen.

Text Kia Lindberg
Foto Mariella Wickström

Suvisaariston lampaat

Suvisaaristossa harjoitettiin maataloutta ja pidettiin hyötyeläimiä vielä 60-luvulla. Juselinksen suku, joka omisti suuria alueita Suvisaaristosta, piti tiloja Moisössä ja Svinössä. Lehmät ja lampaat laitutunsivat niityillä, viljaa viljeltiin ja tiloilla pidettiin myös sikoja ja kanoja. Maisema oli elävä. Kun sitten Espoon kaupunki otti haltuunsa suuren osan Suvisaarista, havisä maanviljelys ja eläintenhoito ja avoin kulttuurimaisema alkoi valitettavasti kasvaa umpeen.

1970-luvulla joukko "idealistuja" aloitti "Suvisaariston lammaskonserni", jotta ainutlaatuinen miljöö saaristolaisniittyineen voitaisiin

säilyttää. Vuonna 1976 viisi nuorta perhettä vuokrasi niityjä Svinöstä ja Ramsöstä ja ryhtyivät Bettan Edelmanin opastuksella pitämään lampaita. Enimmillään lampaita oli 40 ja niitä siirrettiin vuokratuilla niityillä. Projekti kesti 25 vuotta, kunnes Espoon kaupunki selittämättömästä syystä vuokrasi niityt "tuntematomalle henkilölle". Seuraus oli odotettu – niityt alkivat taas kasvaa umpeen.

Suvisaaristolaiset elhtivät jo muutaman vuoden surra, että heidän lapsuutensa maisemat häviävät, kunnes Espoon kaupunkikin herasi ja omasta aloitteestaan tarjosi lammaskonserni

tia hoitaneille perheille mahdollisuuden taas vuokrata niityjä. Hetkessä ilmestyi jälleen viisi nuorta perhettä, jotka olivat kiinnostuneita käynnistämään lammaskonserni numero 2.

Espoon kaupunki myönsi projektille avustusta maisemanhoitoon ja tämän turvin saatuiin hankittua aitauksiin ja katoksiin tarvitsevat materiaalit. Pystytystalkoisin tuli mukaan useita innokkaita aikuisia ja lapsia. Aitauksessa oli riittävästi helsää viljelle lampaille, jotka hankittiin ripeästi. Kaksi kesää olemme taas saaneet nauttia lampaidsta Suvisaariston niityillä. On ilo huomata, miten monet aikuiset ja lapset kävivät tervehtimässä niitä. Monille lapsille kesäolmapäivään kuului käynti niityllä lampaiden luona. Onpa niityllä käynti pieniä vierailijoita hiukan kauempaakin, esimerkiksi Iivisniemen päiväkodista.

Lampureiden päivittäisun tehtäviin kuului raitakan veden vienni aitaukseen ja muutamän päivän välein lampai valhitavat karsinaa. Poutasällä on myös mitetty heinää korjattu aitauksia ja tietyistä taputeltu lampaita (tämän osan ovat yleensä lapset mielihyvin tehneet). Lampaiden omistajina olemme saaneet kokea mukavia asioita harrastuksen parissa. Etuhin kuuluu myös herkullinen lähettilä tuottettu luumilhi, lämmintä talja pulkassa ja tietyistä muheva lannoite puutarhassa. Olemme myös saaneet tutustua mukaviin Laaksohjan kartanon omistajiin, jotka toimittavat meille keväisin karitsat. Samoin tutuksi on tullut pittoreski teurastome Mäntsälässä ja savnistamo Poryossa. Kaiken kalkkaan lammaskonserni on ollut täynnä opettavaisia ja huvittaviakin tapahtumia. Projekti jatkuu – tavataan taas ensi kesänä samoisissa merkeissä.

Teksti Kia Lindberg
Kuvat Mariella Weckström
(käännös/oversättning Kristina Tukiainen)

TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2011

SOMMARÖ-SEURA RY:N 39.TOIMINTAVUOSI on ollut hallitukselle ja työryhmille työntäytteenä. Hallitus on toimintavuoden aikana kokonutunut 6 kertaa.

Vuoden 2011 aikana saatiin 11 uutta jäsentä ja 6 poistettiin rekisteristä (omasta pyynnöstä tai kuolemantapauksen johdosta), joten tämänhetkinen jäsenmäärä on 478.

Suurena asiana on ollut kevyn liikenteen väylän valmistuminen, joka on olennaisesti lisännyt liikenneturvallisuutta ja houkutellut alueen asukkaita liikkumaan.

Bodö-Bergö-Fridhem -osayleiskaava on edennyt huomavasti vuonna 2011. Tällä hetkellä odotamme kaavan ensimmäistä julkaisutilaisuutta. Tämä on odotettavissa kevään aikana.

Loppuvuodesta 2011 tuli myös esille saariston osayleiskaava, joka käsittää Espoon ”itäistä” saaristoa, Kytö sekä Pentala-Herrön alueita. Olemme keskustelleet asiasta kaupungin kanssa ja ensimmäinen asiakaskysely ja luonnos lienee valmis jo tämän kevään aikana.

Espoon Suvisaariston meriveden laadun muutoksia ja rehevöitymisen astetta tarkasteltiin näkösyvyysmittausten avulla kesällä 2009, 2010 ja 2011. Vain alueen asukkaiden aktiivinen osallistuminen mahdollisti näitten kohteitten mittaukset. Espoon ympäristökeskus on toimintasuunnitelmassaan esittänyt, että mittauksia jatketaan asukkaiden avustamana myös kesällä 2012.

Seuran vuosittain tekemän vuosikirjan merkitys Sommarö-Seuran historian ja alueen tapahtumien tallentamisessa on hyvin merkittävä. Seura on julkaissut vuosikirjan joka vuosi seuran perustamisesta, vuodesta 1972 lähtien. Ensimmäinen vuoden 1973 julkaisu oli kaksoisnumero 1972–1973. Tämän vuoden 2011 vuosikirja oli seuran historian 39. Päätoimittajana oli *Riitta Ståhlberg*.

Seuran vuosikokous pidettiin 20.03.2011 Vikingaborgissa. Vuosikokous päätti pitää vuoden 2011 jäsenmaksun samansuuruisena kuin edellisenä vuotena eli 20 eurona ensimmäiseltä perheenjäseneltä ja 10 euroa seuraavista.

Vuosikokous hyväksyi yksimielisesti hallituksen esityksen, että seuran pitkäikainen puheenjohtaja *Pentti Vanhala* kutsutaan yhdistyksen kunniapuheenjohtajaksi ja että pitkäikainen jäsen

Björn-Erik Björnström kutsutaan yhdistyksen kunniajäseneksi.

Hallitukseen ovat toimintavuonna 2011 kuuluneet seuraavat henkilöt: *Niclas Jansson* (puheenj.), *Eero Nyberg* (varapuheenj.), *Siv Matomaa* (siht.), *Lars Edelmann* (rahastonhoitaja ja jäsenrekisteri), *Riitta Ståhlberg* (vuosikirja), *Robert Castrén*, *Inka Finell*, *Tommi Kempainen*, *Nils Lindholm*, *Lauri Tukainen*, *Ismo Hentula* ja *Simon Winqvist*.

Toiminnantarkastajiksi valittiin *Riitta Mäkinen-Ripatti* ja *Hannu Vänskä* ja varatoiminnantarkastajiksi *Bo Lindgren* ja *Dorrit Tverin-Långström*.

Hallitus kiittää kaikkia Suvisaariston asukkaita aktiivisesta toimintaan osallistumisesta.

Sommarö-Seura ry, hallitus

VERKSAMHETSBERÄTTELSE FÖR ÅR 2011

SOMMARÖ-SÄLLSKAPETS 39. VERKSAMHETSÅR har för styrelsen och arbetsgrupperna varit arbetsdrygt. Styrelsen har sammanträtt 6 gånger under verksamhetsåret.

Under året fick sällskapet 11 nya medlemmar och 6 ströks ur registret (på egen begäran eller genom dödsfall), vårt nuvarande medlemsantal är 478.

Det största projektet för Sommaröborna har varit lättrafikleden, byggnadsarbetena är nu slutförda. Den har märkbart ökat trafiksäkerheten och lockat områdets invånare att röra på sig.

Bodö-Bergö-Fridhem -delgeneralplanen har märkbart framskridit under år 2011. För närvanande väntar vi på den första planens offentliggörande. Detta är att vänta under våren.

På senhösten år 2011 kom även skärgårdens delgeneralplan till påseende, planen behandlar den "östra" skärgården, och områdena Kytö och Pentala-Herrö. Vi har fört diskussioner med staden och den första kundenkäten och första utkastet torde bli färdigt under våren.

För att kunna följa med förändringarna av havsvattenkvaliteten och övergödningsgraden på Sommarö har siktdjupsmätningar gjorts under somrarna 2009, 2010 och 2011. Endast fastighetsägarnas aktiva hjälp har möjliggjort provtagning på dessa mätningpunkter. Esbo miljöcentral har i sin verksamhetsplan föreslagit att mätningarna skall fortsätta även sommaren 2012 med fastighetsägarnas hjälp.

Sällskapets årsbok som utkommer varje år har stor betydelse för att samla Sommarö-sällskapets historia och områdets händelser. Sällskapet har givit ut sin årsbok varje år sedan sällskapet grundades år 1972. Det första numret år 1973 var ett dubbelnummer för åren 1972–1973.

Boken för år 2011 var sällskapets 39:e bok. Huvudredaktör var **Riitta Ståhlberg**.

Sällskapets stadsgemensamma årsmöte hölls den 20.03.2011 på Vikingaborg. Man beslöt att hålla medlemsavgiften för år 2011 likadan som föregående år, nämligen 20 euro för den första familjemedlemmen och 10 euro för de följande.

Årsmötet godkände enhälligt styrelsens förslag att sällskapets

långvariga ordförande **Pentti Vanhala** utnämns till hedersordförande och vår långvariga styrelsemedlem **Björn-Erik Björnström** utnämns till hedersmedlem.

Till styrelsen har under verksamhetsåret 2011 hört följande personer : **Niclas Jansson** (ordf.), **Eero Nyberg** (viceordf.), **Siv Matomaa** (sekr.), **Lars Edelmann** (kassör, medlemsreg.), **Riitta Ståhlberg** (årsboken), **Robert Castrén**, **Inka Finell**, **Tommi Kemppainen**, **Nils Lindblom**, **Lauri Tukiainen**, **Simon Winqvist**, **Folke Rosengård** och **Ismo Hentula**.

Årsmötet valde **Riitta Mäkinen-Ripatti** och **Hannu Vänskä** till verksamhetsgranskare och Bo Lindgren och Dorrit Tverin-Långström till suppleanter.

Styrelsen tackar alla Sommaröbor för aktivt deltagande i verksamheten.

Sommarö-Sällskapet rf, styrelsen

TOIMINTASUUNNITELMA VUODELLE 2012

KESKEISET VUODEN 2012 TOIMINTAKOHTEET ovat kaavoitukseen, ympäristöasioihin, Suvisaarentien kevyenliikenteen väylän rakentamiseen jatkamiseen liittyvät asiat, sekä vuosikirja vuodelta 2012.

KAAVOITUS

Seura osallistuu aktiivisesti alueen kaavahankkeisiin. Espoon kaupunkisuunnitteluyksikön tavoitteena on laatia osayleiskaava Soukanniemi-Suvisaariston osayleiskaavassa vahvistamatta jääneille alueille. Osayleiskaavan muutos koskee osayleiskaavan alueita Lilla Bodön, Stora Bodön ja Bergön saarilla.

Osayleiskaavalla mahdollistetaan alueella ympärikuotimen asuminen.

Saariston osayleiskaava tulee myös vireille vuonna 2012, kaava koskee Espoon "itäistä" saaristoa, Kytö sekä Pentala-Herrö aluetta.

YMPÄRISTÖ

Ympäristöasioissa keskeisiä tehtäviä ovat Espoon ympäristökeskuksen kanssa vuonna 2009 perustetun Bergö-Ramsön vanhojen metsien suojelealueen hoito- ja käyttösuunnitelman laatiminen vuoden 2012 loppuun mennessä.

Suvisaariston merialueen tilan tutkimuksessa esitetään myös vesienhoito- ja kunnostussuunnitelman laatimista Suvisaariston merialueelle. Tätä edellyttää myös laki vesihoidon järjestämisestä (30.12.2004/1299) ja sitä koskeva valtioneuvoston asetus (30.11.2006/1040).

Kevyen liikenteen väylän toteutumista valvotaan yhdistyksen toimesta. Pyrimme vaikuttamaan siihen, että Suvisaaristolaisten hyväksymä ja erittäin tarpeellinen kevyen liikenteen väylän jatkon toteutus saadaan aikaiseksi mahdollisimman nopeasti.

Öljyntorjuntaprojekti CORE yhteistyössä Aalto-yliopiston ja viranomaisten kanssa jatkuu vuonna 2012.

Vuosikirja 2012 on juhlavuosikirja seuran 40-vuotisjuhlien johdosta. Pyrimme huomiomaan tämän toiminnassamme ja vuosikirjan sisällössä.

Sommarö-Seura ry, hallitus

VERKSAMHETSPLAN FÖR ÅR 2012

DE VIKTIGASTE ÄRENDENA UNDER ÅR 2012 kommer att röra sig kring plane- och miljöfrågor, utbyggandet av fortsättningen på Sommarövägens lätttrafikled och utgivandet av årsboken för år 2012.

PLANERINGEN

Sällskapet deltar aktivt i områdets planefrågor. Esbos stadsplaneringsenhet har som mål att utarbeta en delgeneralplan för de delar på Sököudd-Sommaröområdet som blev utanför den fastställda delgeneralplanen. Ändringen i delgeneralplanen gäller för Lilla Bodö, Stora Bodö och delar av Bergö.

Delgeneralplanen möjliggör året runt boende på området.

Skärgårdens delgeneralplan anhangiggörs även år 2012, planen berör Esbos "östra" skärgård samt Kytö och Pentala-Herrö området.

MILJÖN

Sällskapets tyngdpunkten inom miljöfrågor är att inom år 2012 färdigställa det skydds- och skötselprogram över Bergö-Ramsö områdets gamla skogsområden, arbetet inleddes år 2009 i samarbete med Esbo miljöcentral.

Inom undersökningen av havsområdenas tillstånd föreslås upprättande av en skötsel- och saneringsplan över Sommaröarna. Även lagen för skötsel av vattenområden (30.12.2004/1299) och statsrådets förordning (30.11.2006/1040) förutsätter planering.

Sällskapet bevakar förverkligandet av lätttrafikleden.

Vi försöker påverka att byggnadsarbetena på lätttrafikledens fortsättning som godkänts av Sommaröborna och som är oerhört nödvändig för oss skall förverkligas så fort som möjligt.

Oljebekämpningsprojektet CORE i samarbete med Aalto Universitetet och myndigheterna fortsätter år 2012.

Årsboken för år 2012 är en jubileumsårsbok som ges ut till ära av Sommarö-sällskapets 40 års jubileum. Vi kommer att försöka beakta detta i vår verksamhet och i årsbokens innehåll.

Sommarö-Sällskapet rf, styrelsen

VUOSIKOKOUSPÖYTÄKIRJA

ÅRSMÖTETS PROTOKOLL

Sääntömääräinen vuosikokous
18.3.2012 klo.16.00 Vikingaborgissa,
Suvisaarentie 8 B, 02380 Espoo

Läsnä oli 34 kiinteistönomistajaa
(nimiluettelo liitteenä)

12§/1 Puheenjohtaja Niclas Jansson avasi kokouksen kahvitarjoilun jälkeen.

12§/2 Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin Lauri Tukiainen ja sihteeriksi Clarice Finell. Pöytäkirjantarkastajiksi ja ääntelaskijoiksi valittiin Riitta Ståhlberg ja Tommi Kemppainen.

12§/3 Vuosikokous todettiin laillisesti koollekutsutuksi ja päätösaltaiseksi. Vuosikokouksessa 20.3.2011 päätettiin, että ilmoitus kokouksesta on vuosikirjassa, Hufvudstadsbladetissa ja Länsiväylässä (4.3.2012) sekä seuran www-sivuilla.

12§/4 Käsitellään 12:ssä §:ssä määritetyt asiat. Kokouksen työjärjestys hyväksyttiin.

12§/5 Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen hyväksyminen ja tilintarkastajien lausunto.

Niclas Jansson kertoili lyhyesti tilinpäätöksen ylijäämästä +242,02 e. Niclas Jansson kertoili myös että kevyen liikenteen väylän rakennustyöt on saatu päätökseen ja jatko- osan suunnitelasta.

Niclas Jansson kiitti vuosikirjan

Stadgeenligt årsmöte den 18.3.2012 kl.16.00
på Vikingaborg, Sommarövägen 8 B, 02380
Esbo

Närvarande var 34 fastighetsägare
(namnförteckning bifogas)

Mötet inleddes med kaffe och därefter
öppnade ordförande Niclas Jansson mötet.

Till mötesordförande valdes Lauri
Tukiainen och till sekreterare Clarice
Finell. Till protokolljusterare och
rösträknare valdes Riitta Ståhlberg
och Tommi Kemppainen.

Årsmötet konstaterades lagenligt samman-
kallat och beslutfört. Årsmötet den 20.3.2011
beslöt att kallelsen till årsmötet sker genom
annons i årsboken, Hufvudstadsbladet
och Länsiväylä (4.3.2012) och därtill på
sällskaps www-sidor.

Behandlas de i 12 § stadgade ärendena.
Mötets arbetsordning godkändes.

Bokslutets och verksamhetsberättelsens
godkännande och revisionsberättelsen.

Niclas Jansson berättade kort om bok-
slutets vinst på +242,02 e. Niclas Jansson
berättade även att byggandet av lättrafik-
leden nu är slutfört och om planeringen
av fortsättningdelen.

Niclas Jansson tackade årsbokens

vastaavaa toimittajaa Riitta Ståhlberg' a
erinomaisesta vuosikirjasta.

Tilinpäätös ja toimintakertomus
hyväksyttiin.

Tilintarkastajien lausunto luettiin
sekä suomeksi että ruotsiksi, lausunto
vahvistettiin.

12§/6 Vahvistettiin tilinpäätös ja myönnettiin
vastuuvalpaus hallitukselle.

12§/7 Toimintasuunnitelma, budjetti sekä liitty-
mis- että jäsenmaksu vuodelle 2012.

Niclas Jansson kertoili toimintasuun-
nitelmasta, merivesiraportista, kevyen
liikenteen väylästä joka valmistui viime
kesänkuussa ja muista ajankohtaisista
asioista.

Toimintasuunnitelmaan lisättiin Maisa
Siiralan pyynnöstä kohta: Sommarö
-Seura huomioi Saaristoasianneuvottelu-
kunnan toiminnan ja tarvittaessa
kommentoi sekä hakee avustuksia.

Kevyen liikenteen työryhmä järjestää
toukokuussa pienimuotoisen juhlatilai-
suuden SViE'n kanssa kevyn liikenteen
väylän luovutuksen yhteydessä.

Vuosikokous päätti pitää vuoden 2012
jäsenmaksun samansuuruisena kuin
viime vuonna eli 20 euroa ensimmäisestä
perheenjäsenestä ja 10 euroa seuraavista,
liittymismaksua seuralla ei ole. Yksi
vuosikirja /perhe tällaisella maksutavalla.

12§/8 Puheenjohtajan valinta
Niclas Jansson valittiin uudelleen

ansvariga redaktör Riitta Ståhlberg
för en utomordentlig årsbok.

Bokslutet och verksamhetsberättelsen
godkändes.

Revisionsberättelsen lästes upp både
på finska och svenska, berättelsen
fastställdes.

Bokslutet fastställdes och styrelsen
beviljades ansvarsfrihet.

Verksamhetsplanen, budgeten, medlems-
och inskrivningsavgiften för år 2012.

Niclas Jansson berättade om verksam-
hetsplanen, havsvattenrapporten,
lättrafikleden som blev färdig under
försommaren i fjol om och andra
aktuella ärenden.

I verksamhetsplanen gjordes ett tillägg
på Maisa Siiralas begäran: Sommarö-
sällskapet har lovat ta i beaktande skärgår-
dens förhandlingskommissions ver-
ksamhet och vid behov ge utlåtanden och
ansöka om understöd.

Arbetsgruppen för lättrafikleden
kommer i maj att ordna en liten fest
tillsammans med SViE med anledning
av lättrafikledens överlättelse.

Årsmötet beslöt att medlemsavgiften
för år 2012 hålls som i fjol, alltså 20 euro
för den första familjemedlemmen och
10 euro för de följande. Sällskapet har
ingen inskrivningsavgift. En årsbok /
familj med detta betalningssätt.

Val av ordförande
Niclas Jansson återvaldes till

Sommarö-Seuran puheenjohtajaksi vuodelle 2012.

Erovooroisista jäsenistä Robert Castrén, Lars Edelmann, Lauri Tukainen ja Tommi Kempainen valittiin yksimielisesti uudelleen. Eero Nyberg ei asettunut uudelleen ehdolle ja hänen tilalleen hallitus esitti Clarice Finell, uusi ehdokas valittiin yksimielisesti.

Hallituksen kokoonpano / styrelsens sammansättning

Niclas Jansson	Iso Lehtisaari/Stora Lövö puh.joht./ordf.
Nils Lindblom	Soukanniemi/Sököudd
Siv Matomaa	Sävasund
Simon Winqvist	Ryssjeholmen
Inka Finell	Bergö
Riitta Ståhlberg	Ramsionsalmi/Ramsösund
Folke Rosengård	Bredviken
Ismo Hentula	Suinonmäki/Svinöbacken
Robert Castrén	Iso Bodö/Stora Bodö uud.val/omval
Lars Edelmann	Moisio/Moisö uud.val/omval
Lauri Tukainen	Svartholmen uud.val/omval
Tommi Kempainen	Sävasund uud.val/omval
Clarice Finell	Bergö uusi/nyval

128/9

Toiminnantarkastajan valinta
Toiminnantarkastajiksi valittiin uudelleen Riitta Mäkinen-Ripatti ja Hannu Vänskä ja varamiehiksi Bo Lindgren ja Dorrit Tverin-Långström, valinta oli yksimielinen.

Val av verksamhetsgranskare

Till verksamhetsgranskare återvaldes Riitta Mäkinen-Ripatti och Hannu Vänskä, till suppleanter Bo Lindgren och Dorrit Tverin-Långström, valet var enhälligt.

128/10

MUUT ASIAT
Teddy Weber kyseli Suvisaariston osayleiskaavan päivityksestä, Niclas Jansson kertoi että täta varten ei ole työryhmää mutta hallitus seuraa tilannetta. Maisa Siirala kommentoi myös kaavaa.

ÖVRIGA ÄRENDEN

Teddy Weber frågade om Sommaröarnas delgeneralplans uppdatering. Niclas Jansson svarade att det inte finns nån arbetsgrupp för ändamålet men att det dock hör till sällskapets agenda. Maisa Siirala kommenterade också planen.

Maisa Siirala kyseli Core-projektista ja mahdollisesta yhteistyöstä Sökö Sommarö och om eventuellt samarbete med Sökö

Sommarö-Sällskapets ordförande för år 2012.

Av de medlemmar som stod i tur att avgå omvaldes Robert Castrén, Lars Edelmann, Lauri Tukainen och Tommi Kempainen enhälligt. Eero Nyberg ställde inte upp för återval och i hans ställe föreslog styrelsen Clarice Finell, hon invaldes enhälligt.

FBK VPK:n kanssa, Jansson kertoi että projektin laaja ja käsittää koko etelä-rannikon.

Kurt Wikström huomautti kivistä joita pitäisi viedä pois ja muusta siivouksesta rakennustöitten jälkeen, hän toimittaa myös listan väärin kirjoitetuista alue-nimistä.

Guy Kauhanen kyseli Sävasundintien korottamisesta, Jansson kertoi että suunnitelma tulee nähtäväksi huhtikuussa 2012.

Maisa Siirala esitti monipuolisesti Saaristoasiain neuvottelukunnan työ-järjestystä ja sen toteutus jätettiin hallituksen päättäväksi.

128/11

Kokous päätti klo 17.08

Pyyynnöstä / Enligt uppdrag

Clarice Finell
(siht./sek.)

Pöytäkirjantarkastajat / Protokolljusterare

Riitta Ståhlberg Tommi Kempainen

Sommarö FBK VPK. Jansson berättade att projektet omfattar hela det södra kustområdet.

Kurt Wikström anmärkte över stenar som borde fraktas bort och annan uppstädning efter byggnadsarbetena. Wikström skickar även en lista med ortsnamn som är felskrivna.

Guy Kauhanen frågade om Sävasunds-vägens upphöjning, Jansson berättade att planen kommer till påseende i april 2012.

Maisa Siirala berättade omfattande om Skärgårdens förhandlingskommissions agenda och ärendet överläts på styrelsen för beslut.

Mötet slutade kl 17.08

SOMMARÖ-SEURAN HALLITUS 2012 / SOMMARÖ-SÄLLSKÄPETS STYRELSE 2012

Niclas Jansson
Puheenjohtaja /
Ordförande
050 591 6999
niclas.jansson@pohjola.fi

Folke Rosengård
Varapuheenjohtaja /
Vice Ordförande
040 802 1956
folke.rosengard@kolumbus.fi

Siv Matomaa
Sihteeri /Sekreterare
0400 486 107
siv.matomaa@vtt.fi

Lars Edelmann
Jäsenrekisteri /
Medlemsregister
0400 637 776
lars.edelmann@kolumbus.fi

Riitta Ståhlberg
Vuosikirja /Årsboken
040 537 7128
riitta.stahlberg@gmail.com

Robert Castrén
0400 854 676
robert.castrén@UPM-kymmene.com

Clarice Finell
050 378 9291
info@galleriajohans.fi

Inka Finell
050 550 6251
inka.finell@aalto.fi

Ismo Hentula
040 833 8002
ismo.hentula@procope.fi

Tommi Kemppainen
040 731 1173
tommi.kemppainen@helsinkicapital.fi

Nils Lindblom
040 556 9090
nisse.lindblom1@gmail.com

Lauri Tukainen
045 670 2701
l.tukainen@kolumbus.fi

Simon Winqvist
040 750 6003
simon.winqvist@o-partners.fi

Hallituksen työryhmät 2012
Styrelsens arbetsgrupper 2012

Kaavatyöryhmä /
Planearbetsgruppen:
Niclas Jansson
(puh.joht./ordf.)

Robert Castrén
Lauri Tukainen
Folke Rosengård

Ympäristötöryhmä /
Miljöarbetsgruppen:
Simon Winqvist
(puh.joht./ordf.)

Folke Rosengård
Inka Finell
Niclas Jansson
Ismo Hentula

Markkinointityöryhmä /
Arbetsgrupp för
marknadsföring:

Clarice Finell
(puh.joht./ordf.)
Riitta Ståhlberg
Nils Lindblom
Tommi Kemppainen
Inka Finell
Siv Matomaa

Vuosikirjatoimitus /
Årsboksredaktionen:
Riitta Ståhlberg
(puh.joht./ordf.)

Clarice Finell
Inka Finell
Niclas Jansson
Nils Lindblom
Lars Edelmann

www.sommaroseura.fi
www.sommarosallskapet.fi

PALVELUHÄKEMISTO

Hyvää multaa, kivistuhkaa,
leikkihiekkaa, sepeliä, sora-
ja hiekkalajikkeita, kuorta,
seulottua luonnonkiveä,
toimitukset myös pienissä
erissä pienellä autolla

J-V Lammi Oy
p. (09) 854 8937
(09) 566 6411
fax 050 8385 1560
www.jylammi.fi

Omaisuudenhoito /
kapitalförvaltning

Helsinki Capital
Partners Rahastoyhtiö
Kaapelitieddas
Tallberginkatu 1 D,
00180 Helsinki
– Ajanvarauskella:
Svartholmantie 7,
Suvisaaristo
Puhelin (09) 689 88 470
Telefon 040 73 111 73
suvisaaristo@helsinkicapitalpartners.fi
www.helsinkicapitalpartners.fi

Kotoinen koko perheen
Parturi-Kampaamo

Parturi-kampaamo Cuts'art
Solmukuja 2 LT 2,
02320 Espoo
p. (09) 8811 081
www.cutsart.fi

Puutarha- ja kakkakauppoja

Taimia oy Puutarhanikkarit
Espoonlahdenranta 5,
02320 Espoo
p. (09) 7001 8824
espoonlahti@taimia.fi
www.taimia.fi

Sähköasennukset

EKN-Group Oy
Bergöntie 22,
02380 Espoo
p. 040 588 0189
www.ekn-group.fi

Kaikkea, mikä
liittyy taiteeseen

Galleria Johan S.
Eteläranta 14,
00130 HELSINKI
p. 010 292 77 20
www.galleriajohans.fi

Valokuvauspalvelut,
viralliset passikuvat heti,
kotivideoiden, kaitafilmien
ja diakuvien digitointi
DVD:lle, antikvariaatti

Kuvaklassikko Oy
Ruorikuja 2,
02320 Espoo
p. 0400 593344
www.kuvaklassikko.fi

Haluan liittyä Sommarö-Seuran jäseneksi
 Jag vill bli medlem i Sommarö-Sällskapet

Nimi / Namn ...

Katuosoite / Gatadress ...

Postinumero ja kaupunki / Postkod och stad ...

Lars Edelmann
Moisiontie 1
02380 Espoo.

Lars Edelmann
Moisovägen 1
02380 Esbo.

Puhelin / Telefon ...

Sähköposti / E-post ...

Sommarö-Sällskapet sköter
sommaröbornas intressen.
Vill du bli medlem, returnera
anmälningskupongen till:

Flytbryggor samt tillbehör. Service och strandbyggnationer i västra delen av Nyland.

SEABERGS AB / Oa Sjöberg
Sommarvägen 23, 02380 Esbo
tel. 0400 873 288 / email: info@seabergs.fi
www.marinetek.net / www.seabergs.fi

HYVÄÄ MULTAA

- Kivituhkaa • Leikkihiiekkaa • Sepeliä • Sora- ja hiekkalajikkeita • Kuorta
- Seulottua luonnonkiveä • Toimitukset myös pienissä erissä pienellä autolla

Puh. 854 8937, 566 6411, fax 050 8385 1560

J-V LAMMI OY
www.jvlammi.fi

